

การปล่อยชั่วคราว : ศึกษากรณีการผิดสัญญาประกันต่อศาลและการบังคับตาม
สัญญาประกัน

นางสาววิระอนงค์ จงจิตร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2561

**Provisional Release: Case of Breach of Bail Bond to the
Court and Enforce by the Bail Conditions**

Miss Wiraanong Jongjit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2018

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การปล่อยชั่วคราว : ศึกษากรณีการผิดสัญญาประกันต่อศาล และการบังคับตามสัญญาประกัน
ชื่อและนามสกุล	นางสาววิระอนงค์ จงจิตร
วิชาเอก	กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	1. รองศาสตราจารย์ชนินาฏ ลีดส์ 2. รองศาสตราจารย์ภาณินี กิจพ่อคำ

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2561

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.ประพันธ์ ทรัพย์แสง)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ชนินาฏ ลีดส์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ภาณินี กิจพ่อคำ)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา รุ่งโรจน์วณิชย์)

ชื่อวิทยานิพนธ์

การปล่อยชั่วคราว : ศึกษากรณีการผิดสัญญาประกันต่อศาล
และการบังคับตามสัญญาประกัน

ผู้วิจัย นางสาววิระอนงค์ จงจิตร **รหัสการศึกษา** 2584001883 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ชัชวาล ลีดส์ (2) อาจารย์ ดร.พงษ์สิทธิ์ อรุณรัตน์กุล
ปีการศึกษา 2561

บทคัดย่อ

การศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง การปล่อยชั่วคราว ศึกษากรณีการผิดสัญญาประกันต่อศาล และการบังคับตามสัญญาประกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎี กฎหมายของต่างประเทศและกฎหมายไทย เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว การบังคับตามสัญญาประกันและบทลงโทษกับผู้ต้องหรือจำเลยกรณีหลบหนี (2) ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการปล่อยชั่วคราว การผิดสัญญาประกัน และการบังคับกับหลักประกัน รวมถึงผลกระทบจากการปล่อยชั่วคราว ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายไทย (3) หาแนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับ เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว และมาตรการป้องกันการผิดสัญญาประกันและการบังคับกับหลักประกัน รวมถึงบทลงโทษกับผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างเสมอภาค

การศึกษาวิจัยเป็นการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร โดยทำการศึกษาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมจากการติดตามข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการศึกษาค้นคว้าโดยการวิจัยทางเอกสาร ทั้งที่เป็นเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้วยทฤษฎีหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความจากวารสารหรือนิตยสารทางกฎหมาย หนังสือพิมพ์ รวมถึงบทความอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์และหาข้อสรุปสำหรับใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาในคดีอาญาผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวต่อเมื่อมีประกันและหลักประกัน แต่การผิดสัญญาประกันกลับไม่สามารถดำเนินการบังคับกับหลักประกันหรือผู้ขอประกันตามสัญญาประกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสาเหตุประการสำคัญมาจากผู้ขอประกันยื่นขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาลในลักษณะถ่วงเวลา โดยเจตนาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย นอกจากผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมแล้ว ยังก่อความเสียหายต่อรัฐและประชาชนในสังคม โดยปราศจากมาตรการทางกฎหมายสำหรับใช้ป้องกันและควบคุมการกระทำดังกล่าวของผู้ขอประกันได้ อีกทั้งการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการดำเนินคดีอาญาก็ปราศจากซึ่งความรับผิดชอบและบทกำหนดโทษทางกฎหมาย ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไข กฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับ รวมถึงมาตรการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาโดยรัฐ ให้ตรงตามวัตถุประสงค์แห่งกฎหมายและความยุติธรรม

คำสำคัญ ปล่อยชั่วคราว สัญญาประกัน หลักประกัน

Thesis title: Provisional Release: Case of Breach of Bail Bond to the Court and Enforce by the Bail Conditions.

Researcher: Miss Wiraanong Jongjit; **ID:** 2584001883; **Degree:** Master of Laws;

Thesis advisors: (1) Chaninat Leeds, Associate Professor;

(2) Dr. Pongsit Arunrattanagul; **Academic year:** 2018

Abstract

The study of the thesis titling ‘Provisional release: Case of breach of bail bond to the court and enforcement of the bail conditions’ is of 3 objectives: (1) to study meanings and concepts of international and Thai Laws related to provisional release, enforcement of the bail conditions and penalty to the alleged offender or the accused in case of evasion, (2) to analytically study a provisional release, a breach of bail bond and an enforcement the bail conditions, including consequences of provisional release under provision of Thai Law, and (3) to find modification guidelines on law, rules and regulations related to provisional release and preventive measure of the breach of bail bond and enforcement of the bail conditions, including penalty to the alleged offender or the accused for an approach to the process of equal criminal justice.

This study is a documentary research studying from incidents in the society by following information, including researching both Thai and foreign language documents of edict, academic texts, researches, theses, and articles from legal journals or magazines, newspapers, including other related articles, and information from websites and internets in order to gather studied information for analyzing and find a conclusion as an approach to improvements of effective administration and enforcement of law.

From studying criminal cases, the alleged offender or the accused is provisional released whenever there is bail and security, law effectively yet the breach of a bail bond cannot be effectively enforced with the bail conditions or the bail applicant; the essential ground of this is from the bail applicant requests to the court for provisional release of the alleged offender or the accused with the intent of fraud to seek for the inappropriate benefit which is not allowed by law. Exceeding the affectation towards the justice process, it causes damage to the state and its people in the society without legal measure for protecting and controlling of such action of the bail applicant. Moreover, the evasion of the alleged offender or the accused during criminal procedure is without responsibility and legal punishment. Hence, in order to solve the said problems, improvements are presented on law, rules and regulations, including legal measure on provisional release in state’s criminal case in accordance with legal objectives and justice.

Keywords: Provisional Release Bail Conditions and Bail Bond

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถอย่างสูงของอาจารย์ ดร.พงษ์สิทธิ์ อรุณรัตน์กุล และรองศาสตราจารย์ชนินาฏ ลีคัล ซึ่งได้กรุณาสละเวลารับเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และให้ความช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร.ประพันธ์ ทรัพย์แสง ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่านรับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ภาณินิ กิจพ้อคำ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้ความรู้ คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และชี้แนะแนวทางในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ผู้เขียนขอขอบคุณ เพื่อนๆ พี่น้องจากกรมบังคับคดีที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้กับผู้เขียน และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดกรมบังคับคดี ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ และห้องสมุดสำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ที่ให้บริการและให้ความช่วยเหลือในการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำวิทยานิพนธ์

ท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา-มารดา ซึ่งให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้กับผู้เขียนจัดทำวิทยานิพนธ์ได้สำเร็จ

วิระอนงค์ จงจิตร

สิงหาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	9
3. ขอบเขตการวิจัย	9
4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	10
5. ระเบียบวิธีการวิจัย.....	10
บทที่ 2 ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย.....	11
1. ความเป็นมาของการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย	11
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย.....	20
2.1 ทฤษฎีทางนิติปรัชญา.....	21
2.1.1 ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ.....	21
2.1.2 ทฤษฎีกฎหมายบ้านเมือง	23
2.1.3 ทฤษฎีกฎหมายประวัติศาสตร์	23
2.2 ทฤษฎีการลงโทษ.....	25
2.3 ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย.....	27
2.4 ทฤษฎีของความยุติธรรม.....	28
3. แนวคิดพื้นฐานในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย.....	30
4. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้ต้องหาหรือจำเลยตามหลักสากล	31
4.1 ปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน.....	31
4.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง.....	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ.....	34
1. การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาตามกฎหมายประเทศอังกฤษ	34
1.1 หลักเกณฑ์หรือรูปแบบการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย	35
1.2 ลักษณะหรือประเภทของการปล่อยชั่วคราว.....	37
1.3 การผิดเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกัน และบทกำหนดโทษ.....	40
2. การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาตามกฎหมาย ประเทศสหรัฐอเมริกา	42
2.1 หลักเกณฑ์หรือรูปแบบการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย.....	45
2.2 ลักษณะหรือประเภทของการปล่อยชั่วคราว.....	49
2.3 การผิดเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกัน และบทกำหนดโทษ	51
3. การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาตามกฎหมายประเทศญี่ปุ่น.....	54
3.1 หลักเกณฑ์หรือรูปแบบการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย.....	55
3.2 ลักษณะหรือประเภทของการปล่อยชั่วคราว.....	57
3.3 การผิดเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกัน.....	59
บทที่ 4 การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาตามกฎหมายไทย.....	61
1. การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา.....	61
2. หลักเกณฑ์หรือรูปแบบการขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา.....	65
2.1 การยื่นขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย.....	66
2.2 ผู้มีสิทธิยื่นขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย.....	66
2.3 การพิจารณาคำขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย.....	67
3. ประเภทหรือลักษณะการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย.....	69
3.1 ประเภทและลักษณะการขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย.....	69
3.2 การระงับแห่งสัญญาประกัน.....	75
4.2 การบังคับคดีกับผู้ขอประกันหรือทรัพย์หลักประกัน.....	78
4.2.1 การยึดทรัพย์.....	79

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. การผัดเจื้อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือผัดสัญญาประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย.....	76
4.1 การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย.....	76
4.2.2 การอายัด.....	83
5. มาตรการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรม และการขอปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา.....	87
บทที่ 5 บทวิเคราะห์ปัญหาการปล่อยชั่วคราว กรณีผัดสัญญาประกันต่อศาล	
และการบังคับตามสัญญาประกัน.....	90
1. ปัญหาการขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา.....	93
2. ปัญหาการผัดเจื้อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือผัดสัญญาประกันและการบังคับ	
ตามสัญญาประกัน.....	96
2.1 ปัญหาการบังคับกับผู้ขอประกันหรือหลักประกันตามสัญญาประกัน.....	96
2.1.1 ปัญหาการบังคับคดี กรณีประกันด้วยตัวบุคคล (ตำแหน่ง)	
โดยการแสดงหลักทรัพย์.....	97
2.1.2 ปัญหาการบังคับคดี กรณีประกันด้วยอสังหาริมทรัพย์.....	98
2.2 ปัญหาการคุ้มครองสิทธิผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดในคดีอาญา.....	103
3. ปัญหากระบวนการดำเนินคดีอาญา.....	105
3.1 ปัญหาการพิจารณาคดีและอายุความคดีอาญา.....	105
3.2 ปัญหามาตรการบังคับและบทกำหนดโทษกับผู้ต้องหาหรือจำเลย.....	110
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	116
1. บทสรุป.....	116
2. ข้อเสนอแนะ.....	121
บรรณานุกรม.....	132
ภาคผนวก.....	141
ประวัติผู้วิจัย.....	155

ญ

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลการบังคับคดี.....	85
ตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของไทย กับต่างประเทศ.....	113

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อบุคคลใดถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือถูกฟ้องต่อศาลว่าได้กระทำความผิดอาญา บุคคลนั้นย่อมจะได้รับการรับรองและคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชน กล่าวคือทุกคนย่อมมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และมีสิทธิเท่าเทียมกัน ในชีวิตร่างกาย การจับกุม กักขัง จึงต้องกระทำโดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายอย่างเคร่งครัด และได้รับสิทธิเท่าเทียมกันในการพิจารณาคดีอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม การดำเนินคดีจึงปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะถือว่าบุคคลเหล่านั้น เป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะได้มีการพิพากษาว่ากระทำความผิดหลักการดังกล่าวได้มีการบัญญัติรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) แห่งสหประชาชาติข้อ 9,10,11(1)¹ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง(International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ 9(1)(3)² ด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ค่อนข้างกว้างและเป็นมาตรฐานสากลเพื่อให้รัฐต่างๆ ซึ่งมีระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแตกต่างกัน สามารถยอมรับและยึดถือ

¹ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน Universal Declaration of Human Rights

Article 9 No one shall be subjected to arbitrary arrest, detention or exile.

Article 10 Everyone is entitled in full equality to a fair and public hearing by an independent and impartial tribunal, in the determination of his rights and obligations and of any criminal charge against him.

Article 11 (1) Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until proved guilty according to law in a public trial at which he has had all the guarantees necessary for his defense.

²กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR)

Article 9 (1) Everyone has the right to liberty and security of person. No one shall be subjected to arbitrary arrest or detention. No one shall be deprived of his liberty except on such grounds and in accordance with such procedure as are established by law.

(3.) Anyone arrested or detained on a criminal charge shall be brought promptly before a judge or other officer authorized by law to exercise judicial power and shall be entitled to trial within a reasonable time or to release. It shall not be the general rule that persons awaiting trial shall be detained in custody, but release may be subject to guarantees to appear for trial, at any other stage of the judicial proceedings, and, should occasion arise, for execution of the judgment.

เป็นกฎเกณฑ์ปฏิบัติอย่างเดียวกัน เพื่อเสริมสร้างกลไกให้ผู้ถูกกล่าวหาที่มีความเสมอภาคในการต่อสู้คดีอย่างชอบธรรม

การปล่อยชั่วคราว ถูกนำมาใช้เป็นมาตรการหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพทางร่างกายหรือเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ภายใต้เงื่อนไขที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะไม่ต้องถูกควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐ เว้นแต่จะมีความจำเป็น³การรับรองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาด้วยการปล่อยชั่วคราวในกระบวนการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยกระทำภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลักสำคัญ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีความผิดจนกว่ามีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด หรือการควบคุมหรือจับขังจะกระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวโดยจะเรียกหลักประกันเกินควรมิได้การไม่ให้ประกันก็ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ⁴ส่วนหลักเกณฑ์หรือวิธีการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวหรืออนุญาตให้ประกันหรือไม่ประการใด สามารถดำเนินการภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สำหรับหลักเกณฑ์หรือวิธีการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาศาลอาจจะพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือไม่ก็ได้กรณีศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกันหลักประกันที่นำมาใช้ในการขอปล่อยชั่วคราวหรือขอประกัน มี 3 ประเภท⁵ ได้แก่

1. เงินสด

2. มีหลักทรัพย์อื่นมาวางเช่น ที่ดินมีโฉนด หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. 3 หรือ น.ส. 3 ก.) รวมถึงห้องชุดซึ่งต้องมีหนังสือรับรองราคาประเมินของสำนักงานที่ดินและไม่มีภาระผูกพันและหลักทรัพย์อื่นที่กำหนดราคามูลค่าที่แน่นอนได้ เช่น พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน สลากออมทรัพย์ เงินฝากประจำของธนาคารกรมธรรม์ประกันภัย

3. มีบุคคลมาเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์ เช่น ข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ สมาชิกรัฐสภา ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานองค์การบริหารส่วน

³ คณิต ฅ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 6) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน จำกัด, 2546, หน้า 271.

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28, 29.

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 มาตรา 111, 112, 114 และมาตรา 117.

ท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานของรัฐประเภทอื่นๆ ลูกจ้างของทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารพรรคการเมือง หรือทนายความ และเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับผู้ต้องหาหรือจำเลย

เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน หากต่อมา ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งหลบหนีนั้น หากผู้ขอประกันหรือเจ้าของหลักประกันตามสัญญาประกันเป็นผู้พบเห็น อาจขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นก็ได้แต่ถ้าไม่สามารถขอความช่วยเหลือได้ทันทั่วทั้งที่ กฎหมายให้บุคคลผู้ขอประกันหรือเจ้าของหลักประกันตามสัญญาประกันมีอำนาจจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งหลบหนีนั้นได้เองส่วนกรณีของผู้ขอประกันศาลอาจมีคำสั่งปรับตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ในสัญญาประกันโดยเต็มจำนวนหรือแต่บางส่วนก็ได้หากผู้ขอประกันไม่ยินยอมชำระค่าปรับ ก็จะต้องดำเนินการบังคับกับผู้ขอประกันและหลักประกัน รวมถึงทรัพย์สินอื่นเพื่อชำระค่าปรับตามสัญญาประกัน โดยไม่ต้องฟ้องเป็นอีกคดีหนึ่งต่างหาก

การบังคับกับผู้ขอประกันและหลักประกัน ในทางปฏิบัติกรณีหลักประกันตามสัญญาประกันเป็นเงินสด และหลักทรัพย์อื่น เช่น บัญชีเงินฝาก สลากออมสิน สลากธ.ก.ส. พันธบัตรรัฐบาล หรือ กรมธรรม์ประกันอัศรภาพสามารถดำเนินการบังคับกับหลักประกันดังกล่าวได้ทันที โดยไม่เกิดปัญหาหรือสร้างความเสียหายแต่ประการใดต่างกับกรณีหลักประกันตามสัญญาประกันเป็นตัวบุคคลและทรัพย์สินอื่น อันได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดินมีโฉนด หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. 3 หรือ น.ส. 3 ก.)⁶ กลับเกิดปัญหาและบางกรณีก็ไม่สามารถดำเนินการบังคับกับผู้ขอประกันและหลักประกันเพื่อชำระค่าปรับตามสัญญาประกันได้ แยกพิจารณาดังนี้

กรณีมีตัวบุคคลมาเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์ (การใช้ตำแหน่งหน้าที่การทำงาน) อาทิเช่น ข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ สมาชิกรัฐสภา ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารพรรคการเมือง ทนายความ เป็นต้น โดยบทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้ผู้ยื่นขอปล่อยชั่วคราวหรือทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล ต้องเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ว่าทางใดแต่ทางปฏิบัติการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ศาลมิได้มีการตรวจสอบเคร่งครัดหรือเข้มงวดรัดกุมถึงความสัมพันธ์ใกล้ชิดของผู้ขอประกันกับผู้ต้องหาหรือจำเลยตามบทบัญญัติกฎหมายเช่น การแสดงบัญชีเครือญาติหรือ การแสดง

⁶สิริราไพ พวงศรี ปัญหาการปล่อยชั่วคราวคดีอาญา: กรณีใช้บุคคลหรือตำแหน่งและอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันและปัญหาการบังคับคดีศึกษา กรณีศาลจังหวัดจันทบุรีสำนักงานศาลยุติธรรม: กรุงเทพมหานคร, 2557, หน้า 16.

หลักฐานความสัมพันธ์กรณีเป็นญาติพี่น้องผู้บังคับบัญชา นายจ้างหรือความสัมพันธ์ในทางอื่น ใกล้ชิดเสมือนญาติประกอบกับการยื่นขอลดอายุหรือทำสัญญาประกันผู้ขอประกันสามารถ แสดงเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินที่มีโดยไม่ต้องวางหลักทรัพย์หรือ หลักประกันอื่นต่อศาล อันเป็นที่มาให้กลุ่มบุคคลผู้มีตำแหน่งหน้าที่การงานตามที่กฎหมายให้สิทธิ ไว้ใช้เป็นช่องทางเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์อันมิควรได้ ด้วยการเรียกรับเงินหรือผลประโยชน์ ตอบแทนจากการยื่นขอลดอายุตัวชั่วคราวหรือทำสัญญาประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล แต่เมื่อ ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างการปล่อยชั่วคราว กลับไม่สามารถบังคับกับผู้ขอประกัน หรือหลักประกันนั้นได้ ปัญหาข้อขัดข้องมาจากเหตุหลายประการ เช่น ผู้ขอประกันมีภูมิลำเนาที่ ทำงานตามตำแหน่งกับภูมิลำเนาตามทะเบียนบ้านต่างกันหรือย้ายที่อยู่ ทำให้การติดตามสืบหา ทรัพย์สินเป็นไปได้ยาก หรือมีทรัพย์สินไม่พอกับค่าปรับ เพราะมีรายได้แน่นอนเฉพาะขณะดำรง ตำแหน่งหรือก่อนครบวาระการดำรงตำแหน่ง หรือขอเกษียณอายุราชการโดยมิได้แจ้งให้ศาลทราบ หรือมีหนี้สินอื่นเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2560 มาตรา 302 (2) (มาตรา 326 เดิม) บัญญัติให้เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จเบี้ยหวัด หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างในหน่วยราชการและเงิน สงเคราะห์ บำนาญ หรือบำเหน็จที่หน่วยราชการได้จ่ายให้แก่คู่สมรส หรือญาติ ไม่อยู่ในความรับ ผิดแห่งการบังคับคดี นอกจากปัญหาดังกล่าวยังก่อภาระแก่รัฐและเจ้าหน้าที่รัฐ (ผู้อำนวยการประจำ ศาลหรือผู้แทน)และเงินงบประมาณแผ่นดินเพื่อติดตามสืบหาทรัพย์สินของผู้ประกันและการบังคับ ค่าปรับตามสัญญาประกันยังเกิดความล่าช้าแม้การยื่นคำร้องขอลดอายุชั่วคราวหรือการทำสัญญา ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยของผู้ขอประกันด้วยการแสดงข้อความหรือเอกสารอันเป็นเท็จต่อ ศาลอาจเข้าข่ายเป็นความผิดอาญาความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ หรือความผิดฐาน โกงเจ้าหน้าที่⁷ แต่การที่จะลงโทษในฐานความผิดดังกล่าวศาลในฐานะผู้เสียหายก็จะต้องไปว่ากล่าวเป็นอีกคดี หนึ่งต่างหากเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่แก่รัฐมากขึ้น

ส่วนกรณีหลักประกันเป็นทรัพย์สินอื่น อันได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดินมีโฉนด หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. 3 หรือ น.ส. 3 ก.) การยื่นคำร้องขอลดอายุตัวชั่วคราวหรือ ทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล พบว่าผู้ขอประกันเสนอข้อมูลหรือข้อเท็จจริง เกี่ยวกับหลักประกันอันเป็นเท็จ เช่น ภาพถ่ายที่ดินหรือระบุตำแหน่งที่ตั้งทรัพย์สินไม่ถูกต้องชัดเจน เป็นเหตุให้ไม่สามารถตรวจสอบหลักประกันได้ หรือที่ดินที่นำมาใช้เป็นหลักประกันมีสภาพเป็น

⁷เรื่องเดียวกัน, หน้า 16-17.

⁸ธนธิป นิรมลไพสิฐ การพัฒนาระบบงานปล่อยชั่วคราวในศาลแขวงดุสิต. สำนักงานศาลยุติธรรม: กรุงเทพมหานคร, 2555, หน้า 27.

ที่ดินขาดไม่ได้ทางออกสู่ทางสาธารณะหรือสภาพที่ดินเป็นบ่อน้ำเนื่องจากการขุดหน้าดินไปขาย หรือที่ดินเป็นของบุคคลผู้มีอิทธิพลหรือเป็นที่ดินทางไกลความเจริญหรือเป็นที่ดินซึ่งมีผู้อื่นครอบครอง⁹ หรือมีการปลอมแปลงเอกสารสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักประกัน เช่นปลอมแปลงโฉนดที่ดินทั้งฉบับหรือบางส่วน ปลอมแปลงชื่อเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือนำโฉนดที่ดินฉบับเจ้าของกรรมสิทธิ์เคยแจ้งหายไว้มาขึ้นเป็นหลักประกัน หรือปลอมหนังสือมอบอำนาจหรือปลอมหนังสือรับรองราคาประเมินที่ดินทั้งฉบับหรือเฉพาะส่วนเพื่อให้ที่ดินมีราคาสูงขึ้น¹⁰ ตัวอย่างที่เกิดขึ้นจากกรณีดังกล่าวเช่น

ข่าวหนังสือพิมพ์เมื่อประมาณสิงหาคม 2558 นายตำรวจตำแหน่งสารวัตรอนุศาสตราจารย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยื่นฟ้องกระทรวงยุติธรรม เรื่องเพิกถอนนิติกรรมหนังสือสัญญาซื้อขายที่ดินอันเป็นโมฆะ เนื่องจากผู้ร้องขอเพิกถอนนิติกรรมฯ เข้าประมูลซื้อที่ดินจากการขายทอดตลาดของสำนักงานบังคับคดีจังหวัดเลย กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม โดยข้อเท็จจริงได้ความว่า เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2547 ผู้ร้องขอเพิกถอนนิติกรรมฯ ได้เข้าประมูลซื้อที่ดินจากการขายทอดตลาดและทำสัญญาซื้อที่ดิน น.ส.3ก เลขที่ 588 หมู่ที่ 2 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย เนื้อที่ 50 ไร่ ในราคา 610,000 บาท กับสำนักงานบังคับคดีจังหวัดเลย กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม สืบเนื่องจากที่ดินดังกล่าวทนายความได้นำมาใช้เป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวจำเลยต่อมาจำเลยหลบหนีและมีการบังคับคดีกับที่ดินเพื่อชำระค่าปรับตามสัญญาประกันภายหลังจากการเข้าประมูลซื้อที่ดินดังกล่าวแล้ว กลับไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์และเข้าครอบครองที่ดินทำกินได้ตามกฎหมาย เนื่องจากที่ตั้งทรัพย์สินตามที่ระบุในประกาศขายทอดตลาด เป็นที่ตั้งของที่ดินซึ่งทางราชการประกาศเป็นที่ดิน ส.ป.ก.4-01 ตั้งแต่ปี 2538 ผู้ร้องขอเพิกถอนนิติกรรมฯ ได้ใช้สิทธิร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนการขายทอดตลาด ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์มีคำสั่งให้เพิกถอนการขายทอดตลาด แต่ศาลฎีกามีคำสั่งกลับให้การขายทอดตลาดเป็นไปโดยชอบและเกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้ซื้อที่ไม่ตรวจสอบทรัพย์สินที่ซื้อ¹¹ หรือ

คดีอาญาหมายเลขดำที่ 483/2552 คดีอาญาหมายเลขแดงที่ 472/2552 ผู้ขอประกันนำหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 ก.) และกรมธรรม์อสังหาริมทรัพย์ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวจำเลยต่อศาล ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวระหว่างพิจารณาเป็นเงิน 600,000 บาท

⁹สิริราไพ พวงศรี ปัญหาการปล่อยชั่วคราวคดีอาญา:กรณีใช้บุคคลหรือตำแหน่งและอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันและปัญหาการบังคับคดี ศึกษากรณีศาลจังหวัดจันทบุรี, หน้า 17, 18.

¹⁰ธนศ ต้ววิรัช การบังคับหลักประกันตามสัญญาประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย:กรณีใช้อสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกัน.สำนักงานศาลยุติธรรม: กรุงเทพมหานคร, 2555. หน้า 23.

¹¹กรุงเทพธุรกิจ, 14 พฤศจิกายน 2558 จาก www.bangkokbiznews.com/news/detail/524206.

ต่อมาผู้ขอประกันผิดสัญญาประกันไม่นำตัวจำเลยมาส่งศาลจังหวัดตลาดตามกำหนด ศาลได้ดำเนินการบังคับกับทรัพย์หลักประกันที่ผู้ขอประกันนำมาวางศาล แต่หลังจากที่พันจ่าเอกวินัส สมพงษ์ เข้าสู้ราคาซื้อที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างจากการขายทอดตลาด จึงทราบว่าทรัพย์ที่ผู้สู้ราคาซื้อไปจากการขายทอดตลาด มิใช่ทรัพย์ของผู้ขอประกันตามที่นำมาวางเป็นหลักประกันต่อศาล ผู้เข้าสู้ราคาได้ยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด ศาลจังหวัดตราดได้มีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาด และได้มีหนังสือถึงเจ้าพนักงานที่ดินนำชี้ที่ตั้งทรัพย์ของผู้ประกัน ปรากฏว่าทรัพย์ดังกล่าวไม่มีสิ่งปลูกสร้างอยู่บนที่ดิน ศาลจังหวัดตลาดจึงต้องมีคำสั่งให้เพิกถอนการยึดสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินด้วยเช่นเดียวกัน¹²

จากกรณีตัวอย่างผู้ขอประกัน ได้เสนอข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหลักประกันอันมีลักษณะกลล่อนลน ด้วยการใช้อุบายหลอกลวงแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือจงใจปิดบังซ่อนเร้นข้อความจริงเพื่อให้ผู้อื่นหลงผิดจนเข้าทำนิติกรรมมีลักษณะใกล้เคียงกับการฉ้อโกง อันเป็นความผิดทางอาญา ตามมาตรา 341 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เพราะการฉ้อโกงทุกรายเป็นกลล่อนลน¹³ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 115 การขอลปล่อยชั่วคราวหรือการทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาลอันเนื่องจากกลล่อนลน¹⁴ ศาลมีอำนาจพิจารณาสั่งแก้ไขรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนเงินตามสัญญาประกัน หรือการเรียกหลักประกันเพิ่มหรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ให้มีความเหมาะสม แต่มิได้บัญญัติให้อำนาจในการที่จะมีคำสั่งเป็นประการอื่นตามที่เห็นสมควร รวมถึงมาตรการลงโทษสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าว ดังนั้น เมื่อกฎหมายกลับมิได้มีการบัญญัติบทกำหนดโทษไว้อย่างชัดเจน ทางปฏิบัติศาลถือว่าการกระทำความผิดของผู้ขอประกันเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ศาล เจ้าของหลักทรัพย์ตลอดจนจำเลย เป็นการประพฤตินอกไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล ศาลอาจมีคำสั่งลงโทษผู้ยื่นขอประกันฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 31(1) มาตรา 33 ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือมีคำสั่งตามที่เห็นสมควร ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดต่อศาล เพื่อใช้รักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาลและให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็วและการลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแม้จะยืมบทลงโทษในทางอาญามาใช้บังคับแต่ก็ไม่ถือว่าเป็นความผิดในทางอาญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อข้อเท็จจริงอันเป็นกลล่อนลนนั้นปรากฏขึ้นในชั้นบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี ก็มีได้มีการนำบทบัญญัติในความผิดฐาน

¹²พรชนก ณ ถลาง.ปัญหาข้อขัดข้องในการบังคับคดีผู้ขอประกัน:กรณีศึกษาศาลจังหวัดตลาด, สำนักงานศาลยุติธรรม:กรุงเทพมหานคร, 2555, หน้า 20, 21.

¹³จิต เศรษฐบุตร แก้ไขเพิ่มเติมโดย ดราพร ธีระวัฒน์, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา (พิมพ์ครั้งที่ 7), กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556, หน้า 116.

¹⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 115.

ละเมิดอำนาจศาลมาใช้บังคับเพื่อลงโทษกับผู้ขอประกันอาจเนื่องจากการบังคับคดีเป็นปฏิบัติฝ่าฝืน ต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดี ตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง¹⁵ไม่ถือเป็นกระบวนการพิจารณาคดี จึงไม่สามารถมีคำสั่งลงโทษกับผู้ยื่นขอประกันฐานละเมิดอำนาจศาลได้

การบังคับกับหลักประกันหรือผู้ขอประกันตามสัญญาประกันนอกจากส่งผลกระทบต่อความเสียหายต่อประชาชนผู้เข้ามาเกี่ยวข้องแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อราชการศาลซึ่งถือเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เพราะก่อนมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน การบังคับกับหลักประกันไม่ว่าจะด้วยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินหลักประกันหรือทรัพย์สินอื่นของผู้ขอประกันกฎหมายมิได้ห้ามมิให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งยื่นขอเจียดทรัพย์สินหลักประกัน หรือยื่นขอให้ปล่อยทรัพย์สินหลักประกัน หรือกรณีผู้ขอประกันถูกฟ้องเป็นคดีล้มละลายและศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด อำนาจในการจัดกิจการและทรัพย์สินของผู้ขอประกันจึงตกอยู่แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่เพียงผู้เดียว หากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา มิได้ยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายก็เป็นอันสิ้นสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ นั้น และไม่สามารถดำเนินการบังคับกับทรัพย์สินหลักประกันหรือทรัพย์สินของผู้ขอประกันอีกต่อไป จนกระทั่งมีการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119¹⁶ ซึ่งบัญญัติให้เงินสดหรือหลักทรัพย์อื่นที่นำมาวางเป็นหลักประกันต่อศาลในคดีอาญา ไม่อยู่ในข่ายที่จะถูกยึดหรืออายัดเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้อื่นจนกว่าความรับผิดชอบตามสัญญาประกันจะระงับสิ้นไปและในกรณีที่จำเป็นต้องมีการบังคับเพราะผิดสัญญาประกันให้ศาลมีอำนาจออกหมายบังคับคดีหรือคำสั่งอื่นใดเพื่อบังคับเอาแก่สัญญาประกันของบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันได้เสมือนว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา และให้เจ้าพนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดีมีอำนาจหน้าที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ประกันและขายทอดตลาดตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม¹⁷แม้เจตนาของการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เป็นมาตรการเร่งรัดผู้ประกันให้ติดตามตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งคืนศาลและมีให้เกิดความเสียหายในการพิจารณาคดี เพื่อให้กระบวนการ

¹⁵ศาลฎีกา:ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา.14 พฤศจิกายน 2558จาก www.deka.supremecourt.or.th/search. (ฎีกาที่ 426/2555 ฎีกาที่ 2301/2532 ฎีกาที่ 1858/2548 ฎีกาที่ 4617/2547 ฎีกาที่ 7093/2542 ฎีกาที่ 7093/2542).

¹⁶พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2558.

¹⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 119.

ยุติธรรมเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น¹⁸ แต่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการแก้ไขบทกฎหมายดังกล่าว มีความมุ่งหมายเพื่อชดเชยความเสียหายทางทรัพย์สินแก่ราชการ ทำให้ราชการได้รับการปกป้องคุ้มครองเสียหายจากความเสียหายอันอาจเกิดจากการผิดสัญญาประกันและการบังคับกับหลักประกันตามสัญญาประกัน ต่างกับความเสียหายของประชาชนหรือกระบวนการดำเนินคดีอาญาที่ได้รับการแก้ไขเพื่อคุ้มครองหรือเสียหายอย่างจริงจัง ซึ่งขัดกับหลักนิติรัฐ คือหลักแห่งความพอสมควรแก่เหตุ การใช้อำนาจของรัฐจะต้องเป็นไปโดยพอเหมาะพอประมาณโดยรัฐไม่อาจใช้มาตรการใดๆ เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตนต้องการแต่เรียกร้องให้รัฐต้องกระทำด้วยความเคารพต่อหลักความเสมอภาค ภายใต้สิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลซึ่งมีค่าบังคับทางกฎหมายในระดับรัฐธรรมนูญ¹⁹ ด้วยการบัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอหน้าเท่าเทียมกันเพราะการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายคือการบังคับใช้กฎหมายโดยให้ทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเสมอภาคไม่ทำให้เสียประโยชน์หรือเอื้อประโยชน์ให้แก่บุคคลใดเป็นการเฉพาะเจาะจงและที่สำคัญคือสภาพบังคับ กล่าวคือมาตรการลงโทษหรือการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดต่อผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย รวมไปถึงการเยียวยาต่อความเสียหายอันเกิดจากการฝ่าฝืนกฎหมายนั้น²⁰

ปัญหาจากการปล่อยชั่วคราวกรณีการผิดสัญญาประกันและการบังคับตามสัญญาประกันของประเทศไทยปราศจากสภาพบังคับหรือบทกำหนดโทษ สำหรับการกระทำของผู้ต้องหาหรือจำเลยกรณีหลบหนีขณะได้รับการปล่อยชั่วคราว หรือการกระทำอันมีเจตนาฉ้อฉลของผู้ขอประกันเกี่ยวกับการยื่นขอปล่อยชั่วคราวหรือขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย รวมถึงมาตรการป้องกันและเยียวยาความเสียหายต่อผู้เสียหายและประชาชน ในกระบวนการปล่อยชั่วคราว วิทยานิพนธ์นี้จึงเป็นการศึกษากฎหมายต่างประเทศ (ประเทศญี่ปุ่น, สหรัฐอเมริกาและอังกฤษ) และของประเทศไทยเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวการผิดสัญญาประกันและการบังคับกับหลักประกันตามสัญญาประกัน รวมถึงมาตรการบังคับหรือบทลงโทษกับผู้ต้องหาหรือจำเลยเพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับต่างๆ สามารถนำมาใช้บังคับกับการปล่อยชั่วคราวของไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน

¹⁸เผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล ในเอกสารประกอบการบรรยาย โครงการส่งเสริมการดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีผู้ประกัน วันที่ 31 สิงหาคม 2559 ณ โรงแรม รามาร์คเด็นส์ ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร: ศาลอาญา, หน้า 9-13.

¹⁹วรเจตน์ ภาคิรัตน์, คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557, หน้า 179-181.

²⁰วิกิตำรา, “กฎหมาย”. 14 พฤศจิกายน 2558 จาก www.th.wikibooks.org/wiki/.

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราว รวมถึงรูปแบบ หลักเกณฑ์ วิธีการในการปล่อยชั่วคราว การผิดสัญญาประกันและมาตรการบังคับตามสัญญาประกัน

2.2 เพื่อศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว การผิดสัญญาประกัน และมาตรการบังคับตามสัญญาประกันรวมถึงบทลงโทษกรณีผิดสัญญาประกัน

2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการปล่อยชั่วคราว การผิดสัญญาประกัน และปัญหาการบังคับตามสัญญาประกันและหลักประกัน รวมถึงผลกระทบจากการบังคับกับหลักประกันภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายไทย

2.4 เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับในการปล่อยชั่วคราว และหามาตรการควบคุมป้องกันและเพิ่มบทลงโทษที่เหมาะสมกรณีผิดสัญญาประกัน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและประสิทธิภาพในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา

3. ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาค้นคว้ารูปแบบ หลักเกณฑ์ วิธีการในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะเมื่อผิดสัญญาประกันและผู้ขอประกันไม่ชำระค่าปรับ จนกระทั่งการดำเนินบังคับกับหลักประกันศึกษาปัญหาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาประกันและ ผลกระทบกับผู้มีส่วนได้เสียในคดีอาญาและบุคคลภายนอกที่อาจจะได้รับความเสียหายจากการบังคับกับหลักประกัน โดยศึกษาจากบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปล่อยชั่วคราวในการระหว่างการดำเนินคดีให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อความยุติธรรมและความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

4.1 ทราบความหมาย แนวคิด ทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราว รวมถึงรูปแบบ หลักเกณฑ์ วิธีการในการปล่อยชั่วคราว การผิดสัญญาประกันและมาตรการบังคับตามสัญญาประกัน

4.2 ทราบความแตกต่างของบทกฎหมายของต่างประเทศและกฎหมายไทย เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว การผิดสัญญาประกัน และมาตรการบังคับตามสัญญาประกันและหลักประกัน รวมถึงบทลงโทษกรณีผิดสัญญาประกัน

4.3 สามารถวิเคราะห์ปัญหาการปล่อยชั่วคราว การผิดสัญญาประกัน และปัญหาการบังคับตามสัญญาประกันและผลกระทบจากการบังคับกับหลักประกัน

4.4 ได้แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับในการปล่อยชั่วคราว และหามาตรการควบคุมป้องกันและเพิ่มบทลงโทษที่เหมาะสมกรณีผิดสัญญาประกัน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและประสิทธิภาพในการพิจารณาคดีอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

5. ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร โดยทำการศึกษาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมจากการติดตามข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการศึกษาค้นคว้าโดยการวิจัยทางเอกสาร ทั้งที่เป็นเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นตัวบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความจากวารสารหรือนิตยสารทางกฎหมาย หนังสือพิมพ์ รวมถึงบทความอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต

บทที่ 2

ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวหรือการประกัน ผู้ต้องหาหรือจำเลย

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในคดีอาญา ได้รับการรับรอง ภายใต้สมมุติฐานที่ว่าทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิด (Presumption of innocence) ดังนั้น จากวัตถุประสงค์เดิมของการดำเนินคดีอาญา ด้วยการหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ มีการเพิ่มวัตถุประสงค์ด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาควบคู่กันไปด้วยเช่นเดียวกัน²¹ เพื่อให้เกิดการยอมรับและความเคารพจากสังคม การบัญญัติกฎหมายเพื่อนำมาใช้บังคับรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา จึงมีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในบทนี้ จึงเป็นการศึกษาถึงประวัติความเป็นมา รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีอันเป็นที่มาแห่งการบัญญัติกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

1. ความเป็นมาของการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

การปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ถูกกล่าวหาเริ่มมีครั้งแรกในประเทศอังกฤษในยุคกลาง (ประมาณ ค.ศ.1066) เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับการปลดปล่อยนักโทษที่ศาลยังไม่ได้พิจารณา เนื่องจากการพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความล่าช้าเพราะผู้พิพากษาต้องเสียเวลาในการเดินทาง ในช่วงแรก นายอำเภอ (Sheriff) จะเป็นผู้มีอำนาจให้ประกันตัวได้ (ยกเว้นคดีอาญาที่ถือว่าร้ายแรง ต้องรอนกว่าศาลเคลื่อนที่จะเดินทางมาพิจารณา) โดยมีเงื่อนไขให้ผู้ต้องหาเองหรือบุคคลฝ่ายที่สามที่เชื่อถือได้ให้สัญญาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาปรากฏตัวในวันพิจารณาคดีของศาล ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีนายประกันจะต้องมอบตัวเองเป็นจำเลยแทน นายประกันจึงมีอำนาจควบคุมดูแลจำเลย เพราะการประกันคือการให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้เลือกผู้ควบคุม เมื่อเวลาผ่านไปนายประกันก็เปลี่ยนไปจากเดิม โดยจะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินและมีสิทธิดีจั้น ด้วยการถูก

²¹ศุภศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย : ปัญหาและข้อเสนอแนะทางประการ* ดุลพาท เล่ม 4 ปีที่ 2543 (ตุลาคม – ธันวาคม), 2539, หน้า 4.

รับจำนวนเงินประกัน แทนที่จะต้องมอบตัวเองเป็นจำเลยเสียเอง หากไม่สามารถนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาปรากฏตัวในวันพิจารณาคดีของศาลได้²²

ต่อมาการให้ประกันโอนไปเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาท้องถิ่น (Justice of the Peace) การพิจารณาประกันจึงคำนึงถึงลักษณะข้อกล่าวหาว่ากระทำความผิดและน้ำหนักของพยาน ในปี 1688 มีการบัญญัติกฎหมาย The Bill of Right กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งการประกันและหลักการป้องกันไม่ให้มีการประกันตัวด้วยการกำหนดจำนวนเงินสูงจนเกินไป ต่อมาในศตวรรษที่ 17 มีการบัญญัติบทลงโทษกรณีหลบหนี ด้วยการถอนสิทธิทางกฎหมายและการริบทรัพย์สินหนักมากขึ้น การหลบหนีจึงไม่ปรากฏขึ้นบ่อยนัก ส่วนความสัมพันธ์ในการยื่นขอประกันประเทศอังกฤษยังคงเป็นรูปส่วนตัว ขณะเดียวกันดุลพินิจการให้ประกันก็มีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะไม่ให้มีการประกันตัวในกรณีที่ magistrate เชื่อว่าถ้าให้ประกันตัวแล้ว จำเลยอาจจะทำให้พยานหลักฐานเสียไปหรืออาจกระทำความผิดขึ้นใหม่อีก²³ The Bill of Right ถือเป็นกฎหมายฉบับแรกที่วางพื้นฐานเกี่ยวกับประกันตัวในอังกฤษ²⁴ และในปัจจุบันมีกฎหมายหลักที่ใช้ในการประกันตัวคือ The Magistrates' Court Act 1952 The Bail Act 1976 และ The Magistrates' Court Act 1980²⁵

การปล่อยชั่วคราวหรือการประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย ตั้งแต่ สมัยสุโขทัยน่าจะเชื่อว่าบรรดาคดีที่ประชาชนกล่าวหากันมีน้อยเพราะสภาพสังคมไทยยังคงอยู่ตามแบบคหบดีเป็นผู้ปกครองครัวเรือน (Patriarchal) โดยมีหัวหน้าครอบครัวหรือผู้เฒ่าผู้แก่เข้ามาจัดการชำระข้อพิพาท แต่ถ้ามีข้อโต้แย้งใหญ่เกินอำนาจหัวหน้าครอบครัวหรือผู้เฒ่าผู้แก่ จึงจะไปว่ากล่าวต่อพระมหากษัตริย์ การปล่อยชั่วคราวหรือการประกันมาปรากฏชัดเจนในสมัยกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากลักษณะการปกครองที่ได้เปลี่ยนแปลงไป จากแบบคหบดี เปลี่ยนเป็นแบบพระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสมบูรณ์ (aristocratique) การฟ้องร้องกล่าวหาทวีมากขึ้น เพราะกฎหมายในกรุงศรีอยุธยา

²² ชง ลีฟังก์ธรรม, ความเป็นมาและทฤษฎีว่าด้วยการประกันตัวในประเทศอังกฤษและอเมริกา, *วารสารอัยการ*, 2,20 (สิงหาคม), 2522, หน้า 76.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 77.

²⁴ อรรถนุญา ไฉยังสิน, *การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ศึกษาเฉพาะกรณีการปล่อยชั่วคราว* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์), มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี, 2557, หน้า 6-8.

²⁵ อริย์พร กลั่นนุรักษ์, *การปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไข* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์), มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร, 2548, หน้า 30.

บัญญัติ ห้ามมิให้คู่กรณีตกลงขอมกันนอกศาล แม้คู่กรณีไม่ยกว่ากล่าวกันก็ต้องยื่นฟ้องให้ศาลพิจารณาทุกคดี²⁶

ระบบกฎหมายและการพิจารณาคดีของศาลสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นการพิจารณาคดีแบบเดี่ยว มิได้แบ่งแยกเป็นคดีแพ่งกับคดีอาญา จึงมีการพิจารณาพิพากษาลงอาญาทัณฑ์แก่ผู้แพ่คดีอยู่เนื่องๆ ทั้งๆ ที่เป็นคดีแพ่ง สำหรับกระบวนการพิจารณาในศาล คู่ความจะต้องวางเงินประกันและทำสัญญาค้ำประกันในการดำเนินคดีไว้เป็นหลักฐาน เพื่อประกันว่าผู้เป็นคู่ความทั้งโจทก์และจำเลยจะมาแสดงตนต่อศาลโดยไม่ขาดนัดและไม่หลบหนีหากจะต้องมีการบังคับตามคำพิพากษา โดยกฎหมายอันว่าด้วยวิธีพิจารณาพระอัยการลักษณะตระลาการ²⁷ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวคู่ความต่อศาล โดยกำหนดสิทธิหน้าที่ของผู้ชี้ขาดตัดสินคดี เรียกว่า “ตระลาการ” อาจเป็นบุคคลที่พระมหากษัตริย์กรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งหรือเป็นบุคคลที่คู่ความตกลงกันได้ เมื่อบุคคลเป็นความกันเบื้องต้นก็ต้องมีการควบคุมตัวคู่ความทั้งโจทก์และจำเลยไว้ในอำนาจของตระลาการ โดยมีให้ไปไหนมาไหนตามอำเภอใจ หากมีการฝ่าฝืนก็ต้องถูกคุมขัง แต่อาจจะให้มีการทำสัญญาประกันได้²⁸ การทำสัญญาประกันคู่ความในคดีต่อศาลกฎหมายกำหนดให้ผู้ประกันต้องทำหนังสือสัญญาค้ำประกันต่อภูคายเสมียนนายพะทำมระง (ภูคายหมายถึง เสมียน , พระทำมระง หมายถึง ผู้คุมนักโทษ)²⁹ เมื่อภูคายเสมียนนายพะทำมระงได้รับหนังสือค้ำประกัน ก็จะนำหนังสือสัญญาค้ำประกันและตัวผู้ประกัน ไปดูเรือนพร้อมกับบอกแก่ลูกเมียผู้คนที่อยู่ ณ เรือนให้รับรู้ โดยศาลจะรับเป็นผู้ประกัน เฉพาะบุคคลผู้ซึ่งบุตรภรรยายินยอมและรู้เห็นการค้ำประกันนั้น³⁰ ความยินยอมจะต้องมีการสลักหลังไว้ในสัญญาค้ำประกันเพื่อใช้ในการบังคับเอากับสินไหมจากบุตรและภรรยาของผู้ขอประกันหากมีการผิดสัญญาประกัน เรียกว่าประกันแบบเทคร้วเรือน³¹

²⁶ร.แลงกาต์ โดยชาญวิทย์ เกษตรศิริ และวิทย์ พงษ์พนิตานนท์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553, หน้า 463, 464.

²⁷จารุณี ฐานรตาภรณ์, ระบบกฎหมายและการศาล: ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตกทอดมาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ช่วงก่อนการปฏิรูประบบกฎหมายและการศาล. วารสารศาลยุติธรรม หน้า 40, 25 พฤศจิกายน 2558 จาก www.library.coj.go.th/.

²⁸เสนีย์ ปราโมช , กฎหมายสมัยอยุธยา ดุลพาห (เล่ม 7), 14 (กรกฎาคม), 2510, หน้า 52.

²⁹พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2493 (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2510.

³⁰ร.แลงกาต์ โดยชาญวิทย์ เกษตรศิริ และวิทย์ พงษ์พนิตานนท์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย หน้า 252-254.

³¹เสนีย์ ปราโมช , กฎหมายสมัยอยุธยา, หน้า 52-53.

ภายหลังการทำสัญญาค้าประกัน หากคู่ความหลบหนี ผู้ประกันจะต้องชดใช้ค่าปรับเต็มจำนวนในทันที หรือศาลอาจจะให้เวลานายประกันในการหาตัวส่งต่อศาลในกำหนดเวลา 3 วัน 5 วัน และ 7 วัน กรณีที่ไม่สามารถส่งตัวต่อศาลได้ต้องชดใช้ค่าปรับหรือรับโทษทางร่างกายแทน หากคู่ความหลบหนีนั้น เป็นฝ่ายแพ้คดี เมื่อผู้ค้าประกันชำระหนี้แทนแล้ว มีสิทธิที่จะเรียกร้องบังคับให้คู่ความประกันชดใช้เมื่อกลับมาปรากฏตัวหรือพบตัวในภายหลัง กฎหมายยังบัญญัติให้คู่ความประกันต้องทำขัญผู้ประกัน กรณีที่ผู้ประกันต้องอาญาโทษหรือจองจำแทนตน³² กรณีที่คู่ความประกันหลบหนีและผู้ประกันรู้ว่าหลบหนีอยู่ที่ใดแต่ปกปิดพรางไว้ ศาลอาจลงโทษกับผู้ประกันนั้นก็ได้ หรือกรณีนายประกันเป็นผู้หลบหนี นายภูคาช พะธามะรงค์ พบเห็นแห่งใดสามารถมอบตรามหาศไทยกับนายบ้านนายเมืองเพื่อให้ส่งตัวนายประกันผู้หลบหนีมาเรียกเอาสินไหมพินัยตามรูปคดีได้เช่นเดียวกัน³³

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์การปกครองและการจัดระเบียบสังคม รวมถึงกฎหมายที่ใช้บังคับ ส่วนใหญ่ยังคงเป็นอย่างสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยอาศัยความจำเป็นและการคัดลอกจากเอกสารที่หลงเหลือจากการถูกทำลายภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยา และเพื่อความสะดวกแก่ศาลในอันที่จะค้นคว้านำเอามาพิเคราะห์ประกอบการพิจารณาอรรถคดี พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 จึงมีการชำระสะสางกฎหมายใหม่ เรียกกฎหมายฉบับนั้นว่า “กฎหมายตราสามดวง” ต่อมาได้รับการยกย่องเรียกชื่อกฎหมายตราสามดวงว่า “ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166”³⁴

จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 3 ต่อเนื่องถึงรัชกาลที่ 4 เริ่มมีประเทศทางยุโรปแผ่ขยายอิทธิพลและรุกรานเข้ามาในประเทศไทย ทำให้เกิดปัญหาการใช้กฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความคดี เนื่องจากชาวตะวันตกเห็นว่าระบบและเนื้อหาสาระกฎหมาย รวมถึงการพิจารณาคดีของไทยยังมีสภาพล้าหลัง ป่าเถื่อน และไม่พัฒนา³⁵ การดำเนินคดีมีความล่าช้า สับสน ไม่เป็นธรรม และระบบการลงโทษยังคงเป็นระบบจารีตนครบาล คือการใช้วิธีการลงโทษโดยทรมานร่างกาย เช่น วิธีดำน้ำลุยเพลิง การตอกเล็บ บีบขมับ เป็นต้น ด้วยเหตุดังกล่าว จึงเริ่มมีการปรับปรุงระบบกฎหมายเป็นแบบตะวันตก มีการออกกฎหมายในรูปของประกาศและประกาศใช้กฎหมายรวม 500 ฉบับ เพื่อให้การประกาศใช้กฎหมายเกิดการรับรู้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นทางการมากขึ้น

³²ร.แลงกาศ์ โดยชาญวิทย์ เกษตรศิริ และวิภัลย์ พงศ์พนิตานนท์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, หน้า 252-254.

³³ตีพิมพ์ รัชกาล กฎหมายเมืองไทย, กรุงเทพมหานคร:ริมป้อมคลองบางกอกใหญ่ (ลักษณะตระลาการ) ร.ศ.1235, หน้า 451-483.

³⁴แสวง บุญเฉลิมวิลาศ, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (The Thai Legal History) (พิมพ์ครั้งที่ 9), กรุงเทพมหานคร:วิญญูชน, 2552 หน้า 115-120,128-129.

³⁵ชาคริต อนันทรามัน, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556, หน้า 258-260.

จึงมีการสร้างโรงพิมพ์หนังสือ เรียกว่า “ราชกิจจานุเบกษา” แนวคิดการปรับปรุงระบบกฎหมาย และระบบศาลไทย เริ่มปรากฏชัดเจนในสมัยรัชกาลที่ 5 ด้วยการจัดทำประมวลกฎหมายตามแบบ ประเทศภาคพื้นยุโรป³⁶ เนื่องจากรูปแบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรจะเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนง่าย ต่อการอ้างอิง ทั้งยังยกเป็นข้อแสดงในการร่างกฎหมายได้ชัดเจนและง่ายกว่าระบบกฎหมาย อังกฤษ³⁷ แต่ทั้งนี้ก็มีการนำหลักกฎหมายอังกฤษมาบัญญัติไว้ในวิธีสารบัญญัติเพื่อใช้บังคับ เช่นเดียวกัน สำหรับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณา ความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 พระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.115 และพระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาความอาญา ร.ศ.115 พร้อมกับประกาศยกเลิกการพิจารณาคดี แบบจารีตนครบาล³⁸ การพิจารณาคดีแพ่งและอาญาแยกออกจากกัน พร้อมกับแยกอำนาจตุลาการ ออกจากฝ่ายบริหาร

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษ สำหรับ ใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 นับเป็นครั้งแรกที่ราษฎรไทยได้รับสิทธิเยี่ยงชาวตะวันตก โดยเฉพาะสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลที่จะไม่ถูกจับกุมคุมขังโดยไม่มีเหตุอันควร เว้นแต่จะเข้า ข้อยกเว้นคือ มีหมายของผู้พิพากษาและมีบทกฎหมายที่กล่าวหาว่าเป็นความผิดบัญญัติไว้ด้วย เมื่อ บุคคลถูกจับกุมจะต้องเอาตัวให้ผู้พิพากษาเพื่อทำการไต่สวนว่าได้มีการกระทำความผิดตามข้อ กล่าวหาหรือไม่ เมื่อไต่สวนแล้วปรากฏว่าไม่มีเหตุผลอันควรและปราศจากข้อพิรุณใดๆ ก็จะมีคำสั่ง ปลดปล่อยผู้ต้องหาหลุดพ้นไป โดยไม่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทแห่งคดี แต่ถ้าไต่สวนได้ความว่าผู้ต้องหา นั้นอาจจะกระทำความผิดจริง ก็จะกำหนดให้มีการพิจารณาความผิดต่อไป โดยผู้พิพากษาไต่สวนอาจจะ ใช้ดุลพินิจอนุญาตให้มีการประกันตัวผู้ต้องหาหรือไม่ตามที่เห็นสมควรแก่รูปความอันมีโทษ หนักและเบา (ตามมาตรา 1- มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลาง ก่อน ร.ศ.115)³⁹

กรณีเป็นคดีมีข้อหาความผิดจรรยาบรรณหมั้นต โทษ ศาลมักไม่ให้จำเลยมีประกัน หากศาลจะให้ประกันก็ต้องแจ้งให้โจทก์ทราบและถามว่าจะมีเหตุผลคัดค้านประการใด แต่การ

³⁶แสวง บุญเฉลิมวิลาศ , ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (The Thai Legal History). หน้า 149-152,157,197-198.

³⁷พิชัย นิลทองคำ.ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความอาญา พระธรรมนูญ ศาลยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: อทตยา มิเลินเนียม, 2554, หน้า XII.

³⁸แสวง บุญเฉลิมวิลาศ, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (The Thai Legal History), หน้า 197-198.

³⁹พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 13 ตอนที่ 5), 25 พฤศจิกายน2559 จาก www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2439/005/56.PDF.

พิจารณาว่าจะให้มีการประกันหรือไม่ ก็ยังอยู่ในอำนาจศาลที่จะวินิจฉัยสั่ง (พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ.115 มาตรา 1,2 และกฎเสนาบดี กระทรวงยุติธรรม ที่ 31) ส่วนวิธีการประกันศาลจะตีราคาเป็นเงินพอสมควรแก่รูปคดี สำหรับความผิดที่ถูกกล่าวหาและให้จำเลยผู้ต้องหาหาเงินตามจำนวนที่ตีราคาไว้มาวางไว้ต่อศาลหรือจะหาผู้มีหลักฐานมารับเป็นประกันตามจำนวนที่ตีราคาประการใดประการหนึ่งหรือหลายประการรวมกัน พร้อมกับทำหนังสือสัญญาประกันต่อศาล หากไม่ได้ตัวจำเลยมาศาลตามกำหนดวันนัด ผู้ประกันยอมให้ศาลริบจำนวนเงินที่วางไว้หรือปรับตามจำนวนที่กำหนดไว้ในหนังสือประกัน (มาตรา 6 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ.115) ⁴⁰ ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งของการประกันคือ ต้องมั่นคงเพียงพอที่จะทำให้จำเลยมาศาลในวันพิจารณาผู้รับประกันต้องแสดงให้ศาลเชื่อว่าเป็นบุคคลผู้มีทรัพย์สินสมบัติ หากจำเลยหลบหนีและเรียกเงินประกันจากผู้รับประกันไม่ได้ ศาลจะสั่งจำคุกผู้ประกันได้โทษเช่นเดิมหาได้ไม่ (ฎีกาที่ 171/131, 285/131 และลักษณะ ตุลาการ มาตรา 76) ⁴¹

ส่วนการถอนประกัน หากผู้เข้ารับประกันไม่พอใจจะประกันตัวจำเลยต่อไป ก็มีอำนาจที่จะขอถอนการประกันได้ แต่จะถอนประกันโดยไม่ส่งตัวลูกประกันต่อศาลหรือถอนประกันในเวลาที่ถูกประกันหลบหนีไม่ได้ กรณีที่ไม่ได้ตัวจำเลยมาศาลตามกำหนดนัด ถือว่าผู้ประกันผิดหนังสือสัญญาประกัน ศาลมีอำนาจสั่งริบเงินที่วางเป็นประกันหรือสั่งปรับนายประกันหรือจำเลยซึ่งรับประกันตัวเอง ตามจำนวนเงินที่ได้ตีราคาประกันไว้หรืออาจมีคำสั่งให้ใช้เงินภายในเวลาอันสมควรแต่ไม่น้อยกว่า 7 วัน โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่ หากผู้ขอประกันไม่ชำระตามกำหนดเวลาที่บังคับไว้ศาลมีอำนาจออกหมายยึดทรัพย์สินสมบัติของผู้ประกัน เพื่อชดใช้ค่าประกันได้ทันที ก่อนมีคำสั่งริบเงินที่วางประกันหรือสั่งปรับนายประกันศาลอาจเรียกนายประกันมาชี้แจงถึงเหตุแก้ตัวประการใด ที่แสดงให้ศาลเห็นว่าไม่ควรริบเงินประกันหรือไม่ควรปรับตามจำนวนที่ตีราคาประกันไว้ หรือกรณีผู้ประกันเอาตัวจำเลยมาส่งต่อศาล ศาลอาจมีคำสั่งลดเงินค่าปรับตามสมควรแก่เหตุก็ได้ ผู้ประกันที่ต้องเสียหายประการใด จากการที่ถูกศาลสั่งปรับใหม่ตามสัญญาประกัน ผู้ประกันนั้นมีสิทธิเรียกร้องฟ้องให้ลูกประกันชดใช้ทรัพย์สินที่ต้องเสียไปคืนได้⁴² นอกจากสิทธิในการประกัน ผู้ถูกกล่าวหา ยังได้รับสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเร็วว่าตนควร

⁴⁰ พระยาปริदानฤเบศร์ (พระสุขุมวินิจฉัย) วิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 3), กรุงเทพมหานคร:เนติบัณฑิตยสถานผู้พิพากษาศาลต่างประเทศสนามสถิตยยุติธรรม, 2461, หน้า 69-72.

⁴¹ มิสเตอร์แอสเติน คำสอนวิธีพิจารณาความอาญา, กรุงเทพฯ เดลิแมล์, 2458, หน้า 16-17.

⁴² พระยาปริदानฤเบศร์ (พระสุขุมวินิจฉัย) วิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 72-74.

จะต้องถูกจำกัดสิทธิโดยรัฐหรือไม่ และมีสิทธิที่จะต่อสู้ข้อกล่าวหาต่อผู้พิพากษาผู้เป็นกลาง ระบบไต่สวนดังกล่าวมานี้ เป็นการนำระบบกฎหมายจากประเทศอังกฤษ⁴³ มาใช้เป็นแบบอย่าง

ส่วนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่ง ตามพระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาคดีแพ่ง ร.ศ.115 ตามมาตรา 73 บัญญัติห้ามมิให้เรียกประกันคู่ความในคดีแพ่ง เว้นแต่ โจทก์อยู่นอกเขตศาลและอาจแพ้คดี หากโจทก์ไม่วางประกันก็ให้ศาลยกฟ้องคดีเสีย ส่วนจำเลยซึ่งไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือคิดจะหลบหนี ศาลอาจเรียกประกันด้วยบุคคลหรือทรัพย์สินก็ได้ หากจำเลยหาประกันไม่ได้ ศาลมีอำนาจที่จะคุมขังจำเลยไว้กว่าจะเสร็จคดีหรือหาประกันได้ และให้ยกเลิกบรรดาข้อพระราชกำหนดกฎหมายเดิม⁴⁴ รวมถึงการประกันแบบเทคริวตามบทกฎหมายลักษณะตลละการเดิม

ในปี ร.ศ.127 (พ.ศ.2451) มีการตั้งคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความเพื่อทำการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยคณะกรรมการร่างกฎหมายเริ่มทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความอาญาในปี ร.ศ.129 (พ.ศ.2453) และจัดทำร่างเบื้องต้นสำเร็จและจัดแยกเรื่องต่างๆ ออกเป็นหมวดหมู่ มีการจัดเรียงหมวดหมู่ต้นร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาค้างต่อไปนี้

ข้อความเบื้องต้น

ภาค 1 การฟ้องคดี

ลักษณะ 1 บทบัญญัติทั่วไป

ลักษณะ 2 การฟ้องคดีอาญา

ลักษณะ 3 สิทธิเรียกร้องทางแพ่ง

ลักษณะ 4 จำเลยฟ้องแย้ง

ลักษณะ 5 ความระงับแห่งสิทธิฟ้องร้องในกฎหมายอาญา

ภาค 2 ว่าด้วยอำนาจ

ลักษณะ 1 อำนาจการไต่สวนมูลฟ้อง

ลักษณะ 2 อำนาจพิจารณา

ลักษณะ 3 กระบวนการพิจารณาในคดีเฉพาะเรื่อง

ลักษณะ 4 กระบวนการพิจารณาต่อพนักงานอัยการและผู้พิพากษา

⁴³เกียติขจร วัจนะสวัสดิ์, สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร:ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529, หน้า 39-42.

⁴⁴พระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาคดีแพ่ง ร.ศ.115 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 13 ตอนที่ 33) , 25 พฤศจิกายน 2559 จาก www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2439/033/367.PDF.

ลักษณะ 5 การคัดค้าน

ภาค 3 การไต่สวนมูลฟ้อง

ลักษณะ 1 บทบัญญัติทั่วไป

ลักษณะ 2 หมายอาญา, จับ จำคุก คั่น

ลักษณะ 3 กระบวนการไต่สวน

ลักษณะ 4 กระบวนพิจารณาเบื้องต้นในกรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์

ภาค 4 วิธีพิจารณาในศาลส่วนอาญาชั้นต้น

ลักษณะ 1 หมายเรียกผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยมายังศาลส่วนอาญา

ลักษณะ 2 การพิจารณาของศาลส่วนอาญา

ภาค 5 กระบวนการพิจารณาในศาลสูง

ลักษณะ 1 การอุทธรณ์

ลักษณะ 2 การเพิกถอนคำพิพากษาในศาลฎีกา (ศาลสูงสุด)

ภาค 6 พยานหลักฐาน

ลักษณะ 1 บทบัญญัติทั่วไป

ลักษณะ 2 พยานวัตถุ

ลักษณะ 3 พยานเอกสาร

ลักษณะ 4 พยานบุคคล

ภาค 7 คำพิพากษา

ลักษณะ 1 เงื่อนไขเพื่อความสมบูรณ์ของคำพิพากษาในคดีอาญา

ลักษณะ 2 การบังคับตามคำพิพากษา

ภาค 8 ความเสียหายของกระบวนการพิจารณา คำสั่งหรือคำพิพากษา

ลักษณะ 1 บทบัญญัติทั่วไป

ลักษณะ 2 กระบวนการพิจารณา คำสั่ง หรือคำพิพากษาที่เสียหาย

ลักษณะ 3 กระบวนการพิจารณา คำสั่ง หรือคำพิพากษาที่อาจเสียหายได้

ลักษณะ 4 การขัดกันเนื่องจากกระบวนการพิจารณา คำสั่งหรือคำพิพากษาที่เสียหาย

หรืออาจเสียหายได้

ภาค 9 การรื้อฟื้นคำพิพากษาขึ้นพิจารณาใหม่

ภาค 10 อภัยโทษ การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และการรื้อฟื้นโทษต่างๆ ขึ้นพิจารณาใหม่

ภาค 11 ค่าฤชาธรรมเนียมในคดีอาญา

ลักษณะ 1 ขอบเขตและการชำระค่าฤชาธรรมเนียมในคดีอาญา

ลักษณะ 2 ความรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมในคดีอาญา

ลักษณะ 3 การชดใช้ค่าฤชาธรรมเนียมในคดีอาญาโดยบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบ

ลักษณะ 4 การดำเนินคดีอนาถา

คณะกรรมการฯ ได้จัดทำร่างพร้อมรายงานและรายการปัญหาต่างๆ ที่ต้องการคำวินิจฉัยนำเสนอต่อคณะกรรมการใหญ่ซึ่งตั้งขึ้นในเดือนมกราคม ร.ศ.133 (พ.ศ.2457) ต่อมาในปี พ.ศ.2460 คณะกรรมการฯ ได้เสนอต้นร่างอีกครั้งหนึ่งประมาณ 500 มาตรา ต่อคณะกรรมการผสมฝรั่งเศส – ไทย เพื่อพิจารณาและทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบ้างตามที่เห็นสมควร (พ.ศ.2460-2462) รวมถึงเรื่องการปล่อยชั่วคราวโดยมีหรือไม่มีหลักประกันและสัญญาประกันในระหว่างดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่ว่าในชั้นใดๆ⁴⁵ จนกระทั่งมีเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยและประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมาย วันที่ 5 มิถุนายน 2478 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2478 จนถึงปัจจุบัน⁴⁶

ข้อสังเกต ตามบทบัญญัติพระอัยการเบ็ดเสร็จ พ.ศ.1903 พระมหากษัตริย์ท่านั้นเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินทั้งปวง ประชาชนเพียงแต่ครอบครองเพื่อทำมาหากินเท่านั้น มิได้มีการกรรมสิทธิ์แต่อย่างใด ความสำคัญของกรรมสิทธิ์ที่ดินจะปรากฏชัดในสมัยรัชการที่ 4 ทรงริเริ่มการปรับปรุงระบบกฎหมาย ตามแบบตะวันตกรวมถึงการประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน ทรงเริ่มเปลี่ยนแปลงความคิดที่ว่าพระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของแผ่นดินทั้งปวงทั่วราชอาณาจักร แต่อาจจะยังไม่บรรลุผล จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ 5 ได้กำหนดคกฏเกณฑ์เกี่ยวกับการถือครองที่ดิน ด้วยการให้กระทรวงเกษตราธิการดำเนินการออกโฉนดที่ดินบริเวณเมืองกรุงเก่าเป็นแห่งแรก เมื่อ พ.ศ.2544⁴⁷ ถือเป็นโฉนดแบบใหม่ที่รัฐออกให้เป็นหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน⁴⁸ ด้วยเหตุดังกล่าวการประกันสมัยโบราณน่าเชื่อว่าเป็นการประกันด้วยตัวเงินหรือทรัพย์สินสิ่งของที่มูลค่าหรือตัวบุคคลโดยผู้ประกันต้องเป็นบุคคลมีทรัพย์สินเพียงพอที่จะทำให้ศาลเชื่อได้ว่าหากมีการผิดสัญญาประกัน

⁴⁵ไพจิตร บุญญพันธ์, จำรัส เขมะจารุ, การตรวจชำระและร่างประมวลกฎหมายในประเทศไทย (ตอนที่3), ดุลพาห หน้า 438- 454 , 1 พฤศจิกายน 2559 จาก www.library.coj.go.th/.

⁴⁶พิชัย นิลทองคำ, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความอาญา พระธรรมนูญศาลยุติธรรม หน้า XVIII-XX.

⁴⁷ชยา โพธิ์แดง, การออกโฉนดที่ดินเมืองกรุงเก่าระหว่าง พ.ศ.2444-2453.(วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต) ศิลปากร, กรุงเทพมหานคร 2528 อ้างใน แสง บุญเฉลิมวิลาศ , ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (The Thai Legal History) หน้า 180.

⁴⁸แสง บุญเฉลิมวิลาศ, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (The Thai Legal History) หน้า 97-98,151-152,178-180.

ศาลสามารถบังคับกับผู้ขอประกันตามสัญญาประกันได้ทันที แต่เมื่อประชาชนมีสิทธิเป็นเจ้าของถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินก่อนมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อาจเป็นที่มาของการใช้ทรัพย์สินอันได้แก่ที่ดิน มาเป็นหลักประกันในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาของประเทศไทยในปัจจุบัน

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

การบัญญัติกฎหมาย รวมถึงข้อบังคับและกฎเกณฑ์ต่างๆ ของประเทศไทย นับแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา จะเกี่ยวข้องเคียงคู่กับทฤษฎีทางกฎหมายมาโดยตลอด อาทิ เช่น คัมภีร์พระธรรมศาสตร์⁴⁹ ซึ่งรับแนวความคิดตามหลักทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ ด้วยการยึดถือหลักยุติธรรมที่อยู่เหนือพระราชศาสตร์⁵⁰ กระทั่งมีการปฏิรูปกฎหมายไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ปรัชญากฎหมายฝ่ายบ้านเมืองเริ่มเข้ามามีอิทธิพลเป็นอันมาก แต่แนวคิดกฎหมายธรรมชาตียังปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ด้วยการนำแนวคิดของทั้งสองทฤษฎีมาผสมผสานกัน เพื่อการรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในสังคม การเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายของประเทศไทย รวมถึงรูปแบบของการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาได้นำระบบกฎหมายต่างประเทศมาใช้เป็นแบบอย่างสำคัญ การศึกษาให้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีอันเป็นที่มาหรือบ่อเกิดแห่งกฎหมาย รวมถึงเจตนารมณ์แห่งการบัญญัติกฎหมาย เพื่อให้ผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถแยกแยะกฎเกณฑ์หรือบรรทัดฐานกำหนดความประพฤติที่เป็นกฎหมาย ออกจากกฎเกณฑ์หรือบรรทัดฐานกำหนดความประพฤติที่เป็นศีลธรรม หรือขนบธรรมเนียมในสังคม⁵¹ และให้การบังคับใช้เป็นไปตามกฎหมายเจตนารมณ์แห่งการบัญญัติกฎหมาย เกิดความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน สำหรับแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่สำคัญมีดังนี้

⁴⁹ คัมภีร์พระธรรมศาสตร์คือ คัมภีร์ที่ผู้ทรงฤทธิ์หรือผู้มีอำนาจเหนือบุคคลธรรมดาแต่งเรียบเรียงขึ้นเพื่อเป็นชุมนุมข้อบังคับหลักเกณฑ์ต่างๆ ตามความยุติธรรม กฎเกณฑ์ที่มีอยู่กฎหมายทั้งปวง อ่างใน ตลุตญา วิจารณ์ หังคำ. สังคมกับกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2554, หน้า 98-115.

⁵⁰ พระราชศาสตร์คือ กฎหมายที่พระมหากษัตริย์เป็นผู้ตราขึ้นตามประเพณีนิยมและความเจริญของบ้านเมือง โดยสร้างขึ้นจากการวินิจฉัยขรรคคติต่างๆ เนื้อหาของพระราชศาสตร์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับกฎเกณฑ์แห่งการปฏิบัติราชการ กฎมณเฑียรบาล กฎเกณฑ์เรื่องที่ดิน และสถานภาพบุคคลในสังคม โดยมีหลักการว่าต้องสอดคล้องกับคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ อ่างในเรื่องเดียวกัน.

⁵¹ วรเจตน์ ภาศิริตัน, คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน, หน้า 131-132.

2.1 ทฤษฎีทางนิติปรัชญา

การรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในคดีอาญา ถือเป็นหลักการพื้นฐานว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมกันในชีวิตร่างกาย เพราะถือว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติและติดตัวมนุษย์มาแต่เกิด (Natural Right) แต่การที่จะให้สังคมยอมรับและเคารพสิทธิเสรีภาพดังกล่าว ก็จะต้องกระทำภายใต้บทกฎหมาย แต่การบัญญัติบทกฎหมาย ก็ต้องสอดคล้องกับเจตจำนงแห่งความยุติธรรมเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ภายใต้แนวคิดทฤษฎี ทางนิติปรัชญาที่สำคัญๆ ดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ (The National Law Theory)

ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติถือว่ากฎหมายขึ้นอยู่กับเหตุผล (reason) มีอยู่ในธรรมชาติไม่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามอำนาจ (power) หรือตามอำเภอใจ (arbitrary will) ของผู้มีอำนาจแห่งรัฐ ความมีเหตุผลสามารถสร้างความยุติธรรม (justice) ให้แก่มวลมนุษย์ เมื่อมีการก่อตัวขึ้นอย่างมั่นคงและพัฒนาอย่างเต็มที่ในจิตใจมนุษย์ ก็จะกลายเป็นกฎหมาย ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ จึงมีแนวความคิดว่า กฎหมายไม่ควรจะถูกสร้างขึ้นเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว แต่ควรที่จะสร้างขึ้นเพื่อคุณงามความดีของพลเมือง ทุกคน (law should be framed, not for any private benefit, but for the common good of all the citizens) ⁵² แนวคิดดังกล่าวจึงเป็นส่วนสำคัญของการก่อตั้งหลักแห่งสิทธิเสรีภาพ และก่อให้เกิดการปกครองระบบประชาธิปไตย คือการปกครองด้วยเหตุด้วยผลและความถูกต้องชอบธรรม การพัฒนาทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติจึงมีผลในทางปฏิบัติและมีลักษณะเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติใหม่ที่สำคัญคือ “หลักนิติธรรม” หรือ “หลักแห่งกฎหมาย” (The Rule of Law)

สำหรับประเทศไทยใช้ระบบประมวลกฎหมาย มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ยึดหลักการปกครองประเทศโดยกฎหมาย หรือเรียกว่า หลักนิติรัฐ คำว่า “นิติรัฐ” แปลมาจากภาษาเยอรมันว่า “Rechtsstaat” มีแนวความคิดพื้นฐานว่า กฎหมายจะต้องไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองใช้อำนาจตามอำเภอใจ และภายใต้กฎหมายบุคคลทุกคนต้องเสมอภาคกัน จากแนวความคิดดังกล่าวก่อให้เกิดหลักการทางกฎหมายมากมาย เช่น หลักไม่มีความผิดไม่มีโทษ หลักการห้ามลงโทษซ้ำซ้อนโดยปราศจากกฎหมาย หลักการห้ามตรากฎหมายย้อนหลังกำหนดโทษแก่บุคคล เป็นต้น การตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับ จึงต้องมีความชัดเจนและแน่นอนเพียงพอที่ราษฎรจะเข้าใจได้ และกำหนดให้สิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลมีค่าบังคับทางกฎหมายภายใต้บทบัญญัติ

⁵²Thomas Aquinas, Summa Theological, the Great legal philosophers, edited by Clarence Morris (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1963), p.73 อ้างในวิชา มหาคณ, ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ: หลักยุติธรรมแห่งกฎหมาย :คูลพาท เล่มที่ 2 ปีที่ 27 (มีนาคม-เมษายน), 2533, หน้า 32-35.

รัฐธรรมนูญว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐาน อันเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับราษฎร สิทธิขั้นพื้นฐานแบ่งออกเป็น “สิทธิในเสรีภาพ” และ “สิทธิในความเสมอภาค” โดยสิทธิในเสรีภาพ คือ อำนาจของบุคคลที่กฎหมายรับรองที่จะกระทำการหรือเว้นกระทำการใดตามที่ตนต้องการ ส่วนสิทธิในความเสมอภาค คืออำนาจที่จะเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันให้เหมือนกันและปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันออกไปตามสภาพของสิ่งนั้น⁵³

แม้ประเทศไทยใช้ระบบประมวลกฎหมายและมีหลักการปกครองโดยยึดหลักกฎหมายหรือหลักนิติรัฐ แต่มีการบัญญัติคำว่า “หลักนิติธรรม” (The Rule of Law) ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ตามความคิดที่ว่ามนุษย์ไม่ควรถูกปกครองโดยมนุษย์ แต่ควรจะถูกปกครองโดยกฎหมาย นักกฎหมายรัฐธรรมนูญของอังกฤษเห็นว่า หลักนิติธรรมจะต้องสัมพันธ์ใกล้ชิดกับความมีอำนาจสูงสุดของรัฐสภา และมีเนื้อหาสาระที่สำคัญคือ บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย และไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นชนชั้นใดก็ต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายของแผ่นดิน แม้แต่กษัตริย์จะอยู่เหนือกฎหมายมิได้ และจะไม่ถูกลงโทษหากไม่ได้กระทำการอันผิดกฎหมาย และยังมีความเห็นว่า บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งปวงของรัฐก็จะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย ต้องไม่กระทำการก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของราษฎรตามอำเภอใจ⁵⁴

แม้หลักนิติรัฐกับหลักนิติธรรมอาจมีความแตกต่างกันอยู่ แต่หลักการทั้งสองต่างก็มุ่งที่จะสร้างความยุติธรรมและสันติสุขให้เกิดขึ้นในระบบกฎหมายเหมือนกัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะสิทธิเสรีภาพด้วยการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา เพราะถือเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยต้องได้รับอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ชาติ กำเนิด ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิตหรือมีความไม่เท่าเทียมกันในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการใช้อำนาจรัฐโดยเจ้าพนักงานและศาล เนื่องจากการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการดำเนินคดีอาญา กฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานและศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวอย่างกว้างขวาง การใช้อำนาจรัฐโดยเจ้าพนักงานและศาลจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะต้องกระทำปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน เพื่อให้ประชาชนในสังคมเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติภายใต้กฎหมายเดียวกัน อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันตามเจตจำนงแห่งกฎหมาย

⁵³ วรเจตน์ ภาคิรินทร์, คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน, หน้า 159-181.

⁵⁴ วรเจตน์ ภาคิรินทร์, คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน, หน้า 196-206.

2.1.2 ทฤษฎีกฎหมายบ้านเมือง (The Positive Law Theory)

ทฤษฎีกฎหมายบ้านเมืองปฏิเสธกฎหมายที่สูงกว่า (Higher Law) หรือกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) แต่สิ่งที่ยอมรับและถือเป็นกฎหมายคือ กฎหมายของรัฐที่บังคับใช้เป็นกฎหมายนั้นจะต้องใช้บังคับได้จริง มีความเคร่งครัดแน่นอน โดยรัฐาธิปัตย์เท่านั้นที่มีอำนาจสูงสุดในการออกกฎหมาย โดยปฏิเสธความคิดเรื่องความเป็นธรรม อันเป็นรากฐานความคิดทางกฎหมายทำให้เกิดแนวคิดที่ว่า “กฎหมายเป็นสิ่งที่มนุษย์บัญญัติขึ้น” เพื่อคุ้มครองรักษาให้แต่ละคนมีชีวิตรอด⁵⁵ และอธิบายต่อไปว่า กฎหมายคือคำสั่งคำบัญชาของรัฐาธิปัตย์ ผู้ฝ่าฝืนต้องรับโทษ โดยยอมรับว่าศีลธรรมมีอิทธิพลเหนือกฎหมายก่อนที่จะกลายเป็นกฎหมายเท่านั้น การร่างกฎหมายผู้ร่างจึงต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์ทางศีลธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเหตุผลแวดล้อมต่างๆ⁵⁶ เมื่อกฎหมายเกิดขึ้นจากผู้มีอำนาจและเป็นเครื่องกำหนดระเบียบวินัยของสังคม แม้มกฎหมายไม่อาจจะวางระเบียบหรือกฎเกณฑ์ตายตัวได้ แต่เพื่อความยืดหยุ่นและยุติธรรม กฎหมายได้มอบอำนาจให้ผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถใช้ดุลพินิจที่จะเลือกปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ การใช้ดุลพินิจของผู้บังคับใช้กฎหมายจึงต้องเป็นไปในทางที่สอดคล้องกับมโนธรรม ศีลธรรมและกฎเกณฑ์ทางสังคม อย่างกรณีการใช้อำนาจแห่งกฎหมายในการดำเนินคดีอาญา ด้วยการควบคุมหรือกักขังผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปฟ้องร้องและลงโทษหากมีกระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาจริง แต่การควบคุมหรือกักขังก็ถือว่าสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกทำลายลง ทั้งยังขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน (human rights) รัฐจึงต้องให้การรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ที่ถูกกล่าวหาด้วยการปล่อยชั่วคราวเพื่อความยืดหยุ่นและยุติธรรม การพิจารณาว่าจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงต้องใช้ดุลพินิจพิจารณาตั้งภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไขที่กฎหมายของรัฐกำหนดไว้เท่านั้น

2.1.3 ทฤษฎีกฎหมายประวัติศาสตร์ (The Historical Law Theory)

ทฤษฎีกฎหมายประวัติศาสตร์เห็นว่า กฎหมายเป็นผลของประวัติศาสตร์ กฎหมายจึงต้องวิวัฒนาการอยู่เสมอ ซาวิเนีย (Von Savigny) นักกฎหมายชาวเยอรมัน กล่าวว่า กฎหมายไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นตามใจชอบ แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยตัวของมันเอง มีการเติบโตเปลี่ยนแปลงคลี่คลายไปตามประวัติศาสตร์หรือลักษณะของชาติ แล้วค่อยๆ เติบโตไปตามวิวัฒนาการ กฎหมายเปรียบเสมือนภาษาประจำชาติ มีการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการอยู่เสมอ อาจถือได้ว่า

⁵⁵ สมยศ เชื้อไทย, นิติปรัชญาเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2543, หน้า 130-143.

⁵⁶ วิษณุ เครืองาม, ปรัชญากฎหมายฝ่ายบ้านเมือง เล่มที่ 34, 2520 ตอนที่ 3 หน้า 432-442.

กฎหมายเป็นผลผลิตของชนชาตินั้น⁵⁷ และเป็นบทสรุปของความเปลี่ยนแปลงจากอดีตถึงปัจจุบัน จากคำสอนที่ปฏิบัติกันมา จนมีการบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร⁵⁸ กฎหมายของแต่ละชาติ แตกต่างกันไปตามหลักจารีตประเพณีซึ่งครอบงำวิถีชีวิตบุคคลภายในกลุ่มมาตั้งแต่เกิดจนตาย ทำให้ไม่รู้สึกรว่าจะต้องรับเอากฎเกณฑ์หรือมาตรฐานอื่นใดมาเมื่อมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมทางสังคมของตนอีก เว้นแต่จะได้เข้าเป็นสมาชิกใหม่ในสังคมนั้น การยกเอากฎหมายของประเทศหนึ่งมาบัญญัติเป็นกฎหมายของอีกประเทศหนึ่ง จึงต้องศึกษาถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและพฤติกรรมทางสังคมให้ถ่องแท้ เพื่อบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับจิตใจประชาชนชาติอย่างแท้จริงได้⁵⁹

การปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงด้วยการนำระบบกฎหมายแบบตะวันตก โดยเฉพาะระบบการไต่สวนของประเทศอังกฤษมาเป็นแบบอย่าง จากเดิมการหลบหนีของกลุ่มความประกัน ผู้ประกันจะต้องถูกคุมขังหรือรับโทษแทน เริ่มให้สิทธิกับผู้ประกันด้วยการชดใช้เงินค่าปรับตามสัญญาประกันแทนการถูกคุมขัง อาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายทำให้ประเทศไทยปราศจากบทกำหนดโทษหรือมาตรการบังคับทางกฎหมาย กรณีการฝ่าฝืนเงื่อนไขหรือการหลบหนีในระหว่างการปล่อยชั่วคราวไปโดยสิ้นเชิง กระทั่งปัจจุบันแม้สังคมจะมีความเจริญและพัฒนามากขึ้นหรือความประพฤติของคนในสังคมและจารีตประเพณีที่เคยประพฤติปฏิบัติได้มีการปรุงแต่งสลับซับซ้อนไปจากเดิม การฝ่าฝืนเงื่อนไขหรือการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการปล่อยชั่วคราวของไทย ก็ยังปราศจากบทกำหนดโทษหรือมาตรการบังคับทางกฎหมาย สำหรับประเทศอังกฤษจากวิวัฒนาการให้นายประกันมีสิทธิขึ้นด้วยการอุทธรณ์จำนวนเงินประกันแทนการมอบตัวเองเป็นจำเลย มีการบัญญัติบทลงโทษกับผู้ต้องหาหรือจำเลยเพื่อใช้ในการป้องกันการหลบหนี ดังนั้นการรับเอากฎเกณฑ์หรือมาตรการบังคับทางกฎหมายของต่างประเทศมาใช้บังคับกับสังคมไทย นอกจากจะต้องคำนึงถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและพฤติกรรมทางสังคมเดิมของประชาชนชาติแล้ว ก็จะต้องศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการทางกฎหมายให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับสภาพสังคมที่สลับซับซ้อนขึ้นและทันสมัยกับอารยประเทศ

⁵⁷ ตูลญา โรจน์ทั้งคำ. *สังคมกับกฎหมาย*, กรุงเทพมหานคร:วิญญูชน, 2554, หน้า 115

⁵⁸ ปรีดี เกษมทรัพย์ นิติปรัชญา (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541, หน้า 69.

⁵⁹ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย *ระบบยุติธรรมและยุติธรรมทางเลือก : แนวการวิเคราะห์เชิงสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556, หน้า 25-25.

2.2 ทฤษฎีการลงโทษ

ตามความเห็นทางทฤษฎีกฎหมาย การลงโทษอาญาคือวิธีการที่จะปฏิบัติกับผู้กระทำความผิดหรือผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย ดังนั้น โทษทางอาญาจึงต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ประการคือ⁶⁰

2.2.1 ก่อให้เกิดความทุกข์ หมายถึง ผู้รับโทษจะต้องได้รับความทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่ง อาจเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพทางร่างกาย การได้รับความเจ็บปวดทางกาย (pain) หรือการสูญเสียทรัพย์สิน หรืออื่นๆ

2.2.2 ใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดกฎหมาย หมายถึง ผู้กระทำความผิดกฎหมายเท่านั้นที่จะต้อง ถูกลงโทษ จะนำบุคคลอื่นที่ไม่ได้กระทำความผิดมารับโทษมิได้

2.2.3 ใช้บังคับเมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมาย หมายถึง ต้องมีการกระทำความผิดกฎหมายเสียก่อน จึงจะลงโทษได้ หากไม่มีการกระทำความผิดกฎหมายก็จะลงโทษไม่ได้

2.2.4 เป็นวิธีการซึ่งนำมาใช้กับผู้กระทำความผิด หากผลร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลนั้นเอง ไม่นับเป็นโทษทางอาญา

2.2.5 บทลงโทษต้องเกิดจากผู้มีอำนาจ หมายถึง โทษนั้นต้องผ่านกระบวนการตามกฎหมาย และผู้มีอำนาจตามกฎหมายจึงจะเป็นผู้ให้ผลร้ายได้

การหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันในคดีอาญา เป็นการแสดงออกถึงความไม่เคารพกฎหมายและฝ่าฝืนต่อกฎเกณฑ์ทางสังคม นอกจากส่งผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินคดีอาญา บางครั้งยังส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพต่อรัฐ หรือประชาชน ในสังคม การบัญญัติบทลงโทษทางกฎหมายเพื่อใช้บังคับกับการกระทำดังกล่าวของผู้ต้องหาหรือจำเลย ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะการรอนสิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วยการรับโทษอาญา อาจใช้เป็นมาตรการป้องกันการหลบหนีในระหว่างการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันในคดีอาญา เพราะตามความเห็นทางทฤษฎี การลงโทษทางอาญามีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ⁶¹

⁶⁰ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. แนวการศึกษาชุดวิชา กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2557, หน่วยที่ 6 หน้า 6-9.

⁶¹ ประเสริฐ เมฆมณี, หลักทฤษฎีอาญา: ความมุ่งหมายและความรับผิดชอบแห่งโทษ. กรุงเทพมหานคร:บพิธการพิมพ์, 2553, หน้า 55-73.

1) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิด (*Punishment as retribution*)

เป็นแนวความคิดซึ่งพัฒนามาจากหลักปรัชญาพื้นฐาน ถือว่าการลงโทษเพื่อตอบแทนต่อความยุติธรรมที่ถูกประทุษร้าย มีความมุ่งหมายเพื่อขจัดความหวาดกลัวต่อภัยแห่งอาชญากรรมและเป็นการใช้อำนาจของรัฐรักษาไว้ซึ่งความผาสุกและความยุติธรรมในสังคม และป้องกันมิให้ผู้เสียหายแก้แค้นตอบแทนต่ออาชญากรรมเป็นการส่วนตัวโดยตรง

2) การลงโทษเพื่อข่มขู่หรือปราบอาชญากรรม (*Punishment as a Deterrent*)

เป้าหมายหลักในการลงโทษคือ ให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวเจ็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก และแสดงให้เห็นบุคคลทั่วไปเห็นว่าการกระทำความผิดย่อมจะต้องได้รับการลงโทษเสมอ เป็นการข่มขู่หรือปราบบุคคลทั่วไป มิให้ก่ออาชญากรรมขึ้นในสังคม เป็นแนวคิดพัฒนาจากความเชื่อที่ว่า การลงโทษอาชญากรรมที่มีผลในทางข่มขู่บุคคลอื่นมิให้กระทำความผิดที่ดีที่สุด จะต้องใช้มาตรการกำหนดบทเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งได้กระทำความผิดอย่างเดียวกันขึ้นอีก และการที่ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษมิใช่เพราะ ได้กระทำความผิดแต่เป็นการลงโทษเพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่นลอกเลียนเป็นแบบอย่างการกระทำนั้นในภายหน้า

3) การลงโทษเพื่อชดเชยความผิดที่เกิดขึ้น (*Punishment as an Expiation*)

เป็นการลงโทษแก้แค้นที่สุดตั้งแต่สมัยโบราณกาล และเป็นการผสมผสานระหว่างการลงโทษเพื่อแก้แค้นตอบแทนกับการลงโทษเพื่อชดใช้ค่าเสียหาย โดยเชื่อว่าหากมีการลงโทษผู้กระทำความผิดแล้ว ย่อมเป็นการส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัยให้แก่สังคม ดีกว่าวิธีการอื่นๆ ปัจจุบันความมุ่งหมายสำคัญคือหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกแก่อาชญากรรมบางประเภท โดยการใช้วิธีการลงโทษปรับ (Fine) การใช้ค่าเสียหาย (Restitution or Reparation) และการจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย (Compensation) เป็นต้น

4) การลงโทษเพื่อป้องกันสังคมหรือตัดโอกาสกระทำความผิด (*Punishment as Protection of Society or Incapacitation*)

เป็นรูปแบบการลงโทษจำกัดขอบเขตการเคลื่อนไหว หรือกระทำต่อเนื้อตัวร่างกาย เพื่อมุ่งประสงค์ให้ผู้กระทำความผิด ไม่สามารถกระทำความผิดหรือประทุษร้ายต่อสังคมอีกต่อไป อ็อพเพนไฮเมอร์ เรียกงานวิธีการลงโทษดังกล่าวว่า “ทฤษฎีการลงโทษบั่นทอนความสามารถ” (Theory of Disablement) กล่าวคือการใช้มาตรการลงโทษต่างๆ เพื่อกำจัดช่องทางแห่งการกระทำผิดโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการประหารชีวิต การตัดอวัยวะ การลงตราประทับหรือประจานผู้กระทำความผิด รวมถึงการลงโทษจำคุก เพื่อกีดกันควบคุมผู้กระทำความผิดออกจากสังคม ช่วงระยะเวลาที่ถูกลงโทษอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงโทษจำคุกในระยะเวลาอันยาวนาน

5) การลงโทษเพื่อปรุ่รงแต่งแก้ไขผู้กระทำความผิด (*punishment as a Means of Reformation*)

มีรากฐานและวิวัฒนาการมาจากหลักมนุษยธรรม หลักกฎหมายอาญา และแนวความคิดของนักอาชญาวิทยา จากความเชื่อที่ว่า การประกอบอาชญากรรม ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยบุคคลิกภาพ และสิ่งแวดล้อมทางสังคมของบุคคลนั้นๆ เป็นปฐมเหตุ และความเชื่อที่ว่า การลงโทษเป็นเพียงวิธีการข่มขู่บุคคลมิให้ก่ออาชญากรรมเพียงชั่วระยะเวลาที่ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษเท่านั้น แต่ไม่อาจที่จะป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การลงโทษผู้กระทำความผิดแปรเปลี่ยนทัศนคติไปสู่การแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด ยิ่งไปกว่าการคำนึงถึงผลร้ายแรงของอาชญากรรมที่เกิดขึ้น (Offender-oriented rather than Offense-oriented) วัตถุประสงค์ต่อผู้กระทำความผิดลักษณะดังกล่าว เรียกว่า “การลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล” (Individualization of Punishment) หมายถึง การใช้มาตรการลงโทษให้สอดคล้องกับบุคคลภาพของผู้กระทำความผิด เพื่อส่งเสริมให้ผู้กระทำความผิดประพฤติตนเป็นพลเมืองดีภายหลังจากการพ้นโทษ

การบัญญัติบทลงโทษทางอาญากับผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งหลบหนีในระหว่างการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันในคดีอาญา แม้จะไม่เห็นเป็นประจักษ์ว่าสามารถป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่กฎหมายที่ปราศจากสภาพบังคับกับผู้ฝ่าฝืนกฎหมายหรือกฎหมายที่บังคับใช้ก็อาจถือว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่นั้นเป็นกฎหมายที่สมบูรณ์ได้

2.3 ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Theory)

การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ คือการทำให้กฎหมายอันเป็นเศษกระดาษกลายเป็นสิ่งที่ต้องเคารพและมีผลใช้บังคับอย่างจริงจัง ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายจึงมีแนวคิดที่ว่า กฎหมายจะมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้จะต้องประกอบด้วยปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ การบัญญัติกฎหมาย ให้มีเนื้อหาทันสมัยและรัดกุม ไม่ขัดต่อพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์ นักปรัชญากฎหมายยังมีความเห็นต่อไปว่า กฎหมายจะมีผลบังคับใช้ได้ผลต่อเมื่อทำให้ประชาชนเคารพกฎหมาย แต่การที่จะให้กฎหมายมีการบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการบัญญัติกฎหมายที่เหมาะสมและมีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด หน่วยงานของรัฐ (องค์กร) ซึ่งเป็นกลไกในการบังคับใช้กฎหมาย ก็จะต้องทำให้กฎหมายนั้น มีการนำไปใช้ตรงตามเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมาย และก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เคารพกฎหมายด้วย⁶²

⁶²อุทิศ สุภาพ, มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร, 2534, อ้างใน สิทธิราไพ พวงศรี. ปัญหาการปล่อยชั่วคราวคดีอาญา:กรณีใช้บุคคลหรือตำแหน่งและอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันและปัญหาการบังคับคดี ศึกษากรณีศาลจังหวัดจันทบุรี, หน้า 6.

เมื่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ได้รับการรับรองและคุ้มครอง ด้วยการปล่อยชั่วคราวจากรัฐ โดยผู้ถูกกล่าวหาได้รับอิสรภาพในระหว่างการดำเนินคดี การหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลยไปจากกระบวนการดำเนินคดีอาญา จึงเป็นการแสดงออกถึงความไม่เคารพกฎหมาย เหตุสำคัญอาจมาจากเนื้อหากฎหมาย ซึ่งปราศจากสภาพบังคับ และยังมีความบกพร่องไม่รัดกุมเพียงพอที่จะนำมาบังคับใช้คุ้มครองกระบวนการยุติธรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ทฤษฎีของความยุติธรรม (Theories of Justice)

กฎหมายคืออุดมการณ์ของความยุติธรรม ในทางตรงกันข้ามอุดมการณ์ของความยุติธรรมกลับเป็นการแสดงออกถึงความต้องการพื้นฐานของบุคคล และนำไปสู่ความไม่แน่นอนและความขัดแย้ง รวมถึงการผลักดันให้เชื่อว่า ความต้องการของคนที่ไม่ใช่ประโยชน์ที่ตนเองต้องการอย่างแท้จริง ทั้งยังขัดแย้งกับประโยชน์ที่ตนเองต้องการ แต่ประโยชน์ที่ตนเองต้องการที่แท้จริงกลับเป็นประโยชน์ที่สูงกว่าโดยไม่มีวันสิ้นสุด ซึ่งอยู่นอกเหนือเหตุผลและข้อตกลง⁶³ ความยุติธรรมจึงเป็นเรื่องของนามธรรมและพิจารณาได้ยาก แต่ก็ต้องมีบรรจู่ไว้ในเนื้อหาสาระของกฎหมาย กฎหมายจึงต้องมีสภาพบังคับเป็นการทั่วไป เพราะหน้าที่ของกฎหมายมีความผูกพันต่อสังคม ชีวิตร่างกาย สิทธิเสรีภาพ ทรัพย์สิน ตลอดจนความสัมพันธ์ของบุคคลไม่ว่าด้านนิติกรรม หรือนิติเหตุ หน้าที่ของกฎหมาย (The function of law) สามารถแยกพิจารณาเป็น 2 กรณีคือหน้าที่ของกฎหมายโดยทั่วไป (General Functions of law) หน้าที่ของกฎหมายโดยเฉพาะ (Specific functions of law)⁶⁴ โดยหน้าที่ของกฎหมายโดยทั่วไป (General Functions of law) เป็นลักษณะของการควบคุมให้มนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันที่เรียกว่า ความสงบเรียบร้อย (An institution is called an order) คือการนำมาซึ่งความร่วมมือในพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล แนะนำให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี การกระทำหรืองดเว้นการกระทำ อาจเรียกว่า ธรรมเนียมปฏิบัติ (norms)⁶⁵ ทำให้กฎหมายแตกต่างจากสังคมและศีลธรรม ส่วนหน้าที่ของกฎหมายโดยเฉพาะ (Specific functions of law) เป็นการปฏิบัติหน้าที่ของสังคมแตกต่างกันไปตามความรับผิดชอบของแต่ละหน้าที่ เพื่อการ

⁶³ Ian Macleod, Legal Theory, "Theories of Justice" Palgrave Macmillan law masters, Creative Print & Design, Third edition, 2005 p.163 อ้างใน วิษัช จีระแพทย์, ทฤษฎีของความยุติธรรม, 12 ตุลาคม 2559 จาก www.ago.go.th/all_article.php.

⁶⁴ วิษัช จีระแพทย์, ทฤษฎีของความยุติธรรม สืบค้นวันที่ 12 ตุลาคม 2559 http://www.ago.go.th/all_article.php.

⁶⁵ Kelsen, Hans, Pure Theory of Law, quoted in the law As A Specific Social Technique (1941) U Chi L Rev 75 อ้างใน วิษัช จีระแพทย์, ทฤษฎีของความยุติธรรม.

ดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น การออกข้อบัญญัติแก้ไขการกระทำที่ผิด (provisions for redress of wrongs) การรักษาเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (preservation of basic freedoms) เป็นต้น การออกกฎหมายจึงต้องอยู่ภายใต้ทฤษฎีของความยุติธรรม (Theories of Justice)

กระบวนการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในการดำเนินคดีอาญา นอกจากกระบวนการค้นหาความจริงอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างถูกต้องแล้ว ยังต้องมีกระบวนการสร้างความเป็นธรรมทั้งแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือประชาชนทั่วไป เพื่อมิให้ต้องเดือนร้อนหรือถูกกระทบต่อสิทธิเสรีภาพไม่ว่าจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการค้นหาความจริง⁶⁶ หรือจากตัวบทกฎหมายที่บัญญัติเพื่อใช้บังคับในเรื่องนั้น เพราะวัตถุประสงค์สำคัญอีกประการหนึ่งของการอำนวยความสะดวกยุติธรรม คือการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสังคม เพื่อให้ทุกคนได้อยู่ร่วมกันโดยสงบสุขเสมอภาค ภายใต้บทกฎหมายที่ดีและการปฏิบัติที่ดี⁶⁷ เช่นเดียวกับผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดี โดยสุจริต และเสียค่าตอบแทนแต่ไม่สามารถรับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ซื้อได้ แต่กฎหมายกลับไม่สามารถรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ซื้อทรัพย์สินได้ หรือกรณีของการแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการบังคับกับหลักประกัน ตามความมาตรา 119 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เจตนาแห่งการบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้เป็นมาตรการเร่งรัดผู้ประกันให้ติดตามตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งคืนศาล เพื่อมิให้เกิดความเสียหายในการพิจารณาคดีและกระบวนการยุติธรรม⁶⁸ แต่ก็มีอาจปฏิเสธได้ว่าการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวก็เพื่อป้องกันและเยียวยาความเสียหายของราชการจากการบังคับกับหลักประกันตามสัญญาประกัน เมื่อกฎหมายที่ใช้บังคับยังไม่สอดคล้องกับความยุติธรรม หรือไม่สามารถสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้เกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายได้อย่างเท่าเทียมกัน กฎหมายก็ควรจะต้องได้รับปรับปรุงแก้ไข และการแก้ไขก็ไม่ควรมีลักษณะของการให้ความเป็นธรรมเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หากการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายใดยังไม่สามารถกระทำได้การบังคับใช้กฎหมายที่ได้บัญญัติไว้แล้วนั้น ก็ควรจะต้องใช้ให้เกิดความยุติธรรมอย่างมากที่สุดหรือบรรเทาความไม่ยุติธรรมให้เหลือน้อยที่สุด⁶⁹

⁶⁶ณรงค์ ใจหาญ, หลักประกันสิทธิของประชาชนในคดีอาญาใหม่:ปัจจุบันและทศวรรษหน้า(2540-2550),บทบัญญัติ (53(2)), 2540, หน้า 64.

⁶⁷อุดมพร อมรธรรม, ปรัชญากฎหมายพระเจ้าอยู่หัว: ใช้กฎหมายเพื่อรักษาความยุติธรรมต้องคำนึงถึงศีลธรรมจรรยาและเหตุผล (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร:พิมพ์แสงดาว, 2550.

⁶⁸เผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล. เอกสารประกอบการบรรยายโครงการส่งเสริมการดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีผู้ประกัน, หน้า 9-13.

⁶⁹จิตติ ตั้งศภทิพย์. หลักวิชาชีพกฎหมาย. บทบัญญัติ, 34(3), 2520, หน้า 388-390, 393.

3. แนวคิดพื้นฐานในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

กฎหมายของชนเผ่าเยอรมัน (Des gemeinerecht) ได้สร้างหลักของการลงโทษกรณีที่เป็นที่สงสัยหรือหลักที่ว่าจำเลยได้รับการปล่อยตัวไปชั่วคราวก่อน โดยมีเงื่อนไขว่ากระบวนการพิจารณาคดีอาญาสามารถที่จะเริ่มขึ้นได้ใหม่ตลอดเวลา (absolutio abinstantia) เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการที่จะต้องยกฟ้องในกรณีที่มีข้อสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ หลักกฤษฎีกาแห่งข้อสงสัยให้จำเลย (Der grundsata in dubio pro reo) ได้รับการยอมรับในฐานะที่เป็นกฎหมายจารีตประเพณี โดยมีได้มีการมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายโดยตรง แต่สามารถที่จะตีความได้จากหลักในเรื่องของความน่าตำหนิ (Schuldgrunsats) กล่าวคือ เฉพาะแต่จำเลยที่กระทำความผิดเท่านั้นที่จะถูกลงโทษ การที่มีข้อสงสัยใดๆ ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ จึงไม่อาจลงโทษได้⁷⁰

“หลักกฤษฎีกาแห่งความสงสัย” (in dubio pro reo) หมายความว่า ในกรณียังมีความสงสัยตามควรในข้อเท็จจริงแห่งคดี ต้องยกประ โยชน์แห่งความสงสัยให้เป็นผลดีกับผู้กระทำ” การดำเนินคดีอาญา โดยหลักจะต้องไม่ควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในอำนาจรัฐ เว้นแต่จะมีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัว แม้กรณีที่มีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวก็อาจจะมีการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้ การปล่อยชั่วคราวจึงถือเป็นมาตรการผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพในร่างกายหรือเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของผู้ต้องหาหรือจำเลย⁷¹ และเป็นการรักษาไว้ซึ่งหลักการสำคัญในการดำเนินคดีอาญาว่าด้วยการรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะการควบคุมหรือกักขังบุคคลไว้เพียงเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดี เท่ากับเป็นการลงโทษบุคคลนั้นไว้ล่วงหน้า การดำเนินคดีอาญาจึงไม่ควรที่จะมีการลงโทษบุคคลใดโดยที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ว่าเขากระทำความผิดจริงหรือไม่ บางครั้งในแง่ประโยชน์ส่วนรวมของสังคมโดยคำนึงถึงความสงบเรียบร้อยของชุมชน การควบคุมหรือกักขังผู้กระทำความผิดเอาไว้ระหว่างการดำเนินคดีก็ยังมี ความจำเป็นอยู่ เพราะการควบคุมหรือกักขังย่อมเป็นหลักประกันว่าผู้กระทำความผิดจะต้องถูกนำตัวมาพิจารณาลงโทษ และอาจใช้เป็นประกันมิให้ผู้กระทำความผิดนั้นออกไปกระทำผิดซ้ำอีก⁷² การควบคุมหรือกักขังหรือการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย จึงต้องอยู่ตรงจุดแห่งความถูกต้องเป็นธรรมเท่าที่รัฐสามารถจะทำให้เกิดขึ้นได้

⁷⁰มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประมวลสาระชฎวิชา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและ พยานชั้นสูงมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ 11, หน้า 11-23.

⁷¹คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 55,271.

⁷²พนัส ทัศนียานนท์, สิทธิในการประกันตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา, วารสารอัยการ, 2 (20), (สิงหาคม), 2522, หน้า 21-22.

4. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาตามหลักกฎหมายสากล

การปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นมาตรการเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนบนพื้นฐานแห่งหลักสิทธิมนุษยชน และได้รับการรับรองคุ้มครองภายใต้หลักกฎหมายสากล อาทิเช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วย สิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) แห่งสหประชาชาติ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ค่อนข้างกว้างและต้องการให้เป็นมาตรฐานสากล เพื่อให้รัฐต่างๆ ซึ่งมีระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นระบบกล่าวหาหรือระบบไต่สวนสามารถยอมรับและยึดถือเป็นกฎเกณฑ์ปฏิบัติเป็นอย่างเดียวกัน โดยเฉพาะการเสริมสร้างกลไกเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหา มีความเสมอภาคในการต่อสู้คดีอย่างชอบธรรม ด้วยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความมั่นคงแห่งบุคคล ไม่ว่าจะเป็นกรณีของการห้ามมิให้มีการจับหรือคุมขังตามอำเภอใจ หรือการได้รับการพิจารณาคดีในเวลาอันสมควรหรือการได้รับการปล่อยชั่วคราว หรือหากถูกลิดรอนเสรีภาพ ด้วยการถูกจับหรือคุมขัง ย่อมมีสิทธิดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาในศาลเพื่อปลดปล่อย หากการคุมขังนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงความเท่าเทียมกันในศาล ด้วยการได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิดตามกฎหมาย⁷³ แยกพิจารณา ดังนี้

4.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)

จากแนวความคิดเดิมของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพื่อจำกัดอำนาจของกษัตริย์หรือผู้มีอำนาจปกครองซึ่งเห็นว่ามีมากเกินไป มีการนำแนวคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาติและลัทธิธรรมชาติเข้ามามีบทบาทสำคัญ เนื่องจากแนวคิดทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงหลักแห่งความยุติธรรมและความถูกต้อง ซึ่งฝังแน่นอยู่ในจิตใจของมนุษย์และใช้แนวทางในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่างๆ การละเลยไม่รักษาไว้ซึ่งข้อเรียกร้องของกฎหมายธรรมชาติเท่ากับทำลายกฎหมาย ส่วนแนวคิดสิทธิธรรมชาติ (Natural Right) เห็นว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน พระเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์ขึ้นมา จึงให้สิทธิบางอย่างแก่มนุษย์ที่ไม่อาจโอนกันและไม่มีใครล่วงละเมิดได้ ได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และสิทธิที่จะหาความสุข รัฐทั้งหลายจะต้องกระทำทุกอย่างเพื่อให้มนุษย์มีสิทธิเหล่านั้นอย่างเต็มที่ บทบัญญัติตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มีด้วยกันทั้งหมด 30 ข้อ จำแนกสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองเป็น 2 ประเภท⁷⁴

⁷³ชาญเชวาน์ ไชยานุกิจ, สิทธิมนุษยชนกับกระบวนการยุติธรรม, บทบัญญัติฯ.55(4), (ธันวาคม), 2542, หน้า 167-176.

⁷⁴กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก, กรุงเทพมหานคร:นิติธรรม, 2547, หน้า 5-8,35.

4.1.1 สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Civil and Political Right) คือสิทธิในการดำรงชีพ เสรีภาพในทรัพย์สิน ความเสมอภาค ความยุติธรรม และการแสวงหาความสุข ซึ่งประกอบไปด้วยสิทธิต่างๆ เช่น สิทธิในความเสมอภาคตามกฎหมายและสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม ถ้าถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาใดๆ สิทธิในความเป็นส่วนตัว สิทธิในทางอิสรภาพแห่งการเคลื่อนไหว เป็นต้น ฯลฯ

4.1.2 สิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม (Economic and social Rights) กรณีเช่น สิทธิในการศึกษา สิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความเป็นอยู่ของตนเอง และครอบครัว เป็นต้น ฯลฯ

การรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีการบัญญัติรับรองไว้ในปฏิญญาสากล ว่าด้วย สิทธิมนุษยชนข้อ 3 ข้อ 5 ข้อ 8 ข้อ 9 ข้อ 10 และข้อ 11⁷⁵ กล่าวคือ บุคคลย่อมมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และมีสิทธิเท่าเทียมกันในชีวิตร่างกายและมีสิทธิในการดำรงชีวิตอย่างเสรีธรรม โดยจะไม่ถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงทัณฑ์ที่ทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติ และจะถูกจับ กักขัง หรือเนรเทศโดยพลการมิได้ หากมีการละเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งตนได้รับจากรัฐธรรมนูญหรือจากกฎหมาย บุคคลนั้นมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยา หากถูกกล่าวหาว่าความผิดทางอาญา ก็มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย ด้วยการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย และเป็นธรรม หากจะต้องมีการจับกุม กักขัง ต้องกระทำโดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด การใช้เหตุแห่งการคุมขังเพื่อกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเพียงประการเดียว ย่อมจะมีขอบด้วยบทกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

4.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) (ICCPR)

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มีที่มาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1984 ด้วยบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในคดีอาญา มีหลักการสำคัญคือ ความเสมอภาคในการต่อสู้คดีและการได้รับความช่วยเหลือในระหว่างการดำเนินคดี โดยรัฐจะต้องจัดการให้การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)⁷⁶ บัญญัติถึงความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในระหว่างการดำเนินคดีอาญาไว้ในข้อ 14 กล่าวคือ บุคคล

⁷⁵ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, 2 ธันวาคม 2559 จาก www.nhrc.or.th.

⁷⁶กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR), 2 ธันวาคม 2559 จาก www.nhrc.or.th.

ทั้งปวงย่อมเสมอกันในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่ากระทำผิด และมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม โดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง โดยผู้ต้องหาว่ากระทำผิดอาญานั้น ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด ดังนั้น การพิจารณาคดีอาญา บุคคลซึ่งต้องหาว่ากระทำผิด ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับแจ้งโดยพลันซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหา มีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดีและติดต่อกับทนายความ ได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้า รวมถึงสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือ โดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือชกถามพยาน หรือได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับคำถามในการดำเนินคดีในศาล รวมถึงสิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความเป็นประจักษ์ต่อตนเอง หรือให้รับสารภาพผิด

มาตรการรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดด้วย “การปล่อยชั่วคราว” ตามกฎหมายจึงต้องมีความเหมาะสมและรัดกุมเพียงพอที่จะป้องกันผลกระทบและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นต่อระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหาใช่เพียง สิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย แต่รวมถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนและสังคม ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน แต่จะมีวิธีการอย่างไรที่จะสามารถทำให้ทุกคนทุกฝ่าย ในสังคม ได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมอย่างเหมาะสมภายใต้บทบัญญัติกฎหมายเดียวกัน ในบทต่อไปจึงเป็นการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการและมาตรการบังคับทางกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา การผิดสัญญาประกันและการบังคับตามสัญญาประกัน ตลอดจนมาตรการลงโทษกรณีมีการฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลย ของต่างประเทศ (อังกฤษ สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น) ซึ่งอาจนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายของไทยให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพการณ์สังคมในปัจจุบัน ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 3

การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาตามกฎหมาย ต่างประเทศ

1. การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามกฎหมายประเทศอังกฤษ

แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาในอังกฤษเกิดขึ้นและมีบทบัญญัติรับรองสิทธิไว้ก่อนการบัญญัติรับรองคุ้มครองโดยสหประชาชาติ เห็นได้จากกฎบัตรแมกนาคาร์ต้า (Magna Carta, 1212) ซึ่งบัญญัติรับรองว่า “บุคคลธรรมดาจะไม่ถูกจับกุม คุมขัง บังคับให้ออกไปจากที่ดินของตน (freehold) เว้นแต่จะเป็นตามคำพิพากษาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือกฎหมายพิเศษ” และได้รับรองว่า “บุคคลธรรมดาจะต้องไม่ถูกคุมขัง เว้นแต่จะเป็นไปตามคำพิพากษา”⁷⁷

ในปี ค.ศ. 1976 ประเทศอังกฤษได้บัญญัติ The Bail Act 1976 ขึ้นใช้บังคับ โดยมีหลักการสำคัญว่า การปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยถือเป็นสิทธิอย่างหนึ่ง (Right of bail) โดยจะไม่ต้องถูกควบคุมหรือกักขังนานเกินควรหากไม่มีความจำเป็น การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งจะได้รับการปล่อยชั่วคราวของประเทศอังกฤษแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

(1) การปล่อยชั่วคราวในชั้นตำรวจ ด้วยการบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ใน The Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE) สามารถกระทำได้สองกรณี⁷⁸ กรณีแรก การปล่อยชั่วคราวเพื่อหาพยานหลักฐานเพิ่ม จนกระทั่งเมื่อพนักงานควบคุม (Custody Officer) เห็นว่าพยานหลักฐานที่ได้มาไม่เพียงพอที่จะฟ้องผู้ต้องหาได้ ก็ต้องปล่อยโดยมีหลักประกันเพื่อหาพยานเพิ่มเติม (PACE มาตรา 37(2)) กฎหมายให้อำนาจเพื่อจะนำไปใช้กับกรณีที่ตำรวจต้องการเวลาที่จะตัดสินใจว่าควรดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือไม่

กรณีที่สอง การปล่อยชั่วคราวหลังการจับกุม กรณีการจับกุมโดยมีหมายจับ จะเป็นอำนาจของผู้พิพากษาท้องถิ่น (Magistrate) ที่จะพิจารณาว่าผู้ต้องหาควรจะถูกควบคุมหรือปล่อยชั่วคราว

⁷⁷ ฌรงค์ ใจหาญและคณะ, สิทธิผู้ต้องหาจำเลยและผู้ต้องโทษในคดีอาญา, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2540, หน้า 47.

⁷⁸ อภิรดี โพธิ์พร้อมและคณะงานวิจัย, ปัญหาความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมที่ประชาชนได้รับ, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550, หน้า 180.

แต่หากเป็นการจับกุมโดยไม่มีหมายจับ จะเป็นอำนาจของพนักงานควบคุมเป็นผู้พิจารณาว่าผู้ต้องหาควรจะถูกควบคุมหรือปล่อยชั่วคราว (PACE มาตรา 38)

ในการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ที่สถานีตำรวจ โดยไม่นำไปที่ศาลแขวง (Magistrate Court) ตำรวจสามารถควบคุมได้เฉพาะในกรณีที่ไม่แน่ใจว่าชื่อหรือที่อยู่ของผู้ต้องหานั้นถูกต้องหรือไม่ หรือน่าจะเป็นเท็จ หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีความจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องหาจะไม่มาตามนัดหรือจะยุ่งเหยิงพยานหลักฐานหรือขัดขวางการดำเนินกระบวนการยุติธรรม โดยการควบคุมผู้ต้องหานั้นจะต้องได้รับการตรวจสอบจากผู้พิพากษา (Magistrate) โดยไม่ชักช้า

(2) การปล่อยชั่วคราวในชั้นพิจารณา ศาลจะต้องคำนึงถึงความสามารถในการยื่นขอปล่อยตัวชั่วคราวหรือยื่นประกันเมื่อมีการส่งตัวจำเลยต่อศาลในระหว่างการพิจารณา รวมถึงให้สิทธิพนักงานอัยการออกค้ำประกันตัวได้หากเห็นว่าจำเลยนั้น ไม่สมควรให้ได้รับการประกันตัวไป

การปล่อยชั่วคราวในชั้นพิจารณาจะต้องดำเนินการภายใต้กฎหมายหลัก ได้แก่ Magistrates' Courts Act 1890, Bail Act 1976, Criminal Justice Act 2003 และ Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000⁷⁹ โดยมีบทบัญญัติ The Bail Act 1976 เป็นหลักการสำคัญในการพิจารณา นอกจากบทกฎหมายดังกล่าวแล้ว การพิจารณาและออกคำสั่งเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว ศาลจะต้องพิจารณาออกคำสั่งให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ภายใต้บทบัญญัติหรือข้อกำหนดใน Human Rights Act 1998 และ The European Convention on Human Right (ECHR) โดยเฉพาะบทบัญญัติในมาตรา 5 (ECHR) ซึ่งบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพและความปลอดภัยที่จะถูกละเมิดหาได้ไม่ การถูกจับกุมและคุมขังต้องกระทำภายใต้บทกฎหมายและในระยะเวลาพอสมควร รวมถึงสิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างการพิจารณาคดี⁸⁰

1.1 หลักเกณฑ์หรือรูปแบบการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

เมื่อบุคคลใดถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาและได้มีการส่งตัวผู้กระทำความผิดมายังศาล ตามบทบัญญัติแห่ง Bail Act 1976 มาตรา 4 ให้สิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะ

⁷⁹ Bail and refusal of bail by criminal courts and police officers, Home office p.9
from www.gov.uk/government/publications/criminal-courts-and-police-officers-bail-and-refusal-of-bail.

⁸⁰ Criminal litigation & sentencing, Inns of Court School of Law, sixth edition 2001-2002 published by Blackstone press limited p.43.

ได้รับการปล่อยชั่วคราวเว้นแต่จะเข้าเงื่อนไขตาม Schedule 1 ของพระราชบัญญัติ⁸¹ กล่าวคือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่ได้ได้รับการปล่อยชั่วคราวในกรณีที่จำเลยถูกกล่าวหาหรือถูกตัดสินว่ากระทำความผิดในคดีที่มีโทษจำคุก หรือเมื่อเข้าเงื่อนไขกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

- 1) มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะหลบหนีการควบคุม
 - 2) กระทำความผิดในระหว่างที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว
 - 3) ยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐานหรือกระทำการอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับตนเองหรือบุคคลอื่นก็ตาม
 - 4) ศาลเห็นสมควรว่าควรควบคุมหรือขังไว้ เพื่อประโยชน์หรือความคุ้มครองของตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเอง
 - 5) กรณีการขังตามคำพิพากษาของศาลหรือเจ้าพนักงานภายใต้บทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจไว้
 - 6) ศาลเห็นว่าการพิจารณาคดีได้ดำเนินไปแล้ว และระยะเวลาไม่เพียงพอที่จะรวบรวมข้อเท็จจริงเพื่อพิจารณาเหตุแห่งการปล่อยชั่วคราวตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติได้
 - 7) เมื่อจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวไปแล้วหลบหนี และถูกจับกุมดำเนินคดีในความผิดหลบหนีหรือผิดเงื่อนไขในการประกัน ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัตินี้
- นอกจากกรณีดังกล่าวแล้ว การใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าจะอนุญาตให้ประกันหรือไม่ ศาลจะต้องนำข้อกำหนดเหล่านี้มาพิจารณาประกอบด้วย⁸²

- (1) สภาพของข้อหา
- (2) สภาพของพยานหลักฐาน
- (3) ความหนักเบาของโทษที่จะลง หากฟังว่ามีกรกระทำความผิดตามที่กล่าวหา
- (4) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีการประกันหรือไม่
- (5) จะมีการเข้ายุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไม่
- (6) สภาพทางจิตใจของผู้ต้องหาหรือจำเลย
- (7) ฐานะทางการเงินของผู้ต้องหาหรือจำเลยเพื่อพิจารณาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจจะยอมเสียค่าปรับตามสัญญาประกันมากกว่าที่จะยอมถูกศาลพิพากษาหรือไม่

⁸¹ The Bail Act 1976 section 4(1) , Schedule 1 section 1-6 from www.legislation.gov.uk/ukpga/1976/63

⁸² คະนึ่ง ฎาไซย, วิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ, วารสารอัยการ.10(110) (กุมภาพันธ์), 2530, หน้า 14.

วัตถุประสงค์ของการปล่อยชั่วคราวหรือการให้ประกัน เพียงเพื่อบังคับให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมาปรากฏตัวตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ ฉะนั้น การที่ศาลไม่ให้ประกันจึงเป็นการกระทำอันเป็นวัตถุประสงค์แห่งการลงโทษ ย่อมเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย

1.2 ลักษณะหรือประเภทของการปล่อยชั่วคราว

ประกัน (Bail) เป็นคำรับรองอย่างหนึ่งซึ่งบุคคลได้ให้ไว้ต่อศาลว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปปรากฏตัวตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดเพื่อตอบโต้คำถามหา เพราะวัตถุประสงค์ของการประกันคือ บุคคลผู้ถูกกล่าวหาซึ่งยังมิได้รับการรับพิจารณาไม่ควรที่จะต้องถูกควบคุม จึงมีเหตุสมควรให้บุคคลผู้ถูกกล่าวหาได้รับอนุญาตให้ประกันเสมอ⁸³

การปล่อยชั่วคราวของศาล ตามบทบัญญัติแห่ง Bail Act 1976 มาตรา 3 กำหนดให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญามีหน้าที่ต้องมาปรากฏตัวต่อศาลและปฏิบัติตามใ้บทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งสามารถกระทำได้ 3 วิธี⁸⁴ คือ

- 1) การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันหรือเงื่อนไขใดๆ
- 2) การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน
- 3) การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน

การพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้นมีหลักการพิจารณาเบื้องต้นเพียงเพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวมาปรากฏตัวตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ แต่บางกรณีก็ยังคงต้องมีการกำหนดเงื่อนไขเพื่อเป็นการป้องกันไว้ โดยบทบัญญัติกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวหรืออาจจะเรียกประกันหรือหลักประกัน โดยศาลสามารถกำหนดเงื่อนไขใดๆ เท่าที่จำเป็นเพื่อให้แน่ใจได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาศาลตามกำหนดนัด เงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว มีรายละเอียดดังนี้⁸⁵

1.2.1 การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันหรือเงื่อนไขใดๆ (Conditions)

โดยบทบัญญัติกฎหมายผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันหรือเงื่อนไขใดๆ ก็ได้ แต่เพื่อให้ศาลเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นจะมาปรากฏตัวต่อศาลตามนัด กฎหมายจึงให้อำนาจศาลในการกำหนดเงื่อนไขเท่าที่จำเป็น เช่น

- 1) การวางเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อไม่ให้ผู้ได้รับการประกันตัวหลบหนี
- 2) กำหนดเงื่อนไขไม่ให้ไปกระทำความผิดในระหว่างประกันตัว
- 3) กำหนดเงื่อนไขไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน

⁸³ คະนิง ฎาไชย, วิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ, หน้า 12.

⁸⁴ The Bail Act 1976 section 3 (1)-(6).

⁸⁵ Criminal litigation & sentencing, p.54.

- 4) กำหนดเงื่อนไขให้ไปรายงานตัวที่สถานีตำรวจ สัปดาห์หรือวันละครั้ง
- 5) ยึดหนังสือเดินทาง
- 6) กำหนดที่อยู่ให้ เช่น ให้อยู่กับบิดามารดา ให้แจ้งการย้ายที่อยู่ทุกครั้ง กำหนดเวลาออกจากบ้านหรือกลับบ้าน
- 7) ห้ามพุดคุยกับพยานหลักฐานสำคัญของโจทก์ ห้ามเข้าไปในบริเวณใกล้เคียงกับถิ่นที่อยู่ของพยานโจทก์⁸⁶

1.2.2 การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน (The Surety)

การปล่อยชั่วคราวโดยมีบุคคลเข้ามาเป็นนายประกัน ด้วยการให้คำรับรอง (recognizance) ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด หากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อศาลตามคำรับรอง บุคคลผู้เข้ามาเป็นนายประกันอาจจะต้องถูกชำระค่าปรับ กล่าวคือ นายประกันผู้ซึ่งค้ำประกันได้ทำสัญญารับรองต่อศาลว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาปรากฏตัวต่อศาล โดยการระบุจำนวนเงินที่จะต้องรับผิดชอบสัญญาประกัน (ไม่ต้องวางเงินประกันในขณะที่ทำสัญญา) แต่หากนายประกันไม่สามารถนำส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาลได้ นายประกันก็ต้องรับผิดชอบจำนวนเงินที่ระบุไว้ในสัญญาประกัน และนายประกันจะต้องเป็นบุคคลที่สามารถแสดงให้ศาลเชื่อได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด⁸⁷

บุคคลที่จะผู้เข้ามาทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล ศาลจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของบุคคลนั้น ภายใต้บทบัญญัติแห่ง Bail Act 1976 มาตรา 8 (2)⁸⁸ กล่าวคือ

- 1) ฐานะทางการเงินของนายประกัน
- 2) ลักษณะหรือประวัติการกระทำความผิดของนายประกัน
- 3) ความใกล้ชิดกับผู้ต้องหาหรือจำเลย(ความเป็นเครือญาติ, ที่อยู่อาศัยหรือกรณีอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร)

การพิจารณาการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือนายประกัน ศาลจะต้องพิจารณาจำนวนเงินที่เหมาะสม ประกอบฐานะทางการเงินของนายประกัน โดยนายประกันจะต้องแสดงหลักฐานทางการเงินต่อศาล หรือศาลอาจจะเป็นผู้กำหนดให้นายประกันต้องนำส่งเอกสาร

⁸⁶ อภิรดี โพธิ์พร้อมและคณะ, ปัญหาความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมที่ประชาชนได้รับ, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550, หน้า 181-182.

⁸⁷ Craig Osborne BA,MA(Econ),Solicitor, Criminal litigation: LEGAL PRACTICE COURSE GUIDES 2002-2003 p.98.

⁸⁸ The Bail Act 1976 section 8 (2).

เช่น รายการโรงเรียนหรือสิ่งปลูกสร้างหรือบัญชีธนาคาร แม้นายประกันจะมีฐานะทางการเงิน แต่หากมีลักษณะหรือประวัติการกระทำความผิดของผู้ประกัน (แม้ว่าจะเป็นการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง) ศาลก็ไม่อาจยอมรับให้บุคคลดังกล่าวเป็นนายประกันได้ นอกจากกรณีดังกล่าวแล้ว ศาลยังจะต้องพิจารณาถึงความใกล้ชิดระหว่างนายประกันกับผู้ต้องหาหรือจำเลย เนื่องจากนายประกันจะต้องควบคุมดูแลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาลในระหว่างการพิจารณาคดีตามสัญญาประกัน ความเป็นญาติสนิทหรือการมีที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกัน เป็นสิ่งที่แสดงได้อย่างชัดเจนว่าผู้ขอประกันสามารถจะนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาลในการพิจารณาคดีได้⁸⁹

โดยทั่วไปไม่ว่าบุคคลใดก็เป็นนายประกันได้ หากว่าบุคคลนั้นสามารถแสดงให้เห็นที่พอใจศาลว่ามีหลักทรัพย์เพียงพอ ส่วนบุคคลซึ่งศาลอาจจะไม่ยอมรับเป็นนายประกัน ได้แก่ บุคคลผู้ที่มีได้เป็นเจ้าของบ้าน บุคคลต้องคำพิพากษาให้จำคุก บุคคลผู้มีอายุต่ำกว่า 21 ปี บุคคลล้มละลาย ทนายความ(Solicitor) ของจำเลย ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกควบคุมตัว และหญิงมีสามีซึ่งไม่มีทรัพย์สินส่วนตัว⁹⁰

ผู้เป็นนายประกันอาจขอถอนการประกันนั้นก็ได้ หากเกรงว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นจะผิดคำรับรอง โดยการจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยนำส่งศาลซึ่งมีคำสั่งอนุญาตให้ประกัน ในการจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย นายประกันอาจร้องขอให้เจ้าพนักงานตำรวจช่วยจับ โดยไม่จำเป็นต้องออกหมายจับวันแต่ มีเหตุจำเป็นที่ต้องเข้าไปจับในเคหสถานของบุคคลอื่น เมื่อศาลได้รับมอบตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยคืนแล้วศาลอาจจะมีคำสั่งควบคุมไว้หรือให้มีการประกันตัวไป หากผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถหานายประกันรายใหม่ได้

1.2.3 ปลดปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน (Security)

การปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ศาลอาจจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวด้วยการวางหลักประกัน โดยหลักประกันที่นำมาวางต่อศาลอาจเป็นของผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือโดยบุคคลอื่นก็ได้⁹¹ หลักประกันอาจเป็นเงินหรือทรัพย์สินมีค่าอื่นๆ การปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักประกันจะแตกต่างกับการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน เนื่องจากการปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักประกันจะต้องมีการวางหลักประกันต่อศาล เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีการประกัน ศาลสามารถมีคำสั่งริบทรัพย์สินหลักประกันได้ทั้งหมดหรือบางส่วนได้ในทันที จึงไม่ต้องพิจารณาถึงความสามารถหรือฐานะของบุคคลผู้วางประกันในการชำระเงินค่าปรับหากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี

⁸⁹ Craig Osborne BA,MA(Econ),Solicitor, Criminal litigation, p.99.

⁹⁰ คະนิง ฎาไชย, วิธีพิจารณาคความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ, หน้า 13.

⁹¹ The Bail Act 1976 section 3(5).

การป้องกันการพิจารณาของศาลจึงไม่ต้องพิจารณาเช่นเดียวกับการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หรือนายประกันดังกล่าวข้างต้น⁹²

สำหรับทรัพย์สินที่นำมาวางเป็นหลักประกัน ผู้ขอประกันจะต้องจัดเตรียม เอกสารหลักฐานยื่นต่อศาลเพื่อแสดงให้เห็นถึงจำนวนเงินหรือราคาทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกัน โดยราคาทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกันจะต้องมีมูลค่าเทียบเท่ากับจำนวนเงินตามสัญญาประกัน เช่น รายการบัญชีธนาคารหรือสัญญาจ้างของพร้อมทั้งราคาประเมินสิ่งปลูกสร้าง⁹³

1.3 การผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกันและบทกำหนดโทษ

ตามบทบัญญัติแห่ง Bail Act 1976 มาตรา 7 (1) - (5) กำหนดกรณีผู้ต้องหาหรือ จำเลยหลบหนีการปล่อยชั่วคราวหรือประกัน กล่าวคือเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งได้รับการประกัน ตัวแล้วไม่มาปรากฏตัวต่อศาลตามสัญญาประกัน หรือมิได้มาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด ศาลอาจจะมีคำสั่งออกหมายจับจำเลยนั้น หรือเพื่อเป็นการป้องกันการฝ่าฝืนเงื่อนไขในการปล่อย ชั่วคราว เจ้าพนักงานตำรวจอาจจะจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ หากมีเหตุอันสมควรเชื่อว่าจะ หลบหนีหรือปฏิบัติผิดเงื่อนไขโดยไม่ต้องมีหมายจับหรือ ผู้ประกันอาจแจ้งแก่เจ้าพนักงานตำรวจ เป็นลายลักษณ์อักษรว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว หรือกรณีผู้ประกัน ประสงค์ที่จะยกเลิกภาระผูกพันที่ทำไว้ เจ้าพนักงานตำรวจก็สามารถที่จะจับจำเลยได้ โดยผู้ต้องหา หรือจำเลยที่ถูกจับจะต้องถูกนำตัวส่งไปยังศาลโดยเร็วที่สุดเท่าที่สามารถกระทำได้ เมื่อศาลได้รับ ตัวไว้แล้วและเห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ฝ่าฝืนเงื่อนไขหรือพฤติกรรมน่าเชื่อว่าจะฝ่าฝืนเงื่อนไข บางอย่างของการปล่อยชั่วคราว หรือเป็นไปได้ที่จะหลบหนี ศาลอาจมีคำสั่งให้ยกเลิกการปล่อย ชั่วคราว หรือกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวเพิ่มเติมขึ้นอีกก็ได้⁹⁴ ส่วนกรณีผู้ต้องหาหรือ จำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หากจำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด ศาล อาจมีคำสั่งให้ชำระค่าปรับและจะไม่ได้รับการประกันตัวอีกต่อไป แม้ผู้ต้องหาหรือจำเลยยัง สามารถหาสิ่งที่เป็นหลักประกันให้ได้ ตามมาตรา 3(2) ของ Bail Act 1976

กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่ปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด และนาย ประกันไม่ชำระเงินตามสัญญาประกัน ศาลจะต้องมีคำสั่งริบทรัพย์สินหลักประกัน ตามบทบัญญัติแห่ง Crime and Disorder Act 1998 มาตรา 55⁹⁵ แต่ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งริบทรัพย์สินหลักประกัน ศาล

⁹² Criminal litigation & sentencing, p.56.

⁹³ from www.marymonson.co.uk/useful-information/applying-for-bail/ , 1 กรกฎาคม 2560

⁹⁴ The Bail Act 1976 section 7 (1)-(5).

⁹⁵ Crime and Disorder Act 1998 section 55 from

อาจจะหมายเรียกนายประกันมาปรากฏตัวต่อศาล พร้อมกับแจ้งให้นายประกันชำระเงินตามสัญญาประกันก่อนที่จะดำเนินการริบทรัพย์หลักประกัน โดยศาลอาจใช้ดุลพินิจพิจารณาให้ชำระเงินประกัน แต่เพียงบางส่วนหรือนายประกันไม่ต้องชำระเงินตามสัญญาประกัน หากนายประกันอาจยื่นคำร้องขอต่อศาล โดยแสดงให้เห็นจนเป็นที่พอใจว่าสามารถติดตามตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งต่อศาลได้⁹⁶ การบังคับกับทรัพย์หลักประกัน เมื่อต้นสามารถดำเนินการบังคับกับทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันได้ตามความเหมาะสม แต่หากนายประกันสามารถนำเงินมาชำระค่าปรับได้ก็ไม่จำเป็นต้องมีการบังคับกับทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน แต่อย่างไรก็ตาม หากมูลค่าทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันเปลี่ยนแปลงไป หรือมีมูลค่าต่ำกว่าเงินค่าปรับ ศาลสามารถดำเนินการบังคับกับทรัพย์หลักประกันได้ตามมูลค่าทรัพย์สินของทรัพย์หลักประกันตามความเป็นจริงซึ่งมีอยู่ในเวลานั้น หรือหากทรัพย์หลักประกันมีมูลค่าสูงกว่าเงินค่าปรับศาลอาจจะมีคำสั่งให้ผ่อนจ่ายเป็นสัปดาห์ โดยกำหนดชำระให้เสร็จสิ้นภายใน 2-3 ปี แทนการริบทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน⁹⁷ ก็ได้

นอกจากการบังคับกับหลักประกันแล้ว ตามบัญญัติแห่ง Bail Act 1976 มาตรา 6⁹⁸ ได้บัญญัติฐานความผิดอันเนื่องมาจากการหลบหนีประกันหรือการปล่อยชั่วคราว กล่าวคือผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งได้รับการปล่อยชั่วคราวในกระบวนการพิจารณาทางอาญา โดยปราศจากเหตุอันสมควร ได้กระทำการผิดสัญญาประกัน หรือมีเหตุอันน่าเชื่อว่าจะหลบหนี หรือหลบหนีไปจากสถานที่ที่ได้กำหนดนัดไว้ ถือว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นมีความผิดและจะต้องมีการพิจารณาพิพากษาลงโทษหรือดำเนินคดีฐานละเมิดอำนาจศาล⁹⁹

สำหรับบทกำหนดโทษสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยในความผิดฐานหลบหนีการปล่อยชั่วคราว¹⁰⁰ มีดังนี้

(1) ศาล Magistrates อาจจะพิจารณาคัดสินลงโทษผู้ต้องหาหรือจำเลยในความผิดฐานหลบหนีไปอย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องลงตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปยังศาล Crows Court โดยศาล Magistrates อาจจะพิพากษาระวางโทษจำคุกผู้ต้องหาหรือจำเลยสูงสุดไม่เกิน 3 เดือนหรือปรับ 5,000 ปอนด์ หรือทั้งจำและปรับ

(2) กรณีภายหลังกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับความผิดฐานหลบหนีประกันตาม (1) ดังกล่าว และ ศาล Magistrates ได้ส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปยังศาล Crows Court เพื่อการ

⁹⁶ Craig Osborne BA,MA(Econ), p.98-99.

⁹⁷ Criminal litigation & sentencing, p.59.

⁹⁸ The Bail Act 1976 section 6 (1)-(7).

⁹⁹ Criminal litigation & sentencing, p.59.

¹⁰⁰ Bail and refusal of bail by criminal courts and police officers, p.17.

พิจารณาในส่วนของการกระทำความผิดตามฟ้อง ศาล Crow's Court จะพิจารณาลงโทษผู้ต้องหาหรือจำเลย ทั้งโทษในความผิดฐานหลบหนีประกันและโทษอันเกิดจากการกระทำความผิดในคดี โดยศาลอาจจะวางโทษจำคุกได้สูงสุดไม่เกิน 12 เดือนหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

2. การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐมีการปกครองแบบสหพันธรัฐ หรือเรียกว่าการปกครองโดยรัฐบาลสหพันธ์ (federal government) กล่าวคือ ระบบรัฐบาลคู่ ซึ่งอำนาจในการปกครองถูกแบ่งกัน ในระหว่างรัฐบาลกลาง (ชาติ) กับรัฐบาลท้องถิ่น (มลรัฐ) อำนาจของรัฐบาลกลางมีเฉพาะเท่าที่รัฐธรรมนูญของสหรัฐ (United States Constitution) ได้ให้อำนาจไว้ ดังนั้น การใช้อำนาจปกครองของรัฐบาลกลางและรัฐบาลมลรัฐอาจขัดแย้งกันได้ ในบางกรณี แต่เมื่อเกิดมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะเป็นหน้าที่ของศาลฎีกาสหรัฐที่จะตีความและชี้ขาด ด้วยการวางข้อจำกัดในรัฐธรรมนูญต่อวิธีพิจารณาความของรัฐบาลกลางก่อน จึงตีความขยายบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญไปบังคับแก่วิธีพิจารณาความอาญาของมลรัฐ สำหรับบทบัญญัติเกี่ยวกับการประกันตัว มีการบัญญัติรับรองสิทธิไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐ ฉบับแก้ไขครั้งที่ 8 (Eighth Amendment)¹⁰¹ กล่าวคือในคดีอาญาจะเรียกหลักประกันหรือปรับเกินสมควรไม่ได้ และจะลงโทษจำเลยอย่างทารุณโหดร้ายมิได้

ในการเรียกหลักประกันในคดีอาญาว่าเกินสมควรหรือไม่นั้น ศาลฎีกาสหรัฐมิได้วางหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน แต่เคยวินิจฉัยไว้โดยตรงในคดี *Stack v. Boyle* (พ.ศ.2494) โดยกล่าวว่าหลักประกันซึ่งวางไว้ “เป็นจำนวนสูงกว่าที่ควรกำหนด” เพื่อประกันการหลบหนีของจำเลยนั้น ถือได้ว่า “เกินสมควรตามบัญญัติใน Eighth Amendment” ถ้าฟังแค่ฟ้องฐานสมคบกันเพื่อล้มล้างรัฐบาลโดยไม่ปรากฏข้อเท็จจริงอื่นอีก ไม่อาจจะถือเป็นเหตุเพื่อเรียกหลักประกันให้มีจำนวน “สูงกว่าที่เคยกำหนดสำหรับความผิดอุกฉกรรจ์ทั่วไป” นอกจากนั้น ผู้พิพากษา Douglas ได้ให้ทัศนะส่วนตัวไว้ว่า “จำเลยซึ่งไม่สามารถหาหลักประกันมาวางได้ควรจะถูกปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกัน ในเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าจำเลยจะปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด” ปัจจุบันกฎหมาย

¹⁰¹ Cornell Law School, United States Constitution, Eighth Amendment “Excessive bail shall not be required, nor excessive fines imposed, nor cruel and unusual punishments inflicted.”, Retrieved April 15, 2017 from www.law.cornell.edu/constitution/eighth_amendment.

ของรัฐบาลกลางและกฎหมายของมลรัฐส่วนใหญ่ มีการบัญญัติรับรองสิทธิข้อนี้ในทุกคดี ยกเว้นคดีที่มีโทษประหารชีวิต¹⁰²

จากความเห็นที่กล่าวไว้ในคดี Stack v. Boyle ทำให้เกิดประเด็นต่างๆ อันเป็นรากฐานของทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันตัวของสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 3 ประการ ดังนี้¹⁰³

1. การพิจารณามุ่งแต่เพียงว่าผู้กระทำผิดต้องมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดีของศาล กล่าวคือ ผู้กระทำผิดหรือจำเลยต้องให้คำรับรองจนเป็นที่พอใจว่าจะมาศาลในวันพิจารณาคดี และยินยอมที่จะรับโทษถ้าพบว่ากระทำความผิดจริง โดยจะต้องมีสัญญาประกันหรือวางเงินจำนวนหนึ่ง และอาจจะต้องถูกริบหากผิดสัญญาประกันตัว แต่ทั้งนี้ การกำหนดจำนวนเงินประกันสำหรับจำเลยคนใด จะต้องตั้งอยู่บนมาตรฐานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์คือผู้กระทำผิดหรือจำเลยมาศาลในวันพิจารณาคดี

2. กรณีที่จำเลยบางคนมีแนวโน้มจะหลบหนีมากกว่าจำเลยคนอื่น ก็มีสิทธิได้รับการประกันเช่นเดียวกัน แม้การอนุญาตให้ประกันจะมีความเสี่ยงภัยว่าจะหลบหนีแต่เพื่อให้เกิดความยุติธรรมก็จำเป็นที่จะต้องมีการเสี่ยงบ้าง แต่อาจป้องกันด้วยการกำหนดวิธีการจัดการในกรณีที่จำเลยหลบหนีไว้

3. จำนวนเงินประกันต้องไม่กำหนดสูงเกินไป โดยจำนวนเงินประกันต้องเหมาะสมเพียงเพื่อให้จำเลยมาศาลเป็นสำคัญ ส่วนมาตรฐานในการกำหนดจำนวนเงินเท่าที่จำเป็นที่จะสามารถทำให้จำเลยมาศาลได้ มักจะระบุไว้ในกฎหมายหรือในข้อบังคับของศาล หรือกฎข้อบังคับของวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐ

สำหรับการให้ประกันตัว (ปล่อยชั่วคราว) ตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกามีการวางหลักเกณฑ์ไว้เป็นมาตรฐานชัดเจน เนื่องด้วยกฎหมายถือว่าทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำผิดจริง แม้กฎหมายอเมริกา (ตั้งแต่กฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายอาญา) ของแต่ละมลรัฐจะวางหลักเกณฑ์ไว้ไม่เหมือนกันทีเดียว แต่ก็บัญญัติคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ การให้ประกันตัวถือเป็นสิทธิโดยชอบธรรมของจำเลยทุกคนที่จะได้รับการประกันสำหรับความผิดทุกความผิดที่ถูกฟ้อง เว้นแต่ความผิดมหันตโทษที่กฎหมายวางอัตราโทษประหาร

¹⁰² วิสาร พันธนะ, วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา, คุณพาห.5(25) (กันยายน-ตุลาคม), 2551, หน้า 39-42,51-52.

¹⁰³ ธง ลีฟิ่งท่า, ความเป็นมาและทฤษฎีว่าด้วยการประกันตัวในประเทศอังกฤษและอเมริกา, หน้า 78-80.

ชีวิต อาจจะทำให้จำเลยประกันตัวไปหรือไม่ นั่น เป็นดุลพินิจของศาลซึ่งปกติแล้วศาลก็ให้ประกันตัวไปได้นอกจากมีข้อพิสูจน์ของความผิดเห็นเป็นที่ประจักษ์หรือมีข้อสันนิษฐานที่แน่นอน¹⁰⁴

ดังนั้น เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจได้ทำการจับกุมบุคคลซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไม่ว่าจะมีหมายจับหรือการจับกุมโดยไม่มีหมายจับ กฎหมายของมลรัฐส่วนใหญ่กำหนดให้เจ้าหน้าที่จะต้องนำตัวผู้ถูกจับไปปรากฏตัวต่อหน้าผู้พิพากษาโดยไม่ชักช้า (ส่วนใหญ่ภายใน 24-72 ชั่วโมง) อันได้แก่ ผู้พิพากษาของศาลแขวงมลรัฐ (state magistrate) หรือถ้าเป็นกรณีของรัฐบาลกลางได้แก่ ผู้พิพากษาศาลแขวงสหพันธรัฐ (federal magistrate)¹⁰⁵ เมื่อนำส่งตัวผู้ต้องหาต่อศาล magistrate แล้ว ศาลจะต้องดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ต้องหาถูกคุมขังนานเกินไป โดยศาล magistrate จะต้องแจ้งให้ผู้ถูกจับกุมทราบถึงข้อหาที่เขาถูกกล่าวหาจนต้องมีการจับกุมเพื่อดำเนินคดี พร้อมกับแจ้งให้ทราบถึงสิทธิต่างๆ รวมทั้งสิทธิที่ผู้ต้องหาจะละเว้นไม่ต้องดำเนินการไต่สวนมูลฟ้อง ภายหลังจากไต่สวนมูลฟ้องแล้ว ปรากฏว่าคดีมีมูล กล่าวคือ น่าเชื่อได้ว่ามีความผิดเกิดขึ้นและผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ศาล magistrate จะให้ผู้ต้องหาขึ้นคำให้การต่อ District Court (ศาลชั้นต้นในท้องที่ๆ ความผิดเกิดขึ้น)¹⁰⁶ โดยผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา จึงแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ ความผิดเล็กน้อย เรียกว่า misdemeanor กับความผิดร้ายแรง เรียกว่า felony หากเป็นความผิดเล็กน้อย (misdemeanor) ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิที่จะให้การในตอนนั้นได้ แต่หากเป็นความผิดร้ายแรง (felony) ผู้ต้องหาไม่ต้องให้การ โดยมีสิทธิจะให้การต่อเมื่อมีคำฟ้องของพนักงานอัยการแล้ว ในทางปฏิบัติคืออาญาความผิดเล็กน้อย (misdemeanor) ที่จำเลยให้การปฏิเสธ และในคดีความผิดร้ายแรง ศาลจะตั้งขังผู้ต้องหาไว้โดยผู้ต้องหาไม่มีสิทธิที่จะขอประกัน และผู้พิพากษาจะเป็นผู้กำหนดว่าจะต้องใช้หลักประกันเท่าใด แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกคดีศาลจะต้องอนุญาตให้ประกัน ในกรณีที่มีการโต้เถียงคัดค้านการประกัน ศาลอาจจะทำการไต่สวนก่อนมีคำสั่งก็ได้¹⁰⁷ ตามสถิติในศาลของรัฐบาลกลาง ผู้ต้องหาในความผิดร้ายแรง (felony) จะได้รับการประกันตัวไปประมาณ ร้อยละ 60-70¹⁰⁸

¹⁰⁴ ปรีชา สุมาวงศ์, ไต่สวนมูลฟ้องและปล่อยชั่วคราวในอเมริกา, คุลพาท.11(5).(พฤศจิกายน), 2501, หน้า 733-735.

¹⁰⁵ พรเพชร วิชิตชลชัย, การขึ้นสองสถานหรือการสอบคำให้การจำเลยในคดีอาญา(Arraignment) ตามหลักกฎหมายอเมริกัน. คุลพาท, 40(5) (กันยายน-ตุลาคม), 2536, หน้า 103-105.

¹⁰⁶ ปรีชา สุมาวงศ์, ไต่สวนมูลฟ้องและปล่อยชั่วคราวในอเมริกา, หน้า 733.

¹⁰⁷ พรเพชร วิชิตชลชัย, การขึ้นสองสถานหรือการสอบคำให้การจำเลยในคดีอาญา(Arraignment) ตามหลักกฎหมายอเมริกัน, หน้า 105-106.

¹⁰⁸ La Fave, Modern Criminal Law, West Publishing Co.1978 p*83 อ้างใน พรเพชร วิชิตชลชัย การขึ้นสองสถานหรือการสอบคำให้การ จำเลยในคดีอาญา (Arraignment) ตามหลักกฎหมายอเมริกัน, หน้า 106.

2.1 หลักเกณฑ์หรือรูปแบบการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

ตามประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติหลักเกณฑ์หรือรูปแบบเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันในระหว่างพิจารณาไว้ในภาคที่ 18 ลักษณะ 2 วิธีพิจารณาความอาญา หมวด 207 การปล่อยชั่วคราวและการควบคุมหรือขังในระหว่างพิจารณามาตรา 3141- มาตรา 3156 (United States Code Title 18. Crimes and Criminal Procedure Part II. Criminal Procedure Chapter 207. Release and Detention Pending Judicial Proceedings, § 3141 - § 3156) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยแบ่งเป็น 2 กรณี คือ การปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวในระหว่างพิจารณาก่อนมีคำพิพากษา และการปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ โดยศาลอาจจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้ทั้งจำเลยที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ลงโทษหรือประหารชีวิต ซึ่งการพิจารณาคำร้องขอประกันต้องกระทำภายใต้บทบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา¹⁰⁹ กล่าวคือผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลศาลอาจออกคำสั่งในระหว่างพิจารณาให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น¹¹⁰ ดังนี้

- (1) ได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือไม่ต้องมีหลักประกัน
- (2) ได้รับการปล่อยมีเงื่อนไขข้อหนึ่งหรือหลายข้อรวมกัน
- (3) ถูกคุมขังชั่วคราวเพื่อพิจารณาคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเนื่องจากประพฤติผิดเงื่อนไข หรือให้ออกนอกประเทศ
- (4) ถูกคุมขังไว้

การพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ศาลอาจสั่งปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างพิจารณาโดยไม่ต้องมีประกันหรือไม่มีหลักประกัน ภายใต้เงื่อนไขว่าบุคคลนั้นต้องไม่กระทำความผิดกฎหมายของรัฐบาลกลาง กฎหมายมลรัฐ หรือกฎหมายท้องถิ่น ในระหว่างที่ได้รับการปล่อย เว้นแต่มีเหตุอันสมควรน่าเชื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่มาศาลตามกำหนดหรือผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นอาจเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่นหรือชุมชน¹¹¹ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

¹⁰⁹ Cornell Law School, United States Code: Title 18. Crimes and Criminal Procedure Part II. Criminal Procedure Chapter 207. Release and Detention Pending Judicial Proceedings, § 3141 , Retrieved April 15, 2017 from www.law.cornell.edu/uscode/text/18/part-II/chapter-207.

¹¹⁰ Cornell Law School, United States Code: § 3142(a).

¹¹¹ Cornell Law School, United States Code: § 3142(b).

2.1.1 เงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว

ศาลอาจจะมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างพิจารณาภายใต้เงื่อนไข¹¹² โดยไม่ต้องมีประกันหรือไม่มีหลักประกันดังนี้

1) หากศาลเห็นว่า การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันหรือหลักประกัน ไม่สามารถเชื่อได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาศาลตามกำหนดนัดหรือการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว อาจเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่นหรือต่อชุมชน ศาลอาจพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

(1) ภายใต้เงื่อนไขว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลย ต้องไม่กระทำความผิดกฎหมายรัฐบาลกลาง กฎหมายของมลรัฐ หรือกฎหมายท้องถิ่น ในระหว่างการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวและ

(2) ภายใต้เงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อเป็นข้อจำกัดน้อยที่สุดตามที่ศาลเห็นสมควรเพื่อเป็นประกันว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นจะมาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด และเพื่อความปลอดภัยของบุคคลอื่นหรือชุมชน ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

(1) อยู่ในความดูแลของบุคคลที่ได้รับการมอบหมายหรือแต่งตั้ง ซึ่งตกลงที่จะควบคุมดูแลและรายงานการฝ่าฝืนเงื่อนไขต่อศาล หากบุคคลผู้นั้นสามารถทำให้ศาลเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัดและจะไม่ก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อบุคคลหรือชุมชน

(2) ตั้งใจทำงานหรือถ้าว่างงานก็ต้องกระตือรือร้นหางานทำ

(3) เข้ารับการศึกษา

(4) ปฏิบัติตามข้อกำหนด โดยการจำกัดการคบหากับบุคคลบางประเภท จำกัดที่อยู่อาศัยหรือการเดินทาง

(5) หลีกเลี่ยงการติดต่อกับผู้เสียหายในคดี และพยานที่อาจต้องให้การเป็นพยานเกี่ยวกับความผิดในคดี

(6) รายงานตัวตามกำหนดระยะเวลาต่อเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่กฎหมายบัญญัติจัดตั้งขึ้น

(7) ปฏิบัติตามข้อกำหนดการออกนอกเขตสถานหรือที่อยู่อาศัยภายในระยะเวลาที่กำหนด

(8) ห้ามครอบครองอาวุธปืน วัตถุระเบิด หรืออาวุธอันตรายอื่นที่กฎหมายควบคุม

¹¹² Cornell Law School, United States Code: § 3142(c).

(9) ห้ามดื่มแอลกอฮอล์มากเกินไป หรือใช้ยาเสพติดหรือสารติดอื่น โดยไม่ได้รับอนุญาต

(10) เข้ารับการรักษาหรือการบำบัดทางการแพทย์ ทางจิตวิทยาหรือจิตเวช รวมทั้งผู้ติดสารเสพติดหรือแอลกอฮอล์ และอยู่ในสถานพยาบาลที่กำหนดเพื่อการรักษาหรือบำบัดนั้น

(11) นำทรัพย์สินหรือเงินสดมาเป็นหลักประกันในการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด โดยทรัพย์สินนั้นมีมูลค่าและปราศจากภาระผูกพัน พร้อมกับยื่นเอกสารหลักฐานแสดงความเป็นเจ้าของและมูลค่าทรัพย์สินต่อศาล พร้อมกับข้อมูลเกี่ยวภาระผูกพัน (หากมี)

(12) มีบุคคลมาเป็นประกันในการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาปรากฏตัวต่อศาลตาม กำหนดนัด โดยนายประกันยินยอมชำระค่าปรับตามจำนวนที่ระบุในสัญญาประกัน หากกรณีมิใช่ นายประกันที่ได้รับการรับรองแล้ว จะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สิน รวมถึงภาระผูกพัน(หากมี) แต่ทั้งนี้ต้องไม่สูงจนไม่สามารถจะนำมาจ่ายเงินตามสัญญาประกันได้

(13) ยินยอมกลับสู่การควบคุมหรือขัง หลังจากได้รับการปล่อยชั่วคราวเพื่อการทำงาน การศึกษาหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น

(14) ปฏิบัติตามเงื่อนไขอื่นๆ ตามที่เห็นสมควรพอจะเชื่อได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด และเพื่อความปลอดภัยของบุคคลอื่นหรือชุมชน

2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขทางการเงิน อันส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นถูกควบคุมหรือขังในการพิจารณาคดีไม่ได้

3) ศาลอาจมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมเงื่อนไข ในระหว่างการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้ตามที่เห็นสมควร

2.1.2 การพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว

การพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของประเทศสหรัฐ หากศาลเห็นว่าไม่มีเงื่อนไขใดๆ ที่จะสามารถรับรองหรือประกันได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาศาลตามกำหนดนัด หรือไปก่อภัยอันตรายต่อบุคคลอื่นหรือสังคม ศาลต้องมีคำสั่งให้กักขังผู้ต้องหาหรือจำเลยก่อนการพิจารณาคดี ส่วนการพิจารณาการกักขังผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยเฉพาะในคดีความอาญาร้ายแรง หรือคดีที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือคดีที่มีโทษประหารชีวิต หรือคดียาเสพติดที่มีโทษจำคุกเกินกว่า 10 ปี หรือคดีความผิดอาญาที่มีการกระทำความผิดมากกว่าสองฐานขึ้นไป ศาลจะต้องจัดให้มีการไต่สวนเพื่อพิจารณาว่าเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติไว้นั้น มีเหตุอันสมควรหรือเพียงพอที่จะรับรองได้ว่าจะทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมาปรากฏตัวต่อศาล รวมถึงไม่ก่ออันตรายต่อบุคคลอื่นหรือ

ชุมชน โดยศาลจะพิจารณาจากลักษณะความผิด และพฤติการณ์ความเสี่ยงที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี หรือพฤติการณ์ความเสี่ยงที่จะขัดขวางหรือพยายามขัดขวางกระบวนการยุติธรรมหรือข่มขู่ ขู่เช็ก โดยแสดงพฤติการณ์ว่าจะประทุษร้าย บุคคลผู้มาเป็นพยานหรือลูกขุน หลังจากที่ไต่สวนแล้วหรือไม่ หากไม่มีเงื่อนไขข้อหนึ่งข้อใดที่เพียงพอที่จะทำให้เชื่อได้ว่าบุคคลนั้นจะมาศาลตามกำหนดนัดหรือจะกระทบต่อความปลอดภัยของบุคคลหรือชุมชน ศาลจะมีคำสั่งให้คุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น¹¹³

กรณีที่ศาลจะพิจารณานุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขหนึ่งข้อใดหรือไม่ ศาลจะต้องพิจารณาข้อกำหนดเหล่านี้ประกอบคือ

1) สภาพและพฤติการณ์ความร้ายแรงของความผิดที่ถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องร้อง

2) น้ำหนักของพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด

3) ประวัติและลักษณะอุปนิสัยของผู้ต้องหาหรือจำเลยรวมถึง

(1) ลักษณะของบุคคล สภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ ความสัมพันธ์ในครอบครัว อาชีพ สภาพทางการเงิน ความสัมพันธ์กับชุมชน ความประพฤติครั้งก่อนๆ ประวัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาหรือการใช้สิ่งเสพติด และการถูกดำเนินคดีต่อศาลในครั้งก่อนๆ และ

(2) ในขณะที่กระทำความผิดหรือขณะถูกจับกุม อยู่ในระหว่างคุมประพฤติหรือรอการลงโทษ หรือได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณา อุทธรณ์ หรือฎีกา หรือรับโทษจำคุกตามกฎหมายเสร็จสิ้นแล้วหรือไม่

4) ลักษณะและความร้ายแรงที่อาจเกิดกับบุคคลหรือชุมชน หากผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้รับการปล่อยชั่วคราว การพิจารณาเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว หากศาลจะพิจารณาให้ทำสัญญาประกันด้วยทรัพย์สินหรือนายประกัน เมื่อได้รับคำร้องขอปล่อยชั่วคราวศาลอาจทำการไต่สวนถึงสภาพทรัพย์สินหรือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่นายประกันมอบให้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ตามกำหนดสัญญาประกัน เพราะหากศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินหลักประกันสามารถดำเนินการกับทรัพย์สินตามข้อกำหนดสัญญาประกันได้ทันที และศาลอาจจะปฏิเสธไม่รับเป็นหลักประกัน หากศาลไต่สวนแล้วไม่อาจรับฟังได้ว่าทรัพย์สินหลักประกันนั้นน่าเชื่อถือเพียงพอที่จะทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาศาลได้¹¹⁴

¹¹³ Cornell Law School, United States Code: § 3142 (e).

¹¹⁴ Cornell Law School, United States Code: § 3142 (g).

2.2 ลักษณะหรือประเภทของการปล่อยชั่วคราว

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกา การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย แบ่งเป็น 2 รูปแบบดังนี้¹¹⁵

2.2.1 การปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขที่ไม่เกี่ยวกับหลักประกัน (NONFINANCIAL RELEASE) ได้แก่

1) *Release on Recognizance* เรียกย่อๆ ว่า ROR หรือ OR คือการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีการใช้เงินประกันหรือการปล่อยโดยคำรับรอง เป็นวิธีการปล่อยชั่วคราวที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเพียงแต่ให้สัญญาว่าจะมาปรากฏตัวต่อศาลในการพิจารณาคดีตามกำหนดนัด

2) *Conditional Release* คือ การปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไข เป็นวิธีการที่ผู้พิพากษาจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวไปโดยกำหนดเงื่อนไขต่างๆ อันมิใช่เงื่อนไขเป็นการเรียกเงินประกัน

2.2.2 การปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขที่เกี่ยวกับหลักประกัน (FINANCIAL RELEASE) ได้แก่

1) *Unsecured bail* การปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหลักประกันแต่อาจจะต้องถูกปรับตามจำนวนเงินที่ศาลระบุในสัญญาประกันหากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด

2) *Privately secured bail* การปล่อยชั่วคราวโดยองค์กรเอกชน หรือบุคคลธรรมดา ตามวงเงินประกัน ซึ่งจะได้รับคืนเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมาปรากฏตัวต่อศาล

3) *Property bail* การปล่อยชั่วคราวโดยการแสดงหลักฐานเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ แทนเงินสด

การนำหลักทรัพย์มาเป็นหลักประกันจะนำเข้ามาแค่บางมลรัฐเท่านั้น มูลค่าทรัพย์สินอาจจะต้องเพิ่มเป็นสองเท่าของจำนวนเงินประกัน¹¹⁶ ซึ่งจะมีใช้บางในรัฐแคลิฟอร์เนียตามที่ศาลจะเห็นสมควร หลักทรัพย์ที่พบบมากที่สุดจะเป็นอสังหาริมทรัพย์ การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยใช้ทรัพย์สินเป็นหลักประกันต้องใช้เวลาในการพิจารณา เนื่องจากจะต้องมีการ

¹¹⁵ Joseph J. Senna, Larry J. Siegel, *Essentials of Criminal Justice*, Third Edition, Wadsworth Thomson Learning 2001, p.274.

¹¹⁶ Wikipedia, the free encyclopedia, *Bail in the United States*, Retrieved May 11, 2017 from www.wikipedia.org/wiki/Bail_in_the_United_States.

ประเมินและศาลจะต้องแน่ใจว่าทรัพย์สินนั้นสามารถบังคับได้ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด¹¹⁷

4) *Deposit bail* การปล่อยชั่วคราวโดยการวางเงินมัดจำบางส่วนในอัตราส่วนร้อยละของจำนวนเงินประกัน โดยปกติจะวางร้อยละ 10 ของจำนวนเงินประกันที่ศาลกำหนด แต่ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด ผู้ประกันต้องรับผิดชอบเพิ่มจำนวนของเงินประกัน

5) *Surety bail* ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องจ่ายเงินให้แก่บุคคลหรือนายประกันตามปกติร้อยละ 10 ของจำนวนเงินประกันที่นายประกันจะต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกัน โดยนายประกันจะต้องจ่ายเงินค่าปรับเพิ่มจำนวนเงินประกันประกัน หากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อศาล

6) *Cash bail* การปล่อยชั่วคราวการวางเงินประกันครบถ้วนตามสัญญาประกัน ซึ่งจะได้รับคืนเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด

สำหรับรายละเอียดหรือเนื้อหาของคำสั่งปล่อยชั่วคราว กฎหมายกำหนดให้ศาลจะต้องระบุรายละเอียดดังนี้¹¹⁸

(1) เงื่อนไขที่ใช้บังคับในการปล่อยชั่วคราวเป็นลายลักษณ์อักษรโดยชัดเจน โดยเฉพาะวิธีปฏิบัติให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเพียงพอที่จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้และ

(2) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับ

1. โทษของการฝ่าฝืนหรือละเมิดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว รวมถึงโทษของการกระทำความผิดในระหว่างการปล่อยชั่วคราว

2. ผลแห่งการฝ่าฝืนหรือละเมิดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว รวมถึงคำสั่งออกหมายจับผู้ต้องหาหรือจำเลยในทันที

3. พฤติการณ์อื่น เช่น เกี่ยวกับการข่มขู่พยาน ลูกขุน หรือเจ้าหน้าที่ศาล การขัดขวางการสืบสวนสอบสวน หรือการไปยุ่งเหยิงกับพยาน ผู้เสียหาย หรือผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิด และการแก้แค้นพยาน ผู้เสียหาย หรือผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิด

¹¹⁷ Type Bail in the United States, Retrieved May 11, 2017 from www.herbertbailbonds.com/7-types-bail-bonds-obtained/ and www.armstrongbailbonds.net/different-types-bail-bonds-guide/.

¹¹⁸ Cornell Law School, United States Code: § 3142 (h).

2.3 การผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกันและบทกำหนดโทษ

เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งได้รับการปล่อยชั่วคราว ไม่มาปรากฏตัวต่อศาลหรือปฏิบัติผิดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐ มาตรา 3146-3148 ได้กำหนดบทลงโทษไว้ดังนี้

2.3.1 บทลงโทษกรณีที่ไม่มาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด¹¹⁹

ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเจตนาไม่มาปรากฏตัวต่อศาลตามข้อกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวหรือหลบหนีเพื่อมิต้องรับโทษตามคำพิพากษา และจะต้องถูกดำเนินการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้กล่าวคือ

1) กรณีได้ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวกลับคืนมา ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ อาจจะพิพากษาลงโทษแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยดังนี้

(1) กรณีความผิดอาญาที่มีโทษประหารชีวิต หรือ จำคุกตลอดชีวิต หรือ จำคุกไม่น้อยกว่า 15 ปี ศาลมีอำนาจสั่งปรับหรือจำคุกไม่เกินสิบปีหรือทั้งจำทั้งปรับ

(2) กรณีความผิดอาญาที่มีโทษตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป ศาลมีอำนาจสั่งปรับหรือจำคุกไม่เกินห้าปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

(3) กรณีความผิดอาญาอื่น ศาลมีอำนาจสั่งปรับหรือจำคุกไม่เกินสองปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

(4) กรณีความผิดอาญาที่มีโทษสถานเบาหรือความผิดลหุโทษ ศาลมีอำนาจสั่งปรับหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

2) กรณีผู้ได้รับการปล่อยชั่วคราวเป็นพยานสำคัญในคดี ศาลอาจมีคำสั่งปรับหรือจำคุกไม่น้อยกว่าหนึ่งปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

การนับระยะเวลาจำคุกดังกล่าวให้นับโทษต่อจากโทษจำคุกในความผิดอาญานั้นๆ

เพื่อเป็นมาตรการป้องกันให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะไม่ถูกฟ้องในความผิดดังกล่าว โดยปราศจากเหตุอันสมควร ทั้งยังเป็นการรับรองว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาศาลหากผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งมิได้มีเจตนาในการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวนั้น ได้มารายงานตัวต่อศาลในทันทีที่พฤติการณ์แห่งกรณีที่ไม่อาจมาศาลได้หมดสิ้นไป

2.3.2 บทลงโทษกรณีได้กระทำความผิดในระหว่างที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว

กรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกตัดสินว่ากระทำความผิดในขณะที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวจะต้องถูกเพิ่มโทษนอกจากโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นดังนี้¹²⁰

¹¹⁹ Cornell Law School, United States Code: § 3146.

- 1) ระวังโทษจำคุกไม่เกินสิบปี ในกรณีความผิดอาญาร้ายแรง
- 2) ระวังโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีในกรณีความผิดอาญาที่มีโทษเบาหรือ

ลหุโทษ

โดยระยะเวลาจำคุกตามที่กำหนดไว้ในบทบัญญัตินี้ ให้นับโทษจำคุกต่อจากโทษจำคุกอื่นๆ

2.3.3 มาตรการยกเลิกหรือเพิกถอนการปล่อยชั่วคราว

กรณีที่มีการฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว¹²¹ หากบุคคลผู้ที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวตามบทบัญญัติกฎหมายได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว บุคคลผู้นั้นจะต้องถูกยกเลิกการปล่อยชั่วคราว โดยศาลจะมีคำสั่งกักขังและถูกดำเนินคดีในข้อหาละเมิดอำนาจศาล

การเพิกถอนการปล่อยชั่วคราว พนักงานอัยการอาจยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนการปล่อยชั่วคราวต่อศาล โดยศาลอาจออกหมายจับบุคคลนั้นและดำเนินคดีในข้อหาฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว สำหรับกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราวและได้กระทำความผิดตามกฎหมายรัฐบาลกลาง กฎหมายของรัฐ และกฎหมายท้องถิ่นในระหว่างที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว เมื่อมีการนำตัวมายังศาลที่ได้มีคำสั่งปล่อยชั่วคราว ให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนการปล่อยชั่วคราวและออกหมายจับ ภายหลังจากที่ได้ดำเนินการไต่สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาลว่า มีเหตุอันควรเชื่อว่าบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดในระหว่างที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว หรือมีพยานหลักฐานรับฟังได้โดยปราศจากความสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวได้ฝ่าฝืนเงื่อนไขใดๆ ในการปล่อยชั่วคราว หรือข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลว่า ไม่มีเงื่อนไขเพียงพอที่จะรับรองได้ว่าจะไม่หลบหนีหรือไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลอื่นหรือชุมชน หรือกรณีไม่น่าเชื่อว่าบุคคลนั้นจะปฏิบัติตามเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว¹²²

สำหรับกรณีที่มิเหตุอันสมควรเชื่อว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดร้ายแรงตามกฎหมายของรัฐบางกลาง กฎหมายของรัฐ และกฎหมายท้องถิ่นในระหว่างที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวที่จะประกันได้ว่าบุคคลดังกล่าวจะไม่ก่ออันตรายต่อบุคคลอื่นหรือต่อชุมชน แต่หากศาลเห็นว่ามีเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวที่จะเป็นหลักประกันได้ว่าบุคคลดังกล่าวจะไม่ก่ออันตรายแก่บุคคลอื่นหรือชุมชน และบุคคลผู้นั้น

¹²⁰ Cornell Law School, United States Code: § 3147.

¹²¹ Cornell Law School, United States Code: § 3148.

¹²² Cornell Law School, United States Code: § 3142(g).

สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขได้ ศาลอาจปล่อยชั่วคราวบุคคลนั้นตามเงื่อนไขที่ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 3142 และอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวตามที่เห็นสมควร

นอกจากบทลงโทษสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งผิดสัญญาประกันหรือ ปฏิบัติผิดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว หากผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยมี ประกัน ไม่ปรากฏตัวต่อศาลโดยปราศจากข้อแก้ตัวอันควรไม่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะถูกดำเนินคดี หรือไม่ ทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกันตามที่ระบุไว้ในเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวจะต้องถูกประกาศ ทรัพย์สินเป็นของรัฐ ทั้งนี้กฎหมายให้อำนาจผู้คัดค้านหรือนายประกันที่จะทำการจับกุมผู้ต้องหา หรือจำเลย เมื่อจับกุมตัวได้แล้ว นายประกันจะต้องนำส่งตัวต่อเจ้าหน้าที่รักษาความสงบของรัฐ หรือนายอำเภอ หรือนำตัวส่งศาลก็ได้ ศาลอาจจะมีคำสั่งเพิกถอนการปล่อยชั่วคราวและมีคำสั่ง ลดเงินค่าปรับตามที่เห็นสมควร ส่วนผู้กระทำความผิดจะต้องถูกกักขังไว้จนกว่าจะได้รับการปล่อย ภายใต้อำนาจผู้คัดค้านหรือกฎหมายอื่น¹²³ นายประกันอาจหลีกเลี่ยงการริบทรัพย์สินหลักประกัน โดยการ ทำข้อตกลงกับศาลในการขอลดจำนวนเงินค่าปรับ และขอขยายระยะเวลาในการหาตัวจำเลย เมื่อสามารถนำตัวจำเลยส่งต่อศาลแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งปรับนายประกันเพียงประมาณ 3 เปอร์เซ็นต์ ของเงินที่นำมาวางต่อศาล¹²⁴ ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกามีการติดตามตัวจำเลยซึ่งหนี ประกัน โดยกลุ่มนักล่าเงินรางวัล (Bounty hunters) ซึ่งเป็นผู้รับจ้างจากนายประกันในการติดตามตัว จำเลย¹²⁵ โดยสามารถใช้ความรุนแรงได้เท่าที่จำเป็น กลุ่มบุคคลดังกล่าวได้รับการยอมรับในระบบ กระบวนการดำเนินคดีอาญา เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่มีเวลาและบุคลากรเพียงพอในการ ติดตามและจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราว¹²⁶ นอกจากบทกำหนดโทษดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ตามประมวลกฎหมายของรัฐบาลกลางประเทศสหรัฐอเมริกายังได้บัญญัติเรื่องอายุความในกรณีที่ ผู้กระทำความผิดหลบหนีจากกระบวนการยุติธรรม ไว้ในบทบัญญัติ 18 U.S.C 3290¹²⁷ โดยกำหนดให้หยุดนับอายุความในการดำเนินคดีอาญากรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีการ ปล่อยชั่วคราว

¹²³ Cornell Law School, United States Code: § 3149.

¹²⁴ Joel samaha, Criminal Justice, Six Edition, California : Thomson/Wadsworth, 2003, p.135.

¹²⁵ Joseph J. Senna, Larry J. Siegel, Essentials of Criminal Justice, p.271.

¹²⁶ David W. Neubauer, America's Courts and the Criminal Justice System, Eighth Edition, California : Thomson/Wadsworth, 2005, p.250.

¹²⁷ U.S. Code -Title 18 - § 3290 - Fugitives from justice "No statute of limitations shall extend to any person fleeing from justice", May 11, 2017 from www.law.cornell.edu/uscode/text/18.

การปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างการดำเนินคดีอาญา กฎหมายถือเป็นสิทธิโดยชอบธรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนที่จะได้รับการให้ประกันในระหว่างการดำเนินคดีอาญา แต่เพื่อป้องกันความเสียหายต่อกระบวนการดำเนินคดีอาญา การบัญญัติมาตรการหรือบทลงโทษสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกันด้วยการหลบหนีไประหว่างการดำเนินคดีอาญาไว้อย่างชัดเจน ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

3. การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาตามกฎหมายประเทศญี่ปุ่น

ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาหรือจำเลยของประเทศญี่ปุ่น นอกจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว การดำเนินคดีอาญาก็ต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น ได้วางหลักประกันสิทธิเกี่ยวกับผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไว้ในหมวดที่ 3 เรียกกันทั่วไปว่ากฎบัตรแห่งสิทธิของญี่ปุ่น (Japanese bill of Right)¹²⁸ ดังนี้¹²⁹

(1) บุคคลจะไม่สูญเสียชีวิตและเสรีภาพหรือถูกลงโทษทางอาญาใด ๆ เว้นแต่จะปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (มาตรา 31)

(2) บุคคลมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีโดยศาลยุติธรรม (มาตรา 32)

(3) บุคคลจะไม่ถูกจับโดยปราศจากหมายจับซึ่งออกโดยผู้พิพากษาที่มีอำนาจเท่านั้น และหมายจับจะต้องระบุความผิดซึ่งบุคคลนั้นถูกกล่าวหา เว้นแต่จะถูกจับในขณะกระทำความผิด (มาตรา 33)

(4) บุคคลจะไม่ถูกจับหรือถูกคุมขังโดยปราศจากการแจ้งข้อหาให้เขาทราบ หรือปราศจากสิทธิในการพบทนายความในทันทีหรือถูกคุมขังโดยไม่มีเหตุอันสมควร เหตุแห่งการถูกคุมขังจะต้องเสนอต่อศาลในทันทีและเปิดเผยต่อหน้าผู้ถูกคุมขังและทนายความของเขา (มาตรา 34)

(5) บุคคลมีสิทธิที่จะอยู่อย่างปลอดภัยในเคหสถานของเขา เอกสาร และสิ่งของใด ๆ จะต้องไม่ถูกค้นหรือยึด เว้นแต่จะมีหมายอาญาซึ่งออกโดยมีเหตุอันสมควร และระบุสถานที่สิ่งของที่จะค้นหรือยึด หรือตามที่ได้บัญญัติยกเว้นไว้ในมาตรา 33 การค้นหรือยึดแต่ละครั้งจะต้องมีหมายอาญาซึ่งออกโดยผู้พิพากษาที่มีอำนาจ (มาตรา 35)

(6) การทรมานหรือการลงโทษด้วยความทารุณโหดร้ายจะกระทำมิได้ (มาตรา 36)

¹²⁸ ณรงค์ ใจหาญและคณะ, สิทธิผู้ต้องหาจำเลยและผู้ต้องโทษในคดีอาญา, หน้า 118-119.

¹²⁹ Constitution of Japan, 1947 Chapter III: Rights and Duties of the People, 15 November 2017 from

(7) บุคคลจะไม่ถูกบังคับให้รับสารภาพ คำรับสารภาพโดยการบังคับ ทรมาน หรือข่มขู่ หรือคำรับสารภาพ ภายหลังจากการถูกจับหรือคุมขังโดยการหน่วงเหนี่ยวเวลาให้ล่าช้ามิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน และจะไม่ถูกพิพากษาลงโทษในกรณีที่มีข้อพิสูจน์เพียงคำรับสารภาพเท่านั้น(มาตรา 38)

นอกจากสิทธิในการดำเนินคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น (Constitution of Japan) ดังกล่าวแล้ว ตามรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 37 ประกอบมาตรา 1 ประมวลกฎหมายวิธีความอาญาของประเทศญี่ปุ่น (Code of Criminal Procedure) บัญญัติรับรองสิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลย ในการพิจารณาคดีอาญาโดยผู้ถูกกล่าวจะต้องได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม เพื่อรับรองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยตามบทบัญญัติดังกล่าวผู้ต้องหาหรือจำเลย ได้รับความช่วยเหลือด้วยการจัดหาทนายความให้ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไม่สามารถหาทนายความได้ไม่ว่าด้วยกรณีใด รวมถึงสิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยมีการประกันไม่ว่าตามคำร้องขอตัวเองหรือบุคคลที่สามตามที่กฎหมายบัญญัติให้สิทธิ¹³⁰

3.1 หลักเกณฑ์หรือรูปแบบการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

3.1.1 หลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

ในระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ผู้ต้องในชั้นพนักงานสอบสวนและชั้นพนักงานอัยการ จะไม่มีสิทธิขอประกันตัว เมื่อถูกจับโดยมีหมายจับแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีอำนาจคุมตัวผู้ต้องหาได้ 48 ชั่วโมง เมื่อครบกำหนดแล้วจะต้องส่งตัวผู้ต้องหาให้แก่อัยการเมื่ออัยการได้รับตัวผู้ต้องหาแล้วอัยการมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาได้อีก 24 ชั่วโมง เมื่อครบกำหนดระยะเวลาควบคุมตัวในชั้นนี้ (รวม 72 ชั่วโมงแล้ว) ถ้ามีความจำเป็นจะต้องควบคุมผู้ต้องหาต่อไปอีกอัยการจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลขออนุญาตควบคุมผู้ต้องหาไว้ได้อีกอย่างมาก 2 ครั้งๆ ละ 10 วัน รวมระยะเวลาสูงสุดนับตั้งแต่วันจับกุมตัวไม่เกิน 23 วัน¹³¹ เว้นแต่จะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายบางประเภทที่จะขยายได้อีกไม่เกิน 5 วัน¹³² (ตามมาตรา 203 - มาตรา 208-2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่น) เมื่อมีการฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลแล้ว

¹³⁰ Haruo Abe, Criminal Procedure in Japan , Journal of Criminal Law and Criminology Volume 48/Issue 4, p.361-362: 15 November 2017 from www.scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4616&context=jclc.

¹³¹ ณรงค์ ใจหาญและคณะ, สิทธิผู้ต้องหาจำเลยและผู้ต้องโทษในคดีอาญา, หน้า 123.

¹³² Code of Criminal Procedure, Article 203 - Article 208-2, 15 November 2017 from www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail/?id=2056&vm=04&re=02.

ศาลมีอำนาจจะควบคุมหรือขังไว้ไม่เกิน 3 เดือน ภายใต้เงื่อนไขตามบทบัญญัติมาตรา 60 ประกอบ มาตรา 89 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นดังนี้

ตามมาตรา 60¹³³ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศ ญี่ปุ่น ศาลจะมีคำสั่งควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหา เมื่อมีข้อสงสัยว่าถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดอาญาและ

- 1) เขาเป็นผู้ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน
- 2) มีหลักฐานยืนยันว่าเขาจะทำลายพยานหลักฐาน
- 3) เขาจะหลบหนีไป หรือมีเหตุผลน่าเชื่อว่าเขาจะหลบหนี

และภายใต้บัญญัติมาตรา 89 (1) (3) (4) และ (6) ศาลจะไม่นำบทบัญญัติ เกี่ยวกับระยะเวลาควบคุมหรือขังดังกล่าวมาใช้ในระหว่างการพิจารณาคดีในกรณีต่อไปนี้

1. เมื่อจำเลยถูกฟ้องในความผิดที่มีโทษถึงประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือกักขังเกินกว่าหนึ่งปี ขึ้นไป
2. เมื่อจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดคดีฉ้อโกง และกระทำความผิดนั้นอีกในความผิด ที่สามารถลงโทษจำคุกหรือกักขังเป็นเวลา 3 ปีขึ้นไป
3. เมื่อมีเหตุผลที่น่าเชื่อว่าจำเลยจะทำลายพยานหลักฐาน
4. เมื่อไม่ปรากฏชื่อหรือที่อยู่ของจำเลย

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยมีสิทธิร้องขอประกันตัวได้ การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ประเทศญี่ปุ่นใช้ระบบ อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วยเงื่อนไขการวางเงินเป็นประกัน ภายใต้บทบัญญัติ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89 กล่าวคือ เมื่อมีการยื่นขอประกันตัวศาลจะต้อง อนุญาตให้ประกันตัว เว้นแต่คดีนั้นจะเข้าข้อยกเว้นตามบทบัญญัติกฎหมาย¹³⁴

3.1.2 บุคคลที่มีสิทธิยื่นขอปล่อยตัวชั่วคราวหรือประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นยังไม่มีระบบนายประกันอาชีพหรือพันธบัตร การขอ ปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องมีการวางชำระเงินประกัน นอกจากนี้จำเลยจะมี สิทธิร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวหรือประกันแล้ว บุคคลอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ก็อาจจะยื่นขอ

¹³³ Code of Criminal Procedure, Article 60, 89

¹³⁴ Outline of Criminal Procedure in JAPAN 2014 : Supreme Court of Japan p.20 15 November

ปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้¹³⁵ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาของ
ประเทศญี่ปุ่น มาตรา 88¹³⁶ กำหนดให้บุคคลดังต่อไปนี้ไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอประกัน

- (1) ผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด
- (2) ทนายความ(ตัวแทนทางกฎหมาย) ผู้ปกครอง(บิดา มารดา ผู้ดูแล ผู้อนุบาล
เป็นต้น) สามีภรรยา พี่น้องที่สืบสายโลหิตโดยตรง หรือญาติของผู้ถูกกล่าวหา

3.2 ลักษณะหรือประเภทของการขอปล่อยชั่วคราว

3.2.1 การปล่อยตัวชั่วคราวหรือการประกันตัวในประเทศญี่ปุ่น แบ่งออกเป็น
3 ประเภทได้แก่¹³⁷

1) การประกันตัวประเภทที่ต้องมีการร้องขอประกัน (The Required Bail)
คือ กรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุม แต่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเห็นว่า การควบคุมตัวนั้นยาวนาน
เกินสมควร ก็อาจร้องขอประกันตัวต่อศาลได้

2) การประกันตัวด้วยสิทธิ คือ เมื่อจำเลยถูกศาลพิพากษาให้อยู่ภายใต้การ
ควบคุม ผู้แทนโดยชอบธรรม คู่สมรส ญาติ หรือทนายความสามารถร้องขอต่อศาลเพื่อขอประกัน
กันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้

3) การขอประกันตัวในกรณีดังต่อไปนี้¹³⁸เป็นดุลพินิจของศาลว่าจะอนุญาตให้
ประกันตัวหรือไม่คือ

(1) กรณีที่จำเลยถูกฟ้องในความผิดที่สามารถลงโทษประหารชีวิต
หรือจำคุกตลอดชีวิต หรือ จำคุก หรือ กักขังตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป

(2) กรณีที่จำเลยถูกตัดสินให้ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือ จำคุก
หรือกักขัง ตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป

(3) กรณีที่จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดติดนิสัย (habitual offender) และได้ถูก
ฟ้องคดีอีกในความผิดที่สามารถลงโทษจำคุกหรือกักขังได้ตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป

(4) กรณีที่มีเหตุสมควรเชื่อได้ว่าจำเลยจะทำลายพยานหลักฐาน

(5) กรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจำเลยจะทำร้ายบุคคลหรือทรัพย์สินของ
ผู้ร้องทุกข์

¹³⁵ Haruo Abe, Criminal Procedure in Japan , p.362.

¹³⁶ Code of Criminal Procedure, Article 88.

¹³⁷ อภิรติ โทธีพร้อมและคณะ, ปัญหาความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมที่ประชาชนได้รับ,
หน้า 186.

¹³⁸ Code of Criminal Procedure, Article 89.

(6) กรณีที่ไม่ปรากฏชื่อและที่อยู่จำเลย

3.2.2 ลักษณะของการขอลปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

ตามประมวลกฎหมายวิธีความอาญาของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 93 มาตรา 94 วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขอประกันตัวไว้¹³⁹ กล่าวคือ ศาลเท่านั้นที่จะมีอำนาจพิจารณาคำขอประกันและเป็นผู้กำหนดจำนวนเงินประกัน ในการกำหนดจำนวนเงินประกัน ศาลจะพิจารณาจากพฤติการณ์และลักษณะของความผิดอาญา พยานหลักฐาน ความประพฤติและลักษณะนิสัยและฐานะทางการเงินของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย โดยจำนวนเงินประกันจะต้องเพียงพอที่จะทำให้เชื่อได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น มาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัดหรือศาลอาจจะอนุญาตให้ประกันโดยกำหนดที่อยู่อาศัยของผู้ถูกกล่าวหาหรือเงื่อนไขอื่นๆ ตามความเหมาะสม เมื่อกำหนดจำนวนเงินประกันแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องนำเงินมาวางชำระต่อศาลก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัวหรือศาลอาจจะอนุญาตให้คนอื่นเป็นผู้นำเงินมาวางชำระเงินแทนก็ได้

สำหรับเงื่อนไขสำคัญในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยของประเทศญี่ปุ่นคือ การวางเงินประกันต่อศาล นอกจากศาลจะพิจารณากำหนดจำนวนเงินประกันตามกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้แล้ว ศาลอาจจะพิจารณาถึงข้อเท็จจริงอื่นๆ เช่น สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้ต้องหาหรือจำเลย ชื่อเสียง หน้าที่การงาน ฐานะทางสังคมและลักษณะทางร่างกายและจิตใจของผู้ต้องหาหรือจำเลยประกอบด้วย ประเทศญี่ปุ่นยังไม่มีระบบนายประกันอาชีพหรือระบบบริษัทประกัน แม้จะมีบทบัญญัติกฎหมายให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจจะไม่ต้องวางเงินประกันต่อศาล แต่วางเป็นหลักทรัพย์หรือขออนุญาตวางเป็นพันธบัตรรัฐบาลแทนเงินสดได้ แต่ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยากมากที่จะใช้หลักทรัพย์อื่นวางแทนเงินสด โดยปกติในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวศาลจะมีคำสั่งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยชำระเงินประกันต่อศาลก่อนที่ปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยหรืออาจจะอนุญาตให้บุคคลที่สามเข้าทำสัญญาประกันโดยขอวางชำระเงินค่าประกันทั้งหมดหรือบางส่วนแทนผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ได้ เมื่อศาลอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยวางเงินประกันแล้ว ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขอื่นที่ไม่เกี่ยวกับเงินประกัน เช่น จำกัดที่อยู่อาศัย การเดินทาง หรือให้มาปรากฏตัวต่อศาลหรือสถานที่ที่ศาลกำหนดไว้สัญญาประกัน¹⁴⁰

นอกจากการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรืออนุญาตให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยการวางเงินประกันต่อศาลแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาของประเทศญี่ปุ่น

¹³⁹ Code of Criminal Procedure, Article 93,94.

¹⁴⁰ Shigemitsu Dando and Hiroshi Tamiya ; CONDITIONAL RELEASE OF ACCUSED IN

มาตรา 90¹⁴¹ บัญญัติให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจในการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีการประกันด้วยตัวบุคคล ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นเฉพาะกรณีเพื่อความปลอดภัยต่อชีวิตของผู้ต้องหาหรือจำเลย อันเนื่องมาจากการเจ็บป่วยขั้นรุนแรง หรือเกิดโรคติดต่อภายในสถานที่คุมขัง แต่ทั้งนี้ก็มีโอกาสเป็นไปได้ไม่น้อยมากที่จะเกิดกรณีดังกล่าวได้¹⁴²

3.3 การผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกัน

3.3.1 ยกเลิกการปล่อยชั่วคราวหรือการประกัน

เมื่อมีการผิดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีความอาญาของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 96¹⁴³ ศาลอาจจะมีคำสั่งยกเลิกการประกันได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- 1) เมื่อผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยไม่มาตามหมายเรียก
- 2) เมื่อผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหนีประกันหรือมีเหตุผลเพียงพอเชื่อว่าจำเลยจะหนีประกัน
- 3) เมื่อจำเลยทำลายพยานหลักฐานในคดีหรือมีเหตุผลเพียงพอว่าจำเลยจะทำลายพยานหลักฐาน
- 4) เมื่อจำเลยรบกวนหรือพยายามที่จะรบกวนบุคคลหรือทรัพย์สินของคู่กรณีหรือบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 5) เมื่อจำเลยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในการประกันตัวตามที่ศาลกำหนด

3.3.2 การบังคับหลักประกันของญี่ปุ่น

เมื่อศาลสั่งยกเลิกการประกันอันเนื่องจากการผิดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกัน ศาลมีอำนาจที่จะสั่งริบเงินประกันทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้ หรือการพิจารณาคดีพบว่าจำเลยที่ได้รับการประกันตัวกระทำความผิด หรืออยู่ระหว่างรอฟังคำพิพากษา เมื่อมีการเรียกตัวมาศาลแล้วไม่มาโดยไม่สามารถแสดงเหตุผลอันสมควรต่อศาลได้และอัยการร้องขอศาลอาจริบเงินประกันทั้งหมดหรือแต่บางส่วนได้

ข้อสังเกต ประเทศญี่ปุ่นเริ่มมีการดำเนินการเกี่ยวกับการออกหนังสือค้ำประกัน เพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติให้สิทธิไว้ตามมาตรา 94(3) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยสหพันธ์เนติบัณฑิตยสภาแห่งประเทศไทย (Japan federation of Bar

¹⁴¹ Code of Criminal Procedure, Article 90.

¹⁴² Shigemitsu Dando and Hiroshi Tamiya ; CONDITIONAL RELEASE OF ACCUSED IN JAPAN , p.327.

¹⁴³ Code of Criminal Procedure, Article 96.

Associations) ซึ่งมีสิทธิได้รับเงินค่าจ้างหรือค่านายหน้าตอบแทนในการยื่นขอประกันร้อยละ 2 ของจำนวนตามสัญญาประกัน (จำนวนขั้นต่ำ 10,000 เยน) และผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องเป็นผู้วางเงินประกันต่อศาลร้อยละ 10 ของจำนวนเงินตามสัญญาประกัน แต่ยังมีได้มีการใช้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในประเทศญี่ปุ่น¹⁴⁴ ดังนั้น เมื่อการปล่อยชั่วคราวยังมีได้มีการวางประกันเป็นพันธบัตร (bail bonds) หรือนายประกันอาชีพ (public bonds-men) หรือบริษัทประกันภัย (surety companies) แต่ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวเมื่อมีการจ่ายเป็นเงินประกัน การผิดสัญญาประกัน หรือยกเลิกสัญญาประกันและมีคำสั่งริบเงินที่วางเป็นประกันไว้ทั้งหมดหรือบางส่วนในทันที อาจกล่าวได้ว่าคำสั่งริบเงินประกันเป็นคำสั่งเชิงลงโทษตามสัญญาประกันนั้น

สำหรับประเทศไทยการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ถือเป็นสิทธิเสรีภาพตามหลักสิทธิมนุษยชน ได้รับการรับรองคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและบทบัญญัติแห่งกฎหมายไทย รวมทั้งสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณี เช่นเดียวกับกฎหมายต่างประเทศ ในบทต่อไปจึงเป็นการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการบังคับทางกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ในคดีอาญา การผิดสัญญาประกันและการบังคับตามสัญญาประกัน ตลอดจนมาตรการลงโทษกรณี มีการฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลยของไทย เพื่อนำไปสู่ บทวิเคราะห์ปัญหาข้อขัดข้องอันเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราว กรณีผิดสัญญาประกันและการบังคับ กับผู้ขอประกันและหลักประกันต่อไป

¹⁴⁴ From https://www.nichibenren.or.jp/en/meetings/year/2013/130701_2.html 15 November

บทที่ 4

การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามกฎหมายของประเทศไทย

การควบคุมหรือกักขังผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดคดีอาญา ถือเป็นมาตรการหนึ่งของกระบวนการ การดำเนินคดีอาญา เพื่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของผู้ถูกกล่าวหา จึงต้องมีการรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกควบคุมหรือขังไว้ในระหว่างการดำเนินคดีอาญา ด้วยมาตรการหรือวิธีการผ่อนคลายเป็นให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับสิทธิเสรีภาพหรืออิสรภาพไปชั่วคราว ซึ่งเรียกว่า “ปล่อยชั่วคราว” หรือตามภาษาสามัญที่เรียกว่า “ประกันตัว” การปล่อยชั่วคราวสามารถกระทำได้เสมอไม่ว่าผู้ต้องหาจะอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานหรือต้องขังตามหมายของศาล หรือจะถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องว่าได้กระทำความผิดฐานใด เพราะบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดคดีอาญา จะยังไม่ถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดจนกว่าศาลจะพิพากษาถึงที่สุด¹⁴⁵ สำหรับประเทศไทยถือว่าการปล่อยชั่วคราวเป็นสิทธิเสรีภาพตามหลักสิทธิมนุษยชนและต้องได้รับการรับรองหรือคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือกฎหมายไทย หรือสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณี¹⁴⁶ เช่นเดียวกับอารยประเทศ สามารถกระทำได้ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลักกฎหมายสำคัญ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินคดีอาญา ส่วนหลักเกณฑ์หรือวิธีการพิจารณานุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวหรืออนุญาตให้ประกันหรือไม่ประการใดต้องดำเนินการภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งสามารถแยกพิจารณาดังนี้

1. การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีการยกเลิกฉบับเดิมและประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่แทนที่อยู่บ่อยครั้ง แต่การเปลี่ยนแปลงของรัฐธรรมนูญฯ ในแต่ละครั้งก็ยังคงให้ความสำคัญกับการรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

¹⁴⁵ คະนิง ภาไชย, วิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551, หน้า 287-288.

¹⁴⁶ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 3.

อย่างกรณีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (ฉบับปัจจุบัน) ได้รับรองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยในกระบวนการยุติธรรม แยกเป็นกรณีดังต่อไปนี้¹⁴⁷

1.1 การรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค¹⁴⁸ กล่าวคือ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) คือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวของบุคคลทุกคน ซึ่งรัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยรัฐจะปฏิบัติต่อประชาชน เสมือนประชาชนมิใช่มนุษย์ไม่ได้¹⁴⁹

สิทธิ (Right) คือผลประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลในการกระทำเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น สิ่งใดที่รัฐธรรมนูญกำหนดเป็นสิทธิ หมายความว่า รัฐให้สิทธิแก่ประชาชนโดยรัฐมีพันธกรณี (หน้าที่) ที่จะต้องทำให้ประชาชนได้สิทธินั้น¹⁵⁰

เสรีภาพ (Liberty) เป็นภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น มีอิสระที่จะกระทำหรืองดเว้นกระทำการ สิ่งใดที่รัฐธรรมนูญกำหนดเป็นเสรีภาพ หมายความว่า ประชาชนมีเสรีภาพเช่นนั้น โดยรัฐมีหน้าที่ทั่วไปที่จะงดเว้นไม่ขัดขวางการใช้เสรีภาพของประชาชน แต่รัฐไม่มีหน้าที่โดยเฉพาะเจาะจงที่จะต้องจัดหาสิ่งที่เป็นเสรีภาพให้¹⁵¹

ความเสมอภาค (Equality) เป็นมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคและส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ความเสมอภาคภายใต้รัฐธรรมนูญ หมายถึงความเสมอภาคในทางกฎหมาย และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการบ้านเมือง แต่หาได้ความหมายถึงความเสมอภาคในฐานะความเป็นอยู่หรือเศรษฐกิจของบุคคลไม่ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายภาพ หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันขัดต่อบทบัญญัติกฎหมายจะกระทำมิได้¹⁵²

¹⁴⁷ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ประมวลสารชะดิวา การบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช หน่วยที่ 3, หน้า 3-35 - 3-41.

¹⁴⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27.

¹⁴⁹ มานิตย์ จุมปา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2550) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553, หน้า 81.

¹⁵⁰ เรื่องเดียวกัน หน้า 105.

¹⁵¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 105.

¹⁵² เรื่องเดียวกัน หน้า 119.

การปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา แม้จะถือเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยจะต้องได้รับอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ชาติ กำเนิด ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิต หรือมีความไม่เท่าเทียมกันในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อสังคมไทยมีความแตกต่างกันในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมภายใต้กฎหมายเดียวกัน จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาได้รับการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวภายใต้สิทธิเสรีภาพไม่เท่าเทียมกัน เพราะบุคคลมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีกว่าย่อมมีโอกาสได้รับการปล่อยชั่วคราวได้มากกว่า นอกจากความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคม การใช้อำนาจรัฐโดยเจ้าพนักงานและศาล ก็ถือเป็นส่วนสำคัญอีกประการหนึ่ง เนื่องจากการพิจารณาว่าจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่ กฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานและศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง เมื่อความคิดในทางอำนาจนิยมยิ่งสูงก็ยิ่งทำให้การพิจารณาการปล่อยชั่วคราวมีปัญหามากยิ่งขึ้น¹⁵³ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องทำให้บุคคลในสังคมได้รับการปฏิบัติกฎหมายเดียวกัน อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

2.2 การรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจของรัฐด้วยการบัญญัติกฎหมายไว้อย่างชัดเจน โดยกฎหมายต้องไม่เป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือการเลือกปฏิบัติ¹⁵⁴

กฎหมายที่รัฐบัญญัติต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ หรือกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลในสังคม มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง รวมถึงความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะการใช้สิทธิทางศาลในการดำเนินคดีอาญา นอกจากตัวบทกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไปแล้ว ก็ต้องมีกลไกเพื่อใช้บังคับกฎหมายอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ ด้วยการบัญญัติกฎหมายในลักษณะของการควบคุมเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจในกระบวนการยุติธรรม เพราะการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นภายใต้บทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจ และสอดคล้องกับเงื่อนไขของหลักความเหมาะสม ความจำเป็นและได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ¹⁵⁵ การพิจารณาคำขอปล่อยชั่วคราวหรือคำขอประกันของผู้ต้องหาหรือจำเลยก็เช่นเดียวกัน เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องพิจารณาล้างอย่างรวดเร็วและด้วยความเป็นธรรม การกำหนดเงินประกันจะสูงกว่าพฤติการณ์แห่งการกระทำ

¹⁵³ คณิต ฅ นคร,กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 271-272.

¹⁵⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 25, 26, 27.

¹⁵⁵ สุริยา ปานแป้น, อนุวัฒน์ บุญนันท์ ; คู่มือสอบกฎหมายรัฐธรรมนูญ (พิมพ์ครั้งที่ 4), กรุงเทพมหานคร;วิญญูชน, 2554, หน้า 38.

ความผิดจนเกินสมควรแก่เหตุหาได้ไม่ การไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่ให้ประกัน ต้องแสดงเหตุแห่งตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น

2.3 การรับรองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลต่อกระบวนการดำเนินคดีอาญา แม้บุคคลนั้นจะถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือถูกศาลตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิด¹⁵⁶

การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ และไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ การควบคุมหรือคุมขังสามารถกระทำได้แต่เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนีในระหว่างการดำเนินคดีอาญาเท่านั้น และจะได้รับโอกาสในการปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวในระหว่างถูกดำเนินคดีจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดอาญาตามที่ถูกกล่าวหาหรือฟ้องร้องจริง

2.4 การรับรองสิทธิและเสรีภาพต่อกระบวนการยุติธรรมและกระบวนการดำเนินคดีเมื่อปรากฏหลักฐานตามกฎหมายว่าเป็นบุคคลที่ถูกสงสัยว่ากระทำความผิดและต้องถูกดำเนินคดีตามกระบวนการทางอาญา¹⁵⁷

เมื่อบุคคลใดต้องถูกดำเนินคดีในฐานะที่ถูกสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิด การปฏิบัติต่อบุคคลผู้ถูกกล่าวหา อาจเป็นไปในลักษณะที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพ เช่น การสอบสวน การควบคุมหรือขัง เป็นต้น แต่การได้รับสิทธิจากการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ตราบเท่าที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงได้ว่ากระทำความผิด เจ้าหน้าที่ของรัฐจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้¹⁵⁸ และมีสิทธิได้รับความคุ้มครองด้วยการปล่อยชั่วคราวไปในระหว่างการพิจารณาจนกว่าศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดจริง

2.5 สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม¹⁵⁹

กระบวนการยุติธรรมหาใช่เพียงการรับรองคุ้มครองบุคคลผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในคดีอาญาเท่านั้น แต่มีการรับรองและเพิ่มความคุ้มครองไปยังบุคคลทุกกลุ่มไม่ว่าจะเป็นผู้ด้อยโอกาส เช่น เด็ก เยาวชน สตรี คนชรา คนพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพและได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา เพราะบุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐ และเพื่อให้การรับรองสิทธิเสรีภาพเป็นเครื่องมือบ่งชี้ว่าบุคคลสามารถเข้าถึง

¹⁵⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28, 29.

¹⁵⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29.

¹⁵⁸ มานิตย์ จุมปา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2550), หน้า 145.

¹⁵⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 25, 27, 68.

กระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐอาจกระทำโดยการกำหนดเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐ (Fundamental state policy) กล่าวคือ หลักการแห่งนโยบายหลักซึ่งกำหนดให้รัฐจะต้องปฏิบัติ และต้องเป็นหลักการที่เป็นกลาง แต่ละรัฐบาลสามารถนำไปปฏิบัติได้¹⁶⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2561 ให้ความสำคัญในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เกี่ยวกับงานด้านกฎหมายและงานยุติธรรม (Access to Justice) โดยกำหนดให้รัฐจะต้องจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพเป็นธรรมเนียมไม่เลือกปฏิบัติ ทำให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็วและไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินไป และให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็น เหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาส พร้อมกับเพิ่มมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใดๆ

การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในแต่ละครั้งนำไปสู่การรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ สักดิ์ความเป็นมนุษย์ และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม แต่ทางปฏิบัติการรับรองคุ้มครองดังกล่าวกลับไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเท่าที่ควร เช่นเดียวกับการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฯ วางหลักการรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหาหรือจำเลย แต่การพิจารณาและการกำหนดเงื่อนไขหลักเกณฑ์วิธีการในการปล่อยชั่วคราว จะต้องดำเนินการภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมาย หรือ กฎ ระเบียบข้อบังคับอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบเป็นประการสำคัญแยกพิจารณา

2. หลักเกณฑ์หรือรูปแบบการขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

การปล่อยชั่วคราว คือ การอนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยพ้นจากการควบคุมของเจ้าพนักงานหรือศาล ตามระยะเวลาที่กำหนดเพื่อไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้ถูกควบคุมหรือขังเป็นเวลานานและเกินกว่าจำเป็นในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี เมื่อไม่มีความจำเป็นต้องควบคุมหรือกักขังผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ควรที่จะปล่อยชั่วคราวไป¹⁶¹ การปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยภายใต้บทบัญญัติกฎหมายสามารถกระทำได้ดังนี้

¹⁶⁰ มานิตย์ จุมปา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2550), หน้า 209.

¹⁶¹ สำนักงานศาลยุติธรรม, คู่มือการปล่อยชั่วคราวสำนักประธานศาลฎีกา, กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977), 2549, หน้า 1.

2.1 การยื่นขอปล่อยชั่วคราวหรือการประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย

การปล่อยชั่วคราวเป็นมาตรการผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพในร่างกายของผู้ต้องหาหรือจำเลย มิใช่เป็นเรื่องเห็นเองโดยลำพัง (ex officio) แต่เป็นเรื่องที่จะต้องมีการร้องขอ¹⁶² การร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาลจึงอาจเกิดขึ้นในกรณีดังต่อไปนี้¹⁶³

2.1.1 ขอลปล่อยชั่วคราวระหว่างฝากขัง เมื่อต้องหาถูกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการนำตัวมาขออนุญาตศาลฝากขังระหว่างการสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น

2.1.2 ขอลปล่อยชั่วคราวระหว่างการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น เมื่อจำเลยถูกพนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาล หรือกรณีที่ราษฎรเป็น โจทก์เมื่อศาลมีคำสั่งประทับฟ้องและหมายเรียกจำเลยให้มาให้แก้คดีจำเลยมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวต่อศาล

2.1.3 ขอลปล่อยชั่วคราวชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา เมื่อจำเลยถูกกักขังหรือจำคุกโดยผลของคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ แล้วแต่กรณี

2.1.4 ขอลปล่อยชั่วคราวของบุคคลที่ถูกกักขังหรือจำคุกในกรณีอื่น เช่น¹⁶⁴ ศาลออกหมายจับพยานที่จงใจไม่มาศาล หรือละเมิดอำนาจศาล หรือถูกหนีตามคำพิพากษาที่ถูกจับกุมโดยเหตุจงใจขัดขืนคำสั่งจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นต้น

การยื่นขอปล่อยชั่วคราวไม่ว่าจะเป็นชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา ใช้ได้เฉพาะในชั้นตอนนั้นๆ เมื่อการดำเนินคดีอาญาเปลี่ยนไปการขอปล่อยชั่วคราวก็ต้องยื่นขอให้ปล่อยชั่วคราวใหม่ของแต่ละชั้นตอนนั้น

2.2 ผู้มีสิทธิยื่นขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถูกควบคุมหรือขังได้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั่นเอง หรือผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง¹⁶⁵

“ผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง” อาจจะมีหมายได้กว้างขวาง เช่น บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี ภริยา ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา นายจ้าง บุคคลที่เกี่ยวข้องกันโดยทางสมรส บุคคลที่ศาลเห็นว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเหมือนเป็นญาติพี่น้อง หรือมีความสัมพันธ์ในทางอื่นที่ศาลเห็นสมควร หรือนิติบุคคล เช่น บริษัท ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งเป็นกรรมการ ผู้แทน ตัวแทน หุ้นส่วน พนักงานหรือลูกจ้างของนิติบุคคลนั้น¹⁶⁶

¹⁶² คณิต ฒ นคร ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, 2546, หน้า 273.

¹⁶³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106.

¹⁶⁴ สำนักงานศาลยุติธรรม, คู่มือการปล่อยชั่วคราวสำนักประธานศาลฎีกาหน้า 1-2.

¹⁶⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106.

¹⁶⁶ สำนักงานศาลยุติธรรม, คู่มือการปล่อยชั่วคราวสำนักประธานศาลฎีกาหน้า หน้า 2.

2.3 การพิจารณาคำขอลปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

การพิจารณาคำร้องขอลปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลย เมื่อได้รับคำร้องแล้ว ศาลจะต้องรีบพิจารณาสั่งอย่างรวดเร็ว ภายใต้เงื่อนไขว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว แต่ทั้งนี้ การวินิจฉัยคำร้องขอลปล่อยชั่วคราว ศาลก็ต้องพิจารณาถึงกรณีต่อไปนี้ประกอบด้วย¹⁶⁷

2.3.1 ความหนักเบาแห่งข้อหา

2.3.2 พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด

2.3.3 พฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร

2.3.4 เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด

2.3.5 ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่

2.3.6 ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่เกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่

2.3.7 ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องขังตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้

การพิจารณาคำร้องขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา กฎหมายมิได้กำหนดให้ศาลจำต้องถามพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการหรือโจทก์ว่าจะคัดค้านหรือไม่ เว้นแต่กรณี ผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้ถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องในความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปี และที่มีคำขอให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างสอบสวนหรือระหว่างพิจารณาต่อศาลชั้นต้น ศาลจะต้องถามพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการหรือโจทก์ว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่ และการที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุด ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ไม่ตัดสิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะยื่นคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวใหม่¹⁶⁸ คำสั่งไม่ให้ประกันของศาลนั้นต้องอาศัยเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ดังนี้¹⁶⁹

1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี

2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน

3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น

4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ

5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล

¹⁶⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 107 มาตรา 108.

¹⁶⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 109 มาตรา 119 ทวิ.

¹⁶⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 108/1.

กรณีมีเหตุน่าเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน กฎหมายให้อำนาจพยานสำคัญในคดีสามารถคัดค้านการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ถือเป็นมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พยานหลักฐานอย่างหนึ่ง “พยานสำคัญในคดี”¹⁷⁰ หมายถึง พยานบุคคลที่จะสามารถนำเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาได้ เช่น พยานบุคคลที่รู้เห็นเหตุการณ์ในการที่ผู้ตายถูกฆ่า หรือ อยู่ในที่เกิดเหตุขณะที่การชิงทรัพย์ เป็นต้น

ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยดังกล่าว นอกจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศาลต้องพิจารณาและดำเนินการตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ.2548 โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 5 แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประธานศาลฎีกา วางระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวในข้อ 2 – ข้อ 5¹⁷¹ กล่าวคือ เมื่อศาลได้รับคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ให้เร่งพิจารณาและมีคำสั่งโดยเร็ว เว้นแต่มีเหตุจำเป็นต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น แต่ทั้งนี้ การไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวก็ต้องระบุเหตุผลไว้อย่างชัดเจน หากจะเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าว สามารถกระทำได้ต่อเมื่อมีเหตุผลอันสมควร สำหรับคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ผู้ร้องขอปล่อยชั่วคราวอาจเสนอข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสาเหตุและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ถูกร้องรวมทั้งบุคลิกลักษณะนิสัย สภาพทางร่างกายและจิตใจ การศึกษา การประกอบอาชีพ การงาน ประวัติการกระทำผิดอาญา สภาพและฐานะของครอบครัวและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาของศาล ผู้ร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวอาจเสนอหลักประกันมาพร้อม กับคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว กรณีคืออาญาอยู่ระหว่างอุทธรณ์หรือศาลฎีกา หากคดีนั้นศาลชั้นต้นหรือ ศาลชั้นอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 3 ปี และจำเลยเคยได้รับการปล่อยชั่วคราว ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้นหรือศาลชั้นอุทธรณ์มาก่อน ศาลชั้นต้นสามารถพิจารณาสั่ง อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่จำเป็นต้องส่งให้ศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิจารณาสั่งก็ได้

¹⁷⁰ คะนิง ภาไชย, วิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 310.

¹⁷¹ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ.2548 ข้อ 2 – ข้อ 5.

3. ประเภทหรือลักษณะการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

3.1 ประเภทและลักษณะของการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

การปล่อยชั่วคราวหรือการประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย¹⁷² แบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ¹⁷³

3.1.1 ปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน คือ การปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยไม่ต้องมีสัญญาหรือไม่มีหลักประกันแต่ประการใด เพียงแต่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือตามหมายเรียกเท่านั้น (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 111)

3.1.2 ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน คือการปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยมีสัญญาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น จะมาปรากฏตัวต่อศาลเมื่อถูกเรียกตามหมายหรือตามกำหนดนัด หากไม่มาก็จะต้องเสียค่าปรับตามจำนวนที่ระบุไว้ในสัญญาประกัน การทำสัญญาประกันอาจเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยเอง หรือบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง เข้าทำสัญญาประกันก็ได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112)

3.1.3 ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน คือ นอกจากมีสัญญาประกันซึ่งกำหนดจำนวนค่าปรับแล้ว ก็จะต้องมีหลักประกันอีกด้วย โดยหลักประกันมีไว้เพื่อประโยชน์ว่าหากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ปรากฏตัวต่อศาลตามหมายเรียกหรือตามกำหนดนัด ถือเป็น การผิดสัญญาประกัน ศาลจะได้มีคำสั่งยึดหลักประกันมาใช้ค่าปรับตามสัญญาประกันได้ หลักประกันที่นำมาวางต่อศาลต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112,114) ดังนี้

- 1) มีเงินสดมาวาง
- 2) มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง¹⁷⁴ เช่น
 - (1) ที่ดินมีโฉนดหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 หรือ น.ส.3ก.)
 - (2) พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน พันธบัตร หรือสลากออกทรัพย์ทวีสิน

ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ตัวแลกเงินที่ธนาคารเป็นผู้จ่ายและธนาคารเป็นผู้ส่งจ่ายได้รับรองตลอดไปแล้ว ตัวสัญญาใช้เงินที่ธนาคารเป็นผู้ออกตัว หรือเช็คที่ธนาคารเป็นผู้ส่งจ่าย (แคชเชียร์เช็ค) หรือเช็คที่ธนาคารรับรองแล้ว

¹⁷² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 วรรคหนึ่ง

¹⁷³ สัญญา ธรรมศักดิ์ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดย ประภาศน์ อวยชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 5), กรุงเทพมหานคร:เนติบัณฑิตยสภา, 2533 หน้า 123-124

¹⁷⁴ สำนักงานศาลยุติธรรม, คู่มือการปล่อยชั่วคราวสำนักประธานศาลฎีกาหน้า หน้า 6

- (3) เงินฝากธนาคาร
- (4) หนังสือค้ำประกันหรือหนังสือรับรองของธนาคาร
- (5) หนังสือรับรองของบริษัทประกันภัย
- (6) บางศาลเคยพิจารณาอนุญาตให้ใช้สิ่งต่อไปนี้เป็นหลักประกัน
 - ก. รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์
 - ข. ที่ดินมีเอกสาร เช่น ภ.บ.ท.5 ส.ค.1 น.ส.2 หรือ สปก.
 - ค. บ้านพักอาศัย
 - ง. ทรัพย์สินที่ติดจำนองหรือมีภาระติดพัน

3) มีบุคคลมาเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์¹⁷⁵ เช่น

(1) ส่วนราชการ กรณีข้าราชการหรือลูกจ้างของทางราชการที่ต้องหาค้ำคืออาญาตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการช่วยเหลือข้าราชการหรือลูกจ้างของทางราชการที่ต้องหาค้ำคืออาญา

(2) ผู้มีตำแหน่งข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ สมาชิกรัฐสภา ผู้บริหารราชการท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานของรัฐประเภทอื่นๆ ลูกจ้างของทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารพรรคการเมือง และทนายความ ทั้งนี้ บุคคลดังกล่าวต้องเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น เป็นบุพการี ผู้สืบสันดาน สามี ภริยา ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา นายจ้าง บุคคลที่เกี่ยวข้องกันโดยทางสมรสหรือบุคคลที่ศาลเห็นว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเหมือนเป็นญาติพี่น้องหรือมีความสัมพันธ์ในทางอื่นที่ศาลเห็นสมควร โดยสามารถทำสัญญาประกันได้ในวงเงินไม่เกิน 10 เท่าของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

(3) ผู้ประกอบวิชาชีพ เช่น แพทย์ เภสัชกร พยาบาล วิศวกร สถาปนิก ทนายความ ผู้สอบบัญชี ครู ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชน หรือผู้ประกอบวิชาชีพอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย อาจใช้ตนเองเป็นหลักประกันในกรณีความผิดที่ตนถูกกล่าวหาเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่หรือการปฏิบัติงานในการประกอบวิชาชีพ โดยสามารถทำสัญญาประกันได้ในวงเงิน 15 เท่าของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

(4) กรณีความผิดไม่ร้ายแรง ศาลอาจพิจารณาอนุญาตให้บิดา มารดาเป็นผู้ร้องขอประกันบุตรโดยไม่ต้องมีหลักประกัน

(5) นิติบุคคลในกรณีที่กรรมการ ผู้แทน ตัวแทน หุ่นส่วน พนักงานหรือลูกจ้างของนิติบุคคลนั้นตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย

¹⁷⁵ สำนักงานศาลยุติธรรม, คู่มือการปล่อยชั่วคราวสำนักประธานศาลฎีกา, หน้า 7.

โดยหลักการแห่งกฎหมายแล้ว การขอลดข้อชั่วคราวในคดีอาญามีได้ เรียกร้องให้ต้องมีหลักประกันทุกคดีไป แต่ทางปฏิบัติการลดข้อชั่วคราวทั้งเจ้าพนักงานและศาล กลับเรียกร้องให้ต้องมีการวางหลักประกันด้วยเสมอ ซึ่งไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ทั้งยังเป็นภาระทับสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย¹⁷⁶ ต่อกระบวนการดำเนินคดีอาญา

สัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ถือเป็นหลักฐานแห่งการขอลดข้อชั่วคราว แม้มิใช่สัญญาทางแพ่ง และไม่มีบทบัญญัติโดยตรงว่าสัญญาประกันที่ทำต่อศาลนั้นจะ ใช้ได้ถึงเมื่อใด แต่โดยความมุ่งหมายแห่งการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ก็เพื่อเป็นประกันว่าจะ มีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างดำเนินคดีอาญาและการบังคับโทษ ดังนั้น ผู้ลงชื่อในสัญญาประกัน จึงต้องรับผิดชอบข้อความในสัญญาประกัน ที่ทำไว้ต่อศาล และระงับสิ้นไปต่อเมื่อความมุ่งหมาย แห่งสัญญาประกันหมดสิ้นไปแล้ว ส่วนกรณีที่จะต้องมีการบังคับตามสัญญาประกัน ก็จะต้องเป็นไป ตามข้อความแห่งสัญญาประกันเช่นเดียวกัน และกฎหมายยังบัญญัติให้อำนาจศาลที่จะมีคำสั่ง เปลี่ยนแปลงสัญญาประกันได้เองตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏแห่งสัญญาประกันตามที่เห็นสมควร¹⁷⁷ หากปรากฏข้อเท็จจริงอันเกิดจากกลฉ้อฉลหรือผิดหลง หรือ หลักประกันไม่เพียงพอหรือเงื่อนไขที่ กำหนดในสัญญาประกันไม่เหมาะสม ทำนองเดียวกัน หากพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงในภายหลัง ปรากฏว่า หลักประกันนั้นสูงเกินไป ศาลอาจลดหลักประกันได้ตามที่เห็นสมควร หากคดีนั้นได้ขึ้นไปสู่ศาลสูง ศาลสูงก็มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินตามสัญญาประกันที่ศาลล่างกำหนดได้ ตามที่เห็นสมควร¹⁷⁸

คำว่า “กลฉ้อฉล” ได้มีการให้ความหมายไว้ดังนี้

“ฉ้อฉล” หมายถึง ก. ใช้อุบายหลอกลวงโดยเอาความเท็จมากล่าวเพื่อให้เขา หลงผิด¹⁷⁹

“กลฉ้อฉล” หมายถึง น. การใช้อุบายหลอกลวงด้วยการแสดงข้อความอัน เป็นเท็จ หรือการจงใจปิดบังซ่อนเร้นข้อความจริงเพื่อให้ผู้อื่นหลงผิดจนเข้าทำนิติกรรม หรือจน คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับข้อกำหนดอันเป็นภาระอันหนักขึ้นกว่าที่คู่กรณีฝ่ายนั้นจะยอมรับ โดยปกติ¹⁸⁰

¹⁷⁶ คณิต ฅ นคร ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, 2546, หน้า 273.

¹⁷⁷ เรื่องเดียวกัน หน้า 278-279.

¹⁷⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 115.

¹⁷⁹ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, กรุงเทพฯ; นานมีบุคส์พับลิเคชั่นส์, 2546.

¹⁸⁰ เรื่องเดียวกัน.

กลั่นแกล้ง คือการแสดงข้อความอย่างไรให้ผิดต่อความเป็นจริง เพื่อลวงให้เขาหลงเชื่อแสดงเจตนา ข้อความที่ผู้ทำกลั่นแกล้งได้แสดงให้ผิดต่อความจริงนั้น โดยปกติก็คือข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งในการแสดงข้อความให้ผิดต่อความจริง อาจจะทำด้วยประการใดๆ ก็ได้ มิได้หมายความว่าต้องเป็นการแสดงด้วยคำพูดหรือด้วยลายลักษณ์อักษร¹⁸¹

กลั่นแกล้ง หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งกระทำการหลอกลวงใดๆ ก็ตามที่ทำให้บุคคลอีกคนหนึ่งเข้าใจข้อเท็จจริงผิด ไปจากความเป็นจริง (คือทำให้เขาสำคัญผิด) แล้วผู้ถูกหลอกลวงได้แสดงเจตนาเข้าทำนิติกรรม ซึ่งมีขณะนั้นแล้วจะไม่ทำหรืออาจจะทำในเงื่อนไขที่แตกต่างออกไป¹⁸²

คำว่า "การกลั่นแกล้ง" กับ คำว่า "กลั่นแกล้ง" ในภาษาไทยมีความแตกต่างกัน ถ้าเป็น "การกลั่นแกล้ง" จะเป็นการกระทำที่แสดงออกมา ส่วน "กลั่นแกล้ง" จะเป็นการแสดงเจตนา ซึ่งทั้งสองประการนั้นหมายถึงการไม่ซื่อสัตย์และไม่สุจริตทั้งสิ้น¹⁸³

กลั่นแกล้งหรือหลอกลวงให้สำคัญผิด มีลักษณะใกล้เคียงกับความผิดทางอาญา มาตรา 341 ประมวลกฎหมายอาญา ฐานฉ้อโกง กล่าวคือ การหลอกลวงเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือทำให้ ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ (คือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิตามมาตรา 1(9) ประมวลกฎหมายอาญา) เข้าใจว่าฉ้อโกงทุกรายเป็นกลั่นแกล้ง แต่กลั่นแกล้งบางรายอาจมิใช่ฉ้อโกง เพราะกลั่นแกล้งเป็นการหลอกลวงให้ทำนิติกรรม แต่อาจจะไม่ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือทำให้ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิก็ได้¹⁸⁴

“หลงผิด” หมายถึง ก.สำคัญผิด, เข้าใจไม่ถูกต้อง; หลงประพฤติไปในทางที่ผิด¹⁸⁵

ส่วนคำว่า “ผิดหลง” เป็นภาษากฎหมาย ดังปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 143 กล่าวคือ ถ้าในคำพิพากษาหรือคำสั่งใด มีข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดหลงเล็กน้อยอื่นๆ และมีได้มีการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษานั้น เมื่อศาลที่ได้มีคำพิพากษา

¹⁸¹ เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 1 (ภาค 1-2) (แก้ไขเพิ่มเติม), กรุงเทพมหานคร: แสงสุทธิการพิมพ์, 2505, หน้า 103-104.

¹⁸² ศนันท์กรณ (จำปี) โสทธิพันธุ์, นิติกรรม-สัญญา (พิมพ์ครั้งที่ 17) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555, หน้า 130-131.

¹⁸³ กฤษมันต์ วัฒนารงค์, ทฤษฎีการแก้ตัวกับการฉ้อฉลในการเรียน ลงวันที่ 6 กันยายน 2553, 16 พฤศจิกายน 2559 จาก www.thairath.co.th/content/108668.

¹⁸⁴ จี๊ด เศรษฐบุตร แก้ไขเพิ่มเติมโดย ดราพร ธีระวัฒน์, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา (พิมพ์ครั้งที่ 7) , กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556, หน้า 116.

¹⁸⁵ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542.

หรือมีคำสั่งนั้นเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งเพิ่มเติมแก้ไขข้อผิดพลาด หรือข้อผิดพลาดเหล่านั้นให้ถูกต้องก็ได้... นอกจากนี้จะอยู่ในกฎหมายแล้ว ส่วนใหญ่ยังปรากฏคำว่า “ผิดหลง” อยู่ในคำพิพากษาต่างๆ¹⁸⁶

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงตามสัญญา ประกันเกี่ยวกับหลักประกันอันเนื่องมาจากกลั่นแกล้งหรือหลงผิด หรือเงื่อนไขที่กำหนดในสัญญา ไม่เหมาะสม หรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับหลักประกัน¹⁸⁷ กฎหมายให้อำนาจศาลมีคำสั่ง เปลี่ยนแปลงสัญญาประกัน ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏแห่งสัญญาประกันตามที่เห็นสมควร โดยมิได้ บัญญัติให้อำนาจศาลที่จะมีคำสั่งหรือกระทำการเป็นประการอื่น อันมีลักษณะป้องกันหรือเยียวยา ความเสียหายอันอาจเกิดจากการกระทำอันเป็นกลั่นแกล้งเกี่ยวกับหลักประกันตามสัญญาประกันได้

ส่วนกรณีของการเรียกประกันหรือทรัพย์หลักประกัน ศาลจะเรียกหลักประกัน เกินควรกรณีหรือกำหนดภาระหน้าที่หรือเงื่อนไขที่ต้องปฏิบัติเกินควรแก่กรณีไม่ได้ อาศัยอำนาจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁸⁸ ในการเรียกประกันหรือทรัพย์หลักประกันศาล จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการป้องกันต่างๆ ที่ได้ใช้กับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงหรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือ จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2548 ข้อ 4-ข้อ 12¹⁸⁹ ดังนี้

(1) การพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

การพิจารณานุญาตให้ปล่อยชั่วคราวไม่ว่าจะมีประกันหรือไม่ประการใด ศาลจะต้องพิจารณาถึงความร้ายแรงแห่งข้อหา สาเหตุและพฤติการณ์การทำความผิด รวมทั้ง บุคลิกลักษณะ นิสัย สภาพทางร่างกายและจิตใจ การศึกษา การประกอบอาชีพทางการงาน ประวัติ การทำความผิดอาญา สภาพและฐานะของครอบครัว และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม ของผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามที่เห็นเหมาะสมแก่ข้อหาและสภาพแห่งคดี รวมทั้งแนวโน้มที่ผู้ต้องหา หรือจำเลยอาจจะหลบหนีหากพฤติการณ์แห่งคดีเปลี่ยนแปลงไป หากจะต้องอนุญาตให้ปล่อย

¹⁸⁶ ความหมายของ “หลงผิด-ผิดหลง”, 11 พฤศจิกายน 2559 จาก

www.dailynews.co.th/article/110630.

¹⁸⁷ ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 12) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2556, หน้า 305.

¹⁸⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคท้าย.

¹⁸⁹ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกัน หรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2548 ข้อ 4 – ข้อ 12.

ชั่วคราวโดยมีประกัน ศาลต้องพิจารณาถึงหลักประกันกับวงเงินประกันและความน่าเชื่อถือของผู้ขอประกันหรือหลักประกัน รวมถึงฐานะของผู้ต้องหาหรือจำเลยประกอบการพิจารณาด้วย

(2) การกำหนดวงเงินประกัน

การกำหนดวงเงินประกันศาลต้องพิจารณาตามข้อบังคับที่กำหนดไว้ เช่น พิจารณาจากอัตราโทษแห่งการกระทำความผิด พฤติการณ์แห่งคดี หรืออัตราโทษจำคุกที่ศาลมีคำพิพากษา ศาลอาจกำหนดวงเงินประกันต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ หรือปล่อยชั่วคราวโดยให้ผู้ขอประกันวางเงินสดหรือหลักทรัพย์นั้นเพียงจำนวนร้อยละยี่สิบจากจำนวนวงเงินที่ศาลกำหนด หรือผู้ขอประกันใช้หลักทรัพย์มีค่าอย่างอื่นที่มีกำหนดราคามูลค่าที่แน่นอนและสะดวกแก่การบังคับคดีเป็นหลักประกันก็ได้

กรณีความผิดที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น กระทำด้วยความจำใจหรือด้วยความยากจน หรือผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นหญิงมีครรภ์หรือมีบุตรอายุไม่เกิน 3 ปี อยู่ในความดูแล หรือ เป็นผู้เจ็บป่วย หรือเป็นผู้พิการหรือสูงอายุ และการถูกควบคุมหรือขังจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ศาลอาจใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือกำหนดวงเงินประกันให้ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ส่วนผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน ศาลอาจกำหนดวงเงินประกันตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ต้องไม่สูงกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

(3) หลักทรัพย์ที่ใช้เป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว

การปล่อยชั่วคราวอาจใช้หลักประกันเป็นหลักทรัพย์ เช่น ที่ดินมีโฉนด ที่ดินมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ผู้ขอประกันจะต้องยื่นพร้อมกับหนังสือรับรองราคาประเมินของสำนักงานที่ดิน หากมีสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินเป็นประกันด้วย ก็ต้องแสดงสำเนาทะเบียนบ้าน และหนังสือประเมินราคาส่งปลูกสร้างที่น่าเชื่อถือประกอบ หรือใช้หลักประกันเป็นหลักทรัพย์มีค่าอย่างอื่นที่กำหนดราคามูลค่าแน่นอนได้ เช่น พันธบัตรรัฐบาลสลากสลากออมสิน บัตรหรือสลากออมทรัพย์ทวีสินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรใบรับฝากประจำธนาคาร ตัวแลกเงินที่ธนาคารเป็นผู้จ่าย และธนาคารผู้จ่ายได้รับรองตลอดไปแล้ว ตัวสัญญาใช้เงินที่ธนาคารเป็นผู้ออกตัว หรือเช็คที่ธนาคารเป็นผู้สั่งจ่ายหรือรับรองซึ่งสามารถเรียกเก็บเงินได้ในวันที่ทำสัญญาประกัน และหนังสือรับรองของธนาคารหรือบริษัทประกันภัย เพื่อชำระหนี้ปรับแทนในกรณีผิดสัญญา เป็นต้น

ภายหลังการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวและมีการทำสัญญาประกันต่อศาลแล้ว ศาลจะต้องมีหนังสือแจ้งอายุขังไปยังสำนักงานที่ดิน สำนักงานเขตหรืออำเภอหรือธนาคารแล้วแต่กรณีทันที

(4) การใช้บุคคลเป็นประกันหรือหลักประกัน

การใช้บุคคลเป็นประกันหรือหลักประกัน ผู้ขอประกันจะต้องเป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่การงานหรือมีรายได้แน่นอน เช่น เป็นข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ สมาชิกรัฐสภา ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานของรัฐประเภทอื่นๆ ลูกจ้างของทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารพรรคการเมือง หรือทนายความ และเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น เป็นบุพการี ผู้สืบสันดาน สามี ภริยา ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา นายจ้าง บุคคลที่เกี่ยวข้องกันโดยทางสมรส หรือบุคคลที่ศาลเห็นว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเสมือนเป็นญาติพี่น้องหรือมีความสัมพันธ์ในทางอื่นที่ศาลเห็นสมควรให้ประกันได้ โดยจะต้องยื่นคำร้องด้วยตนเอง และเสนอหนังสือรับรองจากต้นสังกัดหรือนายจ้างตามแบบท้ายข้อบังคับนี้ หรือหลักฐานอื่นที่เชื่อถือได้ โดยศาลจะกำหนดวงเงินไม่เกิน 10 เท่าของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยศาลจะพิจารณาอนุญาตจากเงินเดือนหรือรายได้อย่างเดียว หรืออาจกำหนดให้ผู้ขอประกันวางเงินหรือหลักทรัพย์อื่นเพิ่มเติมหรืออาจให้มีผู้ขอประกันหลายคนร่วมกันทำสัญญาประกันก็ได้

การใช้บุคคลเป็นประกันหรือหลักประกัน อาจรวมถึงนิติบุคคลในกรณี ที่กรรมการ ผู้แทน ตัวแทน หุ่นส่วนพนักงานหรือลูกจ้างของนิติบุคคลตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย และส่วนราชการตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการช่วยเหลือข้าราชการหรือลูกจ้างของทางราชการซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาคดีอาญา หรือผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจทำสัญญาประกันตนเอง หากผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นพนักงานหรือผู้ประกอบการวิชาชีพ เช่น แพทย์ เกษัชกร พยาบาล วิศวกร สถาปนิก ทนายความ ผู้สอบบัญชี ครู ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อมวลชน หรือผู้ประกอบการวิชาชีพอื่นที่ศาลเห็นสมควรให้ประกันได้ และถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่หรือการปฏิบัติงานในการประกอบวิชาชีพนั้น ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทำสัญญาประกันตนเองได้ในวงเงินไม่เกิน 15 เท่าของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

3.2 การระงับแห่งสัญญาประกัน

การระงับของการปล่อยชั่วคราวหรือสัญญาประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย ผู้ยื่นขอประกันสามารถกระทำได้โดยการถอนสัญญาประกันหรือถอนหลักประกัน พร้อมกับการส่งมอบตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยคืนต่อศาลซึ่งไม่จำกัดว่าจะต้องคืนเมื่อใด เมื่อผู้ยื่นขอประกันนำบุคคลที่ขอประกันตัวไปคืนต่อศาลแล้ว ศาลต้องรับมอบตัวคืนโดยไม่อาจบ่ายเบี่ยงที่จะไม่ยอมรับคืนได้¹⁹⁰ ส่วนการขอคืนหลักประกันจะกระทำต่อเมื่อ¹⁹¹

¹⁹⁰ ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 หน้า 305-306.

¹⁹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 116 มาตรา 118.

3.2.1 เมื่อคดีถึงที่สุด

3.2.2 ความรับผิดชอบตามสัญญาประกันหมดไป โดยการคืนผู้ต้องหาหรือจำเลยให้แก่ผู้ให้ประกัน

3.2.3 ความรับผิดชอบตามสัญญาประกันหมดไปโดยเหตุอื่น เช่น นายประกันตายก่อน ผิดสัญญาประกันยอมทำให้สัญญาประกันระงับ เนื่องจากสัญญาประกันเป็นสัญญาซึ่งคำนึงถึงคุณสมบัติของผู้ยื่นประกันเป็นสำคัญ¹⁹² หรือ จำเลยหรือผู้ต้องหาตายในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณา เป็นต้น

4. การผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

การปล่อยชั่วคราวหรือการทำสัญญาประกัน ก็เพื่อให้ศาลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปจนกว่าผู้ประกันจะนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งมอบคืนแก่ศาลตามข้อกำหนดแห่งสัญญาประกัน การที่ผู้ประกันหรือผู้ต้องหาหรือจำเลยจงใจความผูกพันแห่งสัญญาประกัน หรือไม่มาปรากฏตัวต่อศาลตามหมายเรียกหรือตามกำหนดนัด โดยปราศจากความจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงหรืออุปสรรคอย่างใดแล้ว ถือว่าเป็นการผิดสัญญาประกัน แต่ทั้งนี้ การจงใจที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาประกันนั้น จะต้องเป็นการจงใจไม่ปฏิบัติโดยปราศจากความจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ หากผู้ประกันได้นำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยส่งศาลแล้ว ย่อมหมดความผูกพันตามสัญญาประกัน แม้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด ศาลก็ไม่อาจมีคำสั่งให้ผู้ประกันรับผิดชอบตามสัญญาประกันนั้นได้อีกต่อไป¹⁹³

การผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกัน โดยปราศจากเหตุอันสมควรใดๆ แล้ว นอกจากคำสั่งปรับตามสัญญาประกันแล้ว ศาลอาจจะต้องดำเนินการกับผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้ขอประกันดังนี้

4.1 จับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย

เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีหรือผิดสัญญาประกัน ไม่มาปรากฏตัวต่อศาลตามหมายเรียกหรือตามกำหนดนัด กฎหมายให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้ซึ่งพบการกระทำความผิดกล่าว มีอำนาจเข้าจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น หรือผู้ขอประกันซึ่งเข้าทำสัญญาประกันพบเห็นการกระทำความผิดกล่าว อาจขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุดจับผู้ต้องหาหรือ

¹⁹² ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา (ฎีกาที่ 441/2511).

¹⁹³ ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา (ฎีกาที่ 904/2513 ฎีกาที่

จำเลยได้ แต่หากไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานได้ทันเวลาที่ ให้มีอำนาจจับผู้ต้องหา หรือจำเลยได้เอง แต่จะต้องส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ ที่สุดในทันที เมื่อเจ้าพนักงานได้รับมอบตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้วก็ต้องรีบจัดส่งผู้ต้องหาหรือ จำเลยไปยังศาล โดยคิดค่าพาหนะจากบุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกันนั้น¹⁹⁴

กรณีที่ถูกหมายให้อำนาจผู้ขอขายประกันจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เอง ถือเป็น อำนาจพิเศษอย่างหนึ่ง สืบเนื่องจากการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นสาเหตุให้ผู้ขอประกัน ต้องเป็นผู้รับผิดชอบตามสัญญาประกัน อาจถูกปรับหรือถูกยึดหลักประกันหรือทรัพย์สินอื่นเพื่อชำระ ค่าปรับ กฎหมายจึงให้อำนาจเพื่อใช้เป็นหนทางให้ได้ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งต่อศาล แต่ทั้งนี้ ก็ไม่ตัดอำนาจของเจ้าพนักงานหรือศาลที่จะจัดการเอาตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาได้เช่นเดียวกัน¹⁹⁵ การนำส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยของผู้ขอประกัน อาจเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งลดค่าปรับตามสัญญา ประกัน ไม่ว่าจะศาลจะมีคำสั่งปรับนายประกันจนคดีถึงที่สุดแล้วหรือไม่ หากนายประกันสามารถนำ ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยส่งต่อศาลได้ กฎหมายก็มีได้มีข้อห้ามไม่ให้นายประกันร้องขอลดหย่อน ค่าปรับ การพิจารณาสั่งลดค่าปรับหรือไม่ประการใด ถือเป็นคำสั่งบังคับตามสัญญาประกันตาม อำนาจที่ศาลเห็นสมควร¹⁹⁶

นอกจากอำนาจจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาแล้ว ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติมาตรการกำกับและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราว โดยศาล พ.ศ.2560 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2560 ให้อำนาจการจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยโดย บุคคลทั่วไป และมีการกำหนดเงินสินบนและรางวัลนำจับ เงินสินบนคือ เงินที่จ่ายให้แก่ผู้แจ้ง ความนำจับ โดยผู้แจ้งความนำจับคือ บุคคลซึ่งชี้ช่องหรือแจ้งความเบาะแสแก่ทางราชการ จนทาง ราชการสามารถจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยศาลซึ่งหลบหนีได้ ซึ่งมีใช้ เจ้าหน้าที่ผู้จับ ผู้ประกัน บุคคลซึ่งเป็นหลักประกัน หรือบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของหลักประกันในการขอ ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ส่วนเงินรางวัลคือ เงินที่จ่ายให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้จับ ในการขอรับ เงินสินบนหรือเงินรางวัล ผู้แจ้งความนำจับหรือเจ้าหน้าที่ผู้จับสามารถยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่ได้ ออกหมายปล่อยภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ส่วนการเบิกจ่ายเงินนั้น เบิกจ่ายจากเงินค่าปรับตามคำพิพากษาในคดีอาญา¹⁹⁷

¹⁹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117.

¹⁹⁵ สัญญา ธรรมศักดิ์ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดย ประภาศน์ อวยชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา, หน้า 136.

¹⁹⁶ ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา (ฎีกาที่ 1585/2513).

¹⁹⁷ พระราชบัญญัติมาตรการกำกับและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล พ.ศ.2560.

4.2 บังคับคดีกับผู้ขอประกันหรือทรัพย์หลักประกัน

การผิดสัญญาประกันต่อศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันหรือตามที่ศาลเห็นสมควร โดยไม่ต้องฟ้องร้อง หรือมีคำสั่งงดการบังคับตามสัญญาประกันหรือลดจำนวนเงินค่าปรับตามสัญญาประกันก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่การที่ศาลจะสั่งบังคับตามสัญญาประกันได้ ต้องประกอบด้วยเงื่อนไขแห่งการผิดสัญญาประกันและความรับผิดชอบตามสัญญาประกันยังคงมีอยู่ตามสัญญาประกันนั้น¹⁹⁸

“ผิดสัญญาประกัน” หมายความว่า ผิดนัดตามสัญญาประกัน กล่าวคือ ไม่ส่งหรือไม่สามารถส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามกำหนดนัดในสัญญาประกันได้

“ความรับผิดชอบตามสัญญาประกันมีอยู่หรือไม่” พิจารณาว่าจุดมุ่งหมายของการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างคดียังคงมีอยู่หรือไม่ ในขณะที่สั่งบังคับตามสัญญาประกัน

หลักประกันตามที่ระบุไว้ในสัญญาประกัน ถือเป็นเพียงหลักประกันเบื้องต้น และมีใช้การจำนอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 702 เพราะการบังคับกับทรัพย์หลักประกันหากได้เงินไม่ครบหรือไม่เพียงพอชำระค่าปรับตามสัญญาประกัน ก็ยังสามารถบังคับกับทรัพย์อื่นของผู้ประกันได้จนกว่าจะได้เงินครบตามสัญญาประกัน¹⁹⁹ แม้สัญญาประกันจะไม่มีข้อตกลงว่าในกรณีขายทอดตลาดหลักประกันตามสัญญาได้เงินไม่ครบจะยอมให้โจทก์ยึดทรัพย์อื่นใช้หนี้จนครบก็ตาม ด้วยเหตุดังกล่าว การบังคับคดีกับหลักประกันแม้ได้เงินไม่พอชำระค่าปรับตามสัญญา โจทก์ย่อมมีสิทธิบังคับให้ชำระหนี้จากทรัพย์สินอื่นของจำเลยได้จนสิ้นเชิง²⁰⁰

สำหรับการบังคับคดีอันเนื่องจากการผิดสัญญาประกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคriminal ความแพ่งใช้บังคับโดยอนุโลม ดังนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการบังคับคดี ได้แก่ เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้ง หรือพนักงานอัยการ โดยเจ้าพนักงานบังคับมีอำนาจหน้าที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินหลักประกันหรือทรัพย์สินของผู้ประกันและขายทอดตลาดตามที่ได้รับแจ้งจากศาลหรือพนักงานอัยการ หรือเจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับคดี²⁰¹

¹⁹⁸ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 281.

¹⁹⁹ พิพัฒน์ จักรางกูรและภัทรพร จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, กรุงเทพมหานคร:นิติบรรณการ, 2541, หน้า 183.

²⁰⁰ ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา (ฎีกาที่ 791/2531).

²⁰¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119.

เนื่องจากขณะจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีการประกาศประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2560 ผู้จัดทำจึงได้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายฉบับใหม่ขึ้นกล่าวอ้างแทน ฉบับเดิม แต่ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2560 เป็นการนำบทบัญญัติเดิมมาจัดเป็นหมวดใหม่ กับเพิ่มบทบัญญัติวิธีการบังคับคดีอีกบางประเภทเพื่อให้วิธีการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งชัดเจน สะดวกแก่การบังคับ และสามารถดำเนินการไปได้โดยมีประสิทธิภาพ ดังนั้น บทบัญญัติส่วนใหญ่ที่ไม่มีการแก้ไขหรือเพิ่มเติมก็ยังคงสามารถได้แนวคำพิพากษาของศาลฎีกาเดิมเป็นบรรทัดฐานต่อไปได้²⁰²

ภายใต้บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2560 มาตรา 296 (มาตรา 283 เดิม) เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจรวบรวมเงินให้พอชำระหนี้ตามคำสั่งศาล โดยวิธีการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อผู้ประกันผิดสัญญาประกันและไม่ยินยอมชำระค่าปรับตามสัญญาประกัน ศาลต้องออกหมายบังคับคดีไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดี เพื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถดำเนินการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดกับหลักประกันหรือผู้ขอประกันได้ตามสัญญาประกัน หากการบังคับคดีกับทรัพย์สินหลักประกัน ไม่เพียงพอที่จะชำระค่าปรับตามสัญญาประกันได้ เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจดำเนินการบังคับคดีกับทรัพย์สินอื่นของผู้ประกันต่อไป แต่การยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้อง หรือขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องของผู้ขอประกันอันเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น จะเกินกว่าหนี้ค่าปรับและค่าฤชาธรรมเนียมและค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2560 มาตรา 300 วรรคหนึ่ง (มาตรา 284 เดิม) หาได้ไม่ การบังคับคดีกับผู้ขอประกันและทรัพย์สินหลักประกันสามารถดำเนินการดังนี้

4.2.1 การยึดทรัพย์

การบังคับคดีด้วยการยึดทรัพย์นั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีจะทำการยึดทรัพย์ซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอ้างว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ไม่ว่าจะเป็นอย่างหรือสังหาริมทรัพย์สังหาริมทรัพย์ รวมถึงทั้งสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิตามสัญญาเช่าซื้อ สิทธิในเครื่องหมายการค้า เป็นต้น โดยห้ามมิให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ทรัพย์สินนั้นไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2560 มาตรา 301(มาตรา 285 เดิม) เช่น เครื่องนุ่งห่มหลับนอน เครื่องใช้ในครัวเรือน หรือ

²⁰² สมชัย ฑิตมาอุตมากร, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา, 2560, หน้า(ค)-(ง).

เครื่องใช้สอยส่วนตัว โดยประมาณรวมกันราคาไม่เกินประเภทละสองหมื่นบาท สัตว์ สิ่งของ เครื่องมือหรือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพ เท่าที่จำเป็นในการเลี้ยงชีพ ราคารวม โดยประมาณไม่เกิน หนึ่งแสนบาท วัสดุหรือเครื่องใช้และอุปกรณ์ที่ต้องใช้ทำหน้าที่แทนหรือช่วย อวัยวะ ทรัพย์สินอันมีลักษณะเป็นของส่วนตัวโดยแท้ เช่น หนังสือวงศ์ตระกูล หรือทรัพย์สินอย่างใด ที่โอนกันไม่ได้ตามกฎหมายหรือตามกฎหมายยอมไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี อาทิสถาฐานะสมบัติแผ่นดิน เป็นต้น

การยึดทรัพย์ของเจ้าพนักงานบังคับคดี จึงแยกเป็น 2 กรณี คือ

1) การยึดสังหาริมทรัพย์ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องไปทำการยึดสังหาริมทรัพย์ ณ ที่ทรัพย์ตั้งอยู่ กรณีสังหาริมทรัพย์ที่ทำการยึดเป็นทรัพย์สินอันจะต้องจดทะเบียน หรือได้จดทะเบียนกรรมสิทธิ์ หรือเป็นตราสารหนี้ เช่น หุ้น ตัวเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด หรือสิทธิในสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือสิทธิอย่างอื่นอันมีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือสิทธิ การเช่า หรือสิทธิที่จะได้ใช้บริการต่างๆ หรือสิทธิใบอนุญาตประทานบัตร สัมปทาน เป็นต้น เมื่อทำการยึดทรัพย์เสร็จสิ้นแล้ว นอกจากแจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องแจ้งการยึดไปยังนายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ จดทะเบียนตามกฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพย์นั้น ตามมาตรา 303 – มาตรา 311 ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2560

2) การยึดอสังหาริมทรัพย์ เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถทำการยึด ณ ที่ทำ การโดยไม่ต้องออกไปยึด ณ ที่ทรัพย์ตั้งอยู่ เว้นแต่มีเหตุอันควรอื่น²⁰³ เช่น ทรัพย์มีรายละเอียดมาก หรือ มีโครงสร้างทรัพย์ซ้อน เช่น โรงแรม, โรงงาน ฯลฯ เป็นต้น เพื่อให้การบังคับคดีเป็นไป ด้วย ความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ไม่ก่อความเสียหายแก่บุคคลภายนอก ได้มีการปรับเปลี่ยนวิธี ปฏิบัติเกี่ยวกับยึดอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่ดินเอกสารสิทธิ น.ส. 3 หรือ น.ส. 3 ข โดยการกำหนดให้ เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องไปดำเนินการยึด ณ ที่ตั้งทรัพย์ เพื่อยืนยันตำแหน่งที่ดินก่อนนำทรัพย์ ดังกล่าวออกขายทอดตลาด²⁰⁴

สำหรับการนำยึดอสังหาริมทรัพย์ ผู้นำยึดต้องนำส่งเอกสารประกอบการยึด ได้แก่ เอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ เช่น โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3ก /น.ส.3ข / น.ส.3) หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ห้องชุด หรือเอกสารสำคัญที่ดินอื่นๆ สำเนาแบบรับรองรายการ

²⁰³ คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ 452/2548 ลงวันที่ 8 กันยายน 2548 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึด ทรัพย์.

²⁰⁴ คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ 672/2556 ลงวันที่ 3 ตุลาคม 2556 เรื่อง กายึดอสังหาริมทรัพย์ ประเภท ที่ดิน น.ส.3.

ทะเบียนราษฎรหรือหนังสือรับรองนิติบุคคลของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์ที่ยึด นายทะเบียนรับรองไม่เกิน 1 เดือน หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนนิติบุคคลอาคารชุด หรือนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร (หากมี) พนักงานเจ้าหน้าที่รับรองไม่เกิน 1 เดือน แผนที่ทางไปที่ตั้งทรัพย์ที่ทำการยึดซึ่งจะต้องปรากฏรายละเอียดชัดเจนเพียงพอที่จะทราบว่าทรัพย์ที่ยึดตั้งอยู่ที่ใด ภาพถ่ายปัจจุบันของทรัพย์ที่จะยึด รวมถึงราคาประเมินที่ดินหรือห้องชุดของทางราชการ และเอกสารอื่นๆ²⁰⁵ เมื่อทำการยึดทรัพย์ดังกล่าวแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะเป็นผู้เก็บรักษาเอกสารสิทธิ์เกี่ยวกับทรัพย์ไว้จนกว่าจะขายทอดตลาดและ โอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อหรือคืนแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาตามที่กฎหมายกำหนด

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้แจ้งการยึดทรัพย์ให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้มีส่วนได้ในทรัพย์สินทั้งหลายทราบโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว หากไม่มีเหตุอันควรที่จะให้แจ้งการบังคับคดีไว้ตามกฎหมาย เจ้าพนักงานบังคับคดีจะทำการขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบกฎกระทรวงว่าด้วยการขายทอดตลาด หรือตามที่ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับการขายทอดตลาดทรัพย์นั้น โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องแจ้งกำหนดวันเวลา และสถานที่ ที่จะทำการขายทอดตลาดให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบ ตามมาตรา 331 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2560 (มาตรา 306 เดิม) กรณีที่ผู้มีส่วนได้เสียหรือบุคคลใดได้รับความเสียหายจากการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2560 มาตรา 295 (มาตรา 296 เดิม) กำหนดบุคคลนั้นอาจยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนหรือแก้ไขกระบวนการบังคับคดีได้ 2 กรณี คือกรณีของคำบังคับ หมายบังคับ หรือคำสั่งศาลในชั้นบังคับคดีบกพร่องผิดพลาด หรือฝ่าฝืนกฎหมายเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นจะต้องเพิกถอนหรือแก้ไขคำบังคับ หรือหมายบังคับคดี หรือคำสั่งดังกล่าวนั้น และกรณีเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการบังคับคดีบกพร่อง ผิดพลาด หรือฝ่าฝืนกฎหมาย หากศาลพิจารณาเห็นสมควรไม่ว่าในเวลาใดก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลงหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานศาล หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีต้องเสียหายเพราะเหตุดังกล่าวได้ยื่นคำร้องต่อศาลศาลอาจมีคำสั่งเพิกถอนหรือแก้ไขการบังคับคดีนั้น หรือมีคำสั่งเป็นประการตามแต่ที่ศาลจะเห็นสมควรแก่กรณี ตัวอย่างเช่น

กรณีนายตำรวจตำแหน่งสาวตรีอนุศาสตราจารย์สำนักงานตำรวจแห่งชาติผู้
เข้าประมูลซื้อที่ดิน น.ส.3ก เลขที่ 588 หมู่ที่ 2 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีเนื้อที่ 50 ไร่

²⁰⁵ คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ 501/2560 ลงวันที่ 1 กันยายน 2560 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน.

จากการขายทอดตลาดของสำนักงานบังคับคดีจังหวัด กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2547 ในราคา 610,000 บาท โดยที่ดินดังกล่าวทนายความนำไปใช้เป็นหลักประกันตัว จำเลยในคดีอาญา ต่อมาจำเลยหลบหนีและมีการบังคับคดีกับที่ดินดังกล่าวเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ ค่าปรับ หลังจากที่เข้าประมูลซื้อที่ดินและชำระราคาค่าซื้อทรัพย์สินครบถ้วนแล้ว กลับไม่สามารถรับ โอนกรรมสิทธิ์และเข้าครอบครองที่ดินได้ตามกฎหมาย เนื่องจากที่ดินตามที่ระบุในประกาศขายทอดตลาด เป็นตำแหน่งที่ตั้งของที่ดินที่ทางราชการประกาศให้เป็นที่ดิน ส.ป.ก.4-01²⁰⁶ ตั้งแต่ปี 2538 ผู้ซื้อทรัพย์สินได้ใช้สิทธิร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาด ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ได้มีคำสั่งให้เพิกถอนการขายทอดตลาดที่ดินดังกล่าว ต่อมาศาลฎีกาได้มีคำสั่งให้ถือว่า การขายทอดตลาดนั้นเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และการซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดเกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้ซื้อที่ไม่ตรวจสอบทรัพย์สินที่ซื้อ²⁰⁷ การที่ศาลฎีกามีคำสั่งไม่เพิกถอนการขายทอดตลาด ทำให้ผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนโดยชอบได้รับความเสียหาย อันเป็นเหตุให้ผู้ซื้อทรัพย์สินยื่นฟ้องกระทรวงยุติธรรม เพื่อขอเพิกถอนนิติกรรมการทำสัญญาซื้อขายที่ดินจากการขายทอดตลาดของกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม

กรณีมีการยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน โดยอ้างว่าการบังคับคดีไม่ชอบ ถือเป็นกรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการบังคับคดีโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย เช่น ผู้ขอประกันไม่ใช่เจ้าของที่ดินพิพาทด้วยการนำทรัพย์สินของบุคคลภายนอกมาเป็นหลักประกันจึงเป็นการไม่ชอบ การบังคับคดีกับทรัพย์สินดังกล่าวจึงเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 เพื่อให้การบังคับคดีเป็นไปด้วยความยุติธรรมตามที่เห็นสมควร ศาลอาจมีอำนาจสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาดที่ไม่ชอบนั้นเสียได้ ส่วนผู้ซื้อทรัพย์สินก็อาจไม่ได้รับสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1130²⁰⁸

²⁰⁶ ส.ป.ก. 4-01 คือเอกสารสิทธิให้ประชาชนเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน เริ่มขึ้นเมื่อมีพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มีหลักการสำคัญว่า ที่ดินในเขตปฏิรูปนั้นใช้ทำเกษตรกรรม ได้อย่างเดียวเท่านั้น ทำประโยชน์อย่างอื่นไม่ได้และผู้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินจะต้องมีฐานะยากจน, 14 พฤศจิกายน 2558 จาก

www.th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%AA.%E0%B8%9B.%E0%B8%81._4-01.

²⁰⁷ กรุงเทพธุรกิจ, 14 พฤศจิกายน 2558 จาก www.bangkokbiznews.com/news/detail/524206.

²⁰⁸ ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา (ฎีกาที่ 5434/2543 ฎีกาที่ 8223/2542).

โดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีตามคำสั่งศาล กล่าวคือ สิทธิของบุคคลผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตจากการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลไม่เสียไป แม้ภายหลังจะพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินที่ซื้อมิใช่ของจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพราะการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามคำสั่งศาลถือเป็นนโยบายเกี่ยวกับการรักษาความศักดิ์สิทธิ์ทางการศาล และการขายทรัพย์สินโดยคำสั่งของศาลหรือเจ้าพนักงานเป็นการกระทำภายหลังจากที่มีการไต่สวนในสิทธิแห่งความเป็นของทรัพย์สินโดยละเอียดถูกต้องถ้วนถี่แล้ว วิทยุชนทั้งหลายย่อมจะปักใจเชื่อในความถูกต้องของศาลหรือเจ้าพนักงาน ด้วยความเข้าใจว่าทรัพย์สินที่ขายเป็นของจำเลยสามารถซื้อไว้ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย การให้เจ้าของแท้จริงมาโต้แย้งเอาคืนไปได้อ่อมเป็นผลร้ายทำให้ไม่มีใครเชื่อถือศาลหรือกิจการที่เจ้าพนักงานได้ดำเนินไปตามกฎหมาย ทำให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลกลายเป็นหมัน และไม่อาจบังคับคดีเพื่อให้โจทก์ในคดีได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้²⁰⁹ การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อจากการขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 ดังกล่าวมิได้บัญญัติคุ้มครองหรือเยียวยาความเสียหายไปถึงกรณีของการซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตจากการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลและชำระราคาครบถ้วนแล้ว แต่ไม่สามารถรับโอนกรรมสิทธิ์และเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ซื้อได้

4.4.2 การอายัด

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2560 มาตรา 316 (มาตรา 310,310 ทวิ เดิม) คำสั่งอายัดให้ใช้บังคับได้ไม่ว่าที่ใดๆ ไม่ว่าโดยศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดี และไม่มีข้อจำกัดเรื่องเขตศาล สามารถใช้ได้ไม่ว่าอยู่ในท้องที่หรือในเขตศาลใด หากลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิที่จะเรียกร้องให้บุคคลภายนอกชำระเงินหรือโอนทรัพย์สิน หรือมีสิทธิที่จะเรียกให้บุคคลภายนอกชำระหนี้เป็นอย่างอื่นนอกจากการชำระเงินหรือการส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินแก่ตน เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการอายัดสิทธิเรียกร้องหรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีต่อบุคคลภายนอกนั้นได้ ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องนั้นจะมีข้อโต้แย้ง ข้อจำกัด เงื่อนไข หรือว่าได้กำหนดจำนวนแน่นอนหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่ สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ห้ามมิให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการ

²⁰⁹ เสรีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน, เนติบัณฑิตยสภา, 2551, หน้า 263-264.

อัยคดีสิทธิเรียกร้องนั้น²¹⁰ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2560 มาตรา 302 (มาตรา 326 เดิม) ได้แก่

1) เบี้ยเลี้ยงชีพซึ่งกฎหมายกำหนด หรือเงินรายได้เป็นคราวๆ เพื่อเลี้ยงชีพจำนวนไม่เกินเดือนละสองหมื่นบาท

2) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างในหน่วยราชการ และเงินสงเคราะห์ บำนาญ หรือบำเหน็จที่หน่วยราชการได้จ่ายให้แก่คู่สมรส หรือญาติของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น

3) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดเชย เงินสงเคราะห์ หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน นอกจากที่กล่าวใน (2) เป็นจำนวนรวมกันไม่เกินเดือนละสองหมื่นบาทหรือตามจำนวนที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร

4) บำเหน็จหรือค่าชดเชยหรือรายได้อื่นลักษณะเดียวกันของบุคคลตาม (3) เป็นจำนวนเงินไม่เกินสามแสนบาท หรือตามจำนวนที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร

5) เงินฉาปนกิจสงเคราะห์ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับอันเนื่องจากการตายของ บุคคลอื่น

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 302 (มาตรา 326 เดิม)

(2) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างในหน่วยราชการ และเงินสงเคราะห์ บำนาญ หรือบำเหน็จที่หน่วยราชการได้จ่ายให้แก่คู่สมรส หรือญาติของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ห้ามมิให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการอายัดสิทธิเรียกร้องดังกล่าวของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น อาจกล่าวได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว ด้วยการให้สิทธิผู้ขอประกันยื่นขอปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยการนำตัวบุคคล (ตำแหน่งข้าราชการ) มาเป็นหลักประกันในคดีอาญา เพราะการผิดสัญญาประกันเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ไม่สามารถดำเนินการการบังคับคดีอัยคดีสิทธิเรียกร้องจากเงินเดือน ค่าจ้างของผู้ขอประกันเพื่อชำระค่าปรับตามสัญญาประกันได้ เนื่องจากไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ประกอบกับการยื่นขอประกันด้วยการนำตัวบุคคล (ตำแหน่งข้าราชการ) มาเป็นหลักประกันผู้ขอประกันการสามารถยื่นขอประกัน โดยการแสดงหลักทรัพย์แต่ไม่จำเป็นต้องวางหลักทรัพย์หรือหลักประกันอื่นต่อศาล การผิดสัญญาประกันและการบังคับคดีกับผู้ขอประกันจึงเป็นไปได้ยากไม่ว่าจะเป็นกรณีของการติดตามสืบหาทรัพย์สิน เนื่องมาจากภูมิลำเนาที่ทำงานตามตำแหน่งกับ

²¹⁰ สมชัย ฑิตมาตุมากร, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 4 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 325-326.

ภูมิลาเนาตามทะเบียนบ้านต่างกันหรือย้ายที่อยู่ไปตามตำแหน่งที่ไปปฏิบัติงาน หรือมีทรัพย์สินไม่พอกับค่าปรับ หรือมีรายได้นั่นเองเฉพาะขณะดำรงตำแหน่งจนครบวาระการดำรงตำแหน่งเท่านั้น หรือ เกษียณอายุราชการมิได้แจ้งให้ศาลทราบ

การบังคับกับผู้ขอประกันหรือหลักประกัน จากข้อมูลรายงานการบังคับคดีของศาลทั่วประเทศถึงเดือนธันวาคม ปี 2553 พบว่ามีผู้ประกันผิดสัญญาประกันต่อศาลจำนวนมาก แต่สามารถบังคับคดีได้เพียงเล็กน้อย²¹¹

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลการบังคับคดี

ข้อมูลคดี	จำนวนผู้ประกัน (ราย)	จำนวนเงิน(บาท)
จำนวนผู้ประกันที่ผิดสัญญาประกัน	23,031	5,961,572,844.53
จำนวนผู้ประกันที่ดำเนินการออกหมายบังคับคดีแล้ว	18,568	5,153,870,399.40
จำนวนผู้ประกันที่ดำเนินการออกหมายบังคับคดีแล้ว แต่ยังไม่ดำเนินการบังคับคดี	4,294	1,200,057,099.97
จำนวนผู้ประกันที่ดำเนินการออกหมายบังคับคดีแล้ว และอยู่ระหว่างดำเนินการบังคับคดี	14,274	3,953,813,299.07
จำนวนผู้ประกันที่อยู่ระหว่างดำเนินการสืบหาหลักทรัพย์	12,101	3,443,395,818.71
จำนวนผู้ประกันที่อยู่ระหว่างดำเนินการผ่อนชำระค่าปรับ	2,173	510,417,480.35
จำนวนผู้ประกันที่ยังไม่ได้ดำเนินการออกหมายบังคับคดี	4,463	807,702,445.49

²¹¹ คณะทำงานศึกษาแนวทางการดำเนินการเพื่อบริหารเงินค่าปรับกรณีผู้ประกันผิดสัญญาประกันต่อศาล อังนิน เกรียงไกร จรรยามั่น การบังคับตามสัญญาประกันคดีอาญา กรณีศึกษาศาลแขวงสุพรรณบุรี, หน้า 17-18.

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเภทหลักประกัน	จำนวนผู้ประกัน(ราย)	จำนวนเงิน(บาท)
เงินสด	1,847	67,285,743.00
บุคคล	7,345	83,304,490.48
บัญชีเงินฝาก สลากออมสิน สลาก ธ.ก.ส พันธบัตร รัฐบาล	310	45,067,135.73
กรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์	1,221	188,209,618.25
อสังหาริมทรัพย์	116	26,600,000.00
อสังหาริมทรัพย์	12,103	4,759,728,235.07
อื่นๆ	89	43,337,622.00

ส่วนสำนวนการบังคับคตินายประกันในคดีอาญาที่ค้างดำเนินการอยู่ที่กรมบังคับคดีมีจำนวนมากทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตามสถิติสำนวนบังคับคตินายประกันกรมบังคับคดี ณ สิ้นเดือนเมษายน 2555 ส่วนกลางค้างอยู่ 7,413 สำนวน ทุนทรัพย์ 16,930,961,858.02 บาท ส่วนภูมิภาคค้างอยู่ 13,547 สำนวน ทุนทรัพย์ 4,99,113,546.74 บาท รวมทั้งสิ้น 20,960 สำนวน เป็นทุนทรัพย์ทั้งสิ้น 21,927,075,404.76 บาท ยังไม่รวมกับหมายบังคับคดีที่นายประกัน (เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา) ยังไม่ได้ทำการบังคับคดี²¹²

ปัญหาจากการบังคับคดีกับผู้ขอประกันหรือทรัพย์หลักประกัน นอกจากส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมแล้ว ยังก่อภาระหน้าที่แก่รัฐและเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการบังคับคดีกับผู้ขอประกันหรือทรัพย์หลักประกัน รวมทั้งทรัพย์สินอื่นของผู้ขอประกัน ไม่ว่าจะเป็นกรณีของการสืบหาทรัพย์ของผู้ประกัน โดยปราศจากความชำนาญของเจ้าหน้าที่ หรือการบังคับคดีชำระค่าปรับตามสัญญาประกันเกิดความล่าช้า หรือการสูญเสียงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีอีกจำนวนมาก²¹³ การมีบทบัญญัติทางกฎหมายที่สามารถใช้บังคับเพื่อควบคุม ป้องกัน และเยียวยาความเสียหาย จากการผิดสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

²¹² บุญธรรม ทองขลิบ, การบังคับคดีผู้ประกันหรือนายประกันในคดีอาญา,วารสารกรมบังคับคดี, 16(84) (กันยายน-ตุลาคม), 2555, หน้า 10.

²¹³ สิทธิราไพ พวงศรี, ปัญหาการปล่อยชั่วคราวคดีอาญา:กรณี ใช้บุคคลหรือตำแหน่งและอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันและปัญหาการบังคับคดี ศึกษากรณีศาลจังหวัดจันทบุรี, หน้า 16-17.

ปัจจุบันมีการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้การดำเนินเกี่ยวกับการบังคับกับหลักประกันมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเจตนารมณ์การแก้ไขกฎหมายเพื่อใช้เป็นมาตรการบังคับกับหลักประกันตามสัญญาประกันให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและมิให้เกิดความเสียหายในกระบวนการยุติธรรม ด้วยการกำหนดให้เงินหรือหลักทรัพย์ที่วางไว้ต่อศาลเพื่อเป็นหลักประกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่อยู่ในข่ายที่จะถูกยึดหรืออายัดเพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้อื่นจนกว่าความรับผิดชอบตามสัญญาประกันจะระงับสิ้นไปนั้น²¹⁴ โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นการยึดหรืออายัดโดยบุคคลหรือองค์กรใดไม่ว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของผู้ประกันหรือแม้กระทั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของผู้ประกันในกรณีที่ผู้ประกันเป็นบุคคลล้มละลาย ตลอดจนหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจยึดอายัดทรัพย์สินเพื่อชำระหนี้ได้เองโดยไม่ต้องฟ้องแต่ไม่รวมถึงการยึดทรัพย์สินเพื่อบังคับโทษปรับทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 หรือการยึดทรัพย์สินที่เนื่องมาจากการริบทรัพย์สินตามมาตรา 37(1)(2) หรือทรัพย์สินซึ่งตกเป็นของแผ่นดินหรือถูกริบตามกฎหมายอื่น เพราะไม่ถือเป็นการกระทำเพื่อชำระหนี้²¹⁵

5. มาตรการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมและการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

หลักการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมในศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30-33 ว่าด้วยเรื่อง ละเมิดอำนาจศาล ได้ให้อำนาจพิเศษแก่ศาลเพื่อนำไปใช้คุ้มครองกระบวนการยุติธรรมและการพิจารณาคดีของศาล โดยคำนึงถึงการผดุงรักษาความยุติธรรม พร้อมกับเจตนารมณ์ให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเที่ยงธรรม โดยบทบัญญัติว่าด้วยเรื่อง ละเมิดอำนาจศาล ทั้ง 4 มาตรา สามารถนำไปใช้สำหรับการพิจารณาคดีของทุกศาลและทุกประเภทไม่ใช่เฉพาะในการพิจารณาคดีแพ่งเท่านั้น

การปล่อยตัวชั่วคราวหรือการทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญามีได้มีการบัญญัติหลักการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมด้วยการกำหนดบทลงโทษ ไม่ว่ากรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างการพิจารณาคดีหรือกรณีผู้ขอประกันซึ่งได้ยื่นขอประกันด้วยเจตนาถลั่นถอลหรือการแสดงความหรือเอกสารหลักฐานอันเป็นเท็จต่อศาล บางกรณีศาลอาจจะพิพากษาลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลกับผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือผู้ขอประกัน เนื่องจาก

²¹⁴ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 114.

²¹⁵ เผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล, เอกสารประกอบการบรรยาย โครงการส่งเสริมการดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีผู้ประกัน, หน้า 9-13.

การประทุพดินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31 (2) ด้วยการยื่นขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล สำหรับการกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิดศาล อาทิเช่น กรณีการนำหนังสือมอบอำนาจและหนังสือรับรองราคาประเมินที่ดินซึ่งเป็นเอกสารปลอมมายื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว หรือการนำหนังสือมอบอำนาจซึ่งมอบให้ไปดำเนินการขออนุญาตที่ดินฉบับใหม่แทนฉบับเก่า แต่กลับนำเอาหนังสือมอบอำนาจด้วยการปลอมลายมือชื่อผู้เป็นเจ้าของที่ดินในหนังสือมอบอำนาจ พร้อมกับนำสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้าน ประกอบต้นฉบับโฉนดที่ดินไปยื่นคำร้องขอประกันตัวจำเลยต่อศาล หรือกรณีลักลอบนำเอาที่ดิน น.ส.3 อยู่ในระหว่างการบังคับคดีขายทอดตลาดไปใช้เป็นหลักทรัพย์ขอประกันตัวผู้ต้องหา การกระทำดังกล่าวถือว่าบุคคลดังกล่าวประทุพดินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลอันเป็นการกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาล²¹⁶

สำหรับบทกำหนดโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 33 ให้อำนาจศาลที่จะมีคำสั่งไล่ออกจากบริเวณศาล จำคุก หรือปรับอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยโทษจำคุกลงได้ไม่เกินหกเดือน ปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำคุกและปรับ²¹⁷ การลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ไม่ถือเป็นการลงโทษทางอาญา แม้จะมีการข่มโทษในทางอาญามาใช้บังคับ คือโทษจำคุกหรือปรับ หากถือเป็นการลงโทษทางอาญาก็จะลงโทษในความผิดนั้นอีกไม่ได้ เนื่องจากหลักในคดีอาญาผู้กระทำผิดจะถูกพิจารณาโทษเพียงครั้งเดียว (NON BIT IN IDEM) และตามมติของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายคณะที่ 5) มีความเห็นว่า “การกระทำละเมิดอำนาจศาลเป็นเพียงแต่การกระทำละเมิดต่ออำนาจและหน้าที่ของศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล อันเป็นมาตรการตามวิธีบัญญัติเท่านั้น การดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาลไม่ถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีแพ่งหรือคดีอาญาหรือการรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาลในคดีแพ่งหรือคดีอาญา ก็มีใช่เป็นความผิดทางอาญาแต่อย่างใด”²¹⁸ เนื่องจากบทบัญญัติว่าด้วยความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล กฎหมายให้อำนาจศาลโดยอิสระในการพิจารณาและสามารถมีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งข้อหาหรือส่งเรื่องให้เจ้าพนักงานตำรวจดำเนินการแต่อย่างใด (คำพิพากษาฎีกาที่ 4617/2547) เพียงแต่เรียกผู้เกี่ยวข้องมาสอบถามให้ได้

²¹⁶ ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา (ฎีกาที่ 1858/2548 ฎีกาที่ 2059/2532 ฎีกาที่ 426/2555 ฎีกาที่ 2594/2535).

²¹⁷ อุดม เฟื่องฟูง, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 ตอน 1 (พิมพ์ครั้งที่ 7), กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา, 2555, หน้า 332-350.

²¹⁸ อุดม เฟื่องฟูง, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 ตอน 1, หน้า 366-368.

ความว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเอกสารที่นำเสนอจริงหรือไม่ ก็สามารถส่งลงโทษได้ และยังเป็นกฎหมายพิเศษที่ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงได้โดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลยดังเช่นการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป เมื่อศาลพิพากษาลงโทษบุคคลใดฐานละเมิดอำนาจศาลแล้ว บุคคลนั้นอาจถูกดำเนินคดีอาญาในการกระทำนั้นได้อีก ไม่ถือเป็นการฟ้องซ้ำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(4) (คำพิพากษาฎีกาที่ 1120/2539)²¹⁹ เมื่อการขอลปล่อยชั่วคราวมิได้มีวางหลักเกณฑ์คุ้มครองกระบวนการยุติธรรมด้วยการกำหนดบทลงโทษไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง ไม่ว่าจะเป็นการณีการฝ่าฝืนกฎหมายด้วยการการหลบหนีไปในระหว่างปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือกรณีผู้ขอประกันยื่นขอประกันด้วยเจตนาถนอฉลหรือการแสดงความหรือเอกสารหลักฐานอันเป็นที่ต่อศาล ศาลจึงไม่อาจนำบทบัญญัติในความผิดฐานละเมิดอำนาจ มาใช้คุ้มครองกระบวนการยุติธรรมว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวทุกกรณี

จากการศึกษาการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พบว่าบทบัญญัติกฎหมายปราศจากมาตรการที่จะนำมาใช้บังคับหรือป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือการผิดสัญญาประกันอย่างมีประสิทธิภาพ และการบังคับกับผู้ขอประกันหรือหลักประกันตามสัญญาประกัน บางกรณีก็ยังคงก่อความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะความเสียหายต่อประชาชนในสังคม โดยไม่ได้รับการเยียวยาทางกฎหมาย จากผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายเดียวกัน

ในกระบวนการดำเนินคดีทางอาญาแม้จะพิจารณาถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นสำคัญ แต่การรับรองคุ้มครองสิทธิ ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย ประชาชน สังคม หรือรัฐ ซึ่งเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ดังนั้น การรับรองคุ้มครองสิทธิควรเกิดขึ้นกับทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันทุกฝ่าย รวมไปถึงมาตรการบังคับเพื่อใช้ควบคุมและป้องกันความเสียหายหรือความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินคดีทางอาญา บทต่อไปจะเป็นการศึกษาเปรียบเทียบรายละเอียดเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายของไทยว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่เป็นประการใด

²¹⁹ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 (พิมพ์ครั้งที่ 3), กรุงเทพมหานคร:พลสขามพริ้นดิง (ประเทศไทย), 2555, หน้า 190-192.

บทที่ 5

บทวิเคราะห์ปัญหาการปล่อยชั่วคราว กรณีผิดสัญญาประกันต่อศาล และการบังคับตามสัญญาประกัน

การควบคุมหรือการขังผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา เป็นการใช้อำนาจรัฐตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งรัฐตราขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือหรือวิธีการ (means) ในการนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปฟ้องร้องและนำไปสู่จุดหมาย (end) ของรัฐ ในการลงโทษผู้กระทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายมหาชน อันว่าด้วยความผิดและโทษทางอาญา เพราะผลแห่งการกระทำ ความผิด ย่อมกระทบกระเทือนและเกิดความเสียหายต่อมหาชนเป็นส่วนรวม และยังขัดต่อความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีของประชาชนและความมั่นคงของรัฐ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่สำคัญประการแรกของรัฐที่จะต้องดำรงรักษาไว้ (The First essential function of state is to preserve peace) ตามคำกล่าวของ Tomas Hobbes นักปรัชญาทางนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ว่า “รัฐที่ไม่มี ความสงบเรียบร้อย คือรัฐที่ไม่มีรัฐบาล” หน้าที่สำคัญของรัฐคือ การป้องกันชุมชนให้ปลอดภัยจากการประทุษร้ายต่อชีวิต ทรัพย์สิน เสรีภาพ และสิทธิประการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติรับรองคุ้มครองไว้ แต่การที่จะให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมหรือขังไว้ในระหว่างการดำเนินคดี ก็ถือว่าสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นถูกทำลายลง เป็นการขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานและหลักสิทธิมนุษยชน (human rights) เพราะสิทธิเสรีภาพในการดำเนินคดีอาญาของผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยรัฐเช่นเดียวกัน ตราบใดที่ยังมิได้มีคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด ตราบนั้นต้องสันนิษฐานว่าเขาเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังนั้น วิธีการรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพบุคคลที่ถูกฟ้องร้องกล่าวหาว่ากระทำความผิด ให้ได้รับอิสรภาพในระหว่างการดำเนินคดี ย่อมกระทำได้ด้วย “การปล่อยชั่วคราว” แต่จุดแห่งความถูกต้องเป็นธรรมเนียมในการที่รัฐจะคุมขังบุคคลหรือปล่อยชั่วคราวไปในระหว่างการดำเนินคดี เป็นเรื่องยากยิ่งที่จะให้เกิดความถูกต้องสมบูรณ์อย่างแท้จริงได้ ทั้งนี้ อาจขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ²²⁰ คือ

(1) ระบบ หมายถึง กฎหมาย กฎและระเบียบข้อบังคับที่ใช้ในการคุมขัง และการปล่อยชั่วคราวนั้น ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการนั้น ไว้อย่างรัดกุมและเหมาะสมเพียงใดหรือไม่

²²⁰ สง่า ดวงอัมพร, การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วยการปล่อยชั่วคราว, คุณภาพ, 35(2) (มีนาคม-เมษายน), 2531, หน้า 31-37.

(2) เจ้าพนักงานของรัฐ หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งใช้อำนาจคุมขังและปล่อยชั่วคราวนั้น ได้ปฏิบัติตามระบบให้ถูกต้องครบถ้วน รวมทั้งการใช้ดุลพินิจละเอียดรอบคอบด้วยเหตุผลเพียงใดหรือไม่

(3) มาตรฐาน หมายถึง ระบบและเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งใช้อำนาจดังกล่าวมานั้น ทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งขบวนการได้สร้างระบบและการใช้อำนาจให้มีมาตรฐานและแบบอย่างแนวทางปฏิบัติไว้เป็นอย่างดีหรืออย่างน้อยให้สอดคล้องต้องกัน หรือมีบรรทัดฐานในการทำงานเดียวกันหรือไม่

“การปล่อยชั่วคราว” จึงต้องมีความเหมาะสมและรัดกุมเพียงพอที่จะป้องกันผลกระทบและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในระบบกระบวนการดำเนินคดีอาญา เพราะหากเกิดกรณีการผิดเงื่อนไขแห่งการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกัน จนนำไปสู่กระบวนการบังคับกับผู้ขอประกันและหลักประกันตามสัญญาประกันแล้ว อาจมิใช่แค่กระบวนการดำเนินคดีอาญาที่ได้รับผลกระทบ แต่อาจรวมถึงประชาชนและสังคมโดยรวม อาทิเช่น

การปล่อยชั่วคราวโดยนำบุคคลมาเป็นหลักประกัน (ประกันด้วยตำแหน่งหน้าที่การทำงาน) เช่น ข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ สมาชิกรัฐสภา ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่นสมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารพรรคการเมือง ทนายความ กฎหมายเปิดกว้างด้วยการกำหนดให้ผู้ขอประกันซึ่งเป็นผู้ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถยื่นขอปล่อยชั่วคราว ทางปฏิบัติการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในกรณีดังกล่าว ศาลก็มีได้มีการตรวจสอบเคร่งครัดหรือเข้มงวดรัดกุมถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอประกันกับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น การแสดงบัญชีหรือญาติหรือ การแสดงหลักฐานความสัมพันธ์ กรณีเป็นญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา นายจ้างหรือความสัมพันธ์ในทางอื่นใกล้ชิดเสมือนญาติ จึงเป็นที่มาให้มีกลุ่มบุคคลผู้มีตำแหน่งหน้าที่การงานดังกล่าว เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ด้วยการใช้ตำแหน่งหน้าที่การงานมาเป็นหลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราวหรือขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีหรือมีการผิดสัญญาประกัน การบังคับกับกลุ่มบุคคลดังกล่าวกลับไม่สามารถดำเนินการบังคับเพื่อชำระค่าปรับได้ ไม่ว่าจะเป็นกรณีปัญหาจากตัวบทกฎหมาย ซึ่งบัญญัติให้เงินเดือนค่าจ้างของข้าราชการ ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือปัญหาจากตัวบุคคลผู้ขอประกันสามารถยื่นขอประกันด้วยการแสดงเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินที่มี โดยไม่จำเป็นต้องวางหลักทรัพย์เป็นประกันต่อศาล เป็นเหตุให้การยื่นขอปล่อยชั่วคราวมีการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินไม่ตรงกับความเป็นจริง ทำให้การติดตามสืบหาทรัพย์สินเป็นไปได้ยาก หรือมีทรัพย์สินไม่พอกับค่าปรับ เพราะมี

รายได้แน่นอนเฉพาะขณะดำรงตำแหน่งถึงครบวาระการดำรงตำแหน่ง หรือขอเกษียณอายุราชการ มิได้แจ้งให้ศาลทราบ หรือมีหนี้สินอื่น²²¹ เป็นต้น

ส่วนการปล่อยชั่วคราวโดยวางหลักประกันเป็นทรัพย์สินอื่น โดยเฉพาะกรณีหลักประกันที่วางเป็นอันได้แก่อสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดินมีโฉนด หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. 3 หรือ น.ส. 3 ก.) ปราบกฏว่าผู้ขอประกันเสนอข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหลักประกันอันเป็นเท็จ เช่น ภาพถ่ายที่ดินหรือระบุตำแหน่งที่ตั้งทรัพย์สินไม่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบที่ตั้งทรัพย์สินที่ถูกต้องแท้จริงได้ หรือที่ดินมีสภาพเป็นที่ดินตาบอดไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะ เป็นบ่อน้ำเนื่องจากการขุดหน้าดินไปขาย เป็นที่ดินของกลุ่มบุคคลผู้มีอิทธิพล หรือที่ดินห่างไกลความเจริญและมีราคาประเมินที่ดินสูงกว่าความเป็นจริง หรือเป็นที่ดินซึ่งมีผู้อื่นครอบครอง²²² รวมถึงการปลอมแปลงเอกสารสิทธิที่นำมาใช้เป็นหลักประกัน เช่น ปลอมแปลงโฉนดที่ดินทั้งฉบับหรือบางส่วน ปลอมแปลงชื่อเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือนำโฉนดที่ดินฉบับเจ้าของกรรมสิทธิ์เคยแจ้งหายไว้มายื่นเป็นหลักประกัน หรือปลอมหนังสือรับรองราคาประเมินที่ดินทั้งฉบับหรือเฉพาะส่วนเพื่อให้ที่ดินมีราคาสูงขึ้น²²³ ไม่เพียงแต่รัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐต้องรับภาระเพื่อดำเนินการกับกรณีดังกล่าว ยังก่อความเสียหายแก่ประชาชนที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องเช่น

ข่าวหนังสือพิมพ์เมื่อประมาณสิงหาคม 2558 นายตำรวจตำแหน่งสารวัตรอนุศาสตราจารย์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้เข้าประมูลซื้อที่ดินจากการขายทอดตลาดและทำสัญญาซื้อที่ดิน น.ส.3ก เลขที่ 588 หมู่ที่ 2 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย เนื้อที่ 50 ไร่ ในราคา 610,000 บาท กับสำนักงานบังคับคดีจังหวัดเลย กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม ภายหลังจากการเข้าประมูลซื้อที่ดินดังกล่าวแล้ว กลับไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์และเข้าครอบครองที่ดินทำกินได้ตามกฎหมาย สืบเนื่องจากที่ดินตามเอกสารสิทธิซึ่งเป็นหลักประกันในคดีอาญา เมื่อมีการบังคับคดีด้วยการขายทอดตลาดของกรมบังคับคดีและระบุที่ตั้งของทรัพย์สินในประกาศขายทอดตลาด กลับเป็นที่ดินซึ่งทางราชการประกาศให้เป็นที่ดิน ส.ป.ก.4-01 ตั้งแต่ปี 2538 ผู้ซื้อทรัพย์สินได้ใช้สิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดต่อศาลแล้ว ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ให้เพิกถอนการขายทอดตลาด

²²¹ สิริราไพ พวงศรี ปัญหาการปล่อยชั่วคราวคดีอาญา:กรณีใช้บุคคลหรือตำแหน่งและอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันและปัญหาการบังคับคดี ศึกษากรณีศาลจังหวัดจันทบุรี, หน้า 16-17.

²²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 17,18.

²²³ ธเนศ ศิววิรัช การบังคับหลักประกันตามสัญญาประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย: กรณีใช้อสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกัน, หน้า 23.

แต่ศาลฎีกามีคำสั่งกลับให้ถือว่าการขายทอดตลาดเป็นไปโดยชอบ เพราะเกิดจากความประมาท
 เลินเล่อของผู้ซื้อที่ไม่ตรวจสอบทรัพย์สินที่ซื้อ²²⁴

กรณีคดีอาญาหมายเลขคำที่ 483/2552 คดีอาญาหมายเลขแดงที่ 472/2552
 ผู้ขอประกันนำหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 ก.) และกรมธรรม์อสังหาริมทรัพย์มาวางศาลยื่นคำ
 ร้องขอปล่อยชั่วคราวจำเลย ซึ่งศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวระหว่างพิจารณา
 เป็นเงิน 600,000 บาท ต่อมาผู้ขอประกันผิดสัญญาประกัน ไม่นำตัวจำเลยมาส่งศาลจังหวัดตลาดตาม
 กำหนด ศาลได้ดำเนินการบังคับกับทรัพย์หลักประกันที่ผู้ขอประกันนำมาวางศาล หลังจากที่พ้นจำ
 เกรวีนัสสมพงษ์ เข้าสู่วราคารซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาดแล้ว จึงทราบว่าทรัพย์ที่ซื้อทรัพย์ไปนั้น
 ผู้ประกันมิได้เป็นเจ้าของที่ดินตามเอกสารสิทธิที่นำมาวางต่อศาลตามสัญญาประกัน ผู้เข้าสู่วราคารได้
 ยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด ศาลจังหวัดตราดได้มีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาด
 และได้มีหนังสือถึงเจ้าพนักงานที่ดินนำชี้ที่ตั้งทรัพย์ของผู้ประกัน ยังปรากฏต่อไปว่าทรัพย์ดังกล่าว
 ไม่มีสิ่งปลูกสร้างปลูกอยู่บนที่ดิน ศาลจังหวัดตราดจึงต้องมีคำสั่งให้เพิกถอนการยึดสิ่งปลูกสร้าง
 บนที่ดินซึ่งผู้ขอประกันนำมาวางศาล²²⁵

จากกรณีดังกล่าวมาตรการทางกฎหมายกลับไม่สามารถที่จะควบคุมผู้ขอประกัน
 และคุ้มครองบุคคลซึ่งเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ สาเหตุสำคัญประการหนึ่งมา
 จากบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับกับกระบวนการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหา
 หรือจำเลยในคดีอาญา และการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานของรัฐ แยกพิจารณาเป็นประเด็น
 ปัญหาดังนี้

1. ปัญหาการขอปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

การปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยความมุ่งหวัง
 แห่งกฎหมายมิได้เรียกร้องในเรื่องของหลักประกัน รัฐเองก็ได้มุ่งหวังหาเงินหรือหาประโยชน์จาก
 การปล่อยชั่วคราว แต่ในความเป็นจริงการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยใน
 คดีอาญากลับใช้วิธีการกำหนดวงเงินประกันเป็นเกณฑ์ในปล่อยชั่วคราว เมื่อมีการกำหนดวงเงิน
 ประกัน การพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ศาลจะต้องพิจารณารายละเอียด
 เกี่ยวกับลักษณะและพฤติการณ์ของการกระทำความผิด หรือพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยว่า

²²⁴ กรุงเทพมหานคร, 14 พฤศจิกายน 2558 จาก www.bangkokbiznews.com/news/detail/524206.

²²⁵ พรชนก ณ ถลาง, ปัญหาข้อขัดข้องในการบังคับคดีผู้ขอประกัน : กรณีศึกษาศาลจังหวัดตราด,
 หน้า 20,21.

น่าจะหลบหนีหรือไม่ หรือภัยอันตรายหรือความเสียหายที่อาจจะเกิดจากการปล่อยชั่วคราว และจะต้องพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของผู้ขอประกัน รวมถึงหลักประกันว่ามีความน่าเชื่อถือได้เพียงใด หากผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ ศาลอาจจะมีคำสั่งไม่ให้ประกัน²²⁶

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 กำหนดให้ผู้ที่มิมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถูกควบคุมหรือขังได้แก่ ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั่นเอง หรือผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง “ผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง” อาจมีความหมายได้กว้างขวาง เช่น บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี ภริยา ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา นายจ้าง บุคคลที่เกี่ยวข้องกันโดยทางสมรส บุคคลที่ศาลเห็นว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเหมือนเป็นญาติพี่น้อง หรือมีความสัมพันธ์ในทางอื่นที่ศาลเห็นสมควร หรือนิติบุคคล เช่น บริษัท ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นกรรมการ ผู้แทน ตัวแทน หุ้นส่วน พนักงานหรือลูกจ้างของนิติบุคคลนั้น²²⁷ แต่ทางปฏิบัติการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว กลับมิได้มีการตรวจสอบเคร่งครัดหรือเข้มงวดรัดกุมถึงความสัมพันธ์ของผู้ยื่นขอปล่อยชั่วคราว²²⁸ การพิจารณาความน่าเชื่อถือของผู้ขอประกันหรือหลักประกันรวมถึงฐานะทางการเงินของผู้ขอประกัน ศาลพิจารณาสั่งจากเอกสารหลักฐานที่ผู้ขอประกันใช้ประกอบการยื่นขอปล่อยตัวชั่วคราวต่อศาล จากกรณีดังกล่าวอาจถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้ามาทำมาหากินแสวงหาผลประโยชน์ในกระบวนการปล่อยชั่วคราว โดยการรับเป็นนายประกันให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือเรียกว่า “นายประกันอาชีพ”²²⁹ มีการคิดค่าตอบแทนจากการรับเป็นนายประกันหรือจากการให้ใช้หลักประกัน หรือแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบและเกินสมควร ตั้งแต่การเรียกค่าตอบแทนจากการให้ใช้หลักทรัพย์เป็นจำนวนสูง หรือใช้วิธีการหลอกลวงเกี่ยวกับทรัพย์หลักประกันและปลอมใบมอบอำนาจของผู้อื่น หรือการแสดงรายการทรัพย์สินอันเป็นที่ใช้ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวต่อศาล²³⁰ เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีหรือผิดสัญญาประกัน กลับไม่สามารถดำเนินการบังคับกับผู้ขอประกันและหลักประกันตามสัญญาประกันได้ และปัญหาประการสำคัญอีกประการหนึ่งคือผู้ขอประกันมิได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเพียงพอที่จะสามารถควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาลตามกำหนดนัดได้ ในการเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาใน

²²⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 107 มาตรา 108 มาตรา 108/1.

²²⁷ สำนักงานศาลยุติธรรม, คู่มือการปล่อยชั่วคราวสำนักประธานศาลฎีกา, หน้า 2.

²²⁸ สิริวิไล พวงศรี ปัญหาการปล่อยชั่วคราวคดีอาญา:กรณีใช้บุคคลหรือตำแหน่งและอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันและปัญหาการบังคับคดี ศึกษากรณีศาลจังหวัดจันทบุรี, หน้า 16.

²²⁹ คณิต ฅ นคร ทิมเสริชน, การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐกับการปล่อยชั่วคราว (จบ), 16 พฤศจิกายน 2559 จาก www.serichon.org/board/index.php?topic=36452.0:wap2.

²³⁰ อุลธิษ ดิษฐประณีต, คุณพินิจการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องขังหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมไทย, หน้า 5-6.

ลักษณะของการแสวงหาผลประโยชน์ โดยไม่มีบทบังคับทางกฎหมายที่จะใช้บังคับเพื่อควบคุมกลุ่มบุคคลดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกรรณการร้องขอปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยของต่างประเทศก็จะเห็นถึงความแตกต่าง อย่างกรณีของประเทศอังกฤษ โดยทั่วไปไม่ว่าบุคคลใดก็เป็นนายประกันได้ หากว่าบุคคลนั้นสามารถแสดงให้เห็นที่พอใจศาลว่ามีหลักทรัพย์เพียงพอ บุคคลที่ศาลจะไม่ยอมรับเป็นนายประกัน ได้แก่ ผู้ที่มีได้เป็นเจ้าบ้าน บุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาให้จำคุก บุคคลผู้มีอายุต่ำกว่า 21 ปี บุคคลล้มละลาย ทนายความ(Solicitor)ของผู้ต้องหาหรือจำเลย ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกควบคุมตัว และหญิงมีสามีซึ่งไม่มีทรัพย์สินส่วนตัว²³¹ ในการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือนายประกัน ศาลจะต้องพิจารณาจำนวนเงินที่เหมาะสมและฐานะทางการเงินของนายประกัน โดยนายประกันจะต้องแสดงหลักฐานทางการเงินเป็นจำนวนเงินที่มีอยู่ ด้วยการกำหนดให้นำส่งเอกสารต่อศาล เช่น รายการ โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างหรือบัญชีธนาคาร นอกจากฐานะทางการเงินแล้ว ศาลต้องพิจารณาถึงลักษณะหรือประวัติการกระทำความผิด (แม้ว่าจะเป็นการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง) รวมถึงความใกล้ชิดระหว่างนายประกันกับผู้ต้องหาหรือจำเลย เพราะศาลถือว่านายประกันจะต้องควบคุมดูแลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยปฏิบัติตามสัญญาประกัน ด้วยการรับรองว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องมาศาลในการพิจารณาคดี ความเป็นญาติสนิทหรือการมีที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกันเป็นสิ่งที่แสดงอย่างชัดเจนว่าผู้ขอประกันสามารถนำผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาลในการพิจารณาคดีได้ จะเห็นได้ว่านอกจากการแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลเกี่ยวกับการมีหลักทรัพย์เพียงพอแล้ว ยังมีการกำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นผู้ยื่นขอประกันไว้ค่อนข้างชัดเจน

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา นายประกันจะต้องมีการขึ้นทะเบียนรับรองไว้อย่างชัดเจน หากนายประกันมิใช่บุคคลซึ่งได้มีการขึ้นทะเบียนรับรองไว้แล้ว ก็จะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินรวมถึงภาระผูกพัน (หากมี) การพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ศาลจะพิจารณาถึงเงื่อนไขในการปล่อยตัวชั่วคราวเป็นสำคัญ หากศาลเห็นว่าไม่มีเงื่อนไขใดๆ ที่จะสามารถรับรองหรือประกันได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาศาลตามกำหนดนัด หรืออาจก่อภัยอันตรายต่อบุคคลอื่นหรือสังคม ศาลก็จะต้องมีคำสั่งกักขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ระหว่างพิจารณาคดี²³² สำหรับการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นใช้ระบบอนุญาตให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยเงื่อนไขการวางเงินประกันในจำนวนเงินประกันค่อนข้างสูง ภายใต้บทบัญญัติประมวล

²³¹ คะนิง ฤาไชย, วิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ, หน้า 14.

²³² Cornell Law School, United States Code: § 3142 (e).

กฎหมายวิธีความอาญา มาตรา 89 ดังนั้น จึงไม่มีความจำเป็นต้องกำหนดคุณสมบัติของผู้ยื่นขอประกัน เพราะเมื่อมีการผิดสัญญาประกันก็สามารถมีคำสั่งริบเงินประกันได้ในทันที

2. ปัญหาการผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกันและการบังคับตามสัญญาประกัน

การควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด อาจเป็นความเสี่ยงที่คนบริสุทธิ์ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะต้องถูกจำกัดเสรีภาพ การดำเนินชีวิตหรือการทำงานตามปกติ หากการพิจารณาพิพากษาของศาลวินิจฉัยว่าผู้นั้นไม่ได้กระทำความผิด²³³ แต่การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวไม่ว่าจะมีประกันหรือหลักประกันหรือไม่ ศาลก็ต้องพิจารณาจนเป็นที่แน่ใจว่าผู้ขอประกันสามารถนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยส่งต่อศาลเพื่อมาร่วมในการพิจารณาคดีตามกำหนดนัด รวมถึงความน่าเชื่อถือของผู้ขอประกันและทรัพย์หลักประกัน หากมีการผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกัน จะต้องบังคับชำระค่าปรับตามสัญญาประกัน จากการศึกษาพบปัญหาอันเกิดจากการปล่อยชั่วคราว กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกัน และต้องบังคับกับผู้ขอประกันเพื่อชำระค่าปรับตามสัญญาประกัน ซึ่งแยกพิจารณาเป็นประเด็นปัญหาดังนี้

2.1 ปัญหาการบังคับกับผู้ขอประกันหรือหลักประกันตามสัญญาประกัน

เมื่อมีการผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย และผู้ขอประกัน ไม่ยินยอมชำระค่าปรับตามสัญญาประกัน ศาลจึงต้องดำเนินการบังคับกับผู้ขอประกันหรือหลักประกัน ในการบังคับกับผู้ขอประกันหรือหลักประกันตามสัญญาประกันนั้น หากหลักประกันเป็นเงินสดจะไม่มีข้อยุ่งยาก เมื่อพ้นกำหนดเวลาการชำระค่าปรับแล้ว ศาลจะมีคำสั่งถอนเงินสดเป็นค่าปรับผู้ขอประกันได้เลย ส่วนหลักประกันเป็นกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ศาลก็สามารถแจ้งให้สำนักงานใหญ่ของบริษัทประกันภัยหรือตัวแทนของบริษัทประกันภัยแต่ละบริษัทนำเงินหรือเช็คมาชำระค่าปรับตามสัญญาประกัน ส่วนหลักประกันเป็นบัญชีเงินฝาก สลากออมสิน สลาก ธ.ก.ส. หรือพันธบัตรรัฐบาล ก็สามารถกระทำได้โดยการแจ้งไปยังธนาคารให้นำส่งเงินหรือสลากมายังศาล กรณีสลากออมสิน สลาก ธ.ก.ส. หรือพันธบัตรรัฐบาลที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ อาจจะยังไม่สามารถดำเนินการบังคับคดีได้ทันที แต่ศาลก็สามารถแจ้งอายัดและให้ส่ง

²³³ นรงค์ ใจหาญ, หลบหนีการปล่อยชั่วคราวมีผลอย่างไร, หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ลงวันที่ 3

ดอกเบี้ยของแต่ละงวดมาซึ่งศาลจนกว่าศาลหรือพันธบัตรจะถึงกำหนด หรือศาลจะจำหน่ายพันธบัตรก่อนครบอายุให้แก่ธนาคารตามราคาที่ดินการประกาศรับซื้อไว้ก็ได้ ดังนั้น การบังคับกับหลักประกันดังกล่าวจึงไม่ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ²³⁴

สำหรับกรณีของหลักประกันเป็นตัวบุคคล(ตำแหน่ง) และหลักประกันเป็นทรัพย์สินอื่น เช่นอสังหาริมทรัพย์ ในการบังคับกับหลักประกันดังกล่าว สามารถกระทำได้โดยการออกหมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี ทำการยึดอายัดหรือจำหน่ายทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันหรือทรัพย์สินอื่นของผู้ขอประกันเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ค่าปรับตามคำสั่งศาล ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 บัญญัติให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคบังคับคดี มาใช้บังคับโดยอนุโลม²³⁵ ซึ่งพบปัญหาในการบังคับคดีกับหลักประกันดังกล่าวดังนี้

2.1.1 ปัญหาการบังคับคดี กรณีประกันด้วยตัวบุคคล (ตำแหน่ง) โดยการแสดงหลักทรัพย์

กรณีของการประกันด้วยการใช้บุคคล(ตำแหน่ง) โดยการแสดงหลักทรัพย์²³⁶ เช่น ข้าราชการหรือลูกจ้างของทางราชการที่ต้องหาค้ำประกัน ผู้มีตำแหน่งข้าราชการบำนาญ สมาชิกสภา ผู้บริหารราชการท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานของรัฐประเภทอื่นๆ ลูกจ้างของทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารพรรคการเมือง และทนายความ โดยกฎหมายกำหนดให้บุคคลดังกล่าวต้องเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น เป็นบุพการี ผู้สืบสันดาน สามี ภริยา ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา นายจ้าง บุคคลที่เกี่ยวข้องกันโดยทางสมรสหรือบุคคลที่ศาลเห็นว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเสมือนเป็นญาติพี่น้องหรือมีความสัมพันธ์ในทางอื่นที่ศาลเห็นสมควร หรือตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเองหากเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ เช่น แพทย์ เภสัชกร พยาบาล วิศวกร สถาปนิก ทนายความ ผู้สอบบัญชี คุรุ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชน หรือผู้ประกอบวิชาชีพอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร

ทางปฏิบัติการประกันด้วยบุคคล(ตำแหน่ง) โดยการแสดงหลักทรัพย์ ศาลมิได้เคร่งครัดในการแสดงหลักทรัพย์ของผู้ขอประกันและมิได้มีการตรวจสอบเคร่งครัดในการแสดงบัญชีหรือญาติหลักฐานความสัมพันธ์เฉพาะผู้ที่เป็นญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้าง

²³⁴ สิริอัมไพ พวงเสรี, ปัญหาการปล่อยชั่วคราวค้ำประกัน: กรณีใช้บุคคลหรือตำแหน่งและอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันและปัญหาการบังคับคดี ศึกษากรณีศาลจังหวัดจันทบุรี, หน้า 16-18.

²³⁵ บุญธรรม ทองขลิบ, การบังคับคดีผู้ประกันหรือนายประกันในคดีอาญา,วารสารกรมบังคับคดี, หน้า 10.

²³⁶ สำนักงานศาลยุติธรรม, คู่มือการปล่อยชั่วคราวสำนักประธานศาลฎีกาหน้า, หน้า 7.

ของผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือมีความสัมพันธ์ในทางอื่นใกล้ชิดเสมือนญาติอย่างเข้มงวดครุฑเพียงพอ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกิดกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยว่าจ้างบุคคลหรือผู้ประกันอาชีพในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวในระหว่างการดำเนินคดีอาญา ต่อมาเมื่อมีการพิคสัญญญาประกันปรากฏว่าไม่สามารถดำเนินการบังคับคดีกับผู้ขอประกันหรือรายการทรัพย์สินที่ได้ยื่นแสดงต่อศาลได้ ไม่ว่าจะเป็กรณีผู้ประกันย้ายที่อยู่ ที่ทำงาน ทำให้ยากแก่การติดตามสืบหาทรัพย์สินหรือผู้ขอประกันเงินเดือน ค่าจ้างหรือทรัพย์สินไม่เพียงพอที่จะชำระค่าปรับ หรือกรณีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับหลักประกันหรือทรัพย์สินของผู้ประกันไม่ถูกต้องตามจริงหรือไม่ชัดเจนเพียงพอ ทำให้ไม่ทราบว่ามีทรัพย์สินอยู่จริงหรือไม่ หรือไม่ทราบมีอยู่ที่ใดบ้าง รวมถึงกรณีไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง(ต้นสังกัดของผู้ขอประกัน)²³⁷

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของการประกันด้วยการใช้ตัวบุคคล (ตำแหน่ง) คือผู้ขอประกันประกอบอาชีพรับราชการ เนื่องจากเงินหรือสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาประเภทเงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของข้าราชการเจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างในหน่วยราชการ และเงินสงเคราะห์ บำนาญ หรือบำเหน็จที่หน่วยราชการได้จ่ายให้แก่คู่สมรส หรือญาติของลูกหนี้ตามคำพิพากษา(ผู้ขอประกัน) ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี²³⁸ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานบังคับทำการอายัดเงินหรือสิทธิเรียกร้องดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2560 มาตรา 302 (2) (มาตรา 326 เดิม) ไม่สามารถดำเนินการการบังคับคดีกับเงินเดือน ค่าจ้างหรือสิทธิเรียกร้องของผู้ขอประกันเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับได้ จากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวนอกจากไม่สามารถดำเนินการการบังคับคดีกับผู้ขอประกันหรือทรัพย์สินอื่นเพื่อชำระค่าปรับตามสัญญาประกันแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติด้วยการเพิ่มภาระหน้าที่และงบประมาณของรัฐในฐานะเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา เพื่อดำเนินการสืบหาทรัพย์สินของผู้ประกัน ส่วนหนึ่งของปัญหาอาจมาจากบทบัญญัติกฎหมายที่นำมาใช้บังคับกับผู้ขอประกันด้วยการใช้ตัวบุคคล (ตำแหน่ง) ยังไม่สอดคล้องต่อกระบวนการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา

2.1.2 ปัญหาการบังคับคดี กรณีประกันด้วยอสังหาริมทรัพย์

กรณีหลักประกันเป็นอสังหาริมทรัพย์ อันได้แก่ ที่ดินมีโฉนด ที่ดินมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือหนังสือกรรมสิทธิ์ห้องชุด ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ผู้ขอประกันจะต้องนำส่งต้นฉบับเอกสารสิทธิ์ดังกล่าวพร้อมหนังสือรับรองราคาประเมินของสำนักงานที่ดินมาแสดง หากมีสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินที่นำมาเป็นหลักประกัน

²³⁷ สิริอำไพ พวงเสรี ปัญหาการปล่อยชั่วคราวคดีอาญา:กรณีใช้บุคคลหรือตำแหน่งและอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันและปัญหาการบังคับคดี ศึกษากรณีศาลจังหวัดจันทบุรี, หน้า 16-18.

²³⁸ ธนาธิป นิรมลไพสิฐ, การพัฒนาระบบงานปล่อยชั่วคราวในศาลแขวงอุลิต, หน้า 26-28.

ก็จะต้องแสดงสำเนาทะเบียนบ้านและหนังสือประเมินราคาสิ่งปลูกสร้างที่น่าเชื่อถือประกอบ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยจากการใช้หลักประกัน ดังกล่าวแล้ว ศาลจะมีหนังสือแจ้งย้ายไปยังสำนักงานที่ดิน สำนักงานเขตหรืออำเภอ แล้วแต่กรณีทันที ในทางปฏิบัติกลับปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ขอประกันนำยื่นขอปล่อยชั่วคราวหรือขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยการปลอมแปลงเอกสารหลักฐานหรือแสดงข้อความอันเป็นเท็จ เช่น ปลอมแปลงโฉนดที่ดินทั้งฉบับหรือบางส่วน ปลอมแปลงชื่อเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือนำโฉนดที่ดินฉบับเจ้าของที่เคยแจ้งหายไว้มาขึ้นเป็นหลักประกันต่อศาล หรือปลอมหนังสือรับรองราคาประเมินที่ดินทั้งฉบับหรือในส่วนราคาเพื่อให้มีราคาสูงขึ้น กว่าจะมีการตรวจสอบและทราบผลต่อเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวและหลบหนีไปแล้ว²³⁹ ตัวอย่างกรณีที่เกิดขึ้นเช่น

กรณีคดีอาญาหมายเลขดำที่ 483/2552 คดีอาญาหมายเลขแดงที่ 472/2552 ผู้ขอประกันนำหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 ก.) และกรมธรรม์อสังหาริมทรัพย์มาวางศาลขึ้นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวจำเลย ซึ่งศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวระหว่างพิจารณาคดีเป็นเงิน 600,000 บาท ต่อมาผู้ขอประกันผิดสัญญาประกันไม่นำตัวจำเลยมาส่งศาลจังหวัดตลาดตามกำหนด ศาลได้ดำเนินการบังคับกับทรัพย์หลักประกันที่ผู้ขอประกันนำมาวางศาล หลังจากที่พ้นจำเลยแล้ว ผู้ประกันมิได้เป็นเจ้าของที่ดินตามเอกสารสิทธิที่นำมาวางต่อศาลตามสัญญาประกัน ผู้เข้าสู้ราคาได้ยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด ศาลจังหวัดตราดจึงได้มีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาดที่ดินดังกล่าว²⁴⁰

กรณีการยื่นขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยผู้ประกันนำที่ดินตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 ก.) มาใช้เป็นหลักประกัน ต่อมามีการผิดสัญญาประกันและไม่ชำระค่าปรับ จึงมีการบังคับคดีด้วยการยึดที่ดินดังกล่าวออกขายทอดตลาด เมื่อมีการออกหนังสือแจ้งให้เจ้าพนักงานที่ดินเพื่อจดทะเบียนโอนสิทธิครอบครองให้แก่ผู้ซื้อจากขายทอดตลาดปรากฏว่าไม่สามารถโอนสิทธิครอบครองได้ โดยเจ้าพนักงานที่ดินมีหนังสือแจ้งว่าหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 ก.) ดังกล่าวมีชื่อบุคคลอื่นเป็นผู้ถือสิทธิครอบครอง และได้เปลี่ยนเป็นโฉนดที่ดินไปแล้ว เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏในระหว่างการบังคับคดีเพื่อชำระค่าปรับ ศาลถือว่าการบังคับคดีกับหลักประกันดังกล่าวของเจ้าพนักงานบังคับคดี เป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่ง

²³⁹ ธเนศ ตวีวิรัช การบังคับหลักประกันตามสัญญาประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย: กรณีใช้อสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกัน, หน้า 23.

²⁴⁰ พรชนก ณ ถลาง ปัญหาข้อขัดข้องในการบังคับคดีผู้ขอประกัน: กรณีศึกษาศาลจังหวัดตลาด, หน้า 20,21.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 เพื่อให้การเป็นไปด้วยความยุติธรรมตามที่เห็นสมควร ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาดที่ไม่ชอบนั้นเสียได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 และมาตรา 296 วรรคสอง เมื่อการขายทอดตลาดเป็นการบังคับคดีที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ผู้ซื้อทรัพย์สินก็ไม่มีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1130²⁴¹

หรือกรณีข่าวหนังสือพิมพ์เมื่อประมาณสิงหาคม 2558 นายตำรวจตำแหน่งสารวัตรอนุศาสตราจารย์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้เข้าประมูลซื้อที่ดิน น.ส.3ก เลขที่ 588 หมู่ที่ 2 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย เนื้อที่ 50 ไร่ ในราคา 610,000 บาท จากการขายทอดตลาดของสำนักงานบังคับคดีจังหวัดเลย กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม กลับไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์และเข้าครอบครองที่ดินทำกินได้ตามกฎหมาย สืบเนื่องจากที่ดินตามเอกสารสิทธิที่นำมาขึ้นเป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวจำเลยต่อศาล เป็นที่ดินซึ่งทางราชการประกาศให้เป็นที่ดิน ส.ป.ก.4-01 ตั้งแต่ปี 2538 ผู้ซื้อทรัพย์สินได้ใช้สิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดต่อศาล ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ให้เพิกถอนการขายทอดตลาด ศาลฎีกามีคำสั่งกลับให้ถือว่าการขายทอดตลาดเป็นไปโดยชอบ เพราะเกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้ซื้อที่ไม่ตรวจสอบทรัพย์สินที่ซื้อ²⁴²

นอกจากกรณีตัวอย่างดังกล่าว ยังพบว่าผู้ขอประกันยื่นขอปล่อยชั่วคราวหรือขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ด้วยการไม่เสนอข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับหลักประกันตามความเป็นจริง เช่น แสดงรายละเอียดสภาพที่ดินไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงหรือไม่ชัดเจนเพียงพอ ทำให้ไม่สามารถตรวจจากภาพถ่ายที่นำส่งต่อศาลว่าทรัพย์สินหลักประกันตั้งอยู่ที่ใด ระบุตำแหน่งที่ตั้งทรัพย์สินกว้างเกินไป ทำให้ไม่สามารถทราบได้ว่าเป็นภาพถ่ายของหลักประกันที่ขอประกันหรือไม่ ที่ดินมีสภาพเป็นที่ดินตาบอดหรือมีการขุดหน้าดินขายและเป็นบ่อปลา หรือเป็นที่ดินผู้มีอิทธิพล หรือที่ดินตั้งอยู่ในที่ห่างไกลความเจริญมาก หรือที่ดินมีลักษณะเป็นสามเหลี่ยม หรือที่เรียกว่าที่ชายธง หรือที่ดินมีลักษณะเป็นแนวยาว รวมถึงกรณีที่ดินมีผู้อื่นครอบครองอยู่ เมื่อผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดฟ้องขับไล่ผู้ครอบครอง ศาลกลับพิพากษาว่าการซื้อทรัพย์สิน

²⁴¹ ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา (ฎีกาที่ 8223/2542).

²⁴² กรุงเทพมหานคร.

ของผู้ประกันจากการขายทอดตลาดไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่การกลับสู่ฐานะเดิมอาจทำได้ยาก เนื่องจากเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดนั้นได้มีการนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินไปแล้ว²⁴³

โดยหลักการของกฎหมายสัญญาประกันเปรียบเสมือนหลักฐานแห่งการปล่อยชั่วคราว แม้มิใช่สัญญาทางแพ่ง ผู้ลงชื่อในสัญญาประกันก็ต้องรับผิดชอบตามข้อความในสัญญาประกัน ส่วนการบังคับตามสัญญาประกันก็จะต้องขึ้นอยู่กับข้อความในสัญญาประกัน และศาลย่อมมีอำนาจที่จะสั่งเปลี่ยนแปลงสัญญาประกันได้เองตามที่เห็นสมควร²⁴⁴ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 115 เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าหลักประกันที่ขึ้นเกิดจากกลั่นแกล้งหรือหลงผิด ทำให้หลักประกันไม่เพียงพอหรือเงื่อนไขที่กำหนดในสัญญาประกันไม่เหมาะสมหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงปรากฏว่า หลักประกันนั้นสูงเกินไป ศาลอาจลดหลักประกันได้ตามที่เห็นสมควร หากคดีขึ้นไปสู่ศาลสูง ศาลสูงมีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินตามสัญญาประกันที่ศาลล่างกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร

จากปัญหาดังกล่าวประการสำคัญเกิดจากผู้ขอประกันได้การกระทำยื่นขอปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาลในลักษณะกระทำอันเป็นกลั่นแกล้ง ด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักประกัน โดยเจตนาทุจริตเพื่อแสวงหาผลประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 115 ให้อำนาจศาลที่จะสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนหลักประกัน แต่มิได้ให้อำนาจศาลที่จะพิจารณาสั่งหรือกำหนดเงื่อนไขใดๆ ในลักษณะของความรับผิดชอบลงโทษกับผู้ขอประกันต่อการกระทำอันเป็นกลั่นแกล้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นการชดเชยค่าเสียหายหรืออิสรอนสิทธิของผู้ขอประกันด้วยการพิจารณาสั่งลงโทษจำคุกหรือปรับ เพื่อเยียวยาความเสียหายและป้องกันปราบปรามผู้ขอประกันมิให้กระทำการดังกล่าว เพื่อผู้รับความเสียหายรวมถึงรัฐไม่ต้องไปดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีอีกต่างหาก ซึ่งไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาเป็นประการใด

แม้จะปรากฏทางปฏิบัติว่า ศาลจะนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อันว่าด้วยความผิดฐานละเมิดอำนาจ มาใช้บังคับกับผู้ขอประกันในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล เช่น กรณีการนำหนังสือมอบอำนาจและหนังสือรับรองราคาประเมินที่ดินซึ่งเป็นเอกสารปลอมมายื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว หรือการนำหนังสือมอบอำนาจซึ่งมอบให้ไปดำเนินการขออนุญาตที่ดินฉบับใหม่แทนฉบับเก่า แต่กลับนำเอาหนังสือมอบอำนาจด้วยการปลอมลายมือชื่อผู้เป็นเจ้าของที่ดินในหนังสือมอบอำนาจ พร้อมกับนำสำเนาบัตรประจำตัว

²⁴³ สิริอำไพ พวงเสรี ปัญหาการปล่อยชั่วคราวคืออาญา:กรณีใช้บุคคลหรือตำแหน่งและอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันและปัญหาการบังคับคดีศึกษารณิศาลจังหวัดจันทบุรี, หน้า 16-18.

²⁴⁴ คณิต ฅ นคร ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, 2546 หน้า 278-279.

ประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้าน ประกอบต้นฉบับโฉนดที่ดินไปยื่นคำร้องขอประกันตัวจำเลยต่อศาล หรือ กรณีลักลอบนำเอาที่ดิน น.ส.3 อยู่ในระหว่างการบังคับคดีขายทอดตลาด เป็นหลักทรัพย์ขอประกันตัวผู้ต้องหา การกระทำดังกล่าวถือว่าบุคคลดังกล่าวประพฤติดนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลอันเป็นการกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาล²⁴⁵ แต่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล มิใช่ความผิดทางอาญาและมีได้บัญญัติไว้ในกระบวนการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการยื่นขอปล่อยชั่วคราวไว้เป็นเฉพาะเจาะจง เมื่อปรากฏพฤติการณ์อันเกิดจากการฉ้อฉลของผู้ขอประกันต่อศาลในชั้นบังคับคดีศาลมิได้นำมาตรการลงโทษดังกล่าวมาใช้บังคับกับผู้ขอประกันแต่อย่างใด

การผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกันของกฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศญี่ปุ่น ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องวางประกันเป็นเงินต่อศาล เมื่อผิดสัญญาประกันศาลสามารถดำเนินการบังคับกับเงินประกันได้ในทันที อาจถือได้ว่าประเทศญี่ปุ่นปราศจากปัญหาการบังคับกับหลักประกันตามสัญญาประกัน

ส่วนกฎหมายของประเทศอังกฤษ การพิจารณาการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือนายประกัน ศาลจะต้องพิจารณาจำนวนเงินที่เหมาะสมและความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับฐานะทางการเงินของนายประกัน โดยทั่วไปนายประกันจะต้องแสดงหลักฐานทางการเงินเป็นจำนวนเงินที่มีอยู่ ศาลอาจจะกำหนดให้นายประกันนำส่งเอกสารต่อศาล เช่น รายการโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างหรือบัญชีธนาคาร นอกจากฐานะทางการเงินของนายประกันแล้ว หากนายประกันมีลักษณะหรือประวัติการทำความผิด (แม้ว่าจะเป็นการทำความผิด ที่ไม่ร้ายแรง) ศาลก็ไม่รับบุคคลนั้นเป็นนายประกัน สำหรับหลักประกันที่นำมาวางไว้ต่อศาลอาจเป็นเงินหรือทรัพย์สินมีค่าอื่นๆ เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีการประกัน ศาลสามารถมีคำสั่งริบทรัพย์สินหลักประกันได้ทั้งหมดหรือบางส่วนได้ในทันที กรณีการวางหลักประกัน ศาลไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงความสามารถหรือฐานะทางการเงินของผู้ประกันในการชำระเงินค่าปรับ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีด้วยเหตุว่าศาลสามารถมีคำสั่งบังคับกับหลักประกันได้ในทันที เพราะก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน (Security) จะมีมาตรการป้องกันด้วยการได้สวนถึงความน่าเชื่อถือของผู้ขอประกันและหลักประกัน ประกอบฐานะทางการเงินของผู้ขอประกัน

สำหรับกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา นายประกันอาชีพหรือบริษัทประกันภัยเข้ามามีบทบาทในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาด้วยขึ้นจดทะเบียนรับรองกรณีที่มีโช่นายประกันที่ได้มีการขึ้นทะเบียนรับรองไว้ ผู้ขอประกันจะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินรวมถึงภาระผูกพัน (หากมี) แต่ทั้งนี้ภาระผูกพันก็ต้องไม่สูงจนไม่สามารถจะนำมา

²⁴⁵ ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา (ฎีกาที่ 1858/2548 ฎีกาที่ 2059/2532 ฎีกาที่ 426/2555 ฎีกาที่ 2594/2535).

จ่ายเงินตามสัญญาประกันได้ เมื่อมีการผิดสัญญาประกันศาลสามารถมีคำสั่งริบทรัพย์สินของผู้ขอประกันได้ในทันที ส่วนการการปล่อยชั่วคราวโดยการแสดงหลักฐานเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ Property bail แทนเงินสด ซึ่งมีการนำมาใช้มาแค่บางมลรัฐเท่านั้น เช่น รัฐแคลิฟอร์เนีย แต่ทั้งนี้ก็ตามแต่ที่ศาลจะเห็นสมควร โดยมูลค่าทรัพย์สินอาจจะต้องเพิ่มเป็นสองเท่าของจำนวนเงินประกัน ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยการให้ทรัพย์สินเป็นหลักประกัน ก็ต้องใช้เวลาในการพิจารณา เนื่องจากจะต้องมีการประเมินและศาลจะต้องแน่ใจว่าทรัพย์สินนั้นสามารถบังคับได้ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด

2.2 ปัญหาการคุ้มครองสิทธิผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดในคดีอาญา

การดำเนินการบังคับคดีกับหลักประกันซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์นั้น เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา (ศาลตามสัญญาประกัน) จะเป็นผู้ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดทรัพย์สินหลักประกัน เพื่อนำออกขายทอดตลาดชำระค่าปรับตามสัญญาประกัน ในการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคบังคับคดี เป็นการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 ได้มีการบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อจากการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลไว้ กล่าวคือ การได้มาซึ่งทรัพย์สินจากการซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตจากการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลแม้ภายหลังจะปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ของจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็ตาม สิทธิของผู้ซื้อโดยสุจริตมิเสียไป โดยเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือกับบุคคลภายนอก เพราะกฎหมายถือว่าศาลหรือเจ้าพนักงานได้ไต่สวนตรวจสอบอย่างรอบคอบแล้วว่าทรัพย์สินที่ทำการขายนั้นเป็นของจำเลยโดยแท้จริง และการขายทอดตลาดโดยคำสั่งศาล เป็นวิธีการเปิดเผยที่จะให้โอกาสบุคคลภายนอกได้แย่งคัดค้านได้ ถ้าทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ของจำเลย และถือว่าได้ผ่านขั้นตอนการตรวจสอบทรัพย์สินทั้งจากศาลและเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าถูกต้องทุกขั้นตอนแล้ว อย่างกรณีของการยื่นขอปล่อยชั่วคราวหรือขอประกัน ซึ่งจะต้องมีการนำส่งต้นฉบับเอกสารสิทธิ์พร้อมทั้งราคาประเมินที่ดิน เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยใช้หลักประกันดังกล่าว ก็จะต้องมีการแจ้งการอายัดไปยังเจ้าพนักงานที่ดิน หรือกรณีการบังคับคดีด้วยการนำยึดทรัพย์สินหลักประกัน เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา (ศาลตามสัญญาประกัน) ต้องนำส่งต้นฉบับเอกสารสิทธิ์ ภาพถ่ายพร้อมแผนที่ตั้งทรัพย์สิน ราคาประเมินที่ดินแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการยึดไว้แล้ว จะต้องแจ้งการยึดทรัพย์สินให้แก่เจ้าพนักงานที่ดินและผู้ขอประกันซึ่งมีชื่อตามเอกสารสิทธิ์นั้นให้ทราบ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขายทอดตลาดหลักประกันกลับปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตจากการขายทอดตลาดซึ่งได้ชำระราคาซื้อขายครบถ้วน แต่ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนและโอนกรรมสิทธิ์ได้ ซึ่งสาเหตุมาจากการยื่นขอปล่อยชั่วคราวด้วยการปลอมแปลง โฉนดที่ดินหรือ ปลอมแปลงชื่อ

เจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือนำโฉนดที่ดินฉบับเจ้าของที่เคยแจ้งขายไว้มาขึ้นเป็นหลักประกันต่อศาล ดังปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 มิได้คุ้มครองถึงสิทธิของผู้ซื้อ โดยสุจริตจากการขายทอดตลาดแต่ไม่สามารถรับโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ได้ซื้อจากการขายทอดตลาดนั้น ประกอบกับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 295 (มาตรา 296 เดิม) บัญญัติให้สิทธิขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดหรือแก้ไขการบังคับคดีที่ผิดระเบียบต่อศาลได้ในกรณีค้ำบังคับ หมายบังคับ หรือคำสั่งศาลในชั้นบังคับคดีบกพร่อง ผิดพลาด หรือฝ่าฝืนกฎหมาย และกรณีเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการบังคับคดีบกพร่อง ผิดพลาด หรือฝ่าฝืนกฎหมาย เมื่อศาลเห็นสมควร ไม่ว่าในเวลาใดก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานศาล หรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ถูกหนีตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีต้องเสียหายเพราะเหตุดังกล่าวได้ยื่นคำร้องขอต่อศาล ในการพิจารณาคำร้องขอเพิกถอนการขายทอดตลาดหรือแก้ไขการบังคับคดีที่ผิดระเบียบกฎหมายให้เป็นดุลพินิจศาลเพื่อพิจารณาว่าการบังคับคดีนั้นฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายหรือไม่ อันเป็นเหตุสมควรให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาดหรือแก้ไขการบังคับคดีหรือไม่ ประการใด จากปัญหาที่เกิดขึ้นจะเห็นว่า ศาลมิได้ใช้ดุลพินิจพิจารณาสั่งให้เพิกถอนการขายทอดตลาดทุกกรณี

อีกทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ได้บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ผู้นำยึดทรัพย์ต้องรับผิดชอบหรือชดเชยค่าเสียหาย หรือให้สิทธิในการฟ้องร้องดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาไว้อย่างชัดเจน เมื่อไม่มีช่องทางกฎหมายที่ให้ผู้ซื้อทรัพย์กลับคืนฐานะเดิมหรือได้รับการชดเชยราคาซื้อขายทรัพย์จากการขายทอดตลาดคืนได้ จึงเป็นเหตุให้ผู้ซื้อทรัพย์ต้องไปดำเนินการฟ้องกับหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่รัฐผู้มีส่วนหน้าที่เกี่ยวกับการบังคับคดีกับหลักประกันทรัพย์ดังกล่าว เพื่อขอชดเชยราคาซื้อขายทรัพย์และค่าเสียหายอันเกิดขึ้น ส่วนการที่จะเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาหรือบุคคลผู้เกี่ยวข้องชดเชยค่าเสียหาย ผู้ซื้อทรัพย์จะดำเนินการฟ้องร้องได้หรือไม่ นั้น ก็ต้องแล้วแต่ข้อเท็จจริงเป็นรายกรณีๆ ไป

3. ปัญหากระบวนการดำเนินคดีอาญา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ “ความยุติธรรม” รัฐต้องให้การรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มิใช่เพียงเพื่อเหตุผลทางมนุษยธรรมกับผู้ต้องหาหรือจำเลยเพียงอย่างเดียว แต่เพื่อเป็นหลักประกันให้กับประชาชนว่า รัฐผู้มีหน้าที่อำนวยความยุติธรรม ต้องทำหน้าที่ด้วยความเป็นธรรมอย่างเสมอหน้า²⁴⁶ ในคดีอาญาการที่มีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการดำเนินคดี ด้วยการจับกุมและคุมขังบุคคลไว้ในอำนาจรัฐมีจุดมุ่งหมายสำคัญ 3 ประการ²⁴⁷ กล่าวคือ

(1) เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปโดยเรียบร้อย เช่น เพื่อการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาตามมาตรา 120

(2) เพื่อการมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น มาตรา 165 และมาตรา 172 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในการที่จะยื่นฟ้องหรือการพิจารณาสืบพยานของศาล

(3) เพื่อการบังคับโทษ คือบทบัญญัติแห่งมาตรา 158 และมาตรา 207 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้อำนาจศาลที่จะสั่งขังจำเลยที่ศาลได้ยกฟ้องไว้ในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาได้ เพื่อประโยชน์ในการบังคับคดีและการบังคับโทษหากศาลสูงได้พิพากษากลับให้ลงโทษจำเลย ซึ่งการที่จะสั่งขังก็ต้องมีการพิจารณากันอย่างรอบคอบที่สุดในแง่ของความจำเป็นเช่นเดียวกัน

การปล่อยชั่วคราว จึงถูกนำมาใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการดำเนินคดีอาญา ต่อมาภายหลังจากที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งได้รับการปล่อยชั่วคราวไปแล้วหลบหนีระหว่างการดำเนินคดี กลับไม่มีบทบังคับหรือมาตรการลงโทษทางกฎหมายทั้งที่ปัญหาการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นส่งผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินคดีอาญา อาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

3.1 ปัญหาการพิจารณาคดีและอายุความคดีอาญา

กระบวนการพิจารณาคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง กำหนดให้การพิจารณาคดีอาญาและการสืบพยานในศาล ต้องกระทำโดย

²⁴⁶ กิติพงษ์ กิตยารักษ์ กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง(พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ:วิญญูชน 2543 หน้า 11 อ้างใน ชาญญา กิจทวี, การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, กรุงเทพมหานคร, 2546.

²⁴⁷ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7), กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2549, หน้า 341.

เปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เพื่อให้จำเลยได้มีโอกาสรับรู้ถึงกระบวนการพิจารณาในทุกขั้นตอน เพราะกฎหมายเห็นว่าจำเลยแต่ฝ่ายเดียวที่จะเป็นผู้รับผลร้ายจากคำพิพากษา อันมาจากการพิจารณาและสืบพยานในคดีอาญา จำเลยจึงต้องได้รับโอกาสต่อสู้คดีได้เต็มที่ ถือเป็นบทบังคับของกฎหมายที่ให้ประโยชน์จำเลยอีกประการหนึ่ง โดยจำเลยเองก็ไม่อาจจะสละสิทธิได้²⁴⁸ การพิจารณาคดีอาญาภายใต้ “หลักเปิดเผย” (Offentlichkeitsprinzip) สืบเนื่องมาจากหลักนิติรัฐ เพราะเป็นการแสดงออกถึงความเป็นประชาธิปไตย การพิจารณาและสืบพยานในศาลประชาชนทุกคนมีสิทธิเข้าฟังได้²⁴⁹ ด้วยเหตุดังกล่าว การพิจารณาคดีอาญาและการสืบพยานในศาลจึงไม่สามารถกระทำลับหลังจำเลยได้ แม้จำเลยจะยินยอมให้ทำเช่นนั้นก็ตาม การที่จำเลยไม่มาศาลในวันสืบพยานจำเลยโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้อง ถือว่าจำเลยมีพฤติการณ์หลบหนี นอกจากการหมายจับจำเลยแล้ว ศาลก็ไม่อาจดำเนินกระบวนการอย่างหนึ่งอย่างใดลับหลังจำเลยได้อีก จะถือว่าจำเลยไม่ติดใจสืบพยาน เพื่อให้การดำเนินกระบวนการเป็นอันเสร็จสิ้นและมีคำพิพากษาต่อไป ก็เป็นการมิชอบด้วยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง รวมถึงกรณีที่จำเลยบางคนหลบหนีไปก่อนศาลเริ่มสืบพยาน เมื่อจับจำเลยนั้นได้และมีการยกคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ศาลก็ต้องสืบพยานใหม่ทั้งหมด ไม่อาจนำคำเบิกความของพยานซึ่งไม่ได้กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยมาใช้ยื่นจำเลยนั้นได้ ไม่ว่าจะคดีหลายสำนวนที่มีการรวมการพิจารณาเข้าด้วยกันและมีการสืบพยานโจทก์ไปแล้วบางส่วน โจทก์ก็จะต้องนำสืบพยานหลักฐานใหม่ต่อหน้าจำเลยในสำนวนที่ยังไม่มีการสืบพยาน การรับฟังคำเบิกความของพยานในคดี ก่อนมีการรวมพิจารณา ก็ไม่อาจรับฟังเพื่อลงโทษจำเลยได้²⁵⁰

กรณีที่กฎหมายบัญญัติยกเว้นให้พิจารณาคดีลับหลังได้ เช่น เรื่องละเมิดอำนาจศาล ซึ่งเป็นบทบัญญัติพิเศษที่ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงได้โดยไม่จำเป็นต้องกระทำต่อหน้าจำเลย หรือกรณีศาลอนุญาตให้พิจารณาคดีลับหลังจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ทวิ (1)-(3) การที่ศาลส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230 การสืบพยานก่อนฟ้องคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ และในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งจำเลยมีทนายความ ถ้าจำเลยหลบหนีและมี

²⁴⁸ คະนิง ฤาไชย แก้วไข่มุขเพิ่มเติมโดย ไพโรจน์ วายุภาพ,ณรงค์ ใจหาญ, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551, หน้า 93.

²⁴⁹ คณิศ ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 6), หน้า 52.

²⁵⁰ ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา (ฎีกาที่ 616/2586 ฎีกาที่ 7561/2542 ฎีกาที่ 1736/2550 ฎีกาที่ 9800-9802/2551 ฎีกาที่ 1159/2526).

ความจำเป็นเพื่อมิให้พยานหลักฐานสูญหายหรือยากแก่การนำมาสืบในภายหลัง ศาลมีอำนาจสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2550 มาตรา 12 เป็นต้น²⁵¹

การที่กฎหมายกำหนดให้การพิจารณาคดีอาญาและการสืบพยานในศาลต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ถือเป็นบทจำกัดสิทธิแห่งการดำเนินคดีและยังส่งผลต่ออายุความในการดำเนินคดีอาญา เพราะการหลบหนีในระหว่างการปล่อยชั่วคราวจนล่วงเลยกำหนดระยะเวลาในการดำเนินคดีตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น คดีก็เป็นอันขาดอายุความ ห้ามฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยสำหรับความผิดที่ถูกกล่าวหาอีกต่อไป

การกำหนดอายุความคดีอาญาไม่ว่าประเทศไทยหรือต่างประเทศมีเหตุผลและวัตถุประสงค์ของการกำหนดอายุความคดีอาญาในทำนองเดียวกันกล่าวคือ เพื่อความชัดเจนถูกต้องและแม่นยำในการนำเสนอพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิด หรือที่เรียกว่า "กฎแห่งการลืม" เนื่องจากพยานหลักฐานต่างๆ ที่อาจจะใช้ในการแสดงข้อเท็จจริงแห่งคดีไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์หรือฝ่ายจำเลยย่อมลดความแม่นยำความน่าเชื่อถือ ไปตามระยะเวลาที่ล่วงเลยไป จึงควรที่จะต้องรีบดำเนินคดีเพื่อให้กระบวนการค้นหาความจริงทั้งของโจทก์ จำเลย หรือรัฐ สามารถทำได้อย่างมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ เพื่อความเป็นธรรมแก่จำเลยหรือผู้ต้องหา โดยการป้องกันมิให้บุคคลถูกฟ้องร้องคดีที่ผ่านมานานจนเกินสมควร และเร่งรัดให้โจทก์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งตำรวจ พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการต้องติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีและรับโทษโดยเร็ว รวมถึงผู้เสียหายที่เป็นราษฎรก็ต้องรีบดำเนินคดีหรือใช้สิทธิเกี่ยวกับคดีอาญาโดยเร็ว และเหตุอื่นๆ เช่น ระยะเวลาที่ผู้ต้องหาหรือหลบหนีจากการถูกดำเนินคดี ย่อมเป็นการทรมานผู้นั้นพอสมควรที่ไม่อาจใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างคนปกติ หรือการหลบหนีอยู่ได้ด้วยความสะดวก ไม่ถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่นๆ ตรวจจับพันกำหนดอายุความแสดงว่าบุคคลนั้นได้สำนึกตนระมัดระวังและปรับปรุงการประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกฎหมายหรือเพื่อการลงโทษอาญา คือการยับยั้งไม่ให้ประชาชนอื่นเอาเยี่ยงอย่างในการกระทำความผิดได้เพราะกลัวจะถูกลงโทษ เป็นต้น²⁵²

ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย อายุความในการดำเนินคดีอาญาแบ่งออกเป็นสองชั้นคือ อายุความทั่วไป และอายุความในความผิดอันยอมความได้หรือความผิดต่อส่วนตัว อายุความในความผิดอันยอมความได้ มีเงื่อนไขพิเศษคือ จะต้องมีการร้องทุกข์กล่าวโทษเสียก่อน เมื่อมีการร้องทุกข์กล่าวโทษแล้ว อายุความในการดำเนินคดีอาญาก็จะเดินไปตามกำหนด

²⁵¹ สหรัฐ กิติ ศุภการ, .หลักและคำพิพากษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร:อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2559, หน้า 409-411.

²⁵² ประเทือง ธนิยผล และคณะ , การสืบค้นแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดอายุความทางอาญาในบริบทสังคมไทย, กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550, หน้า 100-102.

อายุความทั่วไป แต่ถ้ามิได้ร้องทุกข์กล่าวโทษภายในกำหนดสามเดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิด และรู้ตัวผู้กระทำความผิด คดีก็เป็นอันขาดอายุความและไม่สามารถใช้อายุความทั่วไปในคดีความผิดนั้นได้อีก²⁵³ หรือกรณีของคดีอาญาซึ่งได้มีการฟ้องร้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดอายุความแล้ว แต่ผู้กระทำความผิดหลบหนีและศาลสั่งงดการพิจารณาคดีไว้จนเกินกำหนดดังกล่าวแล้ว อายุความในการดำเนินคดีอาญาจึงนับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา หากล่วงเลยกำหนดระยะเวลาในการดำเนินคดีตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ก็ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน²⁵⁴

การดำเนินคดีอาญา กฎหมายมิได้เปิดโอกาสให้มีการกระทำที่เป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงได้เหมือนเช่นคดีแพ่ง เมื่อผู้กระทำความผิดหลบหนีไปในระหว่างการดำเนินคดีและไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีได้จนคดีขาดอายุความ ทำให้รัฐและสังคมย่อมได้รับความเสียหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่เป็นอาชญากรรมร้ายแรงหรือก่อความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจและความสงบเรียบร้อยของสังคม ผู้กระทำความผิดที่ร้ายแรงเลือกที่จะหลบหนีไปจนกว่าคดีจะขาดอายุความแทนการต่อสู้คดีตามกระบวนการยุติธรรมหรือยอมรับโทษบังคับโทษตามคำพิพากษา²⁵⁵ เมื่อการพิจารณาคดีอาญาก็ไม่สามารถสืบพยานลับหลังจำเลยได้ อาจถือได้ว่ากระบวนการพิจารณาคดีอาญาปราศจากความยุติธรรมกับผู้เสียหายเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากไม่สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาได้อีกต่อไปแล้ว ยังไม่ได้รับการชดเชยความเสียหายไม่มาจะเป็นในลักษณะทรัพย์สินด้วยการชดเชยค่าสินไหมทดแทนหรือลักษณะจิตใจที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษตามกฎหมาย

การกำหนดอายุความคดีอาญาของประเทศในระบบคอมมอนลอว์ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ โดยหลักการแล้วจะไม่มีข้อจำกัดใดๆ ในเรื่องเกี่ยวกับกำหนดเวลาฟ้องคดี กล่าวคือสามารถฟ้องผู้กระทำความผิดในคดีอาญาได้เสมอไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาใด ข้อจำกัดในเรื่องการฟ้องคดีด้วยเหตุแห่งการล่วงเลยกาลเวลานั้นจะเกิดขึ้นเฉพาะกรณีที่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร (statute) กำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้อย่างชัดเจนเท่านั้น เพราะเห็นว่าอายุความเป็นสิ่งสำคัญต่อความผาสุกของสังคมส่งเสริมความปลอดภัยและความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของมนุษย์และเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้มีการดำเนินคดีในเวลาที่เหมาะสมตามที่

²⁵³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 มาตรา 96

²⁵⁴ สมพร พรหมพิตร, ศรีนิดา พรหมพิตร. อายุความ แพ่ง-อาญา คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร:นิติธรรม, 2559, หน้า257-257.

²⁵⁵ ประเทือง ธนิยผล และคณะ, การสืบค้นแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดอายุความทางอาญาในบริบทสังคมไทย, หน้า 43-44, 94-95.

กฎหมายบัญญัติ โดยเฉพาะกรณีการหลบหนีการปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากกฎหมายให้อำนาจผู้ค้าประกันหรือนายประกันที่จะทำการจับกุม เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดส่งต่อเจ้าหน้าที่รักษาความสงบของรัฐ หรือนายอำเภอ หรือจะนำตัวส่งศาล ศาลอาจจะมีคำสั่งเพิกถอนการปล่อยชั่วคราวและมีคำสั่งลดเงินค่าปรับตามที่เห็นสมควรแล้ว แต่หากยังจับกุมตัวผู้กระทำความผิดยังไม่ได้ นายประกันอาจหลีกเลี่ยงการริบทรัพย์หลักประกันโดยการขอประนอมด้วยการทำข้อตกลงกับศาลในการขอลดจำนวนเงินค่าปรับ และขอขยายระยะเวลาในการหาตัวจำเลย เมื่อสามารถนำตัวจำเลยส่งต่อศาลได้แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งปรับนายประกันเพียงประมาณ 3 เปอร์เซ็นต์ของเงินที่นำมาวางต่อศาล สำหรับการติดตามตัวจำเลยซึ่งหนีประกัน มีกลุ่มนักล่าเงินรางวัล (Bounty hunters) เป็นผู้รับจ้างจากนายประกัน ในการติดตามตัวจำเลย และที่เป็นประเด็นสำคัญคือตามประมวลกฎหมายของรัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกายังได้บัญญัติเรื่องอายุความในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีจากกระบวนการยุติธรรม ไว้ในบทบัญญัติ 18 U.S.C 3290²⁵⁶ บัญญัติให้หยุดนับอายุความในการหลบหนีการปล่อยชั่วคราว

ปัจจุบันประเทศไทยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติมาตรการกักขังและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราว โดยศาล พ.ศ.2560 ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาดังกล่าวข้างต้น กล่าวเมื่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหลบหนี เจ้าพนักงานที่จับผู้หลบหนีได้มีสิทธิรับเงินรางวัล และผู้แจ้งความนำจับซึ่งมิใช่ผู้ประกันหรือเจ้าหน้าที่ผู้จับเองมีสิทธิได้รับเงินสินบน โดยเงินสินบนแก่ผู้แจ้งความนำจับและเงินรางวัลแก่เจ้าพนักงานที่จับผู้หลบหนีได้ ก็ให้เบิกจ่ายจากเงินค่าปรับตามคำพิพากษาในคดีอาญาก่อนนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวอาจนำมาใช้เพื่อเป็นมาตรการในการติดตามจับกุมผู้หลบหนีในการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือถูกฟ้องว่าได้กระทำความผิดมาดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อาจจะไม่สามารถบังคับใช้ได้ตามเจตนารมณ์กฎหมายให้สัมฤทธิ์ผลได้ หากมีการจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยเมื่อล่วงเลยระยะเวลาการดำเนินคดีอาญา เพราะคดีอาญาขาดอายุความไปแล้ว ดังนั้น เมื่อกฎหมายได้กำหนดมาตรการในการติดตามตัวเพิ่มขึ้นโดยให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ติดตามหรือจับกุมจำเลยที่หลบหนีได้ โดยมีเงินสินบนนำจับและเงินรางวัล และมีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มนักล่าเงินรางวัล (Bounty hunters) ของประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมาย ให้สอดคล้องกับบทกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีที่จะต้องกระทำต่อหน้าจำเลย การหลบหนีการปล่อยชั่วคราวจึงควรเป็นเหตุให้อายุความในการดำเนินคดีอาญาสะดุดหยุดลงจนกว่าจะจับผู้ต้องหาหรือจำเลยมาดำเนินคดีในความผิดที่ถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องร้องได้เช่นเดียวกัน ประกอบกับระยะเวลาหรือ

²⁵⁶ U.S. Code -Title 18 - § 3290.

วัตถุประสงค์และเหตุผลในการกำหนดอายุความที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาจไม่สอดคล้องกับความจริงที่เป็นอยู่ปัจจุบันด้วยเช่นเดียวกัน กล่าวคือ กรณีของเหตุผลว่าด้วยการหลงลืมนั้น ปัจจุบันมีเทคโนโลยีต่างๆ มากมายที่สามารถทำให้เก็บพยานหลักฐานต่างๆ ไว้ได้เป็นเวลานานโดยไม่เกิดความสูญหายหรือบอบสลาย และยังสามารถสอบปากคำพยานล่วงหน้าได้โดยใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยหรือการเก็บพยานหลักฐานย้อนหลังที่ห่างจากการกระทำความคิดเป็นเวลานาน เช่น การเก็บ DNA ของประเทศสหรัฐอเมริกา การกำหนดอายุความถือเป็นการตัดสิทธิของบุคคลในการยื่นฟ้องคดีอาญาซึ่งนับเป็นการขัดขวางการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคาดหวังว่าจะได้รับคำตอบจากการดำเนินคดีในศาล อายุความอาจถือเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการเร่งรัดให้มีการดำเนินคดีซึ่งย่อมส่งผลให้จำเลยหรือผู้ต้องหาได้รับการพิจารณาคดีอย่างรวดเร็ว (Speedy Trial) รวมถึงสิทธิในการชี้แจงด้วย แต่ในกรณีที่จำเลยหรือผู้ต้องหาหลบหนีหรือมีพฤติการณ์ใดๆ ก็ตามที่แสดงว่าจะหลบหนี หรือเป็นการขัดขวางหรือส่งผลต่อการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ก็เท่ากับว่าบุคคลนั้นได้สละแล้วซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเอง จึงไม่สมควรได้รับประโยชน์ของการลวงเลยแห่งการเวลา การขยายอายุความออกไปหรือไม่กำหนดอายุความในบางกรณี อาจเป็นการยับยั้งการกระทำอันไม่สุจริตของผู้ต้องหาหรือจำเลยอีกทางหนึ่ง ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชอบธรรมและทำให้กฎหมายเกิดความศักดิ์สิทธิ์ในการบังคับใช้ และมีให้คดีต่างๆ ยุติไปด้วยเหตุผลด้านเทคนิคทางกฎหมาย ด้วยการตัดสิทธิการลงโทษผู้กระทำความผิดเพียงเพราะเหตุอายุความ อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อความไม่มั่นใจใจของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม มีตัวอย่างที่เกิดขึ้นหลายกรณีที่หนีไปต่างประเทศแล้วปล่อยให้อายุความหมดไปแล้ว ต่อมาก็กลับมาใช้ชีวิตในประเทศไทยโดยปราศจากความทุกข์ยากหรือทรมานแต่อย่างใด ดังนั้น ระยะเวลาผ่านไปทำให้บุคคลสำนึกผิดและระมัดระวังในการประพฤติตัวให้ถูกต้องตามกฎหมายนั้นอาจไม่ใช่เสมอไปก็ได้²⁵⁷

3.2 ปัญหามาตรการบังคับและบทกำหนดโทษกับผู้ต้องหาหรือจำเลย

เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัว กฎหมายมิได้กำหนดบทลงโทษหรือบัญญัติให้การหลบหนีเป็นความผิดอาญา ทั้งที่การไม่มีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาร่วมในการพิจารณาคดีและสืบพยาน เป็นเหตุให้กระบวนการพิจารณาคดีเป็นอันยุติลง เพราะไม่สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ จนกว่าจะมีการจับกุมและนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยส่งต่อศาล อีกทั้งยังเป็นเหตุให้คดีอาญาขาดอายุความได้

²⁵⁷ ประเทือง ธนิยผล และคณะ, การสืบค้นแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดอายุความทางอาญาในบริบทสังคมไทย, หน้า 100-102.

วัตถุประสงค์สำคัญของการกำหนดบทลงโทษเพื่อการคุ้มครองสวัสดิภาพของสังคม โดยเน้นการลดอาชญากรรมและการส่งเสริมให้ประชาชนเคารพปฏิบัติกรตามกฎหมาย โดยลักษณะของมาตรการลงโทษเกิดจากปฏิกริยาของบุคคลผู้ได้รับความเสียหายที่จะตอบโต้กับผู้ประทุษร้าย โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคม รวมถึงการยับยั้ง ป้องกันและปรับปรุงผู้กระทำความผิด การบัญญัติกฎหมายให้มีความรัดกุมเพียงพอ ที่นำไปใช้เป็นกลไกใช้บังคับกับการหลบหนีการปล่อยชั่วคราว เช่น บทเพิ่มโทษ หากมีการจับกุมตัวมาดำเนินคดีและศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องร้องจริง หรือบัญญัติให้การหลบหนีการปล่อยชั่วคราวถือเป็นความผิดอาญา เป็นต้น การเพิ่มบทลงโทษ อาจถือเป็นการเพิ่มมาตรการป้องกันการหลบหนีและการป้องกันสังคมเพราะผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจไปก่ออาชญากรรมเพิ่มขึ้น และยังเสริมสร้างมาตรฐานของกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกฎหมายต่างประเทศ อาทิเช่น

ประเทศอังกฤษการหลบหนีประกันหรือการปล่อยชั่วคราว นอกจากกรณีรับเงินประกันแล้ว บทบัญญัติของ Bail Act 1976 มาตรา 6 กำหนดให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยปราศจากเหตุอันสมควรได้กระทำการผิดสัญญาประกัน หรือมีเหตุอันน่าเชื่อว่า จะหลบหนี หรือหลบหนีไปจากสถานที่ที่ได้กำหนดคนนัดไว้ ถือว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล จะต้องถูกดำเนินคดีและพิพากษาลงโทษในความผิดดังกล่าว บทลงโทษสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยในความผิดฐานหลบหนีการปล่อยชั่วคราว ศาล Magistrates อาจจะมีพิจารณาตัดสินลงโทษผู้ต้องหาหรือจำเลยในความผิดฐานหลบหนีไปอย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปยังศาล Crows Court โดยศาล Magistrates ศาลอาจจะพิพากษาระวางโทษจำคุกผู้ต้องหาหรือจำเลยสูงสุดไม่เกิน 3 เดือนหรือปรับ 5,000 ปอนด์ หรือทั้งจำและปรับ หรือ ศาล Magistrates ส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปยังศาล Crows Court เพื่อการพิจารณาในส่วนของการกระทำความผิดตามฟ้อง โดยศาล Crows Court จะเป็นผู้พิจารณาลงโทษผู้ต้องหา นั้น ทั้งโทษในความผิดฐานหลบหนีประกันและโทษอันเกิดจากการกระทำความผิดในคดี ศาลอาจจะวางโทษจำคุกได้สูงสุด ไม่เกิน 12 เดือนหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเจตนาไม่มาปรากฏตัวต่อศาลตามข้อกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวหรือมิได้นำส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมารับโทษตามคำพิพากษา ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นจะต้องถูกลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ หากได้ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นกลับคืนมาศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์อาจจะพิพากษาลงโทษแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น เช่น ความผิดอาญาที่มีโทษประหารชีวิต หรือ จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกไม่น้อยกว่า 15 ปี และศาลมีอำนาจสั่งปรับ

หรือจำคุกไม่เกินสิบปีหรือทั้งจำทั้งปรับ ความผิดอาญาที่มีโทษตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป ศาลมีอำนาจสั่งปรับหรือจำคุกไม่เกินห้าปี หรือทั้งจำทั้งปรับ ความผิดอาญาอื่น ศาลมีอำนาจสั่งปรับหรือจำคุกไม่เกินสองปี หรือทั้งจำทั้งปรับ ความผิดอาญาที่มีโทษสถานเบาหรือความผิดลหุโทษ ศาลมีอำนาจสั่งปรับหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือกรณีที่ผู้ได้รับการปล่อยชั่วคราวเป็นพยานสำคัญในคดี ศาลอาจมีคำสั่งปรับหรือจำคุกไม่น้อยกว่าหนึ่งปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และการนับระยะเวลาจำคุกดังกล่าวให้นับโทษต่อจากโทษจำคุกในความผิดอาญานั้นๆ

กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกันของประเทศญี่ปุ่นซึ่งใช้ระบบประมวลกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศไทย ก็มีได้มีการบัญญัติถึงบทลงโทษไว้เช่นเดียวกับประเทศไทย แต่การปล่อยชั่วคราวหรือการทำสัญญาประกัน ศาลจะกำหนดจำนวนเงินประกันไว้ค่อนข้างสูงและผู้ขอประกันจะต้องนำเงินมาวางเป็นประกัน หากมีการหลบหนีการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกัน ศาลจะมีคำสั่งริบเงินประกันเพื่อชำระค่าปรับตามสัญญาประกันในทันที ถือว่าคำสั่งริบเงินประกันมีสภาพบังคับเชิงลงโทษกับผู้ขอประกันอยู่แล้ว อีกทั้ง การหลบหนีการปล่อยชั่วคราวก็เป็นเหตุให้ศาลอาจจะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวอีกต่อไป

ปัญหาการปล่อยชั่วคราว กรณีผิดสัญญาประกันต่อศาลและการบังคับตามสัญญาประกันของประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่าสาเหตุสำคัญมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่างๆ เพราะบทบัญญัติกฎหมายไม่สามารถคุ้มครองกระบวนการดำเนินคดีอาญาอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่สามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอย่างเป็นธรรมกับทุกฝ่ายได้ โดยเฉพาะเมื่อกฎหมายปราศจากสภาพบังคับทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้ขอประกันขาดความเคารพต่อความศักดิ์สิทธิ์กฎหมาย กระบวนการยุติธรรมทางกฎหมายจึงไม่อาจสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้กับประชาชนและสังคมได้อีกต่อไป

ตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของไทยกับต่างประเทศ

การปล่อยชั่วคราว คดีอาญา	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศญี่ปุ่น
1.ผู้มีสิทธิยื่นขอปล่อย ชั่วคราว	- ผู้ต้องหาหรือจำเลย ผู้มีผลประโยชน์ เกี่ยวข้อง (เกี่ยวพันโดย ทางสมรส หรือ ความสัมพันธ์ใกล้ชิด เสมือนเป็นญาติพี่น้อง หรือความสัมพันธ์ทาง อื่นที่ศาลเห็นสมควร หรือนิติบุคคล)	- ผู้ต้องหาหรือจำเลย - บุคคลทั่วไป	- ผู้ต้องหาหรือจำเลย - บุคคลทั่วไป	- ผู้ต้องหาหรือจำเลย - บุคคลทั่วไป
2.ประเภทของการขอ ปล่อยชั่วคราว	- ไม่มีประกัน - มีประกัน - มีประกันและ หลักประกัน	- ไม่มีประกัน โดย กำหนดเงื่อนไข (Conditions) - มีประกัน (The Surety) - มีประกันและ หลักประกัน (Security)	- มีเงื่อนไขที่ไม่เกี่ยวกับ หลักประกัน (NONFINANCIAL RELEASE) - กำหนดเงื่อนไขที่ เกี่ยวกับหลักประกัน (FINANCIAL RELEASE)	- มีประกัน
3.ประเภทของ หลักประกัน	- เงินสดมาวาง - หลักทรัพย์อื่น เช่น ที่ดิน พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน เงินฝาก ฯลฯ - บุคคลมาเป็นหลักทรัพย์ โดยแสดงหลักทรัพย์	- เงินหรือทรัพย์สินมี ค่าอื่นๆ	- Unsecured bail สัญญา ประกัน - Privately secured bail โดยองค์กรเอกชน หรือ บุคคลธรรมดา - Property bail แสดง หลักฐาน อสังหาริมทรัพย์แทนเงิน สด (ใช้บางมลรัฐ) - Deposit bail วางเงินมัด จำบางส่วน - Surety bail บุคคลหรือ นายประกัน	- วางเงินประกัน

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

การปล่อยชั่วคราว คดีอาญา	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศญี่ปุ่น
			- Cash bail วางเงิน ประกัน	
4. การผิดเงื่อนไขการ ปล่อยชั่วคราวหรือผิด สัญญาประกัน	- ริบเงินหรือทรัพย์สิน เช่น เงินสดพันธบัตร ฯลฯ - บังคับคดียึดหรืออายัด หลักประกัน กรณี บุคคลมาเป็นประกัน หรืออสังหาริมทรัพย์	- ริบเงินหรือทรัพย์สิน หลักประกัน	- ริบเงินหรือทรัพย์สิน หลักประกัน	- ริบเงินประกัน
5. หลักเกณฑ์การ พิจารณาผู้ขอปล่อย ชั่วคราวหรือผู้ประกัน และหลักประกัน	- มิได้มีการตรวจสอบ เครื่องครัดหรือเข็มงวด รัดกุมกับบุคคลผู้ยื่นขอ ปล่อยชั่วคราว - พิจารณาจากเอกสาร หลักฐานที่น่าส่งถึงความ น่าเชื่อถือผู้ประกันหรือ หลักประกัน กรณีบุคคล มาเป็นประกันหรือ หลักทรัพย์สินอื่น เช่น ที่ดิน ไม่ต้องไต่สวน	- กรณีมีประกันหรือ หลักประกัน ไต่สวนถึง ความน่าเชื่อถือ หลักฐานทางการเงิน ลักษณะหรือประวัติ การกระทำความผิดของ ผู้ขอประกัน ความ ใกล้ชิด กำหนดตัว บุคคล ห้ามผู้ที่มีได้เป็น เจ้าบ้าน บุคคลต้องคำ พิพากษา ให้จำคุก อายุ ต่ำกว่า 21 ปี บุคคล ล้มละลาย ทนายความ (Solicitor)ของผู้ต้องหา หรือจำเลย ผู้ต้องหา หรือจำเลยที่ถูกควบคุม ตัว และหญิงมีสามีซึ่ง ไม่มีทรัพย์สินส่วนตัว	- นายประกันมิใช่ บุคคลขึ้นทะเบียน รับรองต้องให้ข้อมูล เกี่ยวกับทรัพย์สินและ หนี้สินรวมถึงภาระ ผูกพัน(หากมี) - กรณีใช้ทรัพย์สินเป็น หลักประกัน ต้องมีการ ประเมินและแน่ใจ ทรัพย์สินนั้นสามารถ บังคับได้ ใช้เวลาในการ พิจารณา	เงื่อนไขวางเงิน ประกัน ผิดสัญญา ประกันบังคับได้ ทันที บุคคลใด เป็นนายประกันก็ ได้

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

การปล่อยชั่วคราว คดีอาญา	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศญี่ปุ่น
6.ปัญหาการบังคับ กับหลักประกัน	- กรณีบุคคลมาเป็น ประกันหรือหลักทรัพย์ อื่น ได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ - พบปัญหาในการบังคับ กับหลักประกัน เช่น ด้วย การยื่นเอกสารหลักฐาน และเสนอข้อมูลหรือ ข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จ หรือการปลอมแปลง เอกสารการปล่อย ชั่วคราว หรือ หลักประกันไม่อยู่ใน ความรับผิดชอบแห่งการ บังคับคดี	- ไม่พบปัญหาการ บังคับกับ หลักประกัน	- ไม่พบปัญหาการ บังคับกับหลักประกัน	- ไม่พบปัญหา การบังคับกับ หลักประกัน
7.มาตรการลงโทษ กับผู้ต้องหาหรือ จำเลยกรณีหลบหนี ในระหว่างการปล่อย ชั่วคราว	- ไม่เป็นความผิดและ ไม่มีโทษ	- เป็นความผิดฐาน ละเมิดอำนาจศาล มี โทษจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ	- มีโทษจำคุก พิจารณา โทษจากฐานความผิดที่ ถูกฟ้องร้อง	- ไม่เป็นความผิด และไม่มีโทษ - การริบเงินประกัน มีลักษณะเชิง ลงโทษ
8.อายุความในการ ดำเนินคดีอาญา	- กำหนดอายุความการ ดำเนินคดีอาญา	- ไม่มีอายุความการ ดำเนินคดีอาญา เว้น แต่ กฎหมายบัญญัติ ยกเว้นไว้	- ไม่มีอายุความการ ดำเนินคดีอาญา เว้น แต่กฎหมายบัญญัติ ยกเว้นไว้ - การหลบหนีการปล่อย ชั่วคราว เป็นเหตุให้อายุ ความการดำเนิน คดีอาญาสะดุดหยุดลง	- กำหนดอายุ ความการดำเนิน คดีอาญา

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

การดำเนินคดีอาญาถือเป็นกระบวนการยุติธรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของสังคมและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อค้นหาความจริงอย่างมีประสิทธิภาพและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษควบคู่กับการให้ความเป็นธรรมกับผู้ถูกกล่าวหาให้ถูกกระทบต่อสิทธิเสรีภาพจากการค้นหาความจริง การปล่อยชั่วคราว จึงเป็นมาตรการหนึ่งที่น่ามาใช้ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา “การปล่อยชั่วคราว” จึงต้องมีความเหมาะสมและรัดกุมเพียงพอที่จะป้องกันผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินคดีอาญาและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือประชาชนทั่วไป แต่จากการศึกษาพบว่า การปล่อยชั่วคราวกลับส่งผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินคดีอาญาและไม่สามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสังคมให้เป็นไปอย่างยุติธรรม สาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากตัวบทกฎหมาย กฎ ระเบียบหรือข้อบังคับต่างๆ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายเหล่านั้น เนื่องจากกฎหมายหรือข้อบังคับนั้นมีสภาพบังคับไม่รัดกุมเพียงพอ อาทิเช่น กรณีการยื่นขอปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 กำหนดให้ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถูกควบคุม หรือขัง ได้แก่ ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั่นเอง หรือผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง “ผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง” อาจมีความหมายได้กว้างขวาง เช่น บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี ภริยา ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา นายจ้าง บุคคลที่เกี่ยวข้องกันโดยทางสมรส บุคคลที่ศาลเห็นว่ามี ความสัมพันธ์ใกล้ชิดเหมือนเป็นญาติพี่น้อง หรือมีความสัมพันธ์ในทางอื่นที่ศาลเห็นสมควร หรือนิติบุคคล แต่ในทางปฏิบัติการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องเหล่านั้น ศาลมิได้มีการตรวจสอบเคร่งครัดถึงกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอประกันกับผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่ว่าจะเป็นการแสดงบัญชีเครือญาติ หรือหลักฐานความสัมพันธ์ทางอื่นใกล้ชิดเหมือนญาติ หรือความสัมพันธ์ทางอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร เป็นที่มาให้มีกลุ่มบุคคลเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบและเกินสมควรแก่ความชอบธรรมตามกฎหมาย หรือกรณีการประกันด้วยตัวบุคคล(ตำแหน่ง) โดยการแสดงหลักทรัพย์ เช่น ข้าราชการ ผู้ขอประกันยื่นขอปล่อยตัวชั่วคราวด้วยการใช้ตำแหน่งหน้าที่การงาน และแสดงข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ

ทรัพย์สินอันเป็นที่ต่อศาล ส่วนเงินเดือน ค่าจ้างหรือรายได้อื่นใดในลักษณะเดียวกันของข้าราชการที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือกรณีหลักประกันเป็นอสังหาริมทรัพย์ ผู้ขอประกันยื่นขอประกันด้วยการปลอมแปลงเอกสารสิทธิ เช่น ปลอมแปลงโฉนดที่ดินทั้งฉบับหรือบางส่วน ปลอมแปลงชื่อเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือนำโฉนดที่ดินฉบับเจ้าของที่เคยแจ้งหายไว้มาขึ้นเป็นหลักประกันต่อศาล หรือปลอมหนังสือรับรองราคาประเมินที่ดินทั้งฉบับหรือบางส่วนให้มีราคาประเมินสูงขึ้น หรือกรณีผู้ขอประกันไม่เสนอข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันตามความเป็นจริง เช่น สภาพที่ดินไม่ชัดเจน ไม่สามารถตรวจจากภาพถ่ายว่าถ่ายจากที่ใด ระบุตำแหน่งที่ตั้งทรัพย์สินกว้างเกินไปจากความเป็นจริง ที่ดินมีสภาพเป็นที่ดินตาบอด การขุดหน้าดินขายจนสภาพที่ดินเป็นบ่อน้ำ หรือผู้ขอประกันมิใช่เจ้าของหลักประกันตามที่นำเอกสารสิทธิ์มาแสดงต่อศาล การยื่นขอปล่อยชั่วคราวของผู้ขอประกันในลักษณะดังกล่าว ถือเป็นกรกระทำด้วยเจตนาฉ้อฉล เพื่อแสวงหาผลประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย สร้างความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม แต่กฎหมายกลับไม่สามารถใช้บังคับเพื่อควบคุมและป้องกันความเสียหาย หรือมิได้มีการบัญญัติลงโทษเพื่อนำไปใช้ลงโทษสำหรับการกระทำของผู้ขอประกันในลักษณะดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน

ส่วนการพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 107 มาตรา 108 และมาตรา 108/1 นอกจากข้อเท็จจริงรายละเอียดของลักษณะและพฤติการณ์ของการกระทำความผิดคดีแล้ว ศาลต้องพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกัน เพราะศาลอาจจะมีคำสั่งไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราว หากผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ ทางปฏิบัติการพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกัน ศาลพิจารณาจากเอกสารหลักฐานที่ผู้ร้องขอประกันนำส่งต่อศาลประกอบคำร้องขอปล่อยชั่วคราว โดยมีได้มีการไต่สวนหรือตรวจสอบรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ขอประกันและทรัพย์สินหลักประกันอย่างจริงจัง เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีหรือผิดเงื่อนไขตามสัญญาประกัน ทำให้ไม่สามารถบังคับกับผู้ขอประกันหรือหลักประกันตามสัญญาประกันได้ โดยเฉพาะกรณีการบังคับคดีกับหลักประกันอันเป็นอสังหาริมทรัพย์ ต้องดำเนินการบังคับคดีด้วยการนำทรัพย์สินหลักประกันออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับตามสัญญาประกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ซึ่งการขายทอดตลาดทรัพย์สินหลักประกันดังกล่าว ถือเป็นกรขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล แต่ผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตจากการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลนั้น กลับไม่สามารถรับโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ที่ซื้อได้ สาเหตุก็เนื่องมาจากเอกสารหลักฐานที่ผู้ประกันนำส่งประกอบคำร้องขอปล่อยชั่วคราว

เป็นเอกสารหลักฐาน ได้มาจากการปลอมแปลงเอกสารสิทธิ์ เช่น การปลอมแปลงโฉนดที่ดินทั้งฉบับหรือบางส่วน ปลอมแปลงชื่อเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือมาจากการนำโฉนดที่ดินฉบับเจ้าของที่เคยแจ้งหายไว้มายื่นเป็นหลักประกันต่อศาล หรือไม่ปรากฏตัวทรัพย์สินอยู่จริงตามที่ระบุไว้ในเอกสารสิทธิ์นั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 มิได้บัญญัติให้ความคุ้มครองถึงสิทธิของผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตจากการขายทอดตลาด แต่ไม่สามารถรับโอนกรรมสิทธิ์หรือเข้าครอบครองที่ดินจากทรัพย์สินที่ซื้อจากกรณีดังกล่าวได้ ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดี มิได้บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาผู้นำยึดทรัพย์สิน จะต้องรับผิดชอบถึงความเสียหายอันเกิดจากการบังคับคดีไว้ แต่ให้สิทธิแก่ผู้ซื้อทรัพย์สินยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาดและให้ผู้ซื้อสามารถกลับคืนสู่ฐานะเดิมด้วยการรับเงินที่ได้ชำระราคาซื้อทรัพย์สินคืนได้ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจเพื่อพิจารณาสั่งว่าจะเพิกถอนการขายทอดตลาดหรือไม่ตามแต่ที่ศาลจะเห็นสมควร ปัญหาคือศาลมิได้มีคำสั่งให้เพิกถอนการขายทอดตลาดจากปัญหาดังกล่าวเช่นเดียวกันทุกคดี

ในการพิจารณาคดีอาญากับผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ต้องมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาร่วมในการพิจารณาคดีและต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยนั้น เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งได้รับการปล่อยชั่วคราวนั้นหลบหนีไปในระหว่างการพิจารณาคดี ทำให้การดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่สามารถดำเนินต่อไปได้อีก จนกว่าจะมีการจับกุมตัวจำเลยมาส่งต่อศาลได้ นอกจากความไม่ชอบธรรมกับผู้เสียหาย เพื่อกันหาความจริงด้วยการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษและได้รับชดใช้ความเสียหายแล้ว ยังส่งผลต่อการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาหรือจำเลยเพราะการหลบหนีอาจเป็นเหตุให้คดีอาญาขาดอายุความ การหลบหนีไปในระหว่างการปล่อยชั่วคราว ถือเป็น การฝ่าฝืนกฎหมายและกฎเกณฑ์ทางสังคม แต่บทบัญญัติกฎหมายกลับไม่สามารถลงโทษการกระทำดังกล่าวได้ หากการหลบหนีเป็นความผิดและมีบทลงโทษอาจใช้ป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้บ้าง

จากการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่น จะพบว่าแต่ละประเทศให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วยการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่นเดียวกับประเทศไทย แต่การกำหนดวิธีการและหลักเกณฑ์เพื่อนำมาใช้กับกรณีของการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันอาจมีความแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด อย่างกรณีของการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องวางหลักประกัน แต่จะการกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขเพื่อนำใช้ในการปล่อยชั่วคราวแทนหลักประกัน รวมถึงมาตรการควบคุมและป้องกันการหลบหนี ด้วยการกำหนดบทลงโทษกับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น หรือกรณีการพิจารณาเกี่ยวกับผู้ยื่นขอปล่อยชั่วคราวหรือขอประกันตัว

ผู้ต้องหาหรือจำเลย ประเทศอังกฤษไม่ว่าบุคคลใดก็เป็นนายประกันได้ หากบุคคลนั้นสามารถแสดงให้เห็นที่พอใจศาลว่ามีหลักทรัพย์เพียงพอที่จะชำระค่าปรับตามสัญญาประกันได้ เว้นแต่ บุคคลไม่ใช่เจ้าบ้าน ผู้ที่ต้องคำพิพากษาให้จำคุก บุคคลมีอายุต่ำกว่า 21 ปี บุคคลล้มละลาย ทนายความ (Solicitor) ของจำเลย ผู้ต้องหาหรือจำเลย และหญิงมีสามีซึ่งไม่มีทรัพย์สินส่วนตัว ซึ่งศาลจะไม่สามารถรับเป็น นายประกัน ส่วนการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือนายประกัน ศาลจะต้องพิจารณาจำนวนเงินที่เหมาะสมและฐานะทางการเงินของนายประกัน โดยนายประกันจะต้องแสดงหลักฐานทางการเงินเป็นจำนวนเงินที่มีอยู่และอาจจะต้องนำส่งเอกสารต่อศาล เช่น รายการโรงเรียน หรือสิ่งปลูกสร้างหรือบัญชีธนาคาร นอกจากฐานะทางการเงินของนายประกัน หากนายประกันมีลักษณะหรือประวัติการกระทำความผิด (แม้ว่าจะเป็นการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง) ศาลก็ไม่สามารถรับให้เป็นนายประกันได้ ส่วนการพิจารณาความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างนายประกันกับผู้ต้องหาหรือจำเลย การเป็นญาติสนิทหรือการมีที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกันเป็นสิ่งที่แสดงได้อย่างชัดเจนว่าสามารถนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาลในการพิจารณาคดีได้ สำหรับหลักประกันที่นำมาวางไว้ต่อศาลอาจเป็นเงินหรือทรัพย์สินมีค่าอื่นๆ เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีการประกัน ศาลสามารถมีคำสั่งริบทรัพย์หลักประกันได้ทั้งหมดหรือบางส่วนได้ในทันที การปล่อยชั่วคราวโดยการวางหลักประกัน ศาลไม่ต้องพิจารณาถึงความสามารถหรือฐานะของบุคคลผู้วางประกันในการชำระเงินค่าปรับ เพราะศาลสามารถมีคำสั่งบังคับกับหลักประกันได้ในทันที หากผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นหลบหนี

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา หากผู้ขอประกันเป็นบุคคลซึ่งมิใช่ผู้ที่ได้มีการขึ้นทะเบียนรับรองไว้ ก็จะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินรวมถึงภาระผูกพัน (หากมี) แต่ต้องไม่สูงจนไม่สามารถจะนำมาจ่ายเงินตามสัญญาประกันได้ ส่วนการปล่อยชั่วคราวโดยการนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกัน Property bail แทนเงินสด มิใช่แค่บางมลรัฐเท่านั้น อย่างเช่นรัฐแคลิฟอร์เนีย โดยมูลค่าทรัพย์สินอาจจะต้องเพิ่มเป็นสองเท่าของจำนวนเงินประกันหรือตามที่ศาลจะเห็นสมควร หลักทรัพย์ที่พบมากที่สุดจะเป็นอสังหาริมทรัพย์ แต่การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยการใช่ทรัพย์สินเป็นหลักประกันต้องใช้เวลาในการพิจารณา เนื่องจากจะต้องมีการประเมินและศาลจะต้องแน่ใจว่าทรัพย์สินนั้นสามารถบังคับได้ สำหรับการหลบหนีการปล่อยชั่วคราวสำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา ตามประมวลกฎหมายของรัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกายังได้บัญญัติเรื่องอายุความในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีจากกระบวนการยุติธรรม ไว้ในบทบัญญัติ 18 U.S.C 3290 ให้หยุดนับอายุความจากการหลบหนีการปล่อยชั่วคราว

ส่วนกรณีการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น ใช้ระบบอนุญาตให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยเงื่อนไขของการวางเงินเป็นประกันต่อศาล ประเทศญี่ปุ่น

ยังไม่มีระบบนายประกันอาชีพหรือระบบบริษัทประกัน ทางปฏิบัติเป็นไปได้ยากที่ศาลจะให้ใช้หลักทรัพย์อื่นวางแทนเงินสด ศาลอาจจะอนุญาตให้บุคคลที่สามเข้าทำสัญญาประกัน โดยขอวางชำระเงินค่าประกันทั้งหมดหรือบางส่วนแทนผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ได้ เมื่อผิดสัญญาประกัน ศาลจะมีคำสั่งริบเงินประกันได้ทันที การผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกัน เนื่องจากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปจากกระบวนการดำเนินคดีอาญา สำหรับประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา กฎหมายบัญญัติ ให้การหลบหนีเป็นความผิดต่อกระบวนการยุติธรรม และต้องรับโทษจำคุกในความคิดนั้น แยกต่างหากจากความผิดที่ถูกกล่าวหาหรือฟ้องร้อง ส่วนประเทศญี่ปุ่น กฎหมายมิได้บัญญัติให้การหลบหนีเป็นความผิดและไม่ต้องรับโทษเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่เนื่องจากการปล่อยชั่วคราวต้องนำเงินมาวางประกัน ศาลจะกำหนดจำนวนเงินประกันไว้ค่อนข้างสูง เมื่อผิดสัญญาประกันศาลก็จะมีคำสั่งริบเงินประกันในทันที การริบเงินประกันเป็นค่าปรับเปรียบเสมือนมาตรการเชิงลงโทษกับผู้ขอประกันไปด้วยในตัว และศาลอาจจะไม่อนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้รับการปล่อยชั่วคราวอีกต่อไป

จากการศึกษาประเทศไทยยังปราศจากมาตรการบังคับทางกฎหมายหรือบทลงโทษที่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีการพิจารณาคดี หรือกรณีของผู้ขอประกัน ซึ่งได้ยื่นขอปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ด้วยการแสดงเอกสารหลักฐานหรือการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จต่อศาล สร้างความเสียหายทั้งในกระบวนการดำเนินคดีอาญาและกระบวนการบังคับกับผู้ขอประกันหรือทรัพย์หลักประกันเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับตามสัญญาประกัน โดยหลักของการลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำผิดเกิดความเกรงกลัวกฎหมาย และไม่กล้ากระทำผิด รวมถึงให้ประชาชนในสังคมเห็นถึงความยุติธรรมและยอมรับต่อกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ทางสังคม เมื่อน้ำที่ของกฎหมายมีความผูกพันต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นชีวิตร่างกาย สิทธิเสรีภาพทรัพย์สิน ตลอดจนความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมทั้งด้านนิติกรรม หรือนิติเหตุ กฎหมายจึงต้องมีสภาพบังคับ มีเนื้อหาทันสมัยและรัดกุม ไม่ขัดต่อพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์และต้องให้ความคุ้มครองต่อประชาชนผู้เคารพกฎหมาย ส่วนองค์กรที่บังคับใช้กฎหมายก็ต้องบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความยุติธรรมและมีประสิทธิภาพสูงสุด ดังสุภาษิตกฎหมายที่ว่า “เพียงแต่ให้ความยุติธรรมยังไม่พอ ต้องให้คนเห็นว่าเขาได้รับความยุติธรรมด้วย (justice must be seen to be done)”

2. ข้อเสนอแนะ

เมื่อปัญหาการปล่อยชั่วคราว กรณีการผิดสัญญาประกันและการบังคับกับหลักประกัน ตามสัญญาประกันนั้น อาจมาจากตัวบทกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายของรัฐและเจ้าหน้าที่ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขตัวบทกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราว รวมทั้งมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาดังนี้

2.1 แก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในหมวด 3 ว่าด้วยเรื่องการปล่อยชั่วคราว ดังนี้

2.1.1 การพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลย และการเรียกประกันหรือหลักประกันในคดีอาญา ทางปฏิบัตินอกจากการพิจารณาจากข้อเท็จจริงรายละเอียดของลักษณะและพฤติการณ์ของการกระทำความผิด ศาลจะพิจารณาจากเอกสารหลักฐานที่ผู้ยื่นขอประกันนำเสนอต่อศาลว่าผู้ยื่นขอประกันหรือหลักประกันมีความน่าเชื่อถือหรือไม่เท่านั้น มิได้มีการไต่สวนหรือตรวจสอบรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ขอประกันหรือหลักประกันอย่างจริงจัง

จากเนื้อความเดิม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 108/1 วรรคหนึ่ง(4) “ การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราว จะกระทำได้ต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้...(4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกัน ไม่น่าเชื่อถือ...”

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 108/1 วรรคหนึ่ง (4) ดังนี้ “การสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว จะกระทำได้ต่อเมื่อมีเหตุอันใดอันหนึ่งดังต่อไปนี้...(4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกัน ไม่น่าเชื่อถือ เมื่อความปรากฏต่อศาลจากการไต่สวน ตามมาตรา 114 วรรคสอง..”

2.1.2 จากหลักการแห่งสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานทางกฎหมาย ผู้ถูกกล่าวหาจะยังคงเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาว่ามีความผิดจริง ผู้ต้องหาหรือจำเลยควรได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือหลักประกัน แต่หากจะต้องมีประกันหรือหลักประกันและต้องไต่สวนถึงความน่าเชื่อถือของผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกัน เป็นเหตุให้เกิดความล่าช้าหรือผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่รับการปล่อยชั่วคราว ดังนั้น เพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานทางกฎหมาย และสร้างความสมดุล กฎหมายอาญาบัญญัติปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือหลักประกัน แต่หากจะต้องมีประกันหรือหลักประกันผู้ขอประกันอาจวางเงินประกันแต่เพียงบางส่วนของสัญญาประกันก็ได้

จากเนื้อความเดิม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคสาม “ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินห้าปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลยหรือมีประกัน หรือมีประกัน และหลักประกันด้วยก็ได้การเรียกประกันหรือหลักประกันตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองจะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้และต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการป้องกันต่างๆ ที่ได้ใช้กับกับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวประกอบด้วย ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกาแล้วแต่กรณี”

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคสามดังนี้ “การเรียกประกันหรือหลักประกันตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองจะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้ ศาลต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการป้องกันต่างๆ ที่ได้ใช้กับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวประกอบด้วย หากต้องปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือหลักประกัน ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ขอประกันวางเงินแต่เพียงบางส่วนก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกา แล้วแต่กรณี”

2.1.3 ผู้ขอประกันควรจะต้องเป็นบุคคลที่ทำให้ศาลเชื่อว่าสามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยแทนรัฐได้และสามารถนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยส่งศาลตามกำหนดนัดได้ และต้องเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือมีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับตามสัญญาประกันต่อศาล โดยเฉพาะกรณีหลักประกันเป็นตัวบุคคล ด้วยการใช้ตำแหน่งหน้าการงานยื่นขอปล่อยชั่วคราวโดยที่มีได้เป็น “ผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง” หรือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่อย่างใด

จากเนื้อความเดิม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 114 “เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยให้มีประกันและหลักประกันด้วย ก่อนปล่อยตัวไปให้ผู้ร้องขอประกันจัดหาหลักประกันมาดังต้องการ

หลักประกันมี 3 ชนิด คือ

- (1) มีเงินสดมาวาง
- (2) มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง
- (3) มีบุคคลมาเป็นหลักประกัน โดยแสดงหลักทรัพย์”

แก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 114 วรรคสอง ดังนี้ “.....(3) มีบุคคลมาเป็นหลักประกัน โดยแสดงหลักทรัพย์

หลักประกันตาม (2) และ(3) ศาลอาจจะไต่สวนฝ่ายเดียวจนเชื่อว่าผู้ขอประกันมีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระตามสัญญาประกันหรือหลักประกันที่นำมาวางต่อศาลนั้นสามารถบังคับตามสัญญาประกันได้ ทั้งนี้ ให้สิทธิเรียกร้องของผู้ขอประกันตาม (3) อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีภายใต้กฎหมายนี้”

โดยความมุ่งหวังของการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ผู้ยื่นขอประกันควรจะต้องเป็นบุคคลที่สามารถควบคุมดูแลผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวแทนรัฐในระหว่างการดำเนินคดีอาญาและสามารถนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาลในการพิจารณาคดีอาญาได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ “ผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง” สามารถยื่นขอปล่อยตัวชั่วคราว ดังนั้นหากบุคคลผู้ยื่นขอประกันที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ต้องหาหรือจำเลยตามความเป็นจริง ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติทั้งทางสายโลหิตหรือโดยการสมรส หรือเป็นผู้อยู่อาศัยในชุมชนเดียวกันหรือผู้นำชุมชนศาลก็อาจจะพิจารณาสั่งโดยไม่จำเป็นต้องมีการไต่สวนเกี่ยวกับผู้ขอประกันและหลักประกัน แต่หากเป็นกรณีของบุคคลซึ่งมิได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่อย่างไร แต่เพื่อการรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการปล่อยชั่วคราว บุคคลผู้ขอประกันก็ต้องทำให้ศาลเชื่อว่าหากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างการปล่อยชั่วคราวแล้ว ผู้ขอประกันมีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับตามสัญญาประกันหรือแสดงให้ศาลเชื่อว่าหลักประกันที่นำมาวางต่อศาลสามารถบังคับชำระค่าปรับตามสัญญาประกันได้เช่นเดียวกัน

2.1.4 กรณีผู้ขอประกันยื่นขอปล่อยตัวชั่วคราวด้วยการแสดงข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือหลักประกันเป็นเท็จต่อศาล หรือขอปล่อยชั่วคราวด้วยการปลอมแปลงเอกสารสิทธิ ไม่ว่าจะเป็นการปลอมแปลงโฉนดที่ดินทั้งฉบับหรือบางส่วน ปลอมแปลงชื่อเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือนำโฉนดที่ดินฉบับเจ้าของที่เคยแจ้งหายไว้มาขึ้นเป็นหลักประกันต่อศาล หรือปลอมหนังสือรับรองราคาประเมินที่ดินทั้งฉบับหรือบางส่วนเพื่อให้มีราคาประเมินสูงขึ้น หรือผู้ขอประกันไม่เสนอข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันตามความเป็นจริง ถือว่าการกระทำดังกล่าวของผู้ขอประกันมีเจตนาฉ้อฉล โดยเฉพาะกรณีของผู้ขอประกันมิได้เป็นผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่เข้ามาในกระบวนการยุติธรรมเพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย

จากเนื้อความเดิม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 115 วรรคหนึ่ง

“โดยความปรากฏต่อมาหรือเนื่องจากกลฉ้อฉลหรือผิดหลง ปรากฏว่าสัญญาประกันต่ำไป หรือหลักประกันไม่เพียงพอ หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ไม่เหมาะสมให้

เจ้าพนักงานหรือศาลมีอำนาจสั่งเปลี่ยนแปลงสัญญาประกันให้จำนวนสูงขึ้น หรือเรียกหลักประกันเพิ่ม หรือให้ดีกว่าเดิมหรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่กำหนดไว้ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ภายหลังที่มีคำสั่งปล่อยชั่วคราวแล้ว หากพฤติการณ์แห่งคดีเปลี่ยนแปลงไป ให้เจ้าพนักงานหรือศาลมีอำนาจสั่งลดหลักประกันได้ตามที่เห็นสมควร

ในกรณีที่ศาลปล่อยชั่วคราวและคดีขึ้นสู่ศาลสูง ศาลสูงมีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินตามสัญญาประกันหรือเงื่อนไขที่ศาลล่างกำหนดไว้ได้ตามจำนวนที่เห็นสมควร”

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 115 วรรคหนึ่ง ดังนี้ “โดยความปรากฏต่อมาหรือเนื่องจากกล้อฉลหรือผิดหลงปรากฏว่าสัญญาประกันต่ำไปหรือหลักประกันไม่เพียงพอ หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ไม่เหมาะสม หรือมีเหตุให้ไม่อาจบังคับกับผู้ขอประกันหรือหลักประกันได้ ให้เจ้าพนักงานหรือศาลมีอำนาจสั่งเปลี่ยนประกันให้จำนวนสูงขึ้นหรือเรียกประกันเพิ่มหรือให้ดีกว่าเดิม หรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่กำหนดไว้ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น หรือมีคำสั่งเป็นประการใดตามที่เห็นสมควร...”

และเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 115 วรรคสี่ ดังนี้ “...สัญญาประกันซึ่งผู้ขอประกันยื่นขอปล่อยชั่วคราวด้วยการฉ้อฉลตามวรรคหนึ่ง หากกล้อฉลนั้นถึงขนาดทำให้ไม่สามารถบังคับกับหลักประกันตามสัญญาประกันได้ นอกจากศาลจะมีคำสั่งให้ชดใช้ความเสียหายอันเกิดขึ้นจากการดังกล่าวตามสมควรแก่กรณีแล้ว ให้ถือว่ากล้อฉลนั้นเป็นความผิดต่อศาล ศาลอาจจะสั่งลงโทษกับผู้ขอประกันตามที่เห็นสมควร แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินกว่าที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยเรื่องการละเมิดอำนาจศาล”

2.1.5 การดำเนินคดีอาญา ย่อมไม่สามารถจะดำเนินต่อไปได้ หากไม่ตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยมาอยู่ร่วมในการพิจารณาคดี เพื่อรักษากระบวนการดำเนินคดีอาญาเป็นไปด้วยความยุติธรรม ต่อผู้เสียหายและส่งเสริมให้เกิดความเคารพยำเกรงกฎหมายกับผู้ต้องหาหรือจำเลย การกฎหมายที่ใช้บังคับจึงต้องมีความเคร่งครัดด้วยการเพิ่มมาตรการลงโทษกับผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งหลบหนีไปในระหว่างการพิจารณาคดี และอาจใช้ป้องกันการหลบหนีในระหว่างการดำเนินคดีอาญาได้บ้าง

เพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119/1 “ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งหลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยปราศจากเหตุอันควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หากต่อมาศาลได้มีคำพิพากษาลงโทษในความผิดที่ถูกฟ้องร้อง ก็ให้ศาลเพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งหลบหนีนั้นไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของโทษ ที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดนั้น สำหรับโทษที่จะลงตามบทบัญญัติ

นี้ศาลไม่อาจรอการลงโทษได้ความผิดตามวรรคหนึ่งไม่ระงับไปเพราะเหตุที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นมีการสั่งไม่ฟ้อง ยกฟ้อง จำหน่ายคดี หรือถอนฟ้อง”

2.1.6 ในการพิจารณาคดีอาญาต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย โดยไม่สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีใดๆ ลับหลังจำเลยได้ หากไม่สามารถดำเนินการจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ก็ย่อมทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความคุ้มครองในกระบวนการยุติธรรม จากการชดใช้ความผิดด้วยการพิจารณาคดีและลงโทษกับผู้กระทำความผิดนั้น หรือการชดใช้ค่าเสียหาย และทำให้การดำเนินคดีอาญาเกิดความล่าช้า

เนื้อความเดิม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ทวิ “ภายหลังที่ศาลได้ดำเนินการตามมาตรา 172 วรรค 2 แล้ว เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การดำเนินการพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ในกรณีดังต่อไปนี้

1) ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสิบปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือในคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและการสืบพยาน

2) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลพอใจตามคำแถลงของโจทก์ว่า การพิจารณาและการสืบพยานตามที่โจทก์ขอให้การทำไม่เกี่ยวข้องกับจำเลยคนใด ศาลจะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยนั้นก็ได้

3) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลเห็นสมควรจะพิจารณาและสืบพยานจำเลยคนหนึ่ง ลับหลังจำเลยคนอื่นก็ได้

ในคดีที่ศาลพิจารณาและสืบพยานตาม (2) หรือ (3) ลับหลังจำเลยคนใด ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ห้ามมิให้ศาลรับฟังการพิจารณา และการสืบพยาน ที่กระทำลับหลังนั้นเป็นผลเสียหายแก่จำเลยคนนั้น”

แก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ทวิ เกี่ยวกับการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย ด้วยการเพิ่มวรรคหนึ่ง (4) ดังนี้ “ภายหลังที่ศาลได้ดำเนินการตามมาตรา 172 วรรค 2 แล้ว เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การดำเนินการพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ในกรณีดังต่อไปนี้

1) ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสิบปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือในคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและการสืบพยาน

2) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลพอใจตามคำแถลงของโจทก์ว่า การพิจารณา และการสืบพยานตามที่โจทก์ขอให้การทำไม่เกี่ยวข้องกับจำเลยคนใด ศาลจะพิจารณาและสืบพยานลับ หลังจำเลยนั้นก็ได้

3) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลเห็นสมควรจะพิจารณาและสืบพยาน จำเลยคนหนึ่ง ลับหลังจำเลยคนอื่นก็ได้

4) จำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้วแต่ได้หลบหนีไปในระหว่างการปล่อยชั่วคราว และศาลได้ออกหมายจับแล้วแต่ยังจับตัวมาไม่ได้

ในคดีที่ศาลพิจารณาและสืบพยานตาม (2) หรือ (3) ลับหลังจำเลยคนใด ไม่ว่ากรณี จะเป็นประการใด ห้ามมิให้ศาลรับฟังการพิจารณา และการสืบพยาน ที่กระทำลึบหลังนั้นเป็นผล เสียหายแก่จำเลยคนนั้น”

2.2 แก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 เกี่ยวกับสิทธิของผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตในการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล กรณีบุคคลภายนอกผู้เข้ามาซื้อทรัพย์สินหลักประกันจากการขายทอดตลาด ปรากฏว่าผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตจากการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลนั้น ไม่สามารถได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อได้ อันเนื่องมาจากการถือผลของผู้ขอประกันตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

เนื้อความเดิม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 “สิทธิของบุคคลผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตในการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล หรือคำสั่งเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ ในคดีล้มละลายนั้น ท่านว่ามีเสียไป ถึงแม้ภายหลังจะพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นมีใช้ของจำเลยหรือลูกหนี้โดยคำพิพากษาหรือผู้ล้มละลาย”

แก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 ด้วยการเพิ่ม วรรคสอง “...หากภายหลังปรากฏว่าผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตในการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล หรือคำสั่งเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ในคดีล้มละลายนั้น ไม่อาจได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้ โดยมีเหตุอันเกิดจากผู้ซื้อทรัพย์สินนั้น ให้ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดโดยสุจริตนั้นคืนกลับสู่ฐานะเดิม และให้นำบทบัญญัติเรื่อง ลากมิกควรได้มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

2.3 แก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 เกี่ยวกับอายุความคดีอาญา

การหลบหนีไปในระหว่างการดำเนินคดีอาญา ถือว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้แสดงเจตนาในการสละสิทธิประโยชน์ของบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาแล้ว ดังนั้น เมื่อบุคคลใดสละแล้วซึ่งสิทธิพื้นฐานของตนเองก็ไม่ควรที่จะได้รับประโยชน์ของการล่วงเลยแห่งกาลเวลา การหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงไม่ควรเป็นเหตุให้อายุความในการ

ดำเนินคดีอาญาสิ้นสุดลง กรณีที่อายุความถูกขยายออกไปหรือการไม่กำหนดอายุความอาญา อาจเป็นการขัดแย้งการกระทำอันไม่สุจริตของผู้ต้องหาหรือจำเลยอีกทางหนึ่ง

เนื้อความเดิม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 วรรคสอง “ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาขังศาลแล้ว ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาไว้จนเกินกำหนดดังกล่าวแล้วนับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณาก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน”

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 วรรคสอง “ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาขังศาลแล้ว หากศาลสั่งงดการพิจารณาไว้ ด้วยเหตุผู้กระทำความผิดวิกลจริตจนเกินกำหนดดังกล่าวแล้วนับแต่วันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา ให้ถือว่าคดีเป็นอันขาดอายุความ แต่การสั่งงดการพิจารณาคดีอันเนื่องมาจากการหลบหนีแม้ระยะเวลาการหลบหนีเกินกำหนดดังกล่าว ก็มีให้ถือว่าคดีขาดอายุความ”

2.4 แก้ไขข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2548 เพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 วรรคหนึ่ง นอกจากตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเองแล้ว ยังกำหนดให้ผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว อาจเป็นผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ได้ “ผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง” อาจเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ต้องหาหรือจำเลยตามความเป็นจริง ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติทั้งทางสายโลหิตหรือโดยการสมรส หรือเป็นผู้อยู่อาศัยในชุมชนเดียวกันหรือผู้นำชุมชน เกี่ยวข้องกันในพื้นที่ การงาน หรือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดอื่นตามที่ศาลเห็นสมควรว่า ผู้ประกันสามารถควบคุมตัวดูแลผู้ต้องหาหรือจำเลยแทนรัฐในระหว่างการดำเนินคดีอาญาและสามารถนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาลตามกำหนดนัดพิจารณาได้

ดังนั้น บุคคลทั่วไปซึ่งมิได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลย อาจเนื่องมาจากการว่าจ้างให้ยื่นขอปล่อยชั่วคราว ไม่ว่าจะกรณีของนายประกันอาชีพหรือบริษัทประกัน หรือบุคคลใดๆ หากบุคคลเหล่านั้นแสดงให้เห็นว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจหรือมีทรัพย์สินเพียงพอที่สามารถบังคับชำระค่าปรับตามสัญญาประกัน เพื่อเป็นการกำกับดูแลให้บุคคลเหล่านั้นเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมอย่างถูกต้องชอบธรรม อาจจะต้องมีการขึ้นทะเบียนหรือมีการออกใบอนุญาตในลักษณะของการประกอบวิชาชีพจากหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น สถาบันการเงินของรัฐ หรือธนาคารทั่วไปหรือหน่วยงานรัฐในกระบวนการยุติธรรม เพราะถือว่าได้ผ่านตรวจสอบคุณสมบัติทราบถึงความ

น่าเชื่อถือและฐานะทางเศรษฐกิจ และเชื่อว่าจะสามารถบังคับกับผู้ขอประกันได้ทันทีหากมีการผิดสัญญาประกัน อีกทั้งยังเป็นการควบคุมมิให้บุคคลดังกล่าวกระทำการเอาเปรียบบนความเดือนร้อนทุกข์ยากของผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือบุคคลผู้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการดำเนินคดีอาญา เป็นการเปิดโอกาสในการประกอบอาชีพของนายประกัน โดยสุจริต

เมื่อบุคคลทั่วไปหรือนายประกันอาชีพเข้ามาในกระบวนการดำเนินคดีอาญาด้วยการขึ้นทะเบียนให้ถูกต้องแล้ว การวางหลักประกันจากเดิมที่จะต้องมีการวางเงินประกันหรือหลักประกันเต็มจำนวนตามที่ศาลกำหนดไว้ในสัญญาประกัน อาจมีการแก้ไขด้วยการกำหนดให้ผู้ขอประกันวางเป็นเงินสดเพียงบางส่วนจากจำนวนเงินที่ศาลกำหนดไว้ตามสัญญาประกันก็ได้ เพราะความมุ่งหมายในการดำเนินคดีอาญาเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาหรือจำเลย ดังนั้น ผู้ขอประกันจึงมีหน้าที่สำคัญเพียงควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยแทนรัฐ และนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาลตามกำหนดนัดหรือตามคำสั่งศาล หากผู้ขอประกันไม่สามารถควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยและนำส่งตัวต่อศาลได้แล้ว ผู้ขอประกันก็จะต้องรับผิดชอบเต็มจำนวนตามที่ศาลกำหนดไว้ในสัญญาประกันในทันที ความรับผิดชอบตามสัญญาประกันนั้นศาลอาจจะต้องพิจารณาถึงพฤติการณ์และการเอาใจใส่ในการติดตามตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยส่งต่อศาลประกอบด้วยเช่นเดียวกัน

เนื้อความเดิม ระเบียบข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการเกี่ยวกับบุคคลผู้เป็นนายประกันในการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา

ข้อ 4 “...เมื่อศาลพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวแล้วเห็นว่าเป็นกรณีที่เหมาะสมควรให้ปล่อยชั่วคราวได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 ก็ให้ศาลพิจารณาว่าจะให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือไม่มีประกัน

ในการพิจารณาว่าการปล่อยชั่วคราวควรมีประกันหรือไม่ต้องมีประกัน ให้ศาลพิจารณาถึงความร้ายแรงแห่งข้อหา สาเหตุและพฤติการณ์การทำความผิด รวมทั้งบุคลิกลักษณะนิสัย สภาพทางร่างกายและจิตใจ การศึกษา การประกอบอาชีพทางการงาน ประวัติการทำความผิดอาญา สภาพและฐานะของครอบครัว และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมของผู้ต้องหาหรือจำเลย

หากการพิจารณาตามวรรคสองมีเหตุจำเป็นและสมควรที่จะปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันก็ให้กำหนดวงเงินประกันให้เหมาะสมแก่ข้อหาและสภาพแห่งคดี รวมทั้งแนวโน้มที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีหากพฤติการณ์แห่งคดีเปลี่ยนแปลงไป

ในกรณีที่จำต้องเรียกประกัน ก็ให้พิจารณาว่าหลักประกันนั้นคุ้มกับวงเงินประกันที่กำหนดหรือไม่ โดยให้คำนึงถึงความน่าเชื่อถือของผู้ขอประกัน หลักประกัน และฐานะของผู้ต้องหาหรือจำเลยประกอบด้วย...”

แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 4 วรรคสอง ดังนี้ “...ในการพิจารณาว่าการปล่อยชั่วคราวจะมี ประกันหรือไม่ต้องมีประกัน นอกจากจะต้องพิจารณาถึงความร้ายแรงแห่งข้อหา สาเหตุหรือ พฤติการณ์การกระทำความผิด รวมทั้งบุคลิกลักษณะนิสัย สภาพทางร่างกายและจิตใจ การศึกษา การประกอบอาชีพการงาน ประวัติการกระทำความผิดอาญา สภาพและฐานะของครอบครัว และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมของผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้ว ศาลจะต้องพิจารณาถึง พฤติการณ์ในการควบคุมดูแลผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการปล่อยชั่วคราว โดยผู้ขอประกัน ต้องแสดงให้เห็นว่าสามารถนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาปรากฏตัวต่อศาลได้ตามกำหนดนัดหรือ ตามคำสั่งศาล...”

แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 4 วรรคสี่ ดังนี้ “...*ในกรณีที่จำต้องเรียกหลักประกัน ให้ศาลได้สวน ฝ่ายเดียวในทันทีเพื่อพิจารณาว่าหลักประกันมีมูลค่าทรัพย์สินแน่นอนและสามารถดำเนินการบังคับ ชำระตามวงเงินประกันได้หากผิดสัญญาประกัน โดยคำนึงถึงความน่าเชื่อถือและฐานะทางเศรษฐกิจ ของผู้ขอประกัน หลักประกัน หรือฐานะของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยผู้ขอประกันต้องแสดงเอกสาร หลักฐานเกี่ยวหลักประกันหรือทรัพย์สินจนเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าผู้ขอประกัน หรือหลักประกันที่ นำมาแสดงต่อศาลสามารถดำเนินการบังคับได้จริง โดยศาลอาจจะอนุญาตให้ผู้ขอประกันวางเงินสด เพียงจำนวนร้อยละยี่สิบจากจำนวนที่ศาลกำหนดวงเงินประกันแทนการวางหลักประกันก็ได้..”

เนื้อความเดิม ข้อ 7 “...ในกรณีที่ผู้ขอประกันเป็นญาติพี่น้องหรือมีความเกี่ยวพัน โดย ทางสมรส หรือผู้ขอประกันใช้หลักทรัพย์มีค่าอย่างอื่นที่กำหนดราคามูลค่าที่แน่นอน และสะดวก แก่การบังคับคดีเป็นหลักประกันหรือกรณีความผิดที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำความจำใจหรือ ด้วยความยากจน ศาลจะกำหนดวงเงินประกันให้ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติก็ได้

หากผู้ขอประกันซึ่งเป็นญาติพี่น้องหรือมีความเกี่ยวพันโดยทางสมรส เป็นผู้ใช้เงิน สดหรือหลักทรัพย์มีค่าอย่างอื่นของผู้ขอประกันที่กำหนดราคามูลค่าที่แน่นอน และสะดวกแก่การ บังคับคดีเป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว ศาลจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยให้ผู้ขอประกัน วางเงินสดหรือหลักทรัพย์นั้นเพียงจำนวนร้อยละยี่สิบจากจำนวนวงเงินที่ศาลกำหนดก็ได้...”

แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 7 ดังนี้ “...ในกรณีที่ผู้ขอประกันเป็นผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับ ผู้เป็นญาติพี่น้องหรือมีความเกี่ยวพันโดยทางสมรส หรือบุคคลผู้แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มี ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือจำเลยกระทำความจำใจหรือด้วยความยากจน เมื่อได้ไต่สวนเกี่ยวหลักประกันหรือทรัพย์สินอย่างอื่นที่กำหนดราคามูลค่าที่แน่นอนและสะดวก แก่การบังคับคดีเป็นหลักประกัน ศาลอาจจะกำหนดวงเงินประกันให้ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ และให้ผู้ขอ ประกันวางเงินสดเพียงจำนวนร้อยละยี่สิบจากจำนวนที่ศาลกำหนดหรือตามที่ศาลเห็นสมควรแทน การวางหลักประกันก็ได้...”

การปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา แม้จะถือเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยต้องได้รับอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ชาติ กำเนิด ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิต หรือมีความไม่เท่าเทียมกันในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อสังคมไทยยังมีความแตกต่างกันในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมภายใต้กฎหมายเดียวกัน ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ได้รับการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวภายใต้สิทธิเสรีภาพอย่างไม่เท่าเทียมกัน เพราะบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีกว่าย่อมมีโอกาสที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวได้มากกว่า นอกจากความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคมแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือการบังคับใช้กฎหมายโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากแก้ไขกฎหมายบางครั้งอาจจะไม่สามารถกระทำได้อย่างกรณีของการไต่สวนเกี่ยวกับหลักประกันหรือผู้ขอประกัน ไม่ว่าจะด้วยเหตุของการเพิ่มภาระหน้าที่แก่ศาล ทำให้กระบวนการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวล่าช้า และผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจจะไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว รวมทั้งรัฐต้องสูญเสียเงินงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งไม่ได้รับการประกันตัวในระหว่างการดำเนินคดีอาญา แต่ทั้งนี้รัฐโดยเจ้าพนักงานและศาลสามารถทำให้กระบวนการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญามีประสิทธิภาพและยุติธรรมมากยิ่งขึ้น ได้ ด้วยการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือหลักประกัน หรือมีประกันแต่อาจจะไม่ต้องมีการวางหลักประกัน และเพิ่มเงื่อนไขในควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยเช่นเดียวกับกฎหมายต่างประเทศแทน เช่น การคุมประพฤติอย่างเข้มข้น การจำกัดบริเวณ ควบคุมด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ให้อยู่ในความดูแลของบุคคลที่ได้รับการมอบหมายหรือแต่งตั้ง การจำกัดที่อยู่อาศัยหรือการเดินทาง รายงานตัวตามกำหนดระยะเวลาต่อเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่กฎหมายบัญญัติจัดตั้งขึ้น เข้ารับการรักษาหรือการบำบัดทางการแพทย์ ทางจิตวิทยาหรือจิตเวช รวมทั้งผู้ติดสารเสพติดหรือแอลกอฮอล์ หรือปฏิบัติตามเงื่อนไขอื่นๆ ตามความเหมาะสมกับพฤติการณ์ที่ศาลเห็นสมควร ส่วนผู้ร้องขอประกันก็ควรจะเป็นผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อสามารถควบคุมและนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาลตามกำหนดนัดได้

ปัจจุบันมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติมาตรการกำกับและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล พ.ศ.2560 เป็นการจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยบุคคลทั่วไป โดยมีการกำหนดเงินสินบนและรางวัลนำจับ เงินสินบนคือ เงินที่จ่ายให้แก่ผู้แจ้งความนำจับ ส่วนเงินรางวัลคือ เงินที่จ่ายให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้จับ โดยผู้แจ้งความนำจับนั้นคือบุคคลซึ่งชี้ช่องหรือแจ้งความเบาะแสแก่ทางราชการ จนทางราชการสามารถจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยศาลซึ่งหลบหนีได้ ซึ่งมีใช้เจ้าหน้าที่ ผู้จับ ผู้ประกัน บุคคลซึ่งเป็นหลักประกัน หรือบุคคลนั้นเป็นเจ้าของหลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น หากพระราชบัญญัติฯ มีการบังคับใช้หรือได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง เงินสินบนและรางวัลนำจับอาจถือเป็นแรงจูงใจให้คนในสังคม

ช่วยกันสอดส่องและจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยมาดำเนินคดีอาญา และอาจใช้ป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้อีกทางหนึ่ง ส่วนผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งได้หลบหนีไปในระหว่างการปล่อยชั่วคราว ถือเป็นการแสดงออกถึงการไม่เคารพต่อกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ทางสังคม ดังนั้นเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวมและคุ้มครองสังคมให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย การบัญญัติบทลงโทษทางอาญาเพื่อใช้บังคับกับผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งหลบหนีนั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องได้รับการแก้ไขเป็นอย่างยิ่ง

กระบวนการดำเนินคดีอาญามีใช้เพื่อประโยชน์เฉพาะผู้เสียหาย แต่เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม การบัญญัติกฎหมายก็เพื่อคุ้มครองการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมด้วยความสงบเรียบร้อยและเป็นหลักประกันว่าประชาชนในสังคมได้รับการความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน การบัญญัติกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมาย จึงต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิหรือสร้างความเสียหายหรือให้ประโยชน์กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง แม้กฎหมายไม่อาจจะบัญญัติหรือวางระเบียบกฎเกณฑ์ตายตัวได้ แต่การบังคับใช้กฎหมายก็ควรจะต้องสอดคล้องกับมโนธรรม สីลธรรมและกฎเกณฑ์ทางสังคม เพื่อความสงบเรียบร้อยและความยุติธรรมอย่างเสมอหน้ากันในสังคมตรงตามจุดประสงค์ของนิติศาสตร์

“จุดประสงค์ใหญ่ของนิติศาสตร์คือการอำนวยความยุติธรรมถูกต้องอย่างเสมอหน้าแก่ประชาชน ให้ทุกคนได้อยู่ร่วมกันโดยสงบสุขเสมอภาค และเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อจุดประสงค์นี้จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอันเป็นหลักใหญ่สองสถาน คือตัวบทกฎหมายที่ดีสถานหนึ่ง การปฏิบัติที่ดีอีกสถานหนึ่ง จึงจะสัมฤทธิ์ผล ดังนั้น การบัญญัติกฎหมายควรจะต้องเป็นไปเพื่อความเป็นอยู่ดีของทวยชน โดยตรง และควรจะให้อำนวยความยุติธรรมถูกต้องแก่ทวยชนได้อย่างทั่วถึงแท้จริง”²⁵⁸

²⁵⁸ อุดมพร อมรธรรม, ปรัชญากฎหมายพระเจ้าอยู่หัว, หน้า 15.

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์ ทฤษฎีการแก้ตัวกับการน้อลในการเรียน ไทยรัฐ ฉบับลงวันที่ 6 กันยายน 2553 จาก <https://www.thairath.co.th/content/108668>.
- กิติพงษ์ กิตยารักษ์ (2543) กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน อ่างใน ชนัญญา กิจทวี. (2546). *การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต: กรุงเทพฯ.
- กุลพล พลวัน. (2547). สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- เกรียงไกร จรรย์มั้น. (2555). การบังคับตามสัญญาประกันคดีอาญา: กรณีศึกษาศาลแขวงสุวรรณบุรี, กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2529). สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คะนิง ฎาไชย. (2530). วิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ *วารสารอัยการ* 10 (110). (กุมภาพันธ์): 9-17.
- _____. (2551) วิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- _____. (2551). *แก้ไขเพิ่มเติมโดย ไพโรจน์ วายุภาพ ณรงค์ ใจหาญ. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 6).* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2550). *สาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ พร้อมตารางเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 ฉบับปรับปรุงความคิด* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- คณะทำงานศึกษาแนวทางการดำเนินการเพื่อบริหารเงินค่าปรับกรณีผู้ประกันผิดสัญญาประกันต่อศาล อ่างใน เกรียงไกร จรรย์มั้น. (2555). การบังคับตามสัญญาประกันคดีอาญา: กรณีศึกษาศาลแขวงสุวรรณบุรี กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- คณิต ณ นคร. (2546). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 6).* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- _____. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7).* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน
- _____. (2559). การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐกับการปล่อยชั่วคราว ทิมเสรีชน (จบ) 16 พฤศจิกายน 2559 จาก <http://serichon.org/board/index.php?topic=36452.0;wap2>.

- จารุณี ฐานรดาภรณ์. (2559). ระบบกฎหมายและการศาล: ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตกทอดมาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ช่วงก่อนการปฏิรูประบบกฎหมายและการศาล *วารสารศาลยุติธรรม* 25 พฤศจิกายน 2559 จาก www.library.coj.go.th/.
- จิตติ ตั้งศรัทธี. (2520). หลักวิชาชีพกฎหมาย บทบัญญัติ เล่มที่ 34(3).388-393.
- จิต เศรษฐบุตร แก้ไขเพิ่มเติมโดย คาราวร ธีระวัฒน์. (2556). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุฬารัตน์ เอื้ออำนวย (2556) ระบบยุติธรรมและยุติธรรมทางเลือก: แนวการวิเคราะห์เชิงสังคมศาสตร์ กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุลสิงห์ วสันตสิงห์. (2556). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.
- ชญัญญา กิจทวี. (2546). *การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต: กรุงเทพฯ.
- ชาคริต อนันทราวาน. (2556). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ. (2542). สิทธิมนุษยชนกับกระบวนการยุติธรรม บทบัญญัติ 55(4).167-176
- ไชยา โพธิ์แดง. (2528). *การออกโฉนดที่ดินเมืองกรุงเก่าระหว่าง พ.ศ.2444-2453* (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ อ้างใน แสง บุญเฉลิมวิลาศ. (2552). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (The Thai Legal History) (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2560). หลบหนีการปล่อยชั่วคราว มีผลอย่างไร สยามรัฐ ฉบับลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2560 11 พฤศจิกายน 2560 จาก <https://www.siamrath.co.th/n/25765>.
- _____. (2556). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- _____. (2540). หลักประกันสิทธิของประชาชนในคดีอาญาใหม่: ปัจจุบันและทศวรรษหน้า (2540-2550) บทบัญญัติ (53 (2). หน้า 64-86.
- ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. (2540). สิทธิผู้ต้องหา จำเลยและผู้ต้องโทษในคดีอาญา กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- ตีปิบ รัตเล (ร.ศ.1235) กฎหมายเมืองไทย (ลักษณะตราการ) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ริมป้อมคลองบางกอกใหญ่.

- เดลินิวส์ ความหมายของ “หลงผิด-ผิดหลง” วันจันทร์ที่ 12 พฤศจิกายน 2555 11 พฤศจิกายน 2559 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/110630>.
- ตุลญา ไรจน์ทั้งคำ. (2554). สัมคมกับกฎหมาย กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- ชง ลีฟิ่งธรรม. (2522). ความเป็นมาและทฤษฎีว่าด้วยการประกันตัวในประเทศอังกฤษและอเมริกา *วารสารอัยการ*, 2, (สิงหาคม): หน้า 20.
- ชนาธิป นิรมลไพสิฐ. (2555). การพัฒนาระบบงานปล่อยชั่วคราวในศาลแขวงคูสิต กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ชเนศ ต้ววิรัช. (2555). การบังคับหลักประกันตามสัญญาประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย:กรณีใช้อสังหาริมทรัพย์ เป็นหลักประกัน กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- บุญธรรม ทองขลิบ. (2555). การบังคับคดีผู้ประกันหรือนายประกันในคดีอาญาวารสารกรมบังคับคดี 6 (84). (กันยายน-ตุลาคม): หน้า 9-12.
- บุรณิมา คุณิอาจ. (2558). *อำนาจศาลในการกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต: กรุงเทพฯ.
- ประเทือง ธนียผล และคณะ. (2550). การสืบค้นแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดอายุความทางอาญาในบริบทสังคมไทย กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประเสริฐ เมฆมณี. (2553). หลักทฤษฎีวิทยา:ความมุ่งหมายและความรับผิดชอบแห่งโทษ กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิชการพิมพ์.
- ปรีชา สุมาวงศ์. (2501). ใต้สวนมูลฟ้องและปล่อยชั่วคราวในอเมริกา 11(5). (พฤศจิกายน): หน้า 733-735.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2541). นิติปรัชญา (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล. (2559). การดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีผู้ประกัน ในเอกสารประกอบการบรรยาย วันที่ 31 สิงหาคม 2559 ณ โรงแรม รามาการ์เด้นส์ ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพฯ: ศาลอาญา.
- พนัส ทัศนียานนท์. (2522). สิทธิในการประกันตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา *วารสารอัยการ* 2(20): หน้า 21-22.
- พรชนก ณ ถลาง. (2555). ปัญหาข้อขัดข้องในการบังคับคดีผู้ขอประกัน:กรณีศึกษาศาลจังหวัดตลาด กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. (2536). การชี้สองสถานหรือการสอบคำให้การจำเลยในคดีอาญา (Arraignment) ตามหลักกฎหมายอเมริกัน *คู่มือพาห* 40(5). (กันยายน-ตุลาคม): หน้า 103-105.

- พระยาปริธานฤเบศร์ (พระสุขุมวินิจฉัย). (2461). วิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:
เนติบัณฑิตยสภาผู้พิพากษาศาลต่างประเทศสนามสถิตยุดิธรรม
- พันตำรวจโทสรร อักษรกริช. (2555). ปัญหาการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช: นนทบุรี.
- พันตำรวจโทพิรุณ วุฒิสรี. (2555). ความเสมอภาคในการปล่อยชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวน (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช: นนทบุรี.
- พิชัย นิลทองคำ. (2554). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความอาญา พระ
ธรรมนูญศาลยุติธรรม กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อจตยา มิถิณนิยม.
- พิพัฒน์ จักรางกูรและภัทรพร จักรางกูร. (2541). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- ไพจิตร บุญญพันธ์ จาริส เหมะจาร์ การตรวจชำระและร่างประมวลกฎหมายในประเทศไทย (ตอนที่ 3)
ดูจาก จาก www.library.coj.go.th/.
- ไพโรจน์ วายูภาพ. (2555). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลสยาม พรินต์ (ประเทศไทย).
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2555). ประมวลสาระชุดวิชา การบริหารงานยุติธรรม
เปรียบเทียบชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 1). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช: นนทบุรี.
- _____. ประมวลสาระชุดวิชา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง (41717)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช: นนทบุรี.
- _____. (2557) แนวการศึกษาชุดวิชา กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 4).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช: นนทบุรี.
- มานิตย์ จุมปา. (2553). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2550)
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มิสเตอร์แอสเติน. (2458). คำสอนวิธีพิจารณาความอาญา กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เดลิเมล์.
- ร.แลงกาด์ โดยชาญวิทย์ เกษตรศิริ และวิมลย์ พงศ์พนิตานนท์. (2553). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2557). คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิษซ์ จีระแพทย์ ทฤษฎีของความยุติธรรม 12 ตุลาคม 2559 จาก www.ago.go.th/all_article.php.

- วิชา มหาคุณ. (2533). ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ: หลักนิติธรรมแห่งกฎหมาย *คูลพาท* 27(2). หน้า 32-35.
- วิชญ์ เครื่องงาม. (2520). ปรัชญากฎหมายฝ่ายบ้านเมือง บทบัณฑิตย์ 34(3): หน้า 432-442.
- วิสาร พันธนะ. (2521). วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา *คูลพาท* 5 (25). (กันยายน-ตุลาคม). หน้า 39-52.
- ศนันท์ภรณ์ (จำปี) โสทธิพันธ์. (2555). คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สง่า ดวงอัมพร. (2531). การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วยการปล่อยชั่วคราว *คูลพาท* 35 (2): หน้า 31-37.
- สมชัย พิษามุดมากร. (2560). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.
- สมพร พรหมหิตาธร, ศรีนิตา พรหมหิตาธร. (2559). อายุความ แพ่ง-อาญา คดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- สมยศ เชื้อไทย. (2543). นิติปรัชญาเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สหรัฐ กิติ สุกการ. (2559). หลักและคำพิพากษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สัญญา ธรรมศักดิ์ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดย ประภาศน์ อวยชัย. (2533). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.
- สาธิต อิมสุขศรี. (2546). *ความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมจากการที่ผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวในชั้นฝากขัง* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: เชียงใหม่.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2549). คู่มือการปล่อยชั่วคราวสำนักประธานศาลฎีกา (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977).
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2555). การขอปล่อยชั่วคราวต่อศาล (Application For Reovisional Release to the Court) กรุงเทพมหานคร กองการต่างประเทศ จาก http://www.coj.go.th/en/pdf/provisional_release.pdf.
- สิริราไพ พวงศรี. (2557). ปัญหาการปล่อยชั่วคราวคดีอาญา: กรณีใช้บุคคลหรือตำแหน่งและอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันและปัญหาการบังคับคดี ศึกษากรณีศาลจังหวัดจันทบุรี กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2539). กระบวนยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย : ปัญหาและข้อเสนอแนะบางประการ *คูลพาท* 25(4). (ตุลาคม-ธันวาคม): หน้า 3-12.

- สุรินทร์ มากชูชิต. (2555). *ระบบปล่อยชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหา: ศึกษาการใช้หลักประกันในคดีอาญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ.
- สุริยา ปานแป้น, อนุวัฒน์ บุญนันท์. (2554). *คู่มือสอบกฎหมายรัฐธรรมนูญ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- เสนีย์ ปราโมช. (2505). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 1* (ภาค 1-2) (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์
- _____. (2510). *กฎหมายสมัยอยุธยา คุณพาท (7)*. หน้า 43-60
- _____. (2551). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กฎหมายลักษณะทรัพย์* กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.
- แสวง บุญเฉลิมวิลาส. (2552). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (The Thai Legal History)* (พิมพ์ครั้งที่ 9) กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน
- อรวรรณ ไทยวานิช. (2539). *การปล่อยชั่วคราว* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ.
- อภิรดี โพธิ์พร้อมและคณะ. (2550). *ปัญหาความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมที่ประชาชนได้รับ* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อรัญญา ใจยังยืน. (2557). *การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ศึกษาเฉพาะกรณีการปล่อยชั่วคราว* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยบูรพา: ชลบุรี.
- อารีย์พร กลั่นนุรักษ์(2548) *การปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไข* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต: กรุงเทพฯ.
- อุดม เพ็องพึ้ง. (2555). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 ตอน 1* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.
- อุดมพร อมรธรรม. (2550). *ปรัชญากฎหมายพระเจ้าอยู่หัว* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- อุทิศ สุภาพ. (2534). *มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.
- อุทิศ ดิษฐประณีต. (2552). *ดุลพินิจการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องขังหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมไทย* กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.

Code of Criminal Procedure of Japan.

- Cole George F. (1983). *The American System of Criminal Justice Third Edition California*: Thomson/Wadsworth.
- Craig Osborne. (2002-2003). *Criminal litigation: LEGAL PRACTICE COURSE GUIDES New York* Oxford University.
- Crime and Disorder Act. (1998).
- David W. Neubauer. (2005). *America' Courts and the Criminal Justice System Eighth Edition California* Thomson/Wadsworth.
- Federal Rules of Criminal Procedure Rule 46 Release from Custody; Supervising Detention Retrieved October 12. (2016). from <https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp>
- Home office Bail and refusal of bail by criminal courts and police officers Retrieved October 12. (2016). from: www.gov.uk/government/publications/.
- Inns of Court School of Law. (2001-2002). *Criminal litigation & sentencing sixth edition* London Blackstone.
- Joel samaha. (2003). *Criminal Justice Six Edition California* Thomson/Wadsworth
- Joseph J. Senna Larry J. Siegel. (2001). *Essentials of Criminal Justice Third Edition California* Thomson/Wadsworth.
- Kelsen Hans Pure Theory of Law quoted in the law As A Specific Social Technique. (1941). U Chi L Rev 75 อ้างใน วิษซ์ จีระแพทย์ ทฤษฎีของความยุติธรรม 12 ตุลาคม 2559 จาก http://www.ago.go.th/all_article.php.
- La Fave Modern Criminal Law West Publishing Co. 1978 p.83 อ้างใน พรเพชร วิชิตชลชัย (2536), การตั้งสองสถานหรือการสอบคำให้การจำเลยในคดีอาญา (Arraignment) ตามหลักกฎหมายอเมริกัน คุลพาท 40 (5). 106
- Lan Mclecd Legal Theory "Theories of Justice" Palgrave Macmillan law masters Creative Print & Design Third edition. (2005). p.163 อ้างใน วิษซ์ จีระแพทย์ ทฤษฎีของความยุติธรรม 12 ตุลาคม 2559 จาก http://www.ago.go.th/all_article.php.
- Outline of Criminal Procedure in Japan. (2014). Supreme Court of Japan Retrieved April 15, 2016 from www.courts.go.jp/english/vcms_lf/20140417-criminal-design.pdf.
- The Bail Act (1976).
- The constitution of Japan.
- The United States Constitution.

Thomas Aquinas Summa Theological the Great legal philosophers edited by Clarence Morris

(Philadelphia: University of Pennsylvania Press. (1963). p.73 อ้างใน วิชา มหากุณ
(2533, มีนาคม-เมษายน) ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติหลักยุติธรรมแห่งกฎหมาย คุณพาท
27(2).32-35.

Type Bail in the United States, Retrieved May 11, 2017 from

<https://herbertbailbonds.com/7-types-bail-bonds-obtained/> and

<https://www.armstrongbailbonds.net/different-types-bail-bonds-guide/>.

United States Code.

Wikipedia the free encyclopedia Bail in the United States, Retrieved May 11, 2017

from https://en.wikipedia.org/wiki/Bail_in_the_United_States.

www.gov.uk/government/publications/criminal-courts-and-police-officers-bail-and-refusal-of-bail

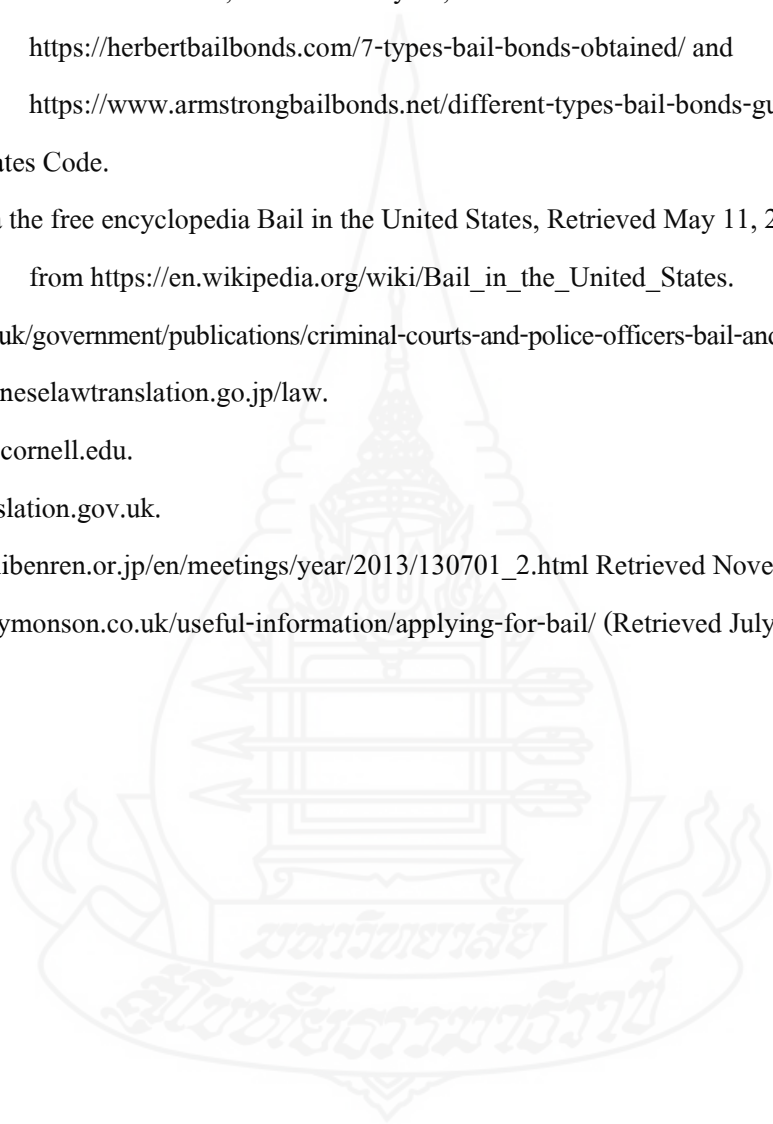
www.japaneselawtranslation.go.jp/law.

www.law.cornell.edu.

www.legislation.gov.uk.

www.nichibenren.or.jp/en/meetings/year/2013/130701_2.html Retrieved November 15, 2015.

www.marymonson.co.uk/useful-information/applying-for-bail/ (Retrieved July 17, 2017).

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

1. คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ 452/2548 ลงวันที่ 8 กันยายน 2548 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์

(สำเนา)

คำสั่งกรมบังคับคดี

ที่ 452 / 2548

เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์

เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามคำพิพากษาและคดีนายประกันเป็นไปโดยเรียบร้อยเหมาะสม มีประสิทธิภาพและเป็นแนวทางเดียวกันจึงให้มีคำสั่งดังต่อไปนี้

1. ให้ออกเลิกคำสั่งกรมบังคับคดี ที่ 261/2548 ลงวันที่ 8 มิถุนายน 2548 เรื่องการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์
2. เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาดังเรื่องบังคับคดีให้วางเงินทวงถามค่าใช้จ่ายชั้นบังคับคดี ดังนี้
 - 2.1 ยึดสังหาริมทรัพย์จำนวนละ 2,500 บาท
 - 2.2 ยึดสังหาริมทรัพย์บังคับคดีจับได้ รือถอน จำนวนละ 1,500 บาท
 - 2.3 ขอให้บังคับคดีแทนไปยังศาลอื่นจำนวนละ 1,000 บาท

ในระหว่างการบังคับคดีหากค่าใช้จ่ายในชั้นบังคับคดีเหลือน้อยหรือไม่เพียงพอ เช่น ค่าใช้จ่ายในการส่งหมายในดินทุรกันดาร ฯลฯ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีหมายแจ้งเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา วางเงินค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมตามจำนวนที่เห็นสมควร

3. การยึดสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน ที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง หรือห้องชุด ให้ดำเนินการยึด ณ ที่ทำการ โดยไม่ต้องออกไปดำเนินการยึด ณ ที่ทรัพย์ตั้งอยู่ เว้นแต่ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือสาขาที่มีคำสั่งอนุญาตเนื่องจากสภาพทรัพย์มีรายละเอียดมาก มีโครงสร้างซับซ้อน เช่น โรงแรม โรงงาน ฯลฯ เป็นต้น หรือมีราคาประเมินตั้งแต่ 20 ล้านบาท
 - 3.1 ให้ผู้นำยึดนำเสนอเอกสารประกอบการยึดสังหาริมทรัพย์ ณ ที่ทำการ ดังต่อไปนี้
 - 3.1.1 เอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ เช่น โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 /น.ส. 3 ก.) หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ห้องชุด หรือเอกสารสำคัญที่ดินอื่น ๆ หรือในกรณีไม่มีดินฉบับเอกสารสิทธิ์อยู่ในความครอบครองให้คัดสำเนาที่เป็นปัจจุบันซึ่งเจ้าพนักงานที่ดินรับรองไม่เกิน 1 เดือน พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง(หากมี) เช่น หนังสือสัญญาเช่า สัญญาเช่า เป็นต้น
 - 3.1.2 ลักษณะที่ดินหรือหนังสือรับรองนิติบุคคลของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือผู้ถือกรรมสิทธิ์ ทายาท คู่สมรส ผู้รับจ้าง ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์ที่ยึดที่เป็นปัจจุบันซึ่งนายทะเบียนรับรองไม่เกิน 1 เดือน

3.1.3 หนังสือสำคัญการจดทะเบียนนิติบุคคลอาคารชุดซึ่งเจ้าพนักงานที่ดิน
รับรองไม่เกิน 1 เดือน

3.1.4 แผนที่การไปที่ตั้งทรัพย์สินที่ยึด พร้อมสำเนา

3.1.5 ภาพถ่ายปัจจุบันของทรัพย์สินที่จะยึด และแผนผังของทรัพย์สินที่จะ
ยึดพร้อมแสดงรายละเอียดของทรัพย์สินที่ยึดเช่น บ้านเลขที่ หมู่ที่ หมู่บ้าน ซอย ถนน ตำบล/แขวง
อำเภอ/เขต สถานที่สำคัญซึ่งอยู่ใกล้เคียง

3.2 เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาส่งเอกสารประกอบการยึดทรัพย์สิน ณ ที่ทำการครบถ้วน
แล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีบันทึกรายละเอียดแห่งทรัพย์สิน และข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับคดีนั้น ๆ
ลงในระบบสารสนเทศให้ครบถ้วน โดยให้จัดทำรายงานการยึดอสังหาริมทรัพย์ ณ ที่ทำการ
ประกาศยึดทรัพย์สิน หมายแจ้งการยึดพร้อมราคาประเมินและสำเนาหมายบังคับคดีให้แก่ลูกหนี้ตาม
คำพิพากษา ผู้มีส่วนได้เสียทราบและแจ้งเจ้าพนักงานที่ดิน โดยให้ขอราคาประเมินไปในคราวเดียวกัน หรือ
แจ้งผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุด พร้อมสอบถามภาระหนี้สินของห้องชุดที่ยึดไว้ว่ามีภาระหนี้สินค้าง
ชำระหรือไม่จำนวนเท่าใด ภาระหนี้สินต่อเดือนเดือนละเท่าใดโดยให้แจ้งภายใน 15 วันนับแต่วันรับ
หนังสือ หากไม่ได้รับแจ้งภายในกำหนดให้ผู้ยึดเป็นผู้ตรวจสอบภาระหนี้สินดังกล่าว และนำส่งพร้อม
รับรองก่อนการขายทอดตลาด

3.3 การยึดทรัพย์สินซึ่งติดจำนองบุคคลภายนอก ในการแจ้งการยึดให้ผู้รับจำนอง
ทราบ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีระบุในหนังสือแจ้งการยึดด้วยว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีจะทำการ
ขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าวโดยปลอดการจำนอง หากผู้รับจำนองจะคัดค้านให้ยื่นคัดค้านเป็น
หนังสือต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีภายใน 1 เดือน นับแต่วันรับหนังสือแจ้งการยึด มิฉะนั้นจะถือว่า
ไม่คัดค้านและเจ้าพนักงานบังคับคดีจะขายทอดตลาดโดยปลอดการจำนองและกันเงินในส่วน
บูรณสิทธิของผู้รับจำนองไว้เมื่อขายทอดตลาดได้

ในกรณีที่ผู้รับจำนองยื่นหนังสือคัดค้านวิธีการขายทอดตลาดตามที่เจ้าพนักงาน
บังคับคดีแจ้ง ไปนั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเสนอความเห็นพร้อมคำสั่งต่อผู้อำนวยการกอง
ผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือสาขาเพื่อมีคำสั่งต่อไป

3.4 การยึดตามสำเนาเอกสารสิทธิที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้นำส่งในกรณีที่
เอกสารสิทธิไม่อยู่ในความครอบครอง ก่อนเจ้าพนักงานบังคับคดีจะรายงานศาลขออนุญาตขายทอดตลาด
ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเรียกให้ผู้ยึดถือเอกสารสิทธิส่งมอบเอกสารสิทธิดังกล่าวต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี
เพื่อตรวจสอบสารบัญญัตินิติกรรมของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกยึดเพื่อทราบถึงสิทธิโดยชอบของ
ลูกหนี้ตามคำพิพากษาในอันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการบังคับคดีตามอำนาจหน้าที่ต่อไป
หากเรียกเอกสารสิทธิจากผู้ยึดถือหรือครอบครองไม่ได้ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานศาล
ขอให้มีการสั่งเรียกเอกสารสิทธิจากผู้ยึดถือและหากไม่ได้มาให้ขอศาลอนุญาตขายตามสำเนาเอกสารสิทธิ
ดังกล่าวไปในคราวเดียวกัน

4. ในกรณีขีดยังหาหม้อห้อม บังคับคืบขบไล่ รือถอน ให้ผู้นำขีดย้นำส่งเอกสารประกอบการขีดยังหาหม้อห้อมให้ครบถ้วน เช่นสำเนาทะเบียนบ้าน หรือหนังสือรับรองนิติบุคคลของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เป็นปัจจุบันซึ่งนายทะเบียนรับรองไม่เกิน 1 เดือน เป็นต้น
5. ก่อนออกไปทำการขีดยังหาหม้อห้อมให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งผู้นำขีดยให้จัดเตรียมยานพาหนะที่จะขนย้ายทรัพย์สินด้วยและบรรดาส่งหาหม้อห้อมที่เจ้าพนักงานบังคับคดีขีดยไว้ให้นำมาเก็บรักษาไว้ที่สถานรักษาและจำหน่ายทรัพย์สินของกรมบังคับคดีหรือสำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือสาขาแล้วแต่กรณีเว้นแต่
 - 5.1 ทรัพย์สินซึ่งมีลักษณะอาจทำให้เกิดสภาพสกปรกและเหม็นหรือมีกลิ่น ซึ่งอาจรบกวนหรือก่อความรำคาญ
 - 5.2 ทรัพย์สินซึ่งมีน้ำหนักมากหรือไม่สะดวกที่จะเคลื่อนย้ายหรือมีความสูงหรือมีความกว้างมาก หรือเปลืองเนื้อที่ในการเก็บรักษา
 - 5.3 ทรัพย์สินซึ่งโดยสภาพอาจเกิดอันตรายได้ง่าย เช่น สารวัตถุเคมี หรือสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิง
 - 5.4 ทรัพย์สินซึ่งต้องเก็บรักษาไว้ในสถานที่โดยเฉพาะเพื่อรักษาคุณภาพของตัวทรัพย์สิน
 - 5.5 ทรัพย์สินซึ่งต้องเก็บรักษาไว้เป็นเวลานาน เช่น ทรัพย์สินที่ถูกยึดตามคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษา
 - 5.6 ทรัพย์สินซึ่งมีสภาพชำรุดทรุดโทรมใช้ประโยชน์ไม่ได้ หรือไม่อยู่ในความสนใจของบุคคลที่จะซื้อ เช่นเครื่องจักรที่ใช้การไม่ได้โดยสภาพ หรือเครื่องจักรที่เมื่อขนย้ายแล้วจะทำให้ใช้การไม่ได้ รถยนต์ที่มีสภาพชำรุดทรุดโทรมไม่สามารถขับเคลื่อนได้ โต๊ะ เก้าอี้ ที่มีสภาพชำรุดเครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีสภาพใช้การไม่ได้ หรือเครื่องนุ่งห่มหลับนอนที่ผ่านการใส่มาแล้ว เป็นต้น
 - 5.7 ทรัพย์สินซึ่งเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามีความประสงค์หรือยินยอมมิให้นำมาเก็บรักษาไว้ที่สถานรักษาและจำหน่ายทรัพย์สิน หรือสำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือสาขา
 - 5.8 เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควรว่าไม่ควรนำมาเก็บรักษาที่สถานรักษาและจำหน่ายทรัพย์สินของกรมบังคับคดี หรือสำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือสาขาโดยความเห็นชอบของผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือสาขาแล้วแต่กรณี
6. การขีดยังหาหม้อห้อมมีค่า เช่น อัญมณีต่างๆ ทองรูปพรรณ หรือทรัพย์สินมีค่าอื่นๆ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนำมาเก็บรักษาไว้ในห้องมั่นคงของกรมบังคับคดีหรือผู้รั้งของหน่วยงานนั้นๆ
7. ในส่วนกลางหากมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สินระหว่างเจ้าพนักงานบังคับคดีกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายรักษาทรัพย์สินให้เสนออธิบดี หรือรองอธิบดีผู้ได้รับมอบหมายชี้ขาด

8. ในกรณีทรัพย์สินที่ขีดยึดนั้นสูญหาย หรือเสียหายซึ่งเกิดจากมีผู้กระทำความผิดอาญา ให้ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือสาขาเสนอรายงานการตรวจสอบพร้อมกับเสนอความเห็นต่ออธิบดีกรมบังคับคดีเพื่อดำเนินการดังต่อไปนี้

8.1 ในกรณีรู้ตัวผู้กระทำความผิดให้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนขอให้ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดต่อไป

8.2 ในกรณีไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดให้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนขอให้สืบสวนสอบสวน หาดำผู้กระทำความผิดต่อไป

การเสนอรายงานความเห็นข้างต้นให้เสนอหนังสือร้องทุกข์เพื่อให้อธิบดีกรมบังคับคดีลงนามไปพร้อมด้วย

9. การเสนอรายงานการยึดทรัพย์สิน

9.1 เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดทรัพย์สินแล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีรีบดำเนินการแจ้งการยึดเพื่อให้การยึดมีผลตามกฎหมาย แล้วจึงเสนอรายงานการยึดทรัพย์สินต่อหัวหน้ากลุ่มผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือสาขาในวันนั้นหรือในวันทำการถัดไป หากมีเหตุขัดข้องจำเป็น ไม่อาจเสนอได้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้รายงานเหตุขัดข้องไปพร้อมด้วย

9.2 ในกรณีที่ยึดทรัพย์สินซึ่งมีราคาค่างแต่ 20,000,000 บาท ขึ้นไป หรือยึดทรัพย์สินของบุคคลสำคัญ หรือบุคคลที่มีฐานะในทางสังคม หรือเป็นที่สนใจของประชาชน เมื่อได้ดำเนินการยึดทรัพย์สินเสร็จแล้ว ให้รายงานอธิบดีหรือรองอธิบดีผู้ได้รับมอบหมายทราบ

9.3 ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีติดตามผลการแจ้งการยึดให้ถูกหน้ตามคำพิพากษาและผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง หรือดำเนินการเรียกค้นจับเอกสารสิทธิ์หรือการอื่นใดเพื่อให้การยึดมีผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 303 และ มาตรา 304 แล้วให้จัดทำแบบรายงานการตรวจสอบผลการยึดทรัพย์สิน เสนอต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือสาขาตรวจสอบว่าดำเนินการถูกต้องครบถ้วนตามระเบียบหรือคำสั่งแล้วหรือไม่ หากไม่ถูกต้องให้มีคำสั่งแก้ไขแล้วให้ลงนามผลการตรวจสอบไว้ จากนั้นให้เจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานการยึดพร้อมขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตขายทรัพย์สินที่ขีดยึดนั้นต่อไป

10. เมื่อดำเนินการยึดทรัพย์สินแล้วมีกรณีที่จะต้องแก้ไขราคาประเมินขณะยึดใหม่ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งราคาประเมินใหม่ดังกล่าวแก่ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีโดยระบุในหมายแจ้งด้วยว่าหากไม่เห็นชอบด้วยกับราคาประเมินดังกล่าวให้ได้แย้งคัดค้านภายในกำหนด 8 วัน นับจากวันที่ได้รับแจ้ง มิเช่นนั้นจะถือว่าผู้รับแจ้งเห็นชอบด้วยกับราคาประเมิน และเจ้าพนักงานบังคับคดีจะถือราคาประเมินดังกล่าวเป็นเกณฑ์ในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมยึดแล้ว ไม่มีการขายหรือจำหน่าย

11. ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ถือปฏิบัติโดยอนุโลม

คำสั่งหรือบันทึกข้อความใดที่ขัดหรือแย้งกับคำสั่งนี้ ให้ถือปฏิบัติตามคำสั่งนี้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 8 กันยายน 2548

ไกรสร บารมีอวยชัย

(นายไกรสร บารมีอวยชัย)

อธิบดีกรมบังคับคดี

สำเนาถูกต้อง

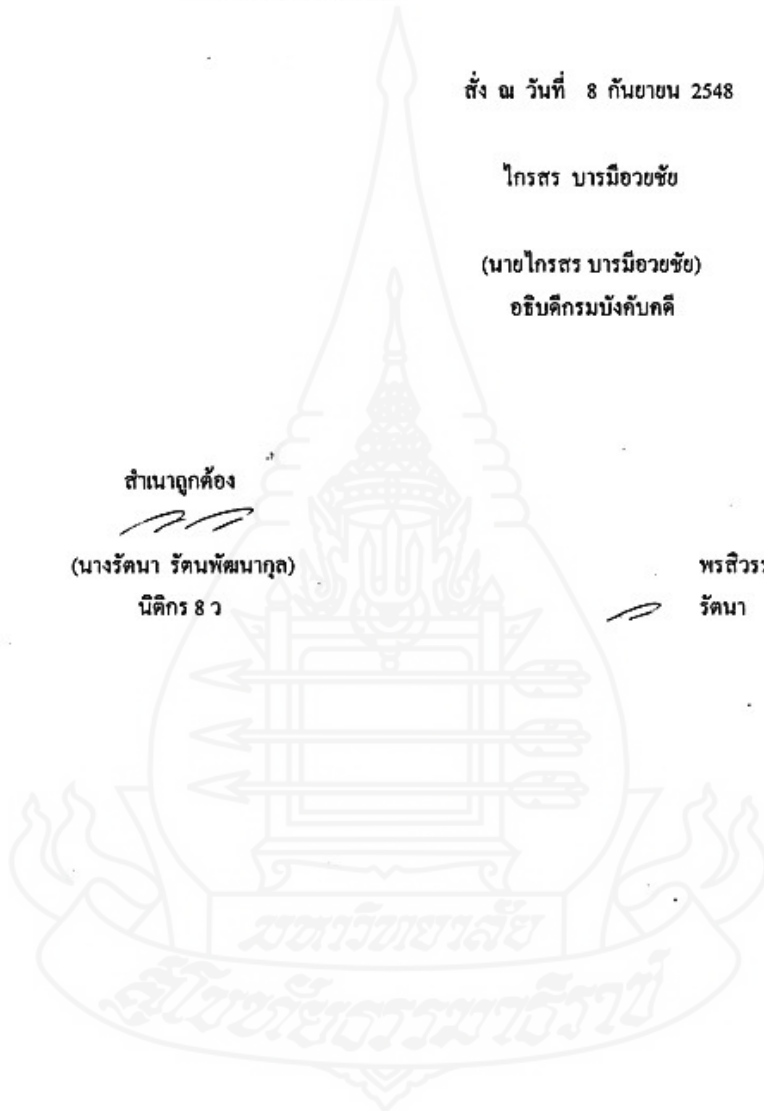

(นางรัตนา รัตนพัฒนากุล)

นิติกร 8 ว

พรสิวรรณ / กัด

รัตนา / ทาน

2. คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ 672/2556 ลงวันที่ 3 ตุลาคม 2556 เรื่อง กายีตอสังหาริมทรัพย์ ประเภทที่ดิน น.ส.3

(สำเนา)

คำสั่งกรมบังคับคดี
ที่ ๖ พย /๒๕๕๖

เรื่อง การยึดอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่ดิน น.ส. ๓

อนุสนธิคำสั่งกรมบังคับคดีที่ ๔๕๒/๒๕๔๘ ลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๔๘ เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

การยึดอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่ดินมีเอกสารสิทธิ์ น.ส. ๓ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีออกไปดำเนินการยึด ณ ที่ตั้งทรัพย์ นั้น

สำหรับคดีที่ได้ทำการยึดที่ดินมีเอกสารสิทธิ์ น.ส. ๓ ไว้ก่อนที่คำสั่งกรมบังคับคดีนี้มีผลใช้บังคับ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหมายแจ้งให้ผู้แทนโจทก์มานำไปตรวจสอบสภาพที่ดินที่เป็นปัจจุบันเพื่อยืนยันตำแหน่งที่ดินก่อนดำเนินการบังคับคดีต่อไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

(ศาสตราจารย์พิเศษวิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ)
อธิบดีกรมบังคับคดี

สำเนาถูกต้อง

๑/๑๖๗

(นางสาวทัศนาวลัย กุสุโมทย์)
นิติกรชำนาญการพิเศษ

ทัศนาวลัย คัด
บุญธรรม ทาน

3. คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ 501/2560 ลงวันที่ 1 กันยายน 2560 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ ชัปไล่ ร็อดอน

(สำเนา)

คำสั่งกรมบังคับคดี

ที่ ๕0๑/๒๕๖๐

เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ ชัปไล่ ร็อดอน

ตามที่ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๓๐) พ.ศ. ๒๕๖๐ นั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สิน ชัปไล่ ร็อดอน เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

๑. ให้ยกเลิกคำสั่งกรมบังคับคดีดังต่อไปนี้

๑.๑ คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ ๔๕๒/๒๕๔๘ ลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๔๘ เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์

๑.๒ คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ ๗๗/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์

๑.๓ คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ ๘๓๑/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๕ เรื่อง การยึดทรัพย์สินให้เป็นไปตามลำดับในหมายบังคับคดี

๑.๔ คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ ๒๒๐/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ เรื่อง การงดเว้นการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

๑.๕ คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ ๖๗๒/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖ เรื่อง การยึดอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่ดิน น.ส. ๓

๒. เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดังเรื่องบังคับคดีให้เจ้าหนี้แถลงว่าได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาไปแล้วหรือไม่ เพียงใด พร้อมวางเงินทรองค่าใช้จ่ายชั้นบังคับคดี ดังนี้

๒.๑ ยึดอสังหาริมทรัพย์จำนวนละ ๒,๕๐๐ บาท

๒.๒ ยึดอสังหาริมทรัพย์ บังคับคดีชัปไล่ ร็อดอน จำนวนละ ๑,๕๐๐ บาท

๒.๓ ขอให้บังคับคดีแทนไปยังศาลอื่นจำนวนละ ๑,๐๐๐ บาท

๒.๔ ในการบังคับคดี ณ สำนักงานบังคับคดีที่ทรัพย์ตั้งอยู่ โดยไม่ผ่านสำนักงานบังคับคดีในเขตศาลที่ออกหมายบังคับคดี นอกจากวางเงินตามข้อ ๒.๑ หรือ ๒.๒ แล้วแต่กรณีแล้ว ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาวางเงินค่าใช้จ่ายเพิ่มอีก ๑,๐๐๐ บาท เพื่อส่งเป็นค่าใช้จ่ายให้สำนักงานบังคับคดีที่ออกหมายบังคับคดี

ในระหว่างการบังคับคดีหากค่าใช้จ่ายในชั้นบังคับคดีเหลือน้อยหรือไม่เพียงพอ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีหมายแจ้งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาวางเงินค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมตามจำนวนที่เห็นสมควร

๓. คดีเยาวชนและครอบครัวเฉพาะการบังคับคดีกับคำอุปการะเลี้ยงดูหรือค่าเลี้ยงชีพ และคดีแรงงาน ไม่ต้องวางค่าใช้จ่ายและไม่ต้องชำระค่าธรรมเนียม ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี

/การบังคับคดี...

การบังคับคดีผู้บริโภคดีซึ่งดำเนินการโดยผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภค การบังคับคดีนายประกัน การบังคับโทษปรับในคดีอาญา ไม่ต้องวางค่าใช้จ่าย แต่หากบังคับคดีได้เงินแล้ว จึงให้หักค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีจากเงินดังกล่าว รวมถึงกรณีที่ถูกบังคับคดีวางเงิน ชำระหนี้ด้วย

๔. การยึดอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน ที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง หรือห้องชุด ให้ดำเนินการยึด ณ ที่ทำการ โดยไม่ต้องออกไปดำเนินการยึด ณ ที่ทรัพย์สินตั้งอยู่ เว้นแต่ผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีมีคำสั่ง อนุญาตเนื่องจากสภาพทรัพย์สินมีรายละเอียดมาก มีโครงสร้างซับซ้อน เช่น โรงแรม โรงงาน ฯลฯ เป็นต้น หรือ มีเหตุอื่นอันสมควร

การยึดอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่ดินมีเอกสารสิทธิ น.ส. ๓ หรือ น.ส. ๓ ข ให้เจ้าพนักงาน บังคับคดีออกไปดำเนินการยึด ณ ที่ตั้งทรัพย์สิน คดีที่ได้มีการยึดไว้แล้ว และยังมีได้มีการไปตรวจสอบสภาพ ที่ดินที่เป็นปัจจุบัน ให้หมายแจ้งโจทก์หรือผู้แทนโจทก์มานำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปดำเนินการตรวจสอบสภาพ ที่ดินให้เป็นปัจจุบันเพื่อยืนยันตำแหน่งที่ดินก่อนดำเนินการบังคับคดีต่อไป

๔.๑ ให้ผู้นำยึดนำส่งเอกสารประกอบการยึดอสังหาริมทรัพย์ ดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ เอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ เช่น โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.๓ ก/น.ส. ๓ ข/น.ส. ๓) หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ห้องชุด หรือเอกสารสำคัญที่ดินอื่นๆ หรือในกรณีไม่มี ต้นฉบับเอกสารสิทธิอยู่ในความครอบครอง ให้คัดสำเนาที่เป็นปัจจุบันซึ่งเจ้าพนักงานที่ดินรับรองไม่เกิน ๑ เดือน พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือสัญญาจำนอง สัญญาเช่า เป็นต้น

๔.๑.๒ สำเนาแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร หรือหนังสือรับรองนิติบุคคลของ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้ถือกรรมสิทธิ์ ทายาท คู่สมรส ผู้รับจำนอง ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ยึดที่เป็น ปัจจุบันซึ่งนายทะเบียนรับรองไม่เกิน ๑ เดือน พร้อมหลักฐานการเปลี่ยนชื่อ-ชื่อสกุล (หากมี)

๔.๑.๓ หนังสือสำคัญการจดทะเบียนนิติบุคคลอาคารชุด ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่รับรอง ไม่เกิน ๑ เดือน

หนังสือสำคัญการจดทะเบียนนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร (หากมี) ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ รับรองไม่เกิน ๑ เดือน หากไม่มีการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ให้ผู้นำยึดแถลงยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษร

๔.๑.๔ แผนที่การไปที่ตั้งทรัพย์สินที่ยึดซึ่งมีรายละเอียดชัดเจนเพียงพอที่จะทราบได้ว่า ทรัพย์สินที่ยึดตั้งอยู่ที่ใด โดยระบุสถานที่สำคัญซึ่งอยู่ใกล้เคียง พร้อมสำเนา

๔.๑.๕ ภาพถ่ายปัจจุบันของทรัพย์สินที่จะยึด พร้อมแถลงรายละเอียดของทรัพย์สินที่ยึด เช่น สภาพ ขนาด พื้นที่ ลักษณะของสิ่งปลูกสร้าง เลขที่สิ่งปลูกสร้าง ส่วนต่อเติม เป็นต้น

๔.๑.๖ ราคาประเมินที่ดินหรือห้องชุดของทางราชการซึ่งเจ้าพนักงานที่ดินรับรอง หรือผู้นำยึดแถลงรับรอง

๔.๑.๗ เอกสารอื่นๆ ที่ต้องใช้ประกอบการพิจารณาคำขอยึดทรัพย์สินตามความจำเป็น แก่กรณี เช่น สำเนาคำฟ้อง หรือสำเนาคำพิพากษา สำเนาบัญชีค่าฤชาธรรมเนียม เป็นต้น

๔.๒ เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาส่งเอกสารประกอบการยึดทรัพย์สิน ณ ที่ทำการครบถ้วนแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีบันทึกรายละเอียดแห่งทรัพย์สิน และข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับคดีนั้น ๆ ลงในระบบ สารสนเทศให้ครบถ้วน โดยให้จัดทำรายงานการยึดอสังหาริมทรัพย์ ณ ที่ทำการ ประกาศยึดทรัพย์สิน หมายแจ้ง การยึดพร้อมราคาประเมินและสำเนาหมายบังคับคดีให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้มีส่วนได้เสียทราบ และ แจ้งเจ้าพนักงานที่ดินโดยให้ขอราคาประเมินไปในคราวเดียวกัน

/ในกรณี...

ในกรณียึดห้องชุด ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหนังสือแจ้งการยึดให้เจ้าพนักงานที่ดินทราบ และแจ้งการยึดให้นิติบุคคลอาคารชุดทราบพร้อมนำส่งรายการหนี้ค่าใช้จ่ายส่วนกลางภายใน ๓๐ วัน นับแต่ได้รับคำบอกกล่าว

ในกรณียึดที่ดินจัดสรร ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหนังสือแจ้งการยึดให้เจ้าพนักงานที่ดินทราบ และแจ้งการยึดให้นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรทราบ พร้อมนำส่งรายการหนี้ค่าบำรุงรักษาและการจัดการสาธารณูปโภคพร้อมค่าปรับตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดินภายใน ๓๐ วัน นับแต่ได้รับคำบอกกล่าว

๔.๓ การยึดทรัพย์สินซึ่งติดจำนองบุคคลภายนอก ในการแจ้งการยึดให้ผู้รับจำนองทราบ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีระบุในหนังสือแจ้งการยึดให้ผู้รับจำนองแปลงวิธีการขายต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีโดยกำหนดวันนัดตามวัน เดือน ปี ปฏิทิน ทั้งนี้ ให้มีระยะเวลาไม่เกิน ๔๕ วันนับแต่วันออกหนังสือว่ามีความประสงค์จะขายโดยปลดการจำนองหรือขายโดยการจำนองติดไป

ในกรณีที่ผู้รับจำนองไม่แปลงวิธีการขายต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีภายในกำหนด เพื่อให้การขายทอดตลาดไม่กระทบกระทั่งถึงปริมณสิทธิของผู้รับจำนอง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีประกาศขายทอดตลาดโดยการจำนองติดไป

๔.๔ การยึดตามสำเนาเอกสารสิทธิที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้นำส่งในกรณีที่เอกสารสิทธิไม่อยู่ในความครอบครอง ก่อนประกาศขายทอดตลาด ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้ผู้ที่ยึดถือเอกสารสิทธิส่งมอบต้นฉบับเอกสารสิทธิดังกล่าวหรือแจ้งเหตุขัดข้องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อตรวจสอบสารบัญญัตจจดทะเบียนของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกยึดเพื่อทราบถึงสิทธิโดยชอบของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในอันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการบังคับคดีตามอำนาจหน้าที่ต่อไป หากผู้ยึดถือหรือครอบครองยังไม่นำส่งต้นฉบับเอกสารสิทธิหรือไม่แจ้งเหตุขัดข้องภายในกำหนดเวลา ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานต่อผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีเพื่อมีคำสั่งให้ขายทอดตลาดตามสำเนาเอกสารสิทธิดังกล่าวต่อไป^๑

๕. ให้ผู้นายัดนำส่งเอกสารประกอบการยึดสังหาริมทรัพย์ ดังต่อไปนี้

๕.๑ สำเนาแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร หรือหนังสือรับรองนิติบุคคลของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ที่เป็นปัจจุบันซึ่งนายทะเบียนรับรองไม่เกิน ๑ เดือน

๕.๒ หากสังหาริมทรัพย์ที่นายัดเป็นสิ่งปลูกสร้างหรือทรัพย์มีทะเบียน เช่น เครื่องจักรรถยนต์ ให้ผู้นายัดนำส่งเอกสารหลักฐานอื่นๆ ประกอบการพิจารณาเพิ่มเติม เช่น สำเนาคำขอปลูกสร้างอาคารทะเบียนเครื่องจักร คู่มือจดทะเบียนรถยนต์ เป็นต้น

๕.๓ เอกสารอื่นๆ เช่น สำเนาบัญชีค่าฤชาธรรมเนียม สำเนาค่าฟ้อง หรือสำเนาคำพิพากษา ทั้งนี้ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีพิจารณาตามความจำเป็นแก่กรณี

๖. กรณีขับไล่ รื้อถอน ให้ผู้ขอบังคับคดีนำส่งเอกสาร ดังต่อไปนี้

๖.๑ สำเนาแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร หรือหนังสือรับรองนิติบุคคลของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เป็นปัจจุบันซึ่งนายทะเบียนรับรองไม่เกิน ๑ เดือน

๖.๒ เอกสารอื่นๆ เช่น สำเนาบัญชีค่าฤชาธรรมเนียม สำเนาค่าฟ้อง สำเนาคำพิพากษา สำเนาเอกสารท้ายฟ้อง สำเนาโฉนด ภาพถ่าย แผนผังของทรัพย์พิพาท เป็นต้น ทั้งนี้ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีพิจารณาตามความจำเป็นแก่กรณี

/๗. กรณี...

^๑ มาตรา ๓๓๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๗. กรณีขอบังคับคดีแทน ให้ผู้ขอบังคับคดีแทนนำเอกสารต่อสำนักงานบังคับคดีของศาลที่ออกหมายบังคับคดี ดังต่อไปนี้

๗.๑ สำเนาแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร หรือหนังสือรับรองนิติบุคคลของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

๗.๒ สำเนาเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้ขอบังคับคดี

๘. ก่อนออกไปทำการยึดสิ่งหาริมทรัพย์ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งผู้นำยึดให้จัดเตรียมยานพาหนะที่จะขนย้ายทรัพย์สินด้วย และบรรดาส่งหาริมทรัพย์ที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้ให้นำมาเก็บรักษาไว้ที่สถานรักษาและจำหน่ายทรัพย์สินของกรมบังคับคดีหรือสำนักงานบังคับคดี แล้วแต่กรณีเว้นแต่

๘.๑ ทรัพย์สินซึ่งมีลักษณะอาจทำให้เกิดสกปรก และเอะอะ หรือมีกลิ่น ซึ่งอาจรบกวนหรือก่อความรำคาญ

๘.๒ ทรัพย์สินซึ่งมีน้ำหนักมากหรือไม่สะดวกที่จะเคลื่อนย้ายหรือมีความสูง หรือมีความกว้างมาก หรือเปลี่ยนเนื้อที่ในการเก็บรักษา

๘.๓ ทรัพย์สินซึ่งโดยสภาพอาจเกิดอันตรายได้ง่าย เช่น สารวัตถุเคมี หรือสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิง

๘.๔ ทรัพย์สินซึ่งต้องเก็บรักษาไว้ในสถานที่โดยเฉพาะเพื่อรักษาคุณภาพของตัวทรัพย์สิน

๘.๕ ทรัพย์สินซึ่งต้องเก็บรักษาไว้เป็นเวลานาน เช่น ทรัพย์สินที่ถูกยึดตามคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษา

๘.๖ ทรัพย์สินซึ่งมีสภาพชำรุดทรุดโทรมใช้ประโยชน์ไม่ได้ หรือไม่อยู่ในความสนใจของบุคคลที่จะซื้อ เช่น เครื่องจักรที่ใช้การไม่ได้โดยสภาพ หรือเครื่องจักรที่เมื่อขนย้ายแล้วจะทำให้ใช้การไม่ได้ รถยนต์ที่มีสภาพชำรุดทรุดโทรมไม่สามารถขับเคลื่อนได้ โต๊ะ เก้าอี้ ที่มีสภาพชำรุด เครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีสภาพใช้การไม่ได้ หรือเครื่องนุ่งห่มหลับนอนที่ผ่านการใช้มาแล้ว เป็นต้น

๘.๗ ทรัพย์สินซึ่งเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามีความประสงค์หรือยินยอมมิให้นำมาเก็บรักษาไว้ที่สถานรักษาและจำหน่ายทรัพย์สิน หรือสถานที่เก็บรักษาทรัพย์สินของสำนักงานบังคับคดี

๙. การยึดทรัพย์สินมีค่า เช่น อัญมณีต่าง ๆ ทองรูปพรรณ หรือทรัพย์สินมีค่าอื่น ๆ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนำมาเก็บรักษาไว้ในห้องมั่นคงของกรมบังคับคดีหรือตู้รับฝากของสำนักงานบังคับคดีนั้น ๆ

๑๐. ในส่วนกลางหากมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สินระหว่างเจ้าพนักงานบังคับคดีกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายรักษาทรัพย์สินให้เสนออธิบดีหรือรองอธิบดีผู้ได้รับมอบหมายชี้ขาด

๑๑. การเสนอรายงานการยึดทรัพย์สิน

๑๑.๑ เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดทรัพย์สินแล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการแจ้งรายการทรัพย์สินที่ยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลทรัพย์สิน บุคคลอื่นซึ่งมีชื่อในทะเบียนว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน และเจ้าพนักงานที่ดินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นทราบ แล้วแต่กรณี รวมทั้งบิดประภาศยึดทรัพย์สิน ณ ที่ตั้งทรัพย์สิน เพื่อให้การยึดมีผลตามกฎหมายแล้วจึงเสนอรายงานการยึดทรัพย์สินต่อผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีภายในวันนั้นหรือในวันทำการถัดไป หากมีเหตุขัดข้องจำเป็นไม่อาจเสนอได้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้รายงานเหตุขัดข้องไปพร้อมด้วยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเสนอรายงานการยึดทรัพย์สินให้ศาลทราบด้วย

๑๑.๒ ในกรณีที่ยึดทรัพย์สินซึ่งมีราคาตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป หรือยึดทรัพย์สินของบุคคลสำคัญ หรือบุคคลที่มีฐานะในทางสังคม หรือเป็นที่สนใจของประชาชน เมื่อได้ดำเนินการยึดทรัพย์สินเสร็จแล้ว ให้รายงานอธิบดีหรือรองอธิบดีผู้ได้รับมอบหมายทราบ

๑๒. ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีติดตามผลการแจ้งรายการทรัพย์สินที่ยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง และเจ้าพนักงานที่ดินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนสิทธิ และนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น กับทั้งดำเนินการเรียกค้ำประกันเอกสารสิทธิจากผู้ครอบครองหรือการอื่นใด เพื่อให้การยึดมีผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แล้วให้จัดทำแบบรายงานการตรวจสอบผลการยึดทรัพย์สินเสนอผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดไว้ต่อไป^{๑๒}

๑๓. เมื่อดำเนินการยึดทรัพย์สินแล้วมีกรณีที่จะต้องแก้ไขราคาประเมินขณะยึดใหม่ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งราคาประเมินใหม่ดังกล่าวแก่ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีโดยระบุในหมายแจ้ง ด้วยว่าหากไม่เห็นชอบด้วยกับราคาประเมินดังกล่าวให้ได้แย้งคัดค้านภายในกำหนด ๑๕ วันนับจากวันที่ ได้รับแจ้ง มิเช่นนั้นจะถือว่าผู้รับแจ้งเห็นชอบด้วยกับราคาประเมิน และเจ้าพนักงานบังคับคดีจะถือราคา ประเมินดังกล่าวเป็นเกณฑ์ในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมยึดแล้วไม่มีการขายหรือจำหน่าย โดยให้รายงานศาล ทราบด้วย

๑๔. ในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอให้ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีพิจารณาแล้วเห็นว่าสามารถดำเนินการยึดทรัพย์สินนั้นได้ แต่มีเหตุขัดข้องอย่างหนึ่ง อย่างใดที่ทำให้ไม่อาจยึดได้ทันทีในขณะนั้น เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นเองหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ร้องขอให้มีการสั่งห้ามโอน ขาย ยักย้าย หรือจำหน่ายซึ่งทรัพย์สินดังกล่าวไว้เป็นการชั่วคราว ให้เจ้าพนักงาน บังคับคดีพิจารณาเสนอความเห็นต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงอธิบดีหรือรองอธิบดีที่ได้รับมอบหมาย เพื่อพิจารณามีคำสั่ง หากมีคำสั่งห้ามโอน ขาย ยักย้าย หรือจำหน่ายซึ่งทรัพย์สินดังกล่าวไว้เป็นการชั่วคราว ให้แจ้งคำสั่งห้ามให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นทราบ ตลอดจนนายทะเบียนหรือ พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนตามกฎหมายเพื่อให้บันทึกคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีไว้ใน ทะเบียน ในกรณีเหตุขัดข้องสิ้นสุดลงหรือไม่มีความจำเป็นต้องบังคับคดีต่อไป หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เพิกเฉยไม่ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนด ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งยกเลิก คำสั่งห้ามดังกล่าวให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ^{๑๓}

๑๕. ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอ้างว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษามีชื่อ บุคคลอื่นเป็นเจ้าของในทะเบียนหรือปรากฏตามหลักฐานอย่างอื่นว่าเป็นของบุคคลอื่น หากเจ้าพนักงาน บังคับคดีสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นไม่ใช่เป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและไม่ยอมทำการยึด ถ้าเจ้าหนี้ตาม คำพิพากษายืนยันให้ยึด เจ้าพนักงานบังคับคดีจะทำการยึดทรัพย์สินนั้น หรือจะสั่งงดการยึดก็ได้ โดยให้เสนอ ความเห็นพร้อมเหตุผลต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงอธิบดีหรือรองอธิบดีที่ได้รับมอบหมายเพื่อ พิจารณามีคำสั่ง ในกรณีที่สั่งงด ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งห้ามการโอน ขาย ยักย้าย จำหน่าย ทำลาย ทำให้ เสื่อมค่าหรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิในทรัพย์สินนั้น แล้วแจ้งคำสั่งห้ามให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา และบุคคล ผู้มีชื่อเป็นเจ้าของทรัพย์สินตามที่ปรากฏในทะเบียนหรือหลักฐานอย่างอื่นทราบโดยเร็ว ในกรณีที่ทรัพย์สิน ดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่จะต้องจดทะเบียนหรือได้จดทะเบียนไว้ตามกฎหมาย ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้ง คำสั่งห้ามดังกล่าวให้นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนตามกฎหมายว่า ด้วยการนั้นทราบด้วย

ในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีไต่ยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการ ยึดทรัพย์สินภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งงดการยึด หรือศาลมีคำสั่งยกคำร้อง หรือ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้อง แต่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่ดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินดังกล่าว

/ภายใน...

^{๑๒} มาตรา ๓๓๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

^{๑๓} มาตรา ๒๔๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง ให้คำสั่งห้ามตามวรรคหนึ่งเป็นอันยกเลิกไป และให้แจ้งการยกเลิกคำสั่งห้ามดังกล่าวให้บุคคลตามวรรคหนึ่งทราบด้วย^๕

๑๖. ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งห้ามตามข้อ ๑๕ บุคคลผู้มีชื่อเป็นเจ้าของทรัพย์สินตามที่ปรากฏในทะเบียนหรือหลักฐานอย่างอื่นหรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินจะร้องขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีให้เพิกถอนคำสั่งห้าม และเจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควรที่จะรับเงินหรือหลักประกันไว้แทนทรัพย์สินให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้บุคคลดังกล่าววางเงินหรือหาประกันมาไว้แทนทรัพย์สิน^๕ ดังนี้

๑๖.๑ กรณีวางเงิน ให้วางเป็นเงินสด หรือใช้วิธีทำรายการผ่านระบบ EDC (Electronic Data Capture) เท่าราคาประมาณของทรัพย์สิน แต่ไม่เกินหนึ่งตามคำพิพากษาพร้อมดอกเบี้ย(ถ้ามี) เป็นระยะเวลา ๑ ปี หากมีการบังคับคดีไว้บ้างแล้วให้หักราคาประเมินทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องนั้นออกด้วย

๑๖.๒ กรณีวางประกัน ให้วางสมุดบัญชีเงินฝากประเภทประจำ สลากออมสิน สลากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พันธบัตรรัฐบาล มูลค่าเท่าราคาประมาณของทรัพย์สิน แต่ไม่เกินหนึ่งตามคำพิพากษาพร้อมดอกเบี้ย(ถ้ามี) เป็นระยะเวลา ๑ ปี หากมีการยึดทรัพย์สินไว้บ้างแล้วให้หักราคาประเมินทรัพย์สินนั้นออกด้วย และให้บุคคลดังกล่าวทำหนังสือยินยอมวางประกันไว้

กรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควรเป็นอย่างอื่นนอกจากที่กำหนดมานี้ให้เสนอความเห็นพร้อมเหตุผลต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงอธิบดีหรือรองอธิบดีผู้ได้รับมอบหมายเพื่อพิจารณามีคำสั่ง

หากเจ้าพนักงานบังคับคดีรับเงินสดแทนทรัพย์สินให้เพิกถอนคำสั่งห้ามทันที แต่หากเจ้าพนักงานบังคับคดีรับหลักประกันแทนทรัพย์สินให้เพิกถอนคำสั่งห้ามได้ต่อเมื่อได้แจ้งนายทะเบียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันดังกล่าวโดยชอบแล้ว

ในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีไต่ยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดทรัพย์สินภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งงดการยึด หรือศาลมีคำสั่งยกคำร้องให้เจ้าพนักงานบังคับคดีคืนเงินหรือหลักประกันที่รับไว้แก่ผู้วางเงินหรือหลักประกันนั้น พร้อมแจ้งนายทะเบียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันดังกล่าวทราบด้วย

๑๗. ในกรณีที่หมายบังคับคดีระบุให้ยึดทรัพย์สินจำนองออกขายทอดตลาด หากขายได้ไม่พอชำระหนี้ ให้ยึดทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ห้ามมิให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหากยังขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนองไม่ได้

๑๘. ในกรณีที่จะต้องบังคับคดีนอกเขตศาลที่มีคำพิพากษาและออกหมายบังคับคดีแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการดังนี้^๖

๑๘.๑ เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษายื่นคำแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีในเขตศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้เจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานศาลที่จะมีการบังคับคดีแทน เพื่อตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีในเขตศาลนั้นดำเนินการบังคับคดีแทนต่อไป

๑๘.๒ ในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายื่นคำแถลงต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ตั้งศาลอื่นบังคับคดีแทนหรือยื่นคำแถลงต่อศาลที่จะมีการบังคับคดีแทน เมื่อศาลที่จะบังคับคดีแทนมีคำสั่งอนุญาต และเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้มาตั้งเรื่องบังคับคดีแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีต่อไป

/กรณี...

^๕ มาตรา ๒๔๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

^๕ มาตรา ๒๔๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

^๖ มาตรา ๒๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

กรณีหากมีการบังคับคดีแทนให้เจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานผลการบังคับคดีแทนไปยังสำนักงานบังคับคดีในเขตศาลที่ออกหมายบังคับคดีทราบเป็นระยะ และให้ส่งเงินที่ได้จากการบังคับคดีแทนพร้อมเอกสารที่จำเป็นต้องใช้ในการบังคับคดีต่อไปที่ได้รับมาในระหว่างการบังคับคดีไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีในเขตศาลที่ออกหมายบังคับคดี เพื่อดำเนินการไปตามกฎหมาย

๑๙. ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ถือปฏิบัติโดยอนุโลม

คำสั่งกรมบังคับคดี หรือบันทึกข้อความใดที่ขัดหรือแย้งกับคำสั่งนี้ ให้ถือปฏิบัติตามคำสั่งนี้

ทั้งนี้ ให้ถือปฏิบัติตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๓๐) พ.ศ. ๒๕๖๐ มีผลใช้บังคับ เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

(ลงชื่อ) รื่นวดี สุวรรณมงคล

(นางสาวรื่นวดี สุวรรณมงคล)

อธิบดีกรมบังคับคดี

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวทัศนาวลัย กุสุโมทย์)

นิติกรชำนาญการพิเศษ

 สิริภัทร์ คัด
ทัศนาวลัย ทาน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาววิระอนงค์ จงจิตร
วัน เดือน ปีเกิด	18 กรกฎาคม 2520
สถานที่เกิด	นครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สถานที่ทำงาน	กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม
ตำแหน่ง	นิติกรชำนาญการ

